

Jenijija

Enena jurra ngarraku-makinama alawudawarra ni-ngekburaka-mulangwa Neningikarrawara, nibina Yaweya nenimikirra, ababurnalangwa angalya iya akwalya-murriya iya amarda-murriya akwa ngawa warnumamalya. Akwa ngarraku-makinama ngarningka wurrukwalangwa warnumamalya akwa aburra-langwa-langwa warnumamalya, Edumamurriya-langwa, iya Nawa-murriya-langwa, iya Aburiyama-murriya-langwa, iya Ajikamurriya-langwa akwa ngawa Jekabamurriya-langwa. Ngarraku-makinama ngarningka warnumamalya-langwa na-werrikambilyumulangwa Neningikarrawaramanja, akwa Neningikarrawara nenu-mamurikajuwamulangwa arrkala aburruwamanja, akwa ngawa nen-embirrajuwamulangwa wurrakinamanja kajungwa arrkala kawerrikambilyiyada angwurra enuwanjanja wurrakinada.

Neningikarrawara Nenikingebungekburakalangwa.

¹ Adinu...ba-wiya arakburakba-kiya-wiya nakine-ka Neningikarrawara ni-ngekburakama amurndakenena angalya arrawa iya amurndakangaba angalya karrawara. Umba adinuba-wiya n-aburradadangu-wiya nakina, ni-ngekburakamanjanjanja enena angalya, ² akiniyada ngawa akungwa-wiye-ka nuw-ambilyuma. Akina akungwa na-wurumbijuwamurra umba

nara ebina akwala yakwujina kuw-ambilya. Nara ambaka ebina ariba umba akungwa-wiya yimbukwa akina nuw-ambilyuma akwa nalarrumur•dinume-ka akina ngawa. Wuburra laka numu-ngwurrumur•dinama mibina medirra alyarrngwalyilya arrawa, ne-yamama akina. Umba ngalaja amawurrina Neningikarrawaralangwa na-lyikbinuma akina karrawaralangwiya akungwa-manja-da.

³ Eneja nakina Neningikarrawara ni-yengbinuma arakba ayakwa. “Aki-larradiya,” ni-yama nakina. Ngalaja kembirra alarradada na-jadinga arakba akina-da. ⁴ Biya nakina Neningikarrawara n-andeya akena ni-rringka akina alarradada akwulyubene-ka. Biya kembirra n-eyebijebaka arakba nakina alakina-kiya alarradada akwa ngawa alarrumur•da. ⁵ Biya kembirra nakina ni-yengbija alarradada “Meningilida” umba ngalaja alarrumur•da “Alyarrngwalyilya”. Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya meningadinuba-wiya marringa numi-jerrida arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ⁶ Biya ngarningka nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Aki-yebijebakaja akungwa ngala amungukungwa, ekuwarra karrawaru-wa, umba ngalaja ekuwarra arrawa-manja,” ni-yama nakina. ⁷ Biya kembirra n-eyebijebaka ebina akungwa eningarrawa-langwa iya eningikarrawaralangwa kajungwa aringbirra angalya kuw-ambilyi-yada wilyarra. ⁸ Biya ni-yengbijuwa nakina Neningikarrawara akina aringbirra

angalya “Angubina.” Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya mambilyuma marringa numi-jerrida arakba malakina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ⁹ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Akungwa aku-murndukwuna awurrakawura-murra,” ni-yama, “kajungwa kuw-abilyerrikajungwuni-yada ajiringka,” ni-yama nakina. Kembirra na-murndukwunuma arakba akina akungwa. Umba ngalaja ajiringka nuw-abilyerrikajungwunuma akina. ¹⁰ Biya nakina Neningikarrawara ni-yengbijuwa akina ajiringka “Ariba.” Umba akina akungwa ebina nawurra-murndukwunuma numa-yengbijuwa “Makarda” nakina. Biya kembirra n-andeya nakina akena ni-rringka ariba akwa ngawa makarda alirrakukwulyubena-kiye-ka alakina-da.

¹¹ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Ariba ak-arrangbina eka eminiminingka akwa ngawa amarda eminiminingka,” ni-yama nakina. “Akina amarda kuw-arrangbinama amadidira amaninga umba ngalajukwaba eka eminiminingka kuw-arrangbinama amamamuwa amaninga,” ni-yama nakina. ¹² Ngalaja kembirra akina ariba nuw-arrangbama arakba eka-murriya akwa ngawa amarda-murriya. Biya nakina Neningikarrawara n-andeya akena ni-rringke-ka amurndakakina eka-murriya akwa ngawa amarda-murriya awurrakukwulyubene-ka.

¹³ Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya

mabiyakarbiya marringa numi-jerrida arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ¹⁴⁻¹⁵ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Aki-jadiya aki-larradiya angubina-manja alarradada,” ni-yama. “Aki-larrkabarrakajiya enena-manja angalya, kajungwa meyebijebi-yada malakina-kiya meningilida akwa ngawa meningalyarrngwalyilya akwa kajungwa meyebijebi-yada meningilida mababurna-langwa. Kumi-yuweyinama malakina-kiya meningilida akwa ngawa meningalyarrngwalyilya muwilyuwilyabawiya mamurndakakina. Akwa ngarningka aki-larrkabarrakajiya enena-manja angalya, kajungwa eyebijebi-yada akilarrkumamarika akwa ngawa akilarrkinungkwura. Ke-yuweyinama alakina-kiya akilarrkumamarika akwa akilarrkinungkwura awilyuwilyabawiya ngawa amurndakakina ngalajukwaba,” ni-yama nakina Neningikarrawara.

¹⁶⁻¹⁸ Biya kembirra nakine-ka Neningikarrawara nilirraki-ngekburakama ambilyumakiya alarradada adirrungrwarna-kiya. Numa-ngekburakama mamawura akwa numakumarnuma makina karrawara angubinamanja, kajungwa kumu-larrkabarrirrakini-yada makina enena-manja angalya akwa kumu-bungkawadini-yada meningilidamanja makina. Biya kembirra nakina ni-ngekburakama yakina yimawura akwa numakumarnuma ngalajukwaba yakina angubina-

manja kajungwa kinu-bungkawadini-yada yakina meningalyarrngwalyilya-manja. Biya ngarningka nanga-ngekburakama duwurrakwulyumide-ka dakilyingajanga nakina. Nilirraki-ngekburakama nakina alakina-kiya alarradada adirrunswana-kiya kajungwa eyebijebi-yada alarradada-langwa iya alarrumur•da-langwa. Biya kembirra n-andeya nakina akena numa-rringka mamawura iya yimawura iya dakilyingajanga-murriya awurrakukwulyubene-ka akina. ¹⁹ Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya mabiyarbuwa marringa numi-jerrida arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ²⁰ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Akwalya ababurna eminiminingka aki-lyangburrukwayiya makarda,” ni-yama. “Umba ngalaja abalkaya angubina-manja wurrajija ab-angkirreyina,” ni-yama nakina. ²¹ Kembirra ni-ngekburakama nakina adidirrunswana akwurrangina iya dinungkwulangwa iya alyakilya-murriya, akwa ngarningka akwala engka iya engka akwalya ebina na-lyangburrukwayuwama makarda. Akwa ngarningka wurrajija-murriya aburrajukwaba neni-ngekburakama nakina. Biya n-andeya nakina Neningikarrawara akena ni-rringka amurndakakina awurrakukwulyubene-ka akina. ²² Biya ni-yengbinuma ayakwa eningaba nakina Neningikarrawara akwalya-murriya-manja akwa wurrajija-murriya-manja. Ni-

yama akwalyu-wa, “Wurr-arrangbijeyina akwa wurruma-lyangburrukwajiya makarda,” ni-yama. Umba ni-yama wurrajija-wa, “Nungkwurrajukwaba wurr-ababurnadina,” ni-yama nakina. ²³ Biya na-lyarrngwalyilyada arakba akina. Bi...ya mamangbala marringa numi-jerrida arakba makina-da.

Biya kembirra ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina. ²⁴ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Aki-jadijija ajiringka yiminiminingka yinungungwangba iya yingarna-murriya, yadidirrungwarna akwa ngawa ngalajukwaba yiyukwayuwa,” ni-yama nakina. ²⁵ Kembirra ni-ngekburakama nakina yiminiminingka yinungungwangba iya yingarna-murriya, yukwala yadidirrungwarna umba yukwala yiyukwayuwa. Biya kembirra n-andeya nakina akena ni-rringka yimurndakakina yinungungwangba-murriya yukukwulyubene-ka yakina-da.

²⁶ Biya ngarningka kembirra nakina Neningikarrawara ni-yengbina ayakwa. “Ngakwurruwe-ka ngarna aka-ngekburakinama warnumamalya,” ni-yama. “Umba ngakwurruwa wuburra ke-yaminama wurrakina. Akwa ka-bungkawadinama wurrakina akwalya-murriya-manja iya wurrajija-murriya-manja iya yinungungwangba-murriya-manja akwa yingarna-murriya-manja wurrakina warnumamalya,” ni-yama Neningikarrawara nakina-da.

²⁷ Biya kembirra arakba neni-ngekburakama nakina warnumamalya. Neni-ngekburakama wurrakina warnumamalya wuburra enuwa Neningikarrawara. Nenungkwarba akwa didarringka nenilirraki-ngekburakama nakina.

²⁸ Biya kembirra ni-yengbinuma nakina akwala ayakwa eningaba. Ni-yama aburruwa-wa, “Wurr-arrangbina wurriyukwayuwa, akwa kembirra ambaka-murra aburrajukwaba kuw-arrangbijeyina, kajungwa kuw-ambilyi-yada angalya-manja akwa ka-bungkawadini-yada ebina-manja angalya wurrakina,” ni-yama nakina. “Yiku-bungkawadinama kirrakina akwalya-manja iya wurrajija-manja akwa yinungungwangba-manja kirrakina.

²⁹ “Ngarramini-ngekburakama ngayuwa engka iya engka aninga-murriya, ebina amadidira nuw-arrangbinama amarda, akwa ngarningka ebina amaninga nuw-arrangbinama eka yik-alyubarini-yada kirrakina.

³⁰ Umba ngayuwa ningenu-kwama amarda yinungungwangba-murriya akwa ngarningka wurrajija-murriya aburra-langwi-yada aninga,” ni-yama Neningikarrawara.

³¹ Biya n-andeya nakina Neningikarrawara akena ni-rringka amurndakakina ni-ngekburakama nakina eninginingaba akukwulyubene-ka akina. Biya nalyarrngwalyiyada arakba akina-da. Bi...ya mamangbala muwilyaba marringa numi-jerrida arakba makina-da. Biya ngarningka ne-kbada arakba. Wurdarriya-wiya akina-da.

2

¹ Ebina-langwiya Neningikarrawara ni-ngekburakama nakina enena angalya iya angubina iya angkwulyumida-langwa amurndakibina enena-manja angalya iya angubina-manja akwa makarda-manja nuw-ambilyama akina. Akwa kembirra ni-jerrukwama arakba nakina ena-langwa warka. ² Mamangbala muwilyaba mamawura nu-war-danguma warka ena-langwa n-aburradangu-mulangwiya yanda-langwa ni-jerrukwama amurndakakina n-andabukwama. Biya kembirra nu-ngwanjuma nakina warka-langwa arakba-da.

³ Kembirra ni-yama nakina, “Memema mamangbala-manja mambilyuma mamawura ningu-ngwanjinama arakba ningena. Meminingka kembirra mamawura memema, akwa meyebijeba mukwala-langwa mamawura kum-ambilyama makina, ningu-ngwanju-mubaba ngayuwa aduwaba warka-langwa. Mukwurdukwurda memema mamawura nganyangwa arakba-da,” ni-yama Neningikarrawara nakina-da. ⁴ Ebina-langwiya nakina Neningikarrawara ni-ngekburakama ababurnalangwa angalya-da.

Yidina-langwa angalya

Adinuba-wiya ni-ngekburaka-manja Yaweya Neningikarrawara ababurnalangwa angalya, ⁵ nara ambaka ebina amarda ariba-manja akwa nara ambaka amadidira ka-lingbijangina. Akwa nara ambaka kini-ngekburaka nakina yelyukwa

yiniki-larri-yada ajiringka-wa. Akwa ngarningka nara wurribina warnumamalya warniki-lungkuwabiji-yada eka iya amarda. ⁶ Umba ngalaja akungwa na-jijadanguma ajiringka-langwa na-warumajungwunuma akwa na-ngambajuwamurra ababurna-langwa angalya akina-da.

⁷ Bi...ya kembirra Yaweya Neningikarrawara nu-manga arakba nakina akwala ajiringka akwa neni-ngekburaka nakina nuwilyaba nenungwarba ebina-langwa ngawa ajiringka. Kembirra nenuminu-bukwa ena-langwa arrirra emindu-wa nakina-langwu-wa nenungwarba, kajungwa nenik-enibudi-yada nakina. Kembirra eneja nakina nenungwarba n-enibuduma arakba-da.

⁸ Eneja kembirra nakina Yaweya Neningikarrawara ni-lungkuwabijuwama eka iya amarda awilyaba-manja angalya emikirra Yidina. Alyengmilyengma-langwa nuw-ambilyumurra akina angalya. Biya kembirra Yaweya Neningikarrawara nen-akumarna nakina yakwujina nibina nenungwarba neni-ngekburakama. ⁹ Akwulyubene-ka akina angalya mena nakina Neningikarrawara ni-lungkuwabijuwame-ka eminiminingka iya eminiminingka eka eninginingabe-ka akirringkangena-langwa akina, akwa nawurrak-arrangbeyinuma aninga eningaba enikalyubara. Umba awurruwurrakuwilyarra amurndakakina eka eninganinga iya amarda, ni-lungkuwabijuwama nakina Neningikarrawara awilyaba eka akwanenibika-

langwa akwa ngarningka awilyaba eka akwaneningmika-langwa ebina narraku-kwunama akwaneningmika eningaba-langwa akwa awurrariya-langwa warnumamalya-manja akina-da.

¹⁰ Uмба ngalaja awilyabe-ka adalyuma na-kwularrinuma akina Yidina-manja akwa na-ngambajuwamurra ajiringka yakwujina. Kемба na-kwularrinuma akina erribaja angwurra biya nuw-eyebijebakajungwunuma arngkabiya-буwa-ma. ¹¹ Awilyaba Bijena emikirra akina adalyuma ebina na-kwularrinumurra akina-langwiya angalya emikirra Yebila. ¹² Uмба akina-manja ngawa angalya Yebila akukwulyubene-ka angwarnda akawulda-murra nuw-ambilyumurra akina yakwujina ajiringka-manja arrawa, akwa ngawa eminiminingke-ka angwarnda alarrngekburna-wiya akwa ngalajukwaba bungabungwa akwulyubena ebina ne-kirruwanjuma eningaba nuw-ambilyumurra yakwujina akina.

¹³ Uмба ngalaja awilyaba engka adalyuma emikirra Kiyena ebina na-kwularrinuma akina-langwiya angalya emikirra Kwuja. ¹⁴ Akwa ngarningka awilyaba engka adalyuma emikirra Dakirija ebina na-kwularrinuma alyengmilyengmu-wa akina-langwiya angalya emikirra Ajiriya akwa erribaja angwurra. Akwa ngarningka awilyaba engka adalyuma emikirra akina Yiburadija. Abiyarбуwa adalyuma amurndakakina.

¹⁵ Nakine-ka Yaweya Neningikarrawara nen-akumarnuma nibina nenungwarba yakwujina ebina-manja ngawa angalya Yidina,

kajungwa neniki-lungkuwabiji-yada aninga akwa nenik-akwurraji-yada akina angalya nakina. ¹⁶ Biya kembirra ni-yama nakina enuwa-wa, “K-alyubariname-ka ningkakina aninga eningerribirra-langwa eka,” ni-yama. ¹⁷ “Akena awilyaba-langwa wulkwa eka nare-ka alyubaruma ngala-langwa aninga. Enena eka narraku-kwunama akwaneningmika eningaba-langwa akwa awurrariya-langwa warnumamalya-manja, akwa nare-ka alyubaruma angala-langwa aninga. Umba k-alyubarina-manja nungkuwa akina aninga kembirra ki-jungwunama ningkakina akini-yada ngawa-da,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara enuwa-wa-da.

¹⁸ Biya kembirra ni-yama ngarningka nakina Yaweya Neningikarrawara, “Awurrariye-ka akina nenik-ambilyinga-langwa naka nenungkwarba nakwukawura,” ni-yama. “Ngayuwa kinumini-ngekburakinamurra kembirra wurruwilyaba warnikumamurikaja ena-langwi-yada, kajungwa warniki-yakaji-yada wurrakina,” ni-yama nakina.

¹⁹ Biya kembirra nu-manga Yaweya Neningikarrawara akwala ajiringka akwa n-ngekburaka nakina yinungungwangba-murriya akwa wurrajija-murriya ebina-langwa ajiringka. Biya nu-wilyaka yakina yinungungwangba-murriya akwa ngawa wurrajija-murriya nibinu-wa nenungkwarba, kajungwa kinumurndaki-yengbijuwi-yada nakina yinungungwangba yinimikirra akwa wurrajija. ²⁰ Kembirra eneja nakina nenungkwarba nu-kwama

yimurndakakina yinungungwangba yinimikirra akwa wurrajija warnimikirra, akena nara wurribina warningaba warnikumamurikaja ena-langwa.

²¹ Eneja kembirra Yaweya Neningikarrawara nenu-mungkwulija nakina nenungkwarba akwa n-ar-de-ka marringa nakina nu-mungkwulinga. Umba nu-mungkwulu-wiya ngawa nakina, eneja Yaweya Neningikarrawara numa-manga muwilyaba memirrkwura ena-langwa akwa neni-dida nenumadangkwa. ²² Biya nanga-ngekburaka didarringka memirrkwura-langwa akwa nanga-lyilyanga dakina enuwa-wa.

²³ Eneja nenungkwarba ni-yama, “Wa! Warne-ka warnumamalya arakba wuburra ngayuwa-da. Nganyangwa adidira ngaluwa-manja arakba akina, akwa nganyangwa amadangkwa ngaluwa-manja kajukwaba ngawa-da. Nakine-ka Yaweya Neningikarrawara nanga-ngekburakama daka dadumamalya memirrkwura-langwa ningenungkwarba-langwa aduwaba, kembirra dadimikirra ‘Didarringka nganyangwa’ dakina-da,” ni-yama nakina nenungkwarba-da. ²⁴ Kembirra akina-langwa-bina neningerribirra nenungkwarba kenilirraki-lalikinama nakina nungwenikba akwa ngawa dirndenikba kajungwa keni-yakeyini-yada dadingiyenikba-manja, akwa kembirra wunuwilyaba-ma ngawa wunenumadangkwa-kiya wunalakina-da.

²⁵ Umba nakine-ka nenungkwarba akwa dakina didarringka wuneyebirra-kiya wunalakina-da, akena nara keni-yeliyanga-da.

3

Eduma-kiya nenumini-yarrkuwurru- mulangwa ayakwa Neningikarrawara-langwa

¹ Ni-ngekburaka-manja Yaweya Neningikarrawara yababurna-langwa yinungungwangbamurriya, kembirra yuwilyaba yingarna yakina yakakirume-ka yiniki-kadiki-yada warnumamalyu-wa. Yakine-ka yakakiruma angwurra yababurna-manja yukwala yinungungwangbamurriya. Biya ni-likena yakina yingarna dibinu-wa didarringka akwa ni-yengbina ayakwa ngaluwa-wa. “Kada, Neningikarrawara ni-yamama nungkwurnuwa-wa nakina, ‘Nara alyubaruma amaninga amamamuwa amurndakenena-langwa eka,’ ni-yamama nakina? Jerriya amandangwa ni-yengbinuma nakina akina ayakwa?” ni-yama yakina yingarna ngaluwa-wa.

² “Nara,” ngalaja yingi-yama dakina didarringka. “Yikin-alyubarinama yinalakena amaninga amamamuwa amurndakenena-langwa eka. ³Akena nara alyubaruma yinalakena wulkwa amaninga awilyaba-langwa ememeka ebina nuw-arndurkwarjiya-murrilangwa akina awurruwurrakuwilyarra. Umba yirrenumakama nakina Neningikarrawara yinuwa-wa, ‘Nare-ka alyubaruma a-lyingama amamamuwa angaba-langwa eka,’ ni-yamama nakina. Yikini-lyingina-manja akina yinalakena, kembirra yikini-jungwunama-da,” yingi-yama dakina didarringka yakinu-wa yingarna-da.

⁴ Eneja ni-yama yakina yingarna, “Nareka. Ekalya akina ayakwa. Nara kinalakina a-jungwuma,” ni-yama yakina. ⁵ “Eneja nakina Neningikarrawara ni-yengbinuma akina ayakwa nungkwurnuwa-wa mena neningma-baba nakina yikin-alyubarina-manja kinalakina akina amaninga, kembirra Neningikarrawara wuburra yikini-yaminame-ka kinalakina-da, akwa yikin-eningmidinama ebina eningaba akwa awurrariya arakba-da,” ni-yama yakina yingarna-da.

⁶ Umba ngalaja didarringka ying-andeya akena yingi-rringka akina eka akwulyubena. Kembirra yingi-lyangkiyama dakina, “Eningabe-ka k-alyubarina-mulangwa ngayuwa enena amaninga. Akwa ngarningka eningaba akina aringkawi-yada ngayuwa-da,” yingi-lyangkiyama dakina. Biya kembirra yingi-rndirrka, ying-alyubarina akwa yinginu-kwa ekuwarra neningiyadikba-wa-da. Enejukwaba kembirra n-alyubarina nakina-da.

⁷ Biya nen-eyijinu-mulangwa wunalakina akina amaninga kembirra warenja-bawiya numu-ngwur•dangma menba iya mangma aburna-langwa. Akwa neni-lyandarrkena arakba wuneyebirra-kiya wunalakina-da. Biya kembirra nenuma-warrka arakba mukwala mamawarruwalya manyungwunya akwa nen-awiyebeyina makina wunalakina-da.

⁸ Bi..ya num-awiyebu-manja mamawura nen-engkirrika wunalakina Yaweya Neningikarrawara nubukwaya ni-likenuma nakina akinu-wa angalya, akwa nen-abuwarrkajungwa arakba

wunalakina neni-didirrakajungwuma eka-manja nakina-langwa. ⁹ Umba eneja nakina Yaweya Neningikarrawara n-ardanga nakina nibinu-wa nenungkwarba. “Ningkangamba?” ni-yama.

¹⁰ Eneja ni-yama nakina nenungkwarba, “Ning-engkirrikama ngayuwa nungkwa-langwa ayakwa akwa ning-akbar•duma, kembirra ning-abuwarrkajungwuma, mena ningeyebirra-baba ningena,” ni-yama nakina.

¹¹ Eneja ni-yama Neningikarrawara enuwa-wa, “Angkaburra bu-makama ningkakina nungkuwa ningkeyebirra?” ni-yama. “Ningk-alyubarinuma ebina amaninga yirra-maka-murrada ngayuwa nara alyubaruma nungkuwa-na?” ni-yama.

¹² Eneja ni-yama nakina nenungkwarba, “Daka didarringka yu-kwama ngayuwa-manja, ngaluwe-ka ngu-kwama ebina aninga akwa ning-alyubarinuma akina.”

¹³ Kembirra eneja nakina Yaweya Neningikarrawara ni-yama dibinu-wa didarringka, “Miyambena-burra ningki-yamama ningkakina akina?” ni-yama.

Ngalaja yingi-yama, “Yibina yingarna nginu-kwudirrkame-ka ngini-kadikama yakina akwa kembirra ning-alyubarinuma ngayuwa,” yingi-yama dakina-da.

Yaweya Neningikarrawara nenilirraki-lekbenu-mulangwa wunalakina

¹⁴ Eneja nakina Yaweya Neningikarrawara ni-yama yibinu-wa yingarna, “Akine-ka ningki-yama-mulangwa ningkakina aduwaba, kembirra

ki-lyandiname-ka angwurra ningkakina,” ni-yama. “Nara ngayuwa e-kbajuma yukwala yinungungwangba, umba yirre-kbajinama aduwaba ningkakina ningkuwilyaba ngayuwada. Kembirra aduwaba-langwa nungkwaja ki-rrekburrwarnama mulkwa-murra, akwa k-alyubarinama ajiringka-da, yanda-langwa ki-jungwunama ningkakina-da.

¹⁵ “Nungkuwa akwa ngawa daka didarringka yikingu-wirrikbeyiname-ka kirringalakina. Nganja ningena k-akumurnama nungkwurrunguwa-manja akuwurruwirribaja. Aburraja kembirra ngala-langwa wurriyukwayuwa akwa ngawa nungkwa-langwa kawirrikbeyinama warningangkawura ngawa wurrakina-da. Ngala-langwa wurriyukwayuwa karri-lyangburrenama aringka nungkwa-langwa-da, umba nungkwaja nungkuwa k-anginama amulurrngwa alika aburra-langwada,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara yakinuwa yingarna.

¹⁶ Biya kembirra Yaweya Neningikarrawara ni-yengbina nakina akwala ayakwa engbuda dibinu-wa didarringka ngalajukwaba. Ni-yama nakina, “Ku-mambakina-manja nungkuwa wurrangariya, kembirra k-arrkwujeyinama ningkakina. Umba ngayuwe-ka karumurrkwunama akwulyandilyanda nungkwa-langwa akwa ngarningka k-arrkwujeyinama nungkuwa akini-yada ngawa k-arrangbina-manja ningkakina wurrangariya nungkwa-langwa. Mame-ka ningkakina k-arrkwujeyinama umba kini-ngayindenama ngawa ningkakina

nenungkwarba nungkwa-langwa. Umba eneja nakine-ka nenungkwarba nungkwa-langwa kinu-bungkawadinama nungkuwa-manja-da,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara dakinu-wa didarringka nakina-da.

¹⁷ Biya kembirra ni-yengbina Yaweya Neningikarrawara akwala ayakwa nibinu-wa nenungkwarba enejukwaba. “Nungkuwa ningkingamin-engkirrikenuma ayakwa dadingiyena-langwa akwa ningk-alyubarinuma ebina aninga ngarra-maka-murrada ngayuwa nungkwurrunguwa nara alyubaruma akina,” ni-yama nakina. “Akina-murrada-bina ningi-kbajinama ngayuwa ajiringka aduwaba. Kuw-arriyadiname-ka akina. Umba ku-war•denama ngawa nungkuwa ningkeningangkawura, kajungwa ka-lungkuwarrini-yada aninga nungkwa-langwa. ¹⁸ Kuw-arrangbiname-ka ngalaja ajiringka amarda amurndakibina awurruwurrariya akwa akwurrirra-murriya. Nungkwaja kembirra eningerriberriba amaninga k-aburangkinama engku-wa iya engku-wa angalya ningkakina-da. ¹⁹ Aruma warka ku-war•denama nungkuwa yanda-langwa kumi-jadena-manja mukwena nungkwa-langwa-langwa ningkenumadangkwa. Arume-ka warka ku-war•denama ningkakina kajungwa kuw-arrangbini-yada ajiringka aninga nungkwa-langwa-da. Ki-yaminjaminama ngawa ningkakina yanda-langwa ki-jungwunama ningkakina-da akwa ki-lawurradinama ajiringka-wa-da. Umba kabu-rungkwabiname-ka ningkakina ningkenumadangkwa ajiringka-

wa. Ajiringka-langwa yirra-ngekburakama ngayuwa ningkakina, kembirra nungkuwa kajiringkadinama ngarningka ningkakina-da,” ni-yama Yaweya Neningikarrawara enuwa-wada.

²⁰ Eneja nakina nenungkwarba nenimikirra Eduma nakina, akwa nanga-yengbija arakba dadingiyenikba dadimikirra Yiba, mena dirndarringba-baba dakina wurrababurnalangwa warnumamalya. Akina ekirra neyaminama “warniba.” ²¹ Eneja kembirra Yaweya Neningikarrawara nenuminengekburaka dumbala yinungungwangba-langwa yinumakwulya Eduma-langwa akwa ngawa dadingiyenikba-langwa, akwa nenilirraku-
kwa dakina dumbala wunenik-awiyebi-yada wunalakina-kiya nakina-da.

Neningikarrawara neni-jadjuwa-mulangwa Eduma akwa Yiba Yidina-langwa

²² Biya kembirra Yaweya Neningikarrawara ni-lyangkiyama nakina, “Naka arakba nenungkwarba ngakwurruwa wuburra kini-yaminame-ka nakina-da. Akwa ngarningka neningma arakba nakina ebina eningaba akwa awurrariya. Nara kembirra alyubaruma nakina amaninga ebina-langwa eka akwanenibika, nari-yada neningangkawura ambilyuma neniba nakina-da,” ni-lyangkiyama Yaweya Neningikarrawara nakina-da.

²³ Biya kembirra nakina Yaweya Neningikarrawara nenilirraki-larrka arakba nibina nenungkwarba akwa ngawa dibina didarringka nenilirraki-jadjuwa wunalakina ebina-langwa

angalya emikirra Yidina. Biya ni-yama nakina Edumu-wa, “Ningu-manguma ngayuwa akwala ajiringka akwa yirra-ngekburakama nungkuwa akina-langwa,” ni-yama. “Kembirra aduwaba-langwa ku-war•denama ningkakina warka ajiringka-manja nungkuwa,” ni-yama nakina nakinu-wa nenungkwarba. ²⁴ Biya kembirra nenilirraki-jadijuwa-mulangwa wunalakina, nen-akumarnuma Yaweya Neningikarrawara ena-langwa warnikumamurikaja warnimikirra jerubima Yidina-manja alyengmilyengma-langwa nakina akwa n-akumarnuma ngarningka yakwujina kaliwanga angwura-murra ebina nengengkilyuwakenuma angerriba iya yenjerra. N-akumarnuma Yaweya Neningikarrawara akina kajungwa nari-yada warningerribirra warnumamalya a-likama yenjerrikina nuw-arndurkwarjeyu-murruwa ebina eka akwanenibika. Kembirra n-anjimangwukwama arakba akine-ka angalya nakina-da.

4

*Eduma-langwa-langwa warnumamalya -
Keyina-langwa akwa Ebula-langwa*

¹ Nakine-ka Eduma akwa ena-langwa dadingiyenikba Yiba neni-yakeyinumurra nenu-mungkwulumurra arakba wunalakina. Bi...ya arakba dakina kembirra dadingiyenikba yingu-mambakinuma. Biya kembirra arakba Yiba yinginumun-arrangba nangariya Edumalangwa dakina. Biya yingi-yama, “Nakine-ka Yaweya nginu-mamurikajuwame-ka ngayuwa, kembirra arakba ningen-arrangbama naka

nangariya-da,” yingi-yama dakina. Biya nakina neningadinuba-wiya niyukwujiya ngala-langwa yingini-yengbijuwama dakina nenimikirra Keyina. Umba akina ekirra ne-yaminama “ningenu-manguma.”

² Bi...ya kembirra ambaka-murra ngarningka nuwilyaba yingin-arrangba, akwa yingini-yengbijuwa nakina Ebula. Aburnaja kembirra arakba wunalakina wunambilyuma. Narumidinu-manja nakina Ebula kembirra nuwurrak-embirrajuwama arakba jiba-manja. Umba eneja Keyina ni-lungkuwabijuwama nakina eka iya amarda eninganinga. ³ Biya kembirra nenu-kwama akwala aninga ni-lungkuwabijuwa-mulangwa angerriba Yaweyu-wa.

⁴ Umba eneja nakina neningarija-langwa nenikumarnjenikba Ebula ebina nuw-arrangbama eningadinuba-wiya angariya jiba nu-wardanga akina. Biya eningabangwa amalya nenu-kwama nakina Yaweyu-wa. Kembirra eneja nakina Yaweya nenu-werrungwur•danguma nakina-manja Ebula, akwa akina-manja ngarningka amalya. ⁵ Umba nu-waranguma nakina Keyina-manja akwa ngawa ena-langwa aninga nenu-kwa-mulangwa enuwa-wa.

Kembirra eneja nakina Keyina n-awinyambade-ka akwa n-arrirriyada nenumukwurra. ⁶ Eneja ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Miyambena-burra nungkuwa ningk-awinyambadinama? Akwa ningk-arrirriyadinama ningkenumukwurra?” ni-

yama. ⁷ “Nungkuwa ki-yamina-manja eningaba, kembirra ku-marngkinama ningkakina. Akena nara-manja ningkakina e-yamama eningaba kembirra akine-ka wuburra laka wurruwilyaba wurruwurrariya wurramukwa na-rarrkajungwunama wurrakina kab-adawarrkini-yada nungkuwa aduwaba. Bungayindenama wurrakina ka-bungkawadinama nungkuwa-manja, akena nungkuwe-ka arrkala ku-bungkawadinama wurrakina-manja wurramukwa ningkakina-da,” ni-yama Yaweya Keyinu-wa-da.

⁸ Eneja ni-yama nakina Keyina nenikumarnjenikba-wa, “Kwa, yi-likaja angerriba erriberriba-wa,” ni-yama. Biya neni-likena arakba wunalakina erriberriba-wa. Biya yakwujina ngawa Keyina nakina nenu-wardanga arakba nakina-manja nenikumarnjenikba. Nenu-wardanga arakba nakina akwa ni-jungwa arakba-da.

⁹ Kembirra eneja Yaweya ni-yama nakinu-wa Keyina, “Nangamba nenikumarnjena?”

Eneja ni-yama, “Kada! Ningeningbala. Mena kin-akukwurrarinama ngayuwa nakina nenikumarnjarrka-manja-baba ngawa?” ni-yama.

¹⁰ Umba ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Miyambena-burra nakina ningkenu-wardanga? Awurrariye-ka akina. Nganja ningena ningeningma nungkuwa ningkenu-wardanguma, ninguma-rringkina-mubaba ngayuwa ena-langwa merra ajiringka-manja. Ningkenu-wardangu-mulangwa nakina akine-ka wuburra

laka n-ardirdenama nakina ngayuwa-wa kajungwa yibamini-lawurrakajini-yada ngayuwa nungkuwa-wa akwa ka-ngajini-yada ningkakina nungkwamba-langwa. ¹¹ Kembirra ngayuwa aduwaba yirre-kbajinama ningkakina. Nungkwaja kembirra ningkakina nara a-lungkuwabijuma ngarningka aninga, mena akina ajiringka ne-bekinuma arakba makina merra. ¹² Umba ki-lungkuwabijina-manja kembirra ngarningka ningkakina eningerribirra amarda, nara kembirra arrangbama aninga, nuw-arriyadinu-mubaba ajiringka. Biya kembirre-ka ningkakina ki-likajama arakba yada-da, angerriba iya angerriba arakba ku-marrawarnama. Biya arakba kembirra ningkakina ningkeningangalya-ma ningkakina-da,” ni-yama Yaweya Keyinu-wa-da.

¹³⁻¹⁴ Eneja ni-yama Keyina, “Awurrariye-ka akina ningku-minangkirreyinama ngayuwa enena-langwa angalya akwa nungkuwa-langwa. Ningki-yama-mulangwa akina ayakwa, kembirra ngayuwe-ka k-arrkwujeyinama angwurra. Kembirra ku-marrawarnama ningena aduwaba-langwa ningeningangalya-ma. Umba aburraja wurribina warningerribirra kembirra kabakburrangina-manja ngayuwa kabu-ngajinama-da,” ni-yama Keyina Yaweyu-wa-da.

¹⁵ Akena eneja Yaweya ni-yama, “Nara. Kemba kabu-ngajina-manja wurrakina wurruwilyuwilyaba nungkuwa-manja, ngayuwa-dangwa kembirra ki-yaminame-ka kajungwa wurrukwala warnumamalya kabumini-lawurrakajini-yada nungkwa-langwa

akwa karra-ngajini-yada wurrumangbala wurrambilyuma,” ni-yama. Biya nakina Yaweya ni-jirrkumarnuma nakina-manja Keyina nari-yada warnumamalya a-ngajuma Keyina-manja. Kembirra nenu-madumurrukwama nakina wurrakinu-wa warnumamalya nakina-langwa Keyina.

¹⁶ Umba Keyina nakina neni-lalika arakba Yaweya akwa ni-likenuma. Akwa n-ambilyuma eminingka-manja angalya emikirra “Akumarrawarna” angalya. Alyengmilyengma-langwa akina angalya Yidina-langwa-da.

Keyina-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa

¹⁷ Bi...ya Keyina akwa ena-langwa dadingiyenikba nen-arrangba arakba niyukwujiya nakina nenimikirra Yinakwa. Biya nakina Keyina ni-likirakama arakba ababurne-ka alikira. Biya ni-yengbijuwama nakina akina angalya emikirra wuburra ena-langwa-langwa nenikuwenikba-langwa ekirra akina.

¹⁸ Bi...ya Keyina-langwa nenikuwenikba Yinakwa enamba-langwa n-akumajungwunuma nenikuwenikba biya neni-yengbijuwama nakina nangariya nenimikirra Yirada. Bi...ya enamba-langwa Yirada n-akumajungwunuma nakina nenikuwenikba. Biya nenimikirra nakina Miyijeyela. Bi...ya enamba-langwa nakina Miyijeyela n-akumajungwunuma nenikuwenikba. Biya nenimikirra nakina Midijeyela. Bi...ya enamba-langwa Midijeyela n-akumajungwunuma nakina nenikuwenikba. Biya nenimikirra nakina Lameka.

19 Bi...ya nakine-ka Lameka wurringambilyuma-kiya wurradingabulena, duwilyaba Ada umba duwilyaba Jila. ²⁰ Ngalaja Ada dakina arakba yingin-arrangbama nangariya akwa yingini-yengbijuwama nenimikirra Jabala. Umba akina ekirra Jabala ne-yaminama “nenik-arrikuwaraki-yada.” Umba nu-wilyarridinu-manja eneja nakina Jabala neningadinuba-wiya nakina numirarringba warnumamalya-langwa wurribina narr-akukwurrajuwa-mulangwa narr-arrikukuwaraka-mulangwa wurrakina jiba-manja iya bulukwa-murriya-manja. Akwa ngarningka enuwa akwa ena-langwa warnumamalya nuw-ambilyumurra wurrakina warningadinuba-wiya akalikwa-murra-manja alikira ebina narri-likiraka-murrumanja. ²¹ Umba eneja nenikumarnjenikba nenimikirra Jubala nakina mena akina ekirra Jubala ne-yaminama “akumalyumalyangka eningemeba.” Neningadinuba-wiya numirarringba nakina warnumamalya-langwa wurribina na-malyangkenu-mulangwa narru-warrijuwa-mulangwa wurrakina ebina akumalyumalyangka eningemeba.

²² Umba ngalaja Jila, dibina dadingarija-langwa dadingiyenikba Lameka-langwa, yingin-arrangbama nangariya nenimikirra Dubala Keyina. Umba eneja n-arumidinu-manja Dubala Keyina nu-war•dangumurra nakina numurndaki-ngekburakamurra ababurna angandingandinga bangkilya-murriya, amurndakibina ekikingkarrnga-langwa akwa ngawa akumungkumungkada-langwa akwa

ngarningka akadabaja-langwa. Nuwurraki-
ngekburakama akina didija-langwa. Umba
ena-langwe-ka dadiyamarnjenikba dakina
dadimikirra Neyama.

²³ Eneja Lameka ni-yama nakina
wurringalakina-kiya-wa wurringidarringka-
kiya,

“Wayi! Wurring-engkirrikiya-langwa, Ada akwa
Jila.

Ngayuwe-ka ningena ningenu-wardangumurra
nuwilyaba nenungkwarba mena adinuba-
wiya enuwa ngini-ngaja-mubaba.

²⁴ Kenu-wardangu-manja warningerribirra war-
numamalya Keyina-manja, kembirra ka-
jungwunuma wurrumangbala wurrambi-
lyuma warnumamalya.

Umba kabu-wardena-manja wurrukwala
ngayuwa-manja, kembirra aburraja ⁷⁷
warnumamalya aburramba-langwa ka-
jungweyinama wurrakina-da,”

ni-yama Lameka arakba-da.

Jeda-langwa akwa Yinaja-langwa

²⁵ Nakine-ka Eduma akwa dadingiyenikba
Yiba nen-arrangbama ngarningka nuwilyaba
nangariya. Ni-rukwularrinu-mulangwa
nakina, dirndenikba Yiba yingi-yama,
“Neningikarrawara ngarningka nginu-kwama
naka niyukwujiya. Nuwilyaba naburraka
ni-jungwuma nakina mena nenu-wardangu-
mubaba nakina Keyina. Kembirra nenaka
kinuma-menama ena-langwa mamurukwa,”

yingi-yama. Biya kembirra yingini-yengbijuwama Jeda, mena akina ekirra Jeda ne-yaminama “nginu-kwama.”

²⁶ Kembirra n-arumidinu-manja nakina Jeda, n-akumajungwuma nakina nenikuwenikba. Biya nenimikirra nakina Yinaja. Umba akini-yada wurrumurndakakine-ka warnumamalya narr-aburradadangumurra warningadinuba-wiya narri-yengbijuwama Yaweya-langwa ekirra akwurdukwurda neni-yangmarngkwajuwa-manja nakina.

5

Wurrumirimirena warnikinikaduwa Edumalangwa-langwa

¹⁻² Eneja neni-ngekburaka-manja Neningikarrawara warnumamalya, neni-ngekburakama wurrakina wuburra enuwa Neningikarrawara. Nenungkwarba akwa didarringka nenilirrakingekburakama nakina. Biya kembirra ni-yengbinuma nakina eningaba ayakwa aburnuwa-wa akwa ni-yama, “Yikini-yengbijajungwunama ‘kinenumamalya-kiya’ kinalakina.” Kembirra amurndakenena ekirra Eduma-langwa-langwa wurrumirimirena warnikinikaduwa-langwa.

³ Nakine-ka Eduma 130 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina, biya nenikuwenikba enuwa wuburra n-akumajungwunuma nakina. Neni-yengbijuwama nakina Jeda. ⁴ Bi...ya ngarningka 800 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala

ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ⁵ Biya n-ambilyu-manja nakina 930 mamarika iya yinungkwura kembirra ni-jungwuma arakba-da.

⁶ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Jeda 105 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Yinaja. ⁷ Bi...ya ngarningka 807 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ⁸ Biya n-ambilyu-manja nakina 912 mamarika iya yinungkwura kembirra ni-jungwuma arakba-da.

⁹ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Yinaja 90 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Kenena. ¹⁰ Bi...ya ngarningka 815 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ¹¹ Biya n-ambilyu-manja nakina 905 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

¹² Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Kenena 70 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Meyilelela. ¹³ Bi...ya ngarningka 840 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ¹⁴ Biya n-ambilyu-manja

nakina 910 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

¹⁵ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Meyilelela 65 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Jereda. ¹⁶ Bi...ya ngarningka 830 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwalala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ¹⁷ Biya n-ambilyu-manja nakina 895 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

¹⁸ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Jereda 162 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Yinakwa. ¹⁹ Bi...ya ngarningka 800 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwalala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma. ²⁰ Biya n-ambilyu-manja nakina 962 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

²¹ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Yinakwa 65 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Midijela. ²²⁻²⁴ Biya kembirra Yinakwa akwa ngawa Neningikar-rawara wunalakina neni-yakeyinumurra arakba wunalakina-da. Bi...ya wurrukwalala ngarningka wurriyukwayuwa n-akumajungwunuma nakina Yinakwa. Biya n-ambilyu-manja nakina 365 mamarika iya yinungkwura, kembirra ni-

lyumaduma nakina. Eneja Neningikarrawara nenu-manguma kembirra-da.

²⁵ Eneja kembirra n-ambilyu-manja Yinakwalangwa nenikuwenikba nakina Midijela 187 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Lameka. ²⁶ Bi...ya ngarningka 782 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa enalangwa n-akumajungwunuma. ²⁷ Biya n-ambilyu-manja nakina 969 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

²⁸ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Lameka 182 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba. ²⁹ Biya ni-yama, “Yaweya nakina ni-kbajame-ka akina ajiringka. Kembirra ngalaja nuw-arriyaduma akina. Umba naka niyukwujiya kin-arumidina-manja akenu-werringekburakinama akwa kiniyukwujiyakinama nakina ebina aruma warka ngarrababurna-langwa ngarnumamalya,” niyama Lameka nakina-da. Kembirra neni-yengbijuwama nakina niyukwujiya enalangwa nenimikirra Nawa, mena akina ekirra Nawa ne-yaminama “akenu-werringekburakinama.”

³⁰ Bi...ya ngarningka 595 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma Lameka akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa enalangwa n-akumajungwunuma nakina. ³¹ Biya n-ambilyu-manja nakina 777 mamarika iya yinungkwura ni-jungwuma arakba-da.

³² Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina

Nawa 500 mamarika iya yinungkwura n-akumajungwunuma arakba wurriyukwayuwa ena-langwa. Neningadinuba-wiya nenimikirra Jema, neninguwilyarra nenimikirra Jebeda, umba neningarija-langwa nenimikirra Yema.

6

Warniniyerriya-langwa warnumamalya

¹⁻² Wurrumurndakakine-ka warnumamalya nuw-ababurnadinuma arakba wurrakina akwa nuw-errbalinuma eminingka-manja iya eminingka-manja angalya. Kembirra aburraja wurrukwa warninikuwena Neningikarrawa-langwa na-likenuma nuw-ambilyu-murruwa wurrakina warnumamalya. Biya narrawurrakirringka-manja wurrumurndakakina warnumamalya, narra-rringkama wurradidiyara wurrukukwulyubene-ka wurrakina. Biya kembirra narra-manguma aburra-langwi-yada wurridarringka. ³⁻⁴ Aburraja kembirra wurradidirrungwana warnumamalya wurrumumirajirrire-ka namurndakambilyuma arakba. Wurriyukwayuwa akwa wurrumirumirarrngwa wurrumurndakakina-langwa warninikuwena Neningikarrawa-langwa akwa ngawa wurradidingiyarrngwa-langwa wurrakina-da. Wurrarrubude-ka wurrakina, kembirra aburraja wurruminukwala narra-yarrumurnduwarnuma wurrakina-langwa-da.

Eneja nakina Yaweya ni-yama, “Nara ngayuwa a-ngayinduma aduwaba warningerribirra warnumamalya ambilyuma warningangkawura.

Umba kuw-eniyuwangkwardinama wurrakina biya ka-jungweyinama, warnumamalya-baba wurrakina-da. Kembirra aduwaba-langwa kuw-ambilyamurra wurrakina 120 mamarika iya yinungkwura akwa akina-bina ngawa-da.”

⁵ Kembirra nenumurndaki-rringka-manja Yaweya warningerribirre-ka warnumamalya, nare-ka, aburraja wurruwurrurariya-wiye-ka wurrilyengma wurrakina wurrababurna-langwa. Nuw-engkingkirrikenume-ka wurrumurndakakina awurruwurrariya-we-ka ngawa. ⁶ Eneja ni-yama nakina Yaweya, “Karukwa, nara-maka warna ka-ngekburaka, nara-maka enena-manja angalya k-akumarna,” ni-yama. ⁷ Biya ngarningka ni-yama nakina, “Wurrumurndakenene-ka warnumamalya warna ka-ngajinama ka-jungweyinama. Ningarra-ngekburakama akena amandangwa ka-jungwajinama wurrakina ka-jungweyinama ningena-da. Akwa ngarningka yinungungwangba-murriya iya wurrajija-murriya aburrajukwaba ka-jungwajinama ngayuwa-da. Karukwa, nara-maka ka-ngekburaka,” ni-yama Yaweya nakina-da. ⁸ Akena nenu-werrungwur•dangume-ka Nawa-manja nakina-da.

Nawa-langwa-langwa warnumamalya - Nawa numa-ngekburaka-mulangwa mijiyanga

⁹⁻¹⁰ Enene-ka arakba alawudawarra Nawa-langwa. Eneja nakina wurrabiyakarbiya warninikuwena, umba warnimikirra Jema iya

Yema akwa Jebeda. Neningabe-ka nakina neningkwarba n-ambambilyumurra. Nikikamarra awurrariya. Nare-ka wurribina warningaba umba enuwa yimbukwa. Biya nakina Nawa neni-yakeyinuma Neningikarrawara-manja-da. ¹¹ Aburraja wurrukware-ka warnumamalya wurruwurrariya-wiye-ka wurrababurna-langwa. Biya wurrumurndakakina nangajingajeyinume-ka arngkababurna-langwa wurrumurndakakina warnumamalya. ¹² Eneja Neningikarrawara angaluba n-andeyuma akena nenuwurraki-rringkama wurrumurndakakina warnumamalya. Wurruwurrariya-wiye-ka ngawa wurrilyengma wurrakina-da.

¹³ Biya ni-yama Neningikarrawara Nawu-wa, “Ngayuwa ningena arakba wurrumurndakeyina warnumamalya kawurraki-jungwajinama wurrababurna-langwa mena namurndak-arriyakajungwunuma ababurna-langwa awurruwurrariya. ¹⁴ Kembirra yirra-ngayindenama nungkuwa kuma-ngekburakinama mijiyanga. Mini-ngekburakajungwuna makina yininginingaba-murra yimundungwa. Biya kuma-ngekburakina-manja makina, ababurna angalya ki-ngekburakinamurra makina-manja mijiyanga. Biya kum-akumurne-ka minyadirra eka-manja arrawa-langwiya akwa ngawa ngarningka errekba-langwiya nari-yada awiyebuma akungwa mijiyangu-wa. ¹⁵ Kuma-ngekburakinama makina milingajirrire-ka, angaluba amarra-langwa akwa ngawa ngarningka angerriba mamudakbu-wa 133 metres. Akwa kuma-ngekburakiname-ka makina

mamakwulyumide-ka angalya, ningkekalyarra-langwa akwa ningkekbuda-wa 22 metres. Akwa ajiringka-langwa akwa angerriba karrawaru-wa ngarningka 13 metres kuma-ngekburakinama makina. ¹⁶ Akwa meningikarrawara ngarningka kuma-ngekburakinama. Akwa meningikarrawara-manja arrawa-langwiya eyukwujia ki-lalikinama angwurn•dikirra 44 centimetres. Akwa ki-ngekburakinama angalya angwurrkabiya akwa ke-yuweyina karrawaru-wa. Akwa akawiyuwieba akididijungwa ngarningka k-akumurna.

¹⁷ “Nganja ningena ki-larrkajama akungwa enenu-wa ajiringka, kajungwa awurrakibina yelakwa kuw-ambilya-murumura kamurndaku-wurrileni-yada. Kembangra akwala awurrakakina kawurraki-jungweyina umba nungkwaja ningkena ningkeniba k-ambilyama. ¹⁸ Njanja ki-yarrkakumurna ngayuwa ayakwa eningarumuruma nungkwa-langwi-yada akwa nara ngayuwa a-yarrkuwarrukwajuma. Nungkwaja kembangra ku-menama nungkwambalangwa enena ayakwa nungkwa-langwi-yada akina.

“Biya kembangra yik-awiyebenama nungkuwa iya nungkwa-langwa dadingiyena mijiyanguwa akwa nungkwa-langwa nenikuwena-murriya iya wurradidingiyarrngwa. ¹⁹⁻²⁰ Kinuwurraku-warakinama nungkwa-langwu-wa mijiyanga yiminiminingka yinungungwangba akwa ngawa wurriminiminingka wurrajija. Biya yuwurrakibinalangwa yinungungwangba-murriya iya

wurrajija-murriya yuwilyuwilyaba-wiya
 ngawa yinungkwarba akwa yuwilyuwilyaba-
 wiya ngawa yidarringka kinu-menama kin-
 arrikuwarakinama arrawu-wa kajungwa
 warniba kawurrak-ambilyi-yada. ²¹ Biya
 ku-wilyakiname-ka aninga, engka iya engka
 aninga nungkwurra-langwi-yada akwa ngawa
 yuwurrakakina-langwi-yada yinungungwangba-
 murriya akwa wurruwurrakakina-langwi-
 yada wurrajija-murriya,” ni-yama nakina
 Neningikarrawara Nawu-wa-da.

²² Eneja Nawa ni-yamame-ka yakwujina
 makina-manja mijiyanga ebina-langwiya ayakwa
 nenu-maka-murrilangwiya Neningikarrawara
 amurndakibina-langwiya ni-ngayindangu-
 murrilangwiya-da.

7

Amakwulyumida-langwa akungwa

¹ Kembirra eneja nakina Yaweya ni-yama
 Nawu-wa, “Likajama arakba mijiyangu-
 wa nungkuwa akwa nungkwa-langwa
 warnumamalya. Ngayuwa ningeningma
 nungkuwa yimbukwa aduwaba ningk-
 ambilyame-ka amurndakeyina-manja angalya
 ningkuwerrikidirbura ningkuwilyaba-ma.

² Kin-arrikawiyebajina yimurndakukwala
 yinungungwangba-murriya makinu-wa
 mijiyanga. Biya yimurndakukwala yik-
 alyubarina-murruwiya kirrakina karnumamalya
 kinu-mena, kin-arrikawiyebajina yimangbala
 yambilyuma yinungkwarba umba ngarningka

yimangbala yambilyuma yidarringka kin-
 arrikawiyebajina. Akwa yuwurrakukwala
 yukwurdukwurda ngarningka kembirra
 kin-arrikawiyebajina yakina yibina nara
 alyubaruma nungkwurruwa. Yuwurrakakina-
 langwa yuwilyaba-ma yidarringka kinu-mena
 akwa yinungkwarba. ³ Akwa ngarningka
 warnungkwarba ka-mena wurrajija wurru-
 mangbala wurrambilyuma akwa ngarningka
 wurridarringka ka-mena wurrumangbala
 wurrambilyuma. Biya yuwurrakakina
 kinuwurraku-warakina yinungungwangba-
 murriya akwa wurrajija-murriya kajungwa
 eniba kuw-ambilyi-yada aduwaba, kajungwa
 ngarningka kuw-arrangbijeyini-yada enena-
 manja angalya ngarningka ambaka-murri-yada-
 da.

⁴ “Mamangbala-manja mambilyuma marringa
 nganja ningena kini-larrkajama yelyukwa.
 Ngalaja yakina ngawa yelyukwa kini-
 larrinama yanda-langwa arngkabiya-
 rbuwa-ma arngkumemberrkwa marringa iya
 mamawura. Yakina ngawa kini-larrinama
 yelyukwa. Kembirra amurndakibina
 ngayuwa yelakwa ningi-ngekburakama
 enena-manja angalya, wurrajija-murriya,
 yinungungwangba-murriya akwa
 ngarningka warnumamalya, yakine-ka
 yelyukwa kawurraki-jungwajinama,” ni-
 yama Yaweya Nawu-wa-da. ⁵ Kembirra
 eneja Nawa ni-yamama ebina Yaweya
 nenu-makama, ni-yamama nakina
 ababurna-langwa-da.

⁶ Akini-yada ni-larrinu-manja yiningadinuba-
 wiya yelyukwa yakina, nakine-ka Nawa

n-ambilyuma arakba 600 mamarika iya yinungkwura. ⁷ N-awiyebenuma nakina arrawa makinu-wa mijiyanga, Nawa iya dadingiyenikba iya warninikuwena akwa ngawa wurradidingiyarrngwa. Nuw-

awiyebeyinuma wurrakina kajungwa warniba kuw-ambilyi-yada. ⁸ Yuwurrakakine-ka

yababurna-langwa yinungungwangba-murriya yinungkinungkwarba akwa yididarringka akwa wurrajija-murriya warnungkinungkwarba akwa wurrididarringka aburrajukwaba nawurrak-awiyebeyinuma arakba arrawa makinu-wa mijiyanga. Amurndakibina enikalyelyubara iya ebina akwurdukwurda nawurrak-awiyebenuma-da. ⁹ Nuw-awiyebeyinume-

ka ebina-langwiya ayakwa nenu-maka-murrilangwiya Neningikarrawara Nawa-manja.

¹⁰ Bi...ya nuw-embimbirrarina ngawa wurra kinu...wa, bi...ya arakba mamangbala mambilyuma marringa. Kemberra ngalaja yiningadinuba-wiya yelyukwa ni-larrina arakba ajiringka-manja yakina-da.

¹¹ Umba eneja Nawa nenyuwangkwe-ka nakina. N-ambilyume-ka 600 mamarika iya yinungkwura arakba nakina. Ngalaja yuwilyaba yimawura nu-wurdanguma arakba yakina. Biya yirbulirra arakba yakina. Kemberra ngalaje-ka akungwa angaluba arrawa-langwa ajiringka-langwa amukwa-langwa nuw-aburrumbijanginuma adirrunngwarne-ka akungwa akina. Akwa ngarningka angaluba angubina na-ngwurrkbalijjungwunuma akina. Umba karrawara-langwa ni-larrinuma yelyukwa

yadirrungwarna yakina-da. ¹² Yakine-ka ngawa ni-larrilarrinuma yakina yelyukwa umba nara kinu-ngwanjina. Arngkabiyaibuwa-me-ka arngkumemberrkwa marringa iya mamawura ni-larrilarrinuma yiningangkawura yakina-da.

¹³ Umba mibina-manja ngawa mamawura, yiningadinuba-wiya yelyukwa ni-larrinu-manja yakina, nuw-awiyebena aburraja Nawa iya dadingiyenikba iya warninikuwena, Jema, Yema iya Jebeda, akwa wurra-didingiyarrngwa. Nuw-awiyebeyinume-ka

mibinu-wa mijiyanga narruma-ngekburakamurruwa. ¹⁴ Yuwurrakababurne-ka yakina yinungungwangba akwa wurrajija ebina erriberriba waka nuw-ambilyuma umba ebina waka warnumamalya narr-akwurrajuwamurru namurndak-awiyebeyinuma ngalajukwaba mijiyangu-wa waka yarumuruma akwa yiyukwayuwa. ¹⁵ Yinungwarba

akwa yidarringka yambambilyuma-wiya yiningerribirra yibina ni-ngengkuwanginuma yakina nuwurraku-warakama makinu-wa mijiyanga Nawa. ¹⁶ Ebina nenu-makama Neningikarrawara Nawa-manja ni-yamama arakba nakina-da. Kembirra arakba makina mijiyanga Yaweya numa-didumurra-da. Ni-didumurra arakba akawiyuwiyeba akina-da. Aburraja Nawa-murriya arrawa arakba makina-manja mijiyanga.

¹⁷ Kembirra arakba ngalaja yakina yelyukwa ni-larrinuma angalube-ka karrawara-langwa arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa marringa iya mamawura. Akwa ngarningka

akungwa wake-ka arrawa-langwa ajiringka-langwa na-bulbeyinuma akina. Na-wurumbijuwame-ka ebina angalya. Biya nuw-arumidinume-ka ngawa na-diduminuma akina akungwa yanda-langwa numi-yirmanguma mijiyanga makina. ¹⁸ Akine-ka akungwa nuw-arumurumidinume-ka na-ngwujungwujiradinumurra akina, yanda-langwe-ka numu-warrinuma erribirra makina mijiyanga. Na-wilyakama akungwa angerriba iya angerriba makina. ¹⁹ Biya akine-ka akungwa nuw-arumurumidinumurre-ka yanda-langwa yilingajirrirra yinijirra akwa angakarjiyinga angalya adidirrungwana mama amakwulyumide-ka akina na-wurumbijuwama akina akungwa. ²⁰ Akine-ka ngawa ne-yaminjamama nuw-arumurumidinumurre-ka akina yanda-langwe-ka amakwulyumida na-wurumbijuwama angakarjiyinga-manja angalya karrawara 7 metres arakba akina-da. Umba yakwujina na-ngwanjumurra akungwa arakba-da.

²¹ Awurrakibine-ka aburraja awurrakukwala, yinungungwangba-murriya, wurrajija-murriya akwa ngarningka warnumamalya, nawurrakijungweyinumurra awurrakakine-ka ababurna-langwa. ²² Awurrakibina ariba-manja nuw-ambambilyu-murruwiya, awurrakibina na-ngengkuwanginu-murruwiya, nawurrakijungweyinuma ababurna-langwa-da. ²³ Nakine-ka eneja Yaweya nuwurrakijungwajuwama awurrakakina ababurna-langwa-da. Umba eneja yimbukwa Nawa iya wurruwur-

rakibina ena-langwa dadingiyenikba iya
 warnnikuwena iya wurradidingiyarrngwa akwa
 yinungungwangba-murriya yuwurrakibina
 nawurрак-awiyebeyinuma mijiyangu-wa
 wurrakina yimbukwa warniba nuw-ambilyuma
 makina-manja mijiyanga.

²⁴ Bi...ya ngalaja ngawa akungwa amakwulyu-
 mida angalya nuw-ambilyumurra yanda-langwa
 yimangbala yimawura nu-wurduwurdanguma
 yakina-da.

8

Namurndaki-ngburingkadinu-mulangwa angalya

¹ Eneja Neningikarrawara nara nakina kini-
 yakuwabijuwa Nawa akwa yuwurrakibina
 yinungungwangba-murriya, wurrajija-murriya
 mibina-manja mijiyanga. Biya arakba arrirra ni-
 larrkama nakina Neningikarrawara kajungwa
 ke-ngburingkadini-yada akungwa akwa ka-
 larrini-yada akina. ² Umba ngalaja ebina na-
 bulbeyinumurra angaluba ajiringka-langwa
 akina arakba na-didijungwuma akwa angubina
 ngarningka na-didijungwuma nari-yada kini-
 ngkilarrina arakba yelyukwa.

³ Bi...ya arakba akina akungwa kembirra
 na-larrilarrina, na-larrilarrina, na-larrilarrina
 akina, yanda-langwa yuwurrakibina yimangbala
 yimawura nu-wurduwurdanguma arakba.
⁴ Ngalaja kembirra yimawura arakba yirbulirra
 ngarningka. Kembirra angakarjiyinga-manje-
 ka ngalaja makina num-ambarringama arakba

mijiyanga. Emikirra angalya Arareda. ⁵ Akineka ngawa kembirra akungwa na-larrilarrinuma ngawa na-larrilarrinuma akina.

Biya ngarningka yambilyuma yimawura nu-wurduwurdanguma arakba. Biya yinikaduwa yimawura arakba yakina. Ngalaja kembirra amurndakibine-ka alingilingajirrirra angalya nuw-ambijangeyinumurra arakba akungwalangwa na-wurumbijuwa-murrada.

⁶ Ngalaja kembirra arngkabiyaibuwa-murra arakba arngkumemberrkwa marringa iya mamawura numu-rukwurukwulyuwakenuma. Eneja kembirra n-ambijangajuwama arakba nakina edirra Nawa makina-langwa mijiyanga. ⁷ Biya nakina ni-larrkama edirra-langwa yuwilyaba yingwa-da. Umba yakina ngawa n-angkarrinume-ka ni-rukwurukwulyuwakenumurra. Nara kini-lawurradina umba ni-rukwulyuwakenumurra yakina yanda-langwa na-jerridinumurra akina akungwa eningangkawura-da.

⁸ Kembirra n-embirrarinu-manja yakinuwa yingwa nakina Nawa, ngarningka arakba n-ambijangajuwa edirra biya ngalambalangwa darrawurukukwa dakina nanga-larrka arakba dakina, ka-jerridinu-murrikbe-ka akina akungwa. ⁹ Nanga-larrka dakina akena ngalaja yingu-marrawarne-ka. Angalya akungwawiyeka ambaka akina. Kembirra yingirukwurukwulyuwakena biya yingi-lawurradina mijiyangu-wa, nara-baba ebina angalya ngalalangwa dadik-ambarri-yada dakina-da. Biya ni-lawulawaja ayarrka nakina Nawa akwa

nanga-rndarrka edirra-langwa akwa nanga-lawurrukajuwa arakba dakina-da.

¹⁰ Bi...ya n-embirrarina ngarningka mamangbala mambilyuma marringa nakina Nawa-da. Biya kembirra arakba dibina-murrada darrawurukukwa nanga-larrka ngarningka-da. ¹¹ Kembirra num-awiyebu-manja arakba mamawura biya dubukwaya dakina, ngarningka yingi-lawurradina enuwa-wa. Biya yingu-wilyakama amarda akina makinu-wa mijiyanga. Eningabe-ka engkalye-ka amangwurrajija akina. Eneja Nawa arakba kembirra neningma nakina-da akina arakba akungwa nare-ka ebina-da.

¹² Biya ngarningka ambaka n-embirrarinuma mamangbala mambilyuma marringa nakina yak-wujina Nawa-da. Biya dakina-murrada ngawa nanga-larrkama ngarningka. Nanga-larrkama dakina akena nara ngalaja kingi-lawurradina enuwa-wa-da.

¹³ Ebina-wiya makine-ka mijiyanga num-ambarringama makina. Kembirra yimangbale-ka yimawura nu-wurduwurdanguma yakina. Kembirra na-jerridinumurra arakba akina akungwa. Biya yinikaduwe-ka arakba yimawura yakina. Uмба eneja Nawa nenyuwangkwa arakba nakina. 601 mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra nakina arakba. Biya kembirra numa-ngwur•dangmajuwama arakba nakina mibina meningikarrawara mijiyanga-da. Biya n-andeyumurra yadikina angerriba akinu-wa angalya akena ne-ngburingkaduma arakba-da.

¹⁴ Ngalaja kembirra yambilyuma yimawura nu-wurduwurdanga yakina. Kembirra nara-

wiya yinikaduwa yimawura akine-ka angalya namurndaki-ngburingkade-ka arakba.

¹⁵ Eneja kembirra arakba Neningikarrawara ni-yama nakina Nawu-wa, ¹⁶ “Likaja arakba makina-langwa mijiyanga,” ni-yama. “Jadena, nungkuwa iya dadingiyena iya nungkwalangwa nenikuwena-murriya akwa wurradidingiyarrngwa. ¹⁷ Akwa wurrumurndakakina wurrajija-murriya yinungungwangba-murriya abi-jadena arakba aburrajukwaba,” ni-yama Neningikarrawara. “Wunuwurraku-warakine-ka yada yimurndakeyina yinungungwangba-murriya akwa wurrajija-murriya, kajungwa kuwarrikarrangbijeyini-yade-ka arakba ngarningka, akwa kuw-ambilyi-yada eminingka-manja iya eminingka-manja angalya,” ni-yama.

¹⁸ Eneja kembirra ni-jadinga arakba nakina Nawa-da akwa ena-langwa warnumamalya mibina-langwa mijiyanga-da. ¹⁹ Ngalajukwaba nuwurraki-jadangumurra arakba yimurndakibina yinungungwangba nuwurrakidarrbukwajungwunumurra, akwa wurrajijamurriya aburrajukwaba nawurraki-jadanguma nawurrakidarrbukwajungwunumurra-da.

Nenumini-daka-mulangwa Nawa yinungungwangba Yaweya-langwa

²⁰ Kembirra Nawa nuwurra-murndukwamurra angwarnda akwa nuwurrak-arjiyajuwamurra akina akwa ni-ngekburaka alda kajungwa neniki-daki-yada yinungungwangba Yaweyalangwa. Biya yinungungwangba-murriya

yuwilyuwilyaba-wiya nu-manguma, akwa wur-
rajija wurruwilyuwilyaba-wiya nenu-manguma
ebina enikalyelyubara-murruwiya. Biya nara
kini-ringandanga umba engkinyungwurra
ngawa ni-dakama nakina amurndakakina
akina-manja angwarnda. Nakina nuwurraki-
dakama akina angerriba Yaweyu-wa akwa
neni-yangmarngkwajuwame-ka nakina
Yaweya. ²¹ Eneja Yaweya ni-kirruwanju-manja
awurrakakina ni-daka-mulangwa nakina Nawa,
ni-yangmarngkwune-ka nakina-da.

Biya ni-lyangkiyama arakba nakina
Yaweya, “Akina-be-ka ngawa. Nara
ngarningka ningena e-yamama e-kbajuma
enena ajiringka kuw-arriyakajungwuna-
mulangwa warnumamalya awurrariya-langwa.
Ningeningme-ka ningena wurrumurndakeyina
warnumamalya wurriyukwayuwa-wiye-ka
warne-ka ngawa wurruwurrariya. Ebina nuw-
engkingkirrikajamurra, na-likajama aburra-
langwu-wa mangma, awurrariye-ka akina.
Akena nara arakba ningena a-jungwajuma ebina
enena-manja angalya kamurndak-ambilyama.
Nara arakba ngarningka e-yamama ningena.

²² “Enena-bina arakba kembirra-da. Aburraja
warnumamalya karri-lungkuwabijini-yada
aniga-murriya arakba ngarningka enena-
manja angalya, akwa karruwurrak-arrangbini-
yada ebina-murrada aniga. Ngalaja
enena-bina akilarrkardidarra akwa ngawa
akilarrkumurndada ke-yuweyinamurra
akina-da, yanda-langwa ka-jerridina-manja
amurndakenena angalya akina-da. Enena-

bina ngawa alyarrngwalyilya akwa meningilida ke-yuweyinamurra ke-yaminjaminamurra ngalajukwaba ngawa-da,” ni-yama Yaweya Nawu-wa-da.

9

Neningikarrawara-langwa ayakwa eningarumuruma ni-yarrkakumarnuma Nawa-langwa

¹ Biya kembirra Neningikarrawara ni-yengbinuma eningaba ayakwa nakinamanja Nawa akwa ena-langwa-manja warnnikuwena, akwa ni-yama aburruwawa, “Wurrababurne-ka wurriyukwayuwa kakumajungwunama ningkakina kajungwa kuw-ambilyi-yada nungkwa-langwa numirenamurriya warnikinikaduwa ababurnamanja angalya wurrakina-da. ² Ngalaja yuwurakeyine-ka yinungungwangba-murriya iya wurrajija-murriya akwa akwalya-murriya kamurndak-akbar•denama nungkwurruwalangwa. Umba nungkwurraja kirrakina yikubungkawadinama amurndakakina-manja. ³ Biya yik-alyubarinama arakba warna wurrajija akwa yinungungwangba-murriya akwa akwalya. Ebina-wiya ngarra-kwama nganja amardamurriya aningi-yada yik-alyubarini-yada. Umba yimurndakenena yinungungwangba-murriya iya wurrajija-murriya akwa akwalya-murriya ngarra-kwunamurra ngayuwa aduwaba kajungwa yik-alyubarini-yada ababurna-langwa aninga iya akwalya. ⁴ Akena kum-ambilyamanja ambaka merra makina yakwujina yakinamanja yinungungwangba-murriya, kembirra

nara nungkwurraja alyubaruma amadangkwa. Nare-ka kirrakina alyubaruma akina, mena akwanenibike-ka nuw-ambilya-mubaba merramanja akina.

⁵ “Umba kirruwilyaba yiki-lamukwarridina-manja wurruwilyaba-manja warnumamalya, kembirra wurrukuala warnumamalya aburramba-langwa yikabu-banijumindename-ka wurrakina. Umba ngarningka yiningerribirra yinungungwangba-murriya yibina yabarda awinyamba yikenu-wardena-manja karnumamalya-manja, ngayuwe-ka kamini-lawurrakajinama yakina nungkwurra-langwa, akwa kini-jungwajinama ngayuwa yakina yabubarda-da. ⁶ Ngayuwa ngarra-engekburakama karne-ka karnumamalya wuburra ngayuwa Neningikarrawara. Akina-langwa kirruwilyaba karnumamalya yiki-lamukwarridina-manja wurruwilyaba-manja warnumamalya biya ka-jungwuna-manja wurrakina, kembirra aburraja wurrakina warnumamalya yikabi-ngajinama kirrakina-manja-da.

⁷ “Umba nungkwurraja wurrababurna wurriyukwayuwa yik-akumajungwunama kirrakina kajungwa nungkwurra-langwa wurrumirumirenungwa warnikinikaduwa kuw-ambilyi-yada eminingka-manja iya eminingka-manja angalya wurrakina,” ni-yama Neningikarrawara Nawu-wa akwa ena-langwu-wa warninikuwena.

⁸ Biya ngarningka ni-yama Neningikarrawara aburruwa-wa, ⁹ “Ngayuwa ningena aduwaba

ki-yarrkakumurnama arakba ayakwa
 eningarumuruma nungkwurra-langwa.
 Ngalaja akine-ka ayakwa nungkwurra-
 langwi-yada iya nungkwurra-langwi-yada
 wurrumirumirenungwa warnikinikaduwa-
 langwi-yada. ¹⁰ Amandangwa nungkwurra-
 langwi-yada kirrababurna-langwa akina
 akwa ngarningka amurndakibina-langwa
 yelakwa nawurrak-ambilya-murrilangwa
 aduwaba ne-ngengkuwangina-murrilangwa,
 amurndakibina-langwa kirruwurraki-
 jadijuwa-mulangwa mijiyanga-langwa
 nungkwurruwa. ¹¹ Amurndakeyina-bina ayakwa
 eningarumuruma aduwaba ngarra-makinama
 nganja. W-engkirrikiya! Aduwaba-langwa
 nara ngarningka amurndakibina ningi-yamama
 enena-manja angalya nara arakba ningena e-
 yamama. Nara ningena a-larrkama arakba
 yamakwulyumida yelyukwa, akwa nara a-
 lyurrrkwuma a-wurumbijuma amurndakenena
 angalya ababurna-langwa akungwa-murra
 akwa nara a-jungwajuma wurrababurna-langwa
 warnumamalya iya wurrajija iya akwalya akwa
 ngawa yinungungwangba-murriya.

¹²⁻¹³ “Ngayuwa kembirra ningena arakba ka-
 wilyakajinama kirrakina nganyangwa ayakwa
 eningarumuruma nara amurndakakina a-
 yarrkuwarrukwajuma. Akine-ka ngawa ke-
 yaminama eningangkawura nungkwurra-
 langwi-yada akwa amurndakibina-langwa
 ne-ngengkuwangina-murrilangwa ababurna-
 langwa. Ningena kembirra kamin-akumurnama
 karnumamalya-langwa daka duwurruwilya

angubina-manja. Nungkwurraja kembirra yikinga-rringkina-manja daka karna karnumamalya yiki-yakuwerribikajama nganyangwu-wa ayakwa eningarumuruma-wa. Kembirra ambaka-murra aburraja wurriyukwayuwa nungkwurra-langwa karringa-rringkinama dakina akwa ngawa aburra-langwa wurriyukwayuwa aburrajukwaba. Karringa-rringkina-manja dakina wurrakina ke-yakuwerribikajama nganyangwu-wa ayakwa eningarumuruma-wa. Ngalaja duwurruwilya kingi-jirrkumakajungwunama dakina. ¹⁴ Kembirra ku-wurumbijina-manja ngayuwa angubina, akwa king-akumurna-manja dakina duwurruwilya angubina-manja, ¹⁵ kembirra ki-yakuwerribikajama ngayuwa nganjukwaba nganyangwu-wa ayakwa ngarra-makina-murruwa nungkwurruwa-wa aduwaba. Akwa nganyangwa ngarningka ayakwa enena yinungungwangba-murriya-langwa iya wurrajija-murriya-langwa amurndakibina nawurrak-ambilya-mulangwa enena-manja angalya aduwaba. Ngayuwa ningena ngarra-makinama aduwaba, nara ngarningka awuririluma amurndakakina-da.

¹⁶⁻¹⁷ “Kembirra yikinga-rringkina-manja nungkwurruwa dakina duwurruwilya angakuba angubina-manja, nganjukwaba kembirra kinga-rringkina-manja ki-yakuwerribikajama nganyangwu-wa ayakwa eningarumuruma-wa eningangkawura. Kembirra ngayuwa akina ki-yamina-manja, ngalaja duwurruwilya kingi-jirrkumakajungwunama dakina enena

ayakwa eningarumuruma nganyangwa nara a-yarrkuwarrukwajuma akina. Nare-ka a-yarrkuwarrukwajuma akina umba eningangkawura kuw-ambilyamurra akina nungkwurra-langwi-yada aduwaba. Kuw-ambilyamurra akina nungkwurra-langwi-yada iya wurrababurna-langwi-yada warnumamalya iya ababurna-langwi-yada akwalya-murriya iya yababurna-langwi-yada yinungungwangbamurriya akwa ngawa wurrababurna-langwi-yada wurrajija-murriya,” ni-yama Neningikarrawara Nawu-wa akwa ena-langwu-wa warninikuwena nakina-da.

Nawa-langwa akwa warninikuwena-langwa

¹⁸ Aburrubukwurraja wurrabiyakarbiya warninikuwena Nawa-langwa nabuk-awiyebeyinuma mijiyangu-wa akwa nabukijadanguma wurrubukalakina makina-langwa mijiyanga. Biya warnimikirra Jema iya Yema akwa Jebeda. Yeme-ka nakina nungwenikba Kenina-langwa. ¹⁹ Umba wurrumurndakeyine-ka Nawa-langwa warninikuwena nuw-ambilyumurra warningadinuba-wiya warnumamalya na-jerridu-manja ebina akungwa amakwulyumida.

²⁰ Eneja Nawa ni-lungkuwabijuwama aningamurriya, akwa nakina-bina neningadinuba-wiya ni-lungkuwabijuwama nakina akwurena-da. ²¹ Biya kembirra ni-ngekburakama akina akwurena-langwa amalyirra. Biya Nawa akwa ena-langwa warnumamalya wurrakina ne-bekeyinuma akina amalyirra. Biya arngkawura

ni-bekinume-ka nakina Nawa akina akwurena-langwa amalyirra ni-ngekburaka-mulangwa, biya nu-bungwurrude-ka nakina. Biya nakina Nawa nang-aburawaka dumbala ena-langwa akwa nu-mungkwulinga neyebirra ena-langwa-manja nanga-likiraka-murrumanja kalikwa nakina-da.

²² Eneja nenikuwenikba Yema nibina nungwenikba Kenina-langwa nubukwaya ni-likena nakinu-wa nungwenikba, biya neni-rringke-ka nabalmungkwur•da nakina. Biya ni-likena nakina akwa neniliraku-maka ena-langwu-wa wunambilyuma nawenikba-kiya.

²³ Umba aburnaja wunalakina Nawa-langwa wunaruma-murrikiya-dangwa warnikuwabulena-kiya neninga-wilyakama wunalakina dumbala enuwa-wa. Biya nening-alyilyadijuwama mirirrba-langwiya akwa kembirra neni-likenuma mirirrba-ma nungwarringba-wa nibina nukuwunumurrkwulu-murruwa. Biya nenu-wurumbijuwama dakina dumbala enuwa-manja nara-baba keni-ngayindanga keni-rringka nakina neyebirra-da. Biya nening-akumarnu-mulangwa kembirra dumbala nungwarringba-manja neni-likena arakba wunalakina-da.

²⁴ Eneja kembirra Nawa n-eningabada arakba nakina. Akwa ni-likena akwa nare-ka, nu-werrikawinyambadine-ka arrawa yukwudukwuda-manja nakina, n-engkirrikenumulangwa ni-yama-mulangwa ena-langwa niyukwujiya-da nenikuwenikba-da. ²⁵ Biya nakina Nawa arakba neni-kbajama Yemu-wa-da akwa ena-langwu-wa wurrumirumirena

warnikinikaduwa-wa-da. Biya ni-yama nakina kembirra,

“Ningene-ka ningeni-kbajinama Keninu-wa.

Kembirra yadikina ena-langwa wurrarrkwur-
rkuwena ka-bungkawadinama enuwa-
manja.

26 Umba nganja ningena ningeni-
yangmarnqkwajinama Yaweya nibina
Neningikarrawara Jema-langwa.

Eneja nakina Jema kinu-bungkawadinamura
Kenina-manja.

27 Kembirra eneja nakina-manja Jebeda
kenu-kwunamura wurrababurna
wurriyukwayuwa Neningikarrawara,
akwa kuw-ababurnadinama wurrakina.

Akwa ngarningka wurrumirumirena Jebeda-
langwa kawurrak-ambilyama wurrakina
Jema-langwa-manja warnumamalya
wurruwurrakawura-murra.

Kembirra Jebeda kinu-bungkawadinama enejuk-
waba Kenina-manja,”

ni-yama Nawa. Umba akina ekirra Jebeda ne-
yaminama “kuw-ababurnadinama.”

28 Biya akina kembirra na-jerridu-manja ebina
akungwa adirrunqwarna-dangwa kembirra
arakba nakina Nawa n-ambilyumurra 350
mamarika iya yinungkwura ngarningka.

29 Biya n-ambilyu-manja 950 mamarika iya
yinungkwura nakina ni-jungwuma arakba-da.

10

*Nawa-langwa-langwa
warnikinikaduwa*

wurrumirumirena

¹ Amurndakenena ekirra nuw-
 arrikarrijajungwunama akina Nawa-langwa
 wurrumirumirena warnikinikaduwa-langwa.
 Nawa-langwa warninikuwena wurrabiyakarbiya
 nabuk-ambilyumurra wurrubukalakina Jema
 iya Yema akwa Jebeda. Biya kembirra na-
 jerridu-manja ebina akungwa amakwulyu-
 mida ababurna-langwa wurrubukalakina
 kembirra nabuk-akumajungwunuma arakba
 warninikuwarrngwa.

² Aburraja kembirra warna Jebeda-langwa
 warninikuwena. Warnimikirra wurrakina
 Kawuma iya Mekeka iya Madaya iya Jabana
 iya Dubala iya Mejeka akwa ngawa Diraja.

³ Akwa warna ngarningka warninikuwena
 naruma-langwa Kawuma-langwa. Warnimikirra
 wurrakina Ajikeneja iya Ribada akwa
 ngawa Dakarma. ⁴ Akwa warna ngarningka
 warninikuwena nenikumarnjenikba-langwa
 Jabana-langwa. Warnimikirra wurrakina Elija
 iya Beyina iya Jaburija akwa ngawa Rawuda.

⁵ Kembirra aburraja wurrumirumirarrngwa
 wurrakina-langwa Elija-murriya-langwa nuw-
 errbalinuma arakba wurrumurndakakina
 mijiyelyu-wa iya ayangkiyangkidarrbu-wa.

Umba kembirra wurreyebijeba arakba
 nuw-ambilyuma wurrumurndakakina
 wurrilyimberrkwulyumida, wurrilyimber-
 rkuwarra awilyaba-manja angalya umba
 wurrilyimberrkuwarra ngarningka awilyaba-
 manja angalya. Wurrumineyebijeba ayakwa
 ne-yengbeyinuma wurrakina. Wurreyebijeba
 nawurrak-ambilyumurra wurrumurndakakina

akena nuwilyaba-me-ka ngawa neningadinuba-wiya numirarringba Jebeda nakina-da.

⁶ Umba warna wurruwurrakuwarra warninikuwena Yema-langwa. Nakine-ka Yema nenikumarnjenikba Jebeda-langwa nakina. Warnimikirra warninikuwena Yema-langwa wurrakina Kwuja iya Yijiba iya Libiya akwa ngawa Kenina. ⁷ Akwa warna warninikuwena naruma-langwa Kwuja. Warnimikirra wurrakina Juba iya Yebila iya Jabuda iya Rama akwa ngawa Jabudeka. Umba Rama-langwa warnikuwabulena-kiya wunenimikirra Juba akwa Diden a wunalakina.

⁸ Umba nuwilyaba ngarningka nenikuwenikba Kwuja-langwa n-ambilyumurra nakina enejukwaba. Nenimikirra nakina Nimurada. Nakine-ka Nimurada neningadinuba-wiya nu-bungkawadinuma wurrukwalamanja warnumamalya wurriminiminingkamanja. Nara ena-langwa-manja wulkwa warnumamalya kinu-bungkawadina nakina umba wurriminingka-manja ngarningka warnumamalya nu-bungkawadinuma nakina. ⁹ Eneja Yaweya nenu-mamurikajuwama nakina Nimurada-manja. Kembirra nakina Nimurada nabarde-ka nenungkwarba nenik-aburangka wurrajija iya yinungungwangba-murriya. Aminakina-langwa aburraja wurrukwala warnumamalya na-makijeyinama aduwaba wurrakina, “Yaweya kenu-mamurikajinama nungkuwa nungkwajukwaba, kajungwa ningkabarda k-ambilyi-yada nungkuwa ningkakina, wuburra laka arakba-wiya nabarda

yinungungwangba-murriya n-ambilyuma
Nimurada nakina-da,” ne-yaminama na-
makijeyinamura ayakwa warningaduwaba
warnumamalya wurrakina-da.

¹⁰ Nakine-ka Nimurada ni-lyingama adinuba-
wiya abukalakina angalya emikirra Babulena iya
Ereka akwa Akada. Abukalakina angalya nuw-
ambilyuma aringbirra-manja angalya emikirra
Babuleniya. ¹¹ Biya kembirra akina-langwa
angalya Babuleniya-langwa ni-likenuma nakina
Nimurada eminingku-wa angalya emikirra
Ajiriya. Umba yakwujina ngawa aburraja
ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da
narri-likirakama ababurne-ka alikira. Narri-
likilikirakamura amurndakakina yanda-langwa
abiyarbuwa angalya aminababurna alikira nuw-
arjeyuma abukalakina, emikirra Niniba iya
Riyabadira iya Kela ¹² akwa Rejena. Awilyaba
angalya Niniba nuw-ambilyuma alalubaja umba
awilyaba angalya Kela adadibina. Ngalaja
Rejena wilyarra. Umba akina angalya Kela
amakwulyumide-ka angalya akina.

¹³ Umba eneja Yema-langwa nenikuwenikba
Yijiba nenu-wilyakama nakina wurrumangbala
wurrambilyuma warninikuwena. Warnimikirra
wurrakina Lidiya iya Anama iya Liyaba
iya Nabuda ¹⁴ iya Badirija iya Kajila akwa
ngawa Kabudawa wurrakina. Nakine-ka
Kabudawa, nibina niyukwujiya-dangwa
nenikuwenikba Yijiba-langwa, neningadinuba-
wiya numirringba nakina WarninguBilijiya-
langwa warnumamalya. Aburraja wurru-
mirumirena warnikinikaduwa Yijiba-langwa

narra-wilyakama wurrakina warnimikirra
Lidiya-langwa akwa ena-langwa-langwa
wurrarrkwurkuwena.

¹⁵ Eneja Yema-langwa nenikuwenikba Kenina
nenu-wilyakama nakina wunambilyuma
warnikuwabulena wunenimikirra Jayidina,
nibina naruma-dangwa, akwa Yeda.

¹⁶ Umba aburraja wurrukuala ngarningka
warninikuwena Kenina-langwa nuw-
ambilyumurra wurrakina. Kemberra nakine-
ka Kenina neningadinuba-wiya numirringba
wurrababurna-langwa warnumamalya
nakina. Wurrumurndakenena warnimikirra:
WarningiJebija iya WarningAmawa iya
WarningiKikaja ¹⁷ iya WarningiYiba iya
WarningArika iya WarningiJeyina ¹⁸ iya
WarningArbada iya WarningiJemara akwa
ngawa WarningiYamada. Wurrumurndakenene-
ka warnumamalya nawurrak-errbalinuma,
yanda-langwa wurreyebijeba arakba nuw-
ambilyuma wurrumurndakakina wurrilyimber-
rkwulyumida, wurrilyimberrkuwarra awilyaba-
manja angalya akwa wurrilyimberrkuwarra
ngarningka awilyaba-manja angalya.

¹⁹ Umba aburra-langwe-ka angalya
awilyaba-murra ngawa aruma ekirra Kenina
amurndakakina ababurna-langwa. Kemberra
akina angalya emikirra Kenina amakwulyumida
angalya aringbirra akina. Biya amurndakakina
ngawa angalya amurndakibina Kenina-manja
ngawa nuw-ambilyumurra akina na-likenuma
nuw-errbalinuma amurndakakina Jayidina-
langwa akwa engku-wa angerriba nuw-

angkarrinu-murruwa arrirra dalada yanda-langwa Kera, ebina nuw-ambilyuma angalya akwudangwa Kajaya. Akwa na-likenuma ngarningka amurndakakina angalya aburra-langwa angerriba engku-wa alyengmilyengmu-wa yanda-langwa Jaduma iya Kamara iya Aduma akwa ngawa Jebawuma, ebina nuw-ambilyuma akwudangwa Leja akina.

²⁰ Umba wurrumurndakibina warnumamalya wurreyebijeba arakba nuw-ambilyuma wurrilyimberrkwulyumida, wurrilyimber-rkuwarra awilyaba-manja angalya umba wurrilyimberrkuwarra ngarningka awilyaba-manja angalya. Wurrumineyebijeba ayakwa ne-yengbeyinuma wurrakina. Wurreyebijebe-ka nawurrak-ambilyumurra wurrumurndakakina warnumamalya akena nuwilyaba-murra ngawa neningadinuba-wiya numirarringba Yema nakina-da.

²¹ Umba eneja nakina Jema, nibina Nawa-langwa nenikuwenikba narumadangwa, n-ambilyumurra neningadinuba-wiya nenumamalya WurriYiburuwa-langwa warnumamalya nakina. ²² Warne-ka Jemalangwa wurruwurrakuwarra warninikuwena. Warnimikirra wurrakina Elama iya Ajura iya Arbakijada iya Luda akwa ngawa Arama. ²³ Akwa ngarningka warna Arama-langwa warninikuwena. Warnimikirra wurrakina Wija iya Wula iya Keda akwa Mejeka. ²⁴ Umba Arbakijada-langwa nenikuwenikba Jela nakina. Akwa Jela-langwa nenikuwenikba Ebera nakina. ²⁵ Kemberra Ebera nenu-wilyakama

nakina wunambilyuma warnikuwabulena. Nuwilyaba Beleka nakina. N-ambilyu-wiya nakina nenungkarba aburraja wurrababurnalangwa warnumamalya nuw-errbalinumurra wurrakina. Kemberra aminakina-langwa neni-yengbijuwama nakina Beleka nenimikirra, mena akina ekirra Beleka ne-yaminama “nuw-errbalinuma.” Umba narrkuwenikba Beleka-langwa Jakidena nakina.²⁶ Akwa warna warninikuwena Jakidena-langwa. Warnimikirra Almadada iya Jeleba iya Yajarmabeda iya Jera²⁷ iya Yadarama iya Wijala iya Dikila²⁸ iya Abala iya Abimeyela iya Juba²⁹ iya Abura iya Yebila akwa ngawa Jawubaba. Wurrumurndakeneneka warninikuwena Jakidena-langwa-da.

³⁰ Umba amurndakakina angalya wurrumurndakakina-langwa warnumamalya na-likenuma Meja-langwa akwa angerriba Jubara-wa nuw-ambilyu-murruwa angalya angakarjiyinga alyengmilyengma-langwa.³¹ Umba wurrumurndakakina warnumamalya wurreyebijeba arakba nuw-ambilyumurra wurrilyimberrkwulyumida, wurrilyimberkuwarra awilyaba-manja angalya umba wurrilyimberrkuwarra ngarningka awilyaba-manja angalya. Wurrumineyebijeba ayakwa ne-yengbeyinuma wurrakina. Wurreyebijeba nawurrak-ambilyumurra wurrakina akena nuwilyaba-murra ngawa neningadinuba-wiya numirringba Jeme-ka nakina-da.

³² Wurrumurndakakine-ka wurruwurrakwulyumida warnumamalya Nawa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa wurrakina-

da. Narruma-manguma wurrakina mamurukwa
 Nawa-langwa-langwa warninikuwena
 yanda-langwa wurrilyimberrkwulyumide-
 ka wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrily-
 imberrkeyebijeba warnumamalya nuw-
 ambilyuma wurrakina arakba. Na-walyerre-
 ka ebina akungwa amakwulyumida, kembirra
 wurrumurndakakina ngawa warnumamalya
 wurrilyimberrkwulyumida nawurraki-
 yebijebakajungwunuma wurrilyimberrkuwarra
 iya wurrilyimberrkuwarra warnumamalya
 ababurna-manja angalya wurrakina-da.

11

Alingajirrirra-langwa alikira Babulena-manja

¹ Biya adinuba-wiye-ka wurruwurrakakina
 warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-
 murrumurra akini-yada nuw-ambilyumurra
 engka-manja iya engka-manja angalya,
 umba awilyaba-me-ka ngawa ayakwa
 ne-yengbeyinuma wurrakina. ² Umba
 alyengmilyengma-langwa ngawa nuw-
 ambilyumurra. Biya kembirra arakba
 na-marrawarnuma nawurraki-likenuma
 wurrakina. Biya arakba narruwurrak-
 akburrangarna angakbilyuwalya angalya
 emikirra Babuleniya. Biya yakwujina arakba
 kembirra nawurrak-ambilyuma wurrakina-da.

³ Biya arakba kembirra wurruwurrakakina
 warnumamalya na-lyelyimbukweyinuma
 warniki-ngekburaki-yade-ka alikira. Ne-yama,

“Ngarri-ngekburakina alikira amilyumilyinja-murra,” ne-yama. Kemberra narri-ngambajuwama akina amilyumilyinja akungwama. Kemberra narri-ngekburakama akina akwa narr-akumarnuma mardidarra-manja mamawura, ka-dakini-yada akwurraki-yada yanda-langwa akina na-kwurrakidinumeka. Akwa ngarningka minyadirra makina narruma-wilyakama wurrakina. Biya narr-akumarnuma amurndakakina amilyumilyinja awilyuwilyaba-wiya, akwa ngawa minyadirra ngarningka narrum-akumarnuma wilyarra, kajungwa kuw-abalkayukwuni-yada arrubuda amurndakakina alikira. Biya kemberra narri-ngekburakama wurrakina alikira aburra-langwa amilyumilyinja-murra akina-da.

⁴ Biya nawurraki-yama wurrakina, “Kwa, ngarri-ngekburakina ababurna alikira. Umba awilyaba akina aki-ngekburakinama, akine-ka alingajirrirra aki-ngekburakinama. Nara amurndakeyina wuburra alikira e-yamama umba jujuje-ka alingajirrirra aki-ngekburakinama,” wurrakina nawurraki-yama. “Enene-ka ngarri-ngayindenama aki-ngekburakinama alingajirrire-ka, kajungwe-ka angubina-manja kuw-akburrangini-yada akina,” ne-yama. Biya nawurraki-yama wurrakina, “Ngarruwurakeyine-ka aduwaba ngarri-ngayindenama ngarringbudi-yade-ka ngarna aku-wilyakijeyini-yada, akwa ngarningka aka-wilyakajini-yada ngakwurra-langwa-manja wurrumirumirarrka ngarna ngarrumirumirarrngwa ngarrabarda warka

akwa aringkawa. Ngarri-yaminamurra enena aduwaba kajungwa nari-yada angerriba iya angerriba awurra-murrkwuluma ngarruwurrakeyina, umba akuwurrak-ambilyi-yada ngawa awilyaba-murra-manja angalya,” ne-yama.

⁵ Biya arakba wurrumurndakakina warnumamalya narri-ngekburakama ababurna eyukwayuwa alikira akwa ngawa akina awilyaba alingajirrirra-dangwa alikira. Eneja kembirra ni-dirrirnda angaluba nakina Yaweya kajungwa kenuwurraki-rringkini-yada wurruwurrakakinu-wa. ⁶ “Warne-ka wurruwilyaba-ma warnumamalya,” ni-yama, “akwa awilyaba-me-ka ayakwa warna ne-yengbinama,” ni-yama. “Wurrumurn-dakeyina adinuba-wiya enena alikira narri-ngekburakama. Akwa adinuba ngarningka awurrakibine-ka ngarningka akwala ke-yaminame-ka awurrakakina ngawa. Engka iya engke-ka ke-yaminama eningerribirra karri-ngayindena-manja,” ni-yama.

⁷ Biya nakina Yaweya ni-yama ngarningka, “Ngakwurruwa kembirra aki-likajamurra arakba ngarna aki-dirrirndama akaminu-kuwarrukwajini-yada ayakwa aburra-langwa, nari-yada kembirra amin-engkirrikajajuma wurrumurndakakina,” ni-yama nakina Yaweya.

⁸ Biya nakina Yaweya arakbe-ka ni-dirrirnda akwa nenumini-kuwarrukwaja aburra-langwa ayakwa akwa angerriba iya angerribe-ka nenuwurraki-larrkena wurrakina akina-manja angalya. Biya na-ngwanja kembirra

wurumundakakina warnumamalya, nara karri-ngekburaka amurndakakina alikirada. ⁹ Akine-ka angalya narri-yengbijuwama Babulena, mena yakwujina Yaweya nenuminukuwarrukwajuwa-mubaba nakina ayakwa, akwa akina ekirra Babulena ne-yamina-mubaba “nu-kuwarrukwajuwama ayakwa.” Biya kembirra Yaweya nenuwurraki-larrkenumurra wurumundakakina warnumamalya yadikina engku-wa iya engku-wa angalya nakina-da. Kembirra aburraja na-ngwarndirriyina arakba wurrakina-da.

Jema-langwa-langwa *wurumirumirena*
warnikinikaduwa

¹⁰ Amurndakenena akwala ayakwa Jema-langwa-langwa wurumirumirena warnikinikaduwa. Na-jerridu-mulangwa ebina akungwa amakwulyumida, kembirra mambilyuma mamarika numungwingbijanguma iya yambilyuma yinungkwura nu-ngwingbijanguma. Kembirra arakba nakina Jema 100 mamarika iya yinungkwura nambilyuma nakina, biya n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Arbakijada. ¹¹ Bi...ya ngarningka 500 mamarika iya yinungkwura nambilyuma nakina akwa wurrukwal ngarningka wurriyukwayuwa enalangwa n-akumajungwunuma.

¹² Eneja kembirra nambilyu-manja nakina Arbakijada 35 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Jela. ¹³ Bi...ya ngarningka 403 mamarika iya yinungkwura

n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

¹⁴ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Jela 30 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Ebera. ¹⁵ Bi...ya ngarningka 403 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

¹⁶ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Ebera 34 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Beleka. ¹⁷ Bi...ya ngarningka 430 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

¹⁸ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Beleka 30 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Riyuwa. ¹⁹ Bi...ya ngarningka 209 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

²⁰ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Riyuwa 32 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Jerukwa. ²¹ Bi...ya ngarningka 207 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala

ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

²² Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Jerukwa 30 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Neyawa. ²³ Bi...ya ngarningka 200 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

²⁴ Eneja kembirra n-ambilyu-manja nakina Neyawa 29 mamarika iya yinungkwura, n-akumajungwunuma arakba nakina nenikuwenikba nenimikirra Dera. ²⁵ Bi...ya ngarningka 119 mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma nakina akwa wurrukwala ngarningka wurriyukwayuwa ena-langwa n-akumajungwunuma.

²⁶ Eneja kembirra n-ambilyu-mulangwa 70 mamarika iya yinungkwura nakina Dera, n-akumajungwunuma arakba nakina wurrabiyakarbiya warninikuwena warnimikirra Aburema iya Neyawa akwa Yerena.

Dera-langwa-langwa wurrumirumirena

²⁷ Warna wurriyukwayuwa Dera-langwa. Wurrabiyakarbiya warninikuwena ena-langwa, warnimikirra Aburema iya Neyawa akwa Yerena. Akwa Yerena-langwa nenikuwenikba Lada. ²⁸ Bi...ya Yerena ni-jungwa nakina ena-langwa-manja angalya ni-rukwularru-murrumanja, emikirra Wura. Akine-ka angalya Wura akina-manja aringbirra angalya emikirra Babuleniya.

Kembirra yakwujina ngawa ni-jungwuma nakina Yerena n-ambilyu-wiya nungwenikba Dera neniba ambaka.²⁹ Umba ngalaja Aburema-langwa dadingiyenikba Jeraya dakina, dibina dadiyamarnjenikba umba diminingka dirndadikba. Ne-yaminjamama wurrakina warnumamalya akina-manja angalya akiniyada. Umba Neyawa-langwa dadingiyenikba Milka dakina, dibina dadiyawenikba Yerena-langwa. Eneja nuwilyaba ningka nenikuwenikba Yerena-langwa nakina nenimikirra Yijika.³⁰ Akena dakine-ka Jeraya duburubura ngawa dadingarijira-ma dakina.

³¹ Bi...ya kembirra ni-likena arakba nenuwilyaka nakina Dera nenikuwenikba Aburema akwa numirenikba Lada, nibina ni-jungwumulangwa nungwenikba Yerena, akwa ngarningka darngkiyenikba Jeraya, dibina dadingiyenikba Aburema-langwa, akwa narri-lalika arakba akina angalya Wura warniki-likiyada wurrakina aringbirru-wa angalya emikirra Kenina. Biya na-likena arakba wurrakina-da.

Bi...ya narr-akburranga wurrakina akina angalya emikirra Yerena. Aruma angalya aminababurna alikira iya warnumamalya akina. Akwa nuw-ambilyuma yakwujina arakba-da.³² Kembirra yakwujina ngawa akina-manja angalya ni-jungwa arakba Aburema-langwa nungwenikba, nibina neniuwangkwa Dera. 205 mamarika iya yinungkwura nakina n-ambilyuma biya ni-jungwa akina-manja angalya-da.

12

*Aburiyama-langwa-langwa warnumamalya
- Neningikarrawara nen-ardijuwa-mulangwa
Aburemu-wa*

¹ Bi...ya eneja Yaweya ni-yama nakina Aburemu-wa, “Wu-lalikina arakba enena angalya nungkwa-langwa iya nungwena-langwa. Akwa wurrawurraki-lalikina arakba wurrumurndakenena warnumamalya nungkwa-langwa enena-manja angalya. Biya ki-likaja arakba angabu-wa angalya eminingku-wa yiba-wilyakajina-murruwa ningkakina,” ni-yama Yaweya Aburemu-wa.

² Biya nenu-makama ngarningka enena ayakwa enuwa-wa akwa ni-yama,

“Yiba-kwunama ngayuwa wurrababurne-ka numirena-murriya warnikinikaduwa.

Wurrakine-ka kuw-ababurnadinama yanda-langwa wurrilyimberrkwulyumide-ka wurrilyimberrkuwilyaba warnumamalya kuw-ambilyamurra wurrakina.

Umba ngayuwa ki-yaminama eningaba nungkuwa-manja akwa kembirra ningkumikbiyiya ningkakina

yanda-langwa wurrababurna warnumamalya kuw-eningmidinama ningkenimikirra nungkwa-langwa.

Ngayuwa ki-yaminama akina kajungwa nungkwamba-langwa ki-yamini-yada ningkakina eningaba wurrukwala-manja warnumamalya.

³ “Aburraja wurrukwala warnumamalya ke-yengbinama eningaba ayakwa nungkwalangwa-langwa.

Kembirra ngayamba-langwa arrkala eningaba ayakwa ki-yengbini-yada wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Umba aburraja warningerribirra warnumamalya kabi-kbajina-manja nungkuwa-wa, kembirra ngayamba-langwa ke-kbajinama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Biya ki-yaminama ngayuwa eningaba wurruwurrakwulyumida-manja warnumamalya engkalina-langwa iya engkalina-langwa angalya,

wuburra laka ningi-yaminama eningaba aduwaba nungkuwa-manja,”

ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa-da.

⁴ Bi...ya eneja Aburema neniyuwangkwa arakba, 75 mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra nakina. Biya ni-lalika ebina angalya aminababurna alikira iya warnumamalya Yerena akwa ni-likena eminingkuwa angalya aringbirru-wa Kenina, menababa Yaweya adinuba-wiya nenu-makamurra neniki-lika-langwa yenjerrikina akinu-wa angalya nakina. Umba eneja nenikuwenikba Lada ni-likenumurra nakina Aburemanja. Nakine-ka Lada-langwa nungwenikba wunadiyerra-manja Aburema. ⁵ Biya nanga-wilyakama Aburema dadingiyenikba Jeraya akwa ngarningka nenikuwenikba Lada nenu-wilyakamurra. Akwa ngarningka wurrababurna-langwa warnungkwarba iya

wurridarringka wurribina na-mungkwuluma ena-langwa-manja angalya akwa nenuminu-war•duwar•danguma ena-langwa warka aburrajukwaba nenu-wilyakamurra. Narri-larrngkajikamurra wurrakina ababurna-langwa amurndakijika iya angwarnda amurndakibina narru-manguma nuw-ambilyu-wiya wurrakina Yerena-manja, akwa namurndaki-likenuma arakba-da.

Namurndak-alilikenu...wa. Ne-yar•da arakba wurrakina ebina-manja angalya Kenina aringbirra-manja. ⁶ Akini-yada kembirra akina-manja ngawa angalya, aburraja wurrakina warnumamalya warnimikirra WarningiKenina nawurrak-ambilyuma ngawa wurrakina. Kembirra yakwujina ngawa Kenina-manja ngalaja akwurdukwurda eka aburra-langwa amalawudawarra nuw-alkayanguma engka-manja iya engka-manja angalya. Yakwujina ngawa wurrakina WarningiKenina warnumamalya ne-yengbinumurra ayakwa wurrakina aburra-langwu-wa amalawudawarra eka.

Aburraja kembirra Aburema-murriya namurndak-ambilyumurra wurrakina Kenina-manja. Biya namurndaki-likenuma engku-wa iya engku-wa angalya yakwujina ngawa yanda-langwa narr-akburrangama angakingakarjiyinga angalya. Akina-manja ngawa angalya ngalaja awilyaba-ma akina eka akwurdukwurda nuw-arndurrkwarjeyumurra engemba-manja Mawura, akwudangwa angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Jekema.

7 Eneja kembirra Yaweya n-abilyerrikajungwunuma Aburema-manja ebina-manja akwurdukwurda eka akwa ni-yama enuwa-wa, “Enea-bina angalya aringbirra ngayuwa ka-kwunama nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa-wa,” ni-yama nakina nenu-maka Aburema-manja. Kembirra yakwujina ngawa numurndaku-manga eneja Aburema angwarnda arumuruma, akwa nuwurrak-arjiyajuwa amurndakakina akwa ni-ngekburaka arakba alda Yaweya-langwa, kajungwa neniku-buriyami-yada nakina Yaweyu-wa yakwujina. Akwa neni-yangmarngkwajuwa nakina enuwa-wa arakba-da.

8 Yadikina kembirra namurndaki-likena arakba wurrakina Aburema-murriya nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada, akwa kembirra narri-ngekburakama angalya yakwujina angakingakarjiyinga-kba. Awilyaba angalya emikirra Bedela nuw-ambilyumurra akwaburrangarna umba ngalaja Aya alyengmilyengma-langwa akina. Alakina-kiya angalya aminababurna alikira iya warnumamalya. Biya yakwujina arakba wilyarra nakina Aburema ni-ngekburaka alda ebina wuburra ngawa. Numurndaku-manga akwala angwarnda arumuruma akwa nuwurrak-arjiyajuwa akina yakwujina ngawa akwa ni-ngekburaka arakba alda kajungwa neniku-buriyami-yada nakina Yaweyu-wa. Akwa neni-yangmarngkwajuwa nakina enuwa-wa-da.

9 Kenina-manja ngawa nawurrak-ambilyumurra warnumangalya Aburema-

murriya akena narru-makirukbijangajuwama wurrakina angalya angerriba iya angerriba nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada wurrakinda.

Aburema akwa dadiyenikba nen-ambilyu-mulangwa Yijiba-manja

¹⁰ Akena akina-manja angalya Kenina ngalaja eyukwujiya aninga nuw-ambilyuma awurrariyababa angalya. Kembirra Aburema-murriya narri-lalika wurrakina Kenina akwa namurndakilikena angerriba Yijibu-wa, kajungwa kuw-ambilyi-yada yakwujina aduwaya, nara-wiya ebina aninga ambaka Kenina-manja. ¹¹ Biya narr-akburranga-manja wurrakina akina angalya Yijiba, nara-wiya karri-jibukwa akina-manja angalya, ni-yengbina nakina Aburema ayakwa dadingiyenikba-manja Jeraya. Ni-yama nakina, “Ningkene-ka ningkukwulyubena ningkidarringka. ¹² Kabu-rringkina-manja nungkuwa WarningiYijiba warnumamalya, ka-lyangkiyaminama wurrakina, ‘Aburemalangwa dadingiyenikba dakina-na?’ ke-yaminama wurrakina. Kembirra dukwa kabu-ngajina wurrakina ngayuwa-manjada. Umba nungkwaja k-ambilya ningkeniba ningkakina. ¹³ Kembirra ningkena kamakinama wurrumurdakakina-manja warnumamalya, ‘Ngayuwa ningena Aburemalangwa ningadiyamarnjenikba,’ ki-yaminama ningkakina kamakinama. Kembirra aburraja kabu-lalikinama ningeniba k-ambilyi-yada. Kembirra kamarngkirradinama ngayuwa-manja,” ni-yama nakina Aburema Jerayu-wa.

¹⁴ Kemberra narri-lalika-manja Kenina akwa nuw-awiyebeyinu-manja Yijibu-wa wurrakina, aburraja wurrumurndakakina WarningiYijiba warnumamalya narringa-rringkama dakina didarringka dukwulyubena amandangwa.

¹⁵ Umba akina-manja ngawa angalya Yijiba eneja naruma nubungkawa n-ambilyumurra nakina. Ni-lyingame-ka ababurna-langwa angalya yakwujina Yijiba-manja. Aburraja wurrukwala warnungkwarba wurribina nenuminuwar•duwar•danguma warka ena-langwa-manja alikira nenu-makama wurrakina nakina-manja dakina-langwa dadingiyenikba dukwulyubena Aburema-langwa. Kemberra wurrakina warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa narringa-lyilyanguma Jeraya enuwa-wa ena-langwu-wa alikira. ¹⁶ Kemberra dukwulyubena-baba dakina, eneja nakina nubungkawa numarngkirradinuma Aburema-manja akwa nenukwama warnikuminuwar•duwar•da ena-langwi-yada akwa ngawa ababurna jiba iya nenukwuda iya bulukwa iya dangki akwa ngawa kamila.

¹⁷ Umba eneja nakina Yaweya nu-warangume-ka nakina Jeraya dadik-ambilyinga-langwa yakwujina nibina-manja nubungkawa ena-langwa-manja alikira, akwa ni-larrkenuma nakina angbilyuwa engbingbuda enuwa-wa akwa ngawa ena-langwu-wa warnumamalya nuw-ambilyu-murruwa ena-langwa-manja angalya.

¹⁸ Kemberra eneja nakina nubungkawa nendarjuwa Aburema enuwa-wa. Ni-yama nakina, “Ningki-yamarrkame-ka ningkakina ngayuwa-

manja? Miyambena-burra nara yiku-maka daka dadingiyena nungkwa-langwa Jeraya? ¹⁹ Ningki-yama-mubaba ningkakina, ‘Dadiyamarnjarrka daka didarringka,’ kembirra aminakina-langwa ninginga-manguma dadingiyarrki-yada daka. Awurrariye-ka akina yi-kadika-mulangwa. Ngamena kembirra daka dadingiyena nungkwa-langwa akwa jeyi, wurringi-likaja arakba engku-wa ngayuwa-langwa,” ni-yama nakina nubungkawa Aburemu-wa.

²⁰ Kembirra nenu-maka nakina ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da, “Wurrawurraki-larrkiya arakba wunalakena wunenumamalya-kiya yadada,” ni-yama. Kembirra narra-manga arakba Aburema-murriya akwa narra-wilyakama Yijiba-langwa engku-wa-da, Aburema iya wurrababurna-langwa warnumamalya ena-langwa akwa ngawa ababurna amurndakijika amurndakibina aburra-langwa-da.

13

Aburema akwa Lada nen-errbalinu-mulangwa

¹ Bi...ya aburraja Aburema-murriya nawurrakilawurradinuma arakba Yijiba-langwa wurrakina akwa nawurraki-likenumurra Keninu-wa nuwangkarrinu-murruwa akina arrirra dirrumala. Nanga-wilyakama Aburema dadingiyenikba akwa nenu-wilyakama warnumamalya ena-langwa akwa ngarningka wurribina nenuminuwar•duwar•danguma warka ena-langwa aburrajukwaba wurrakina nenu-wilyakama.

Akwa amurndakijika-murriya ebina aburra-langwa narruwurraku-wilyakama wurrakina. Akwa ni-likenuma enejukwaba Lada nakina aburruwa.

²⁻⁵ Nakina Aburema numinababurne-ka amurndakijika-murriya akwa ngawa ababurna jiba iya nenukwuda iya bulukwa akwa awurrakwulumide-ka angwarnda amamuwa ajilba-murra akwa akawulda-murra nakina. Enejukwaba Lada numinababurne-ka amurndakijika-murriya nakina, ababurna jiba iya nenukwuda iya bulukwa ngalajukwaba. Kembirra nuwurraku-wilyakama Lada amurndakakina akwa ngawa warnumamalya ena-langwa nenu-wilyakama, akwa ngarningka wurribina nenuminu-war•duwar•danguma warka ena-langwa nenu-wilyakama nakina-da.

Kembirra nawurraki-likenuma arakba wurrakina Aburema-murriya akwa Lada-murriya engku-wa iya engku-wa angalya. Namurndaki-likenuma angerriba nuwambilyu-murruwa Bedela akina, yanda-langwa namurndaki-yar•danguma wurrakina angalyamanja wylarra Bedela akwa ebina Aya. Biya yakwujina ngawa na-mungkwuluma wurrakina, na-mungkwulu-murrumanja arakba-wiya wurrakina, akwa Aburema ni-ngekburakamurrumanja nakina arakba-wiya alda, ebina angwarnda-murra. Biya kembirra yakwujina ngawa Aburema neni-yangmarngkwajuwama Yaweyu-wa nakina-da.

⁶⁻⁷ Kembirra aburrajukwaba yakwujina wurrukuala warnumamalya wurruminakina

angalya nuw-ambilyumurra ngawa wurrakina akina-manja angalya. WarningiKenina warnu-mamalya iya WarninguBerija warnumamalya wurrakina.

Kembirra yakwujina ngawa nuw-ambilyumurra aburraja Aburema-murriya. Nawurrak-ambilyumurre-ka bi...ya ne-yarrakeyinume-ka akina amarda-murriya akwa angalya wunalakina-kiya-langwa wunambilyuma-kiya-langwa, Aburema-langwa akwa Lada-langwa, mena awurrakwulyumida-babe-ka jiba-murriya aburna-langwa. Kembirra aburraja ne-beyinuma arakba awinyamba wurrakina Aburema-langwa warnungkwarba wurribina narr-akwurrajuwa-murumurra jiba-murriya, akwa Lada-langwa, ne-beyinuma arakba wurrakina-da. Narri-ngirrajuwama akungwa iya aninga amarda. Ne-beyinuma wurrakina akina-manja angalya Kenina-da.

⁸ Eneja kembirra Aburema ni-yama nakina Ladu-wa, “Yalakene-ka yenukwa-manja ngarruwurrakawura-murre-ka ngarna. Nara aburraja e-bibanjuma awinyamba yakwa-langwa warnungkwarba, nganyangwa warnungkwarba akwa nungkwa-langwa, nara a-wirrikbajajuma warna. ⁹ Yakwaja kembirra arakba y-aburrakuwurriyina yalakena yi-likajama. Nungkuwa wi-yengbijina ebina angalya arakba ningki-ngayindenama, kajungwa ki-likaji-yada nungkuwa, umba nganjukwaba kembirra ki-likaji-yada arakba eminingku-wa angalya, yeyebijeba yak-ambilyi-yada,” ni-yama nakina Aburema Ladu-wa-da.

10-13 Eneja Lada kembirra n-andeya angerriba nakina akena ni-rringka ekbilyuwalya angalya nuw-ambilyu-murrumanja adirrunswana adalyuma emikirra Jardina. Eningabe-ka angalya akina. Umba akina adalyuma na-likenumurra angerriba akinu-wa angalya emikirra Jawa. Ababurne-ka akina akungwa iya eka akwa amarda, wuburra laka ebina angalya Yaweya ni-ngekburakama nakina emikirra Yidina, akwa ngalajukwaba wuburra ne-yamama akina adalyuma Yijiba-manja. Kembirra Lada nakina ni-ngayindanguma akina angalya aringbirra emikirra Jardina ena-langwi-yada angalya. Akwa ni-likena arakba nakina yenjerrickina akinu-wa angalya alyengmu-wa. Kembirra nen-aburrakuwurriyina arakba wunalakina-da.

Umba eneja Aburema n-ambilyuma nakina yakwujina ngawa ebina-manja angalya Kenina. Eneja nakina Lada ni-ngekburakama angalya arakba engemba-manja Jaduma akwudangwa. Akine-ka angalya Jaduma aminababurna alikira iya warnumamalya. Umba aburraja wurrakina warnumamalya WarningiJaduma wurruwurrariye-ka wurruminakina angalya. Nara kenumini-yarrkuwaraka ayakwa Yaweya-langwa akwa nuw-arriyakajungwunuma awurruwurrariya-langwa wurrakina ngawada. Akena yakwujina ngawa nuw-ambilyuma aburraja Lada-murriya, nara-wiya nakina Yaweya kinu-burrijuwa alakina-kiya angalya aruma-murrikiya Jaduma akwa ngawa Kamarada.

Aburema ni-likenu-mulangwa Yebirenu-wa

¹⁴ Kembirra Lada nakina ni-likenu-mulangwa arakba, eneja kembirra Yaweya ni-yama nakina Aburemu-wa, “Ningkakina ningkarjiya-mulangwa yadikina andiya angerriba iya yenjerra. Ambaka-langwa ningkakina k-andiyama, ¹⁵ mena ngayuwa ningena yiba-kwunama enena angalya aringbirra nungkuwa-wa akwa nungkwa-langwu-wa wurriyukwayuwa. Amurndakenena angalya ningki-rringkinama ababurna-langwa kembirra nungkwa-langwa-wiya arakba akina eningangkawura ngawa-da. ¹⁶ Akwa ngarningka yiba-kwunama wurrababurna warnikinikaduwa numirena-murriya nungkwa-langwa. Aburraja ka-wurramur-dinama wurrakina wuburra laka ajiringka. ¹⁷ Kembirra jeyi, likaja akwa kumurndaki-rringkina akina angalya angkwulyumida-langwa, mena ngayuwa-baba ningena yiba-kwunama amurndakenena angalya nungkuwa-wa,” ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa.

¹⁸ Eneja kembirra nakina Aburema ni-likena eminingku-wa angalya akwa ni-ngekburaka angalya enikaduwa Yebirena-manja. Yakwujina ngawa n-ambilyuma arakba akwudangwa amurndakibina eka akwurdukwurda nuwilyabangwa nenungkwarba nenimikirra Mamura. Kembirra yakwujina ngawa ni-ngekburakama alda nakina Aburema angwarnda-murra kajungwa neniku-buriyami-yada Yaweyu-wa. Akwa kembirra neni-yangmarngkwajuwa enuwa-wa nakina-da.

14

Aburema neni-lawurrakajuwa-mulangwa Lada awinyamba-langwa

1-9 Eneja nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Kedaleyuma ningbuda n-ambilyumurra nubungkawa ena-langwa-manja angalya engemba Elama. Biya nakina Kedaleyuma nubungkawadinuma ngarningka wurrukwalamanja wurrubungkawa wurrumangbalamanja. Warnimikirra wurrakina Bera iya Birija iya Jina iya Jemeba akwa ngawa nuwilyaba nubungkawa akina-manja angalya emikirra Bela. Akena akina angalya aminambilyumakiya ekirra, Bela akwa ngawa Jawa. Nakine-ka Bera nubungkawa ena-langwa-manja angalya Jaduma, umba eneja nakina Birija nubungkawa ena-langwa-manja angalya Kamara, umba eneja nakina Jina nubungkawa ena-langwa-manja angalya Aduma, umba eneja nakina Jemeba nubungkawa ena-langwa-manja angalya Jebawuma nakina.

Umba nibina Kedaleyuma nubungkawadinuma nakina nenungkwurakba wurrakina-manja wurrubungkawa wurrumangbala. Mememberrkwa-manja mambilyuma mamarika iya yinungkwura nu-bungkawadinuma nakina Kedaleyuma wurrakina-manja wurrubungkawa wurrumangbala akwa ngawa aburra-langwa-manja warnumamalya wurrababurna-manja. Kembirra mingka-manja mamarika wurrakineka wurrumangbala wurrubungkawa na-

lyanguwerririkajungwunuma nari-yada arakba amin-engkirrikuma Kedaleyuma-wa.

Kembirra mingka-manja mamarika eneja Kedaleyuma nakina nenu-wilyakama ena-langwa wurrawinyamba warnungkwarba engembu-wa Ajerada-Karneyimu-wa. Abur-rubukwurrajukwaba wurrubukabiyakarbiya wurrubukubungkawa narra-wilyakama aburrubukwurra-langwa wurrawinyamba warnungkwarba akinu-wa angalya kajungwa warniku-mamurikaji-yada wurrakina Kedaleyuma-manja. Wurrubukalakina wurrubukubungkawa wurrubukenimikirra Amirabela iya Ariyakwa akwa Didala. Nakine-ka Amirabela nubungkawa ena-langwa-manja angalya Babuleniya, umba eneja Ariyakwa nubungkawa nakina ena-langwa-manja angalya Elajara, umba eneja Didala nubungkawa nakina ena-langwa-manja angalya Kawiyima.

Aburraja wurrababurne-ka wurrawinyamba wurrakina-langwa wurrubukubungkawa wurrubukabiyarbuwa, Kedaleyuma-langwa iya Amirabela-langwa iya Ariyakwa-langwa akwa Didala-langwa. Na-mamurikeyinume-ka wurruwurrakakina akwa na-wardiyinuma wurrakinu-wa warnumamalya warnimikirra WarningiRebeyima engemba-manja Ajerada-Karneyima. Na-wardiyinuma wurrakinu-wa, biya yadikina kembirra nawurrakilikenuma ngawa engembu-wa Yemu-wa akwa na-wardiyinuma yakwujina wurrukwalu-wa warnumamalya warnimikirra WarningiJijima wurrakina. Biya kembirra

yadikina nawurraki-likenuma ngawa ekburriyalkwu-wa emikirra Kiriyadeyuma akwa ngarningka ngawa na-wardiyinuma yakwujina wurruwurrakukwalu-wa warnumamalya warnimikirra WarningEmima. Narra-jungwajuwame-ka wurrakina wurrababurna warnumamalya, WarningiRebeyima-manja iya WarningiJijima-manja akwa WarningEmima-manja warnumamalya.

Biya kembirra yadikina nabuki-likenuma wurrubukalakina wurrubukabiyarbuwa wurrubukubungkawa iya aburrubukwurralangwa warnungkwarba ebinu-wa angalya emikirra Yiduma. Aminababurna angakingakarjiyinga akina angalya. Yakwujina ngawa kembirra na-ngajeyinuma wurrakina wurrukwalu-wa warnumamalya warnimikirra WarningiYari. Narra-jungwajuwama wurrababurna warnumamalya akwa kembirra narra-larrmanguma wurrukwala. Naminangkirreyinuma wurrakina ngawa bi...ya yanda-langwa Elbarena angalya. Akine-ka angalya akilarrkbidjina alarrkingburingkamanja nuw-ambilyuma.

Biya kembirra yadikina nawurraki-lyangkarrngajungwunuma wurrakina akwa ngarningka ngawa nawurraki-lawurradinuma engembu-wa angalya Kedeja. Akini-yada akina angalya Enumijibada emikirra adinubawiya, umba kembirra aduwaba Kedeja arakba akina emikirra. Wurringbingbude-ka ngawa namurndaki-likenume-ka. Biya narruwurrakumurrakajuwa ababurna-langwa angalya

wurumundakibina-langwa warnumamalya WarningAmaleka. Biya kembirra ngarningka ngawa na-ngajeyinuma wurrukwalu-wa warnumamalya WarningAmawu-wa wurribina nuw-ambilyu-murruwa engemba-manja angalya Yajijena-Damara akina. Na-wardiyinuma wurrakinu-wa akwa narra-jungwajuwama wurrababurna warnumamalya.

Aburraja kembirra wurrububungkawa wurrumangbala Jaduma-langwa iya Kamara-langwa iya Aduma-langwa iya Jebawuma-langwa akwa Bela-langwa narrawurra-murndukwama arakba aburra-langwa wurrawinyamba warnungkwarba ekbilyuwalya-manja angalya emikirra Jidima. Narrawurra-murndukwama wurrakina kajungwa warniku-wardi-yada wurrubukalekinu-wa wurrubukubungkawa wurrubukabiyarbuwa Elama-langwa iya Kawiyima-langwa iya Babuleniya-langwa akwa Elajara-langwa. Akini-yada ngawa nara ambaka makarda mibina yakwujina umba aduwaba-manji-kba makarda makina. Memikirra makina “Menikijjungwa Makarda.”¹⁰ Umba akina-manja ngawa angalya ekbilyuwalya ngalaja ababurna edirra aminyadirra-murra wuburra amilyumilyinja nuw-ambilyumurra akina. Kembirra wunalakina wunambilyuma-langwa wunubungkawa-kiya, nuwilyaba nibina Jaduma-langwa nubungkawa umba nuwilyaba nibina Kamara-langwa nubungkawa, kwureya nen-angkirreyinuma wunalakina wuneniki-lyumadi-yada akina-langwa awinyamba. Akena neni-lyikarrkburrukwunuma wunalakina

angerriba memedirru-wa minyadirra akwa nenu-kwulyanguma. Umba aburrubuk-wurraja wurrubukabiyakarbiya-langwa wurrubukubungkawa wurrubukalakina nabuk-angkirreyinuma nabuki-lyumadinuma angakarjiyinga-wa angalya-da.

11-12 Kembirra aburrubukwurraja wurrubukalekbina wurrubukabiyarbuwa wurrubukubungkawa Elama-langwa iya Kawiyimalangwa iya Babuleniya-langwa akwa Elajara-langwa nabuki-likenuma wurrubukalakina alakina-kiya-wa angalya Jaduma-wa iya Kamaru-wa wurrakina. Nabuki-likenuma wurrubukalakina iya aburrubukwurralangwa warnungkwarba aburruwa akwa narra-manguma wurrakina wurrababurnalangwa WarningiJaduma warnumamalya iya WarningiKamara warnumamalya. Akwa kembirra narruwurraku-manguma ebina aninga iya akwala amurndakijika ababurna-langwa alakina-kiya-langwa angalya. Eneja nakina Lada, nibina nenikuwenikba Aburema-langwa, n-ambilyuma ebina-manja ngawa angalya Jaduma. Biya kembirra nenu-manguma nakina akwa narra-manguma ngarningka ena-langwa amurndakijika-murriya. Biya narruwurrakilikama arakba alakina-kiya angalya.

13 Eneja nuwilyaba nenumamalya ni-lyumadinuma nakina Kedaleyuma-murriya-langwa akwa ni-likenuma Aburemu-wa, nibinu-wa NiYiburuwa, mena nakine-ka Aburema nungwenikba Lada-langwa. Nakina Aburema n-ambilyumurra akwudangwa ebina-

manja angalya nuw-ambilyu-murrumanja amurndakibina akwurdukwurda eka Mamuralangwa. Umba eneja Mamura NeningAmawa nenumamalya nakina. Enuwa akwa ngawa wunalakina ena-langwa narrkuwenikba-kiya Ejikala iya Anira aburrubukwurruwa-murra nabuki-yakiyakeyinuma wurrubukalakina aburrubukwurruwa nakina Aburema. Kemberra eneja ni-lyumadu-mudangwa nibina nenumamalya nen-akburrangama arakba nakina-manja Aburema akwa nenu-makama nakina enuwa-manja akina ayakwa nenu-mangu-mulangwa wurruwurrakibina warnumamalya nenikuwenikba Lada-da.

¹⁴ Eneja n-eningmidu-manja nakina Aburema nenu-mangu-mulangwa Kedaleyuma-murriya ena-langwa nenikuwenikba Lada, kemberra nenuwurrak-ardijuwa nakina wurrumurndakakina wurrawinyamba ena-langwa, 318 warnungkwarba. Kemberra Aburema akwa ngawa ena-langwa warnungkwarba ne-yuweyinuma wurrakina Kedaleyuma-murriya-manja akwa aburra-langwa-manja warnungkwarba engku-wa yanda-langwa akina-manja angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Dena. ¹⁵ Biya kemberra Aburema nenuwurrak-errbalijuwa wurrumurndakakina warnungkwarba ena-langwa wurrawinyamba, wurrukwala yadada umba wurrukwala angaluba. Kemberra nangajeyinuma Kedaleyuma-murriya-manja akwa aburra-langwa-manja warnungkwarba alyarrngwalyilya. Biya nakina Aburema akwa

ena-langwa wurrawinyamba warnungkwarba narra-jungwajuwama wurrababurna warnungkwarba wurrawinyamba Kedaleyuma-murriya-langwa, umba narra-larmanguma wurrukwala yanda-langwa akina-manja angalya emikirra Yawuba. Akine-ka angalya Yawuba nuw-ambilyuma akina Damajija-manja alarrkuwarra-langwa. ¹⁶ Kemberra narruwurra-murrakajuwa wurrakina amurndakibina amurndakijika narruwurraku-manguma adinuba-wiya Kedaleyuma-murriya alakina-kiya-langwa angalya Jaduma akwa Kamara. Kemberra Aburema nakina neni-lawurrakajuwa angalyu-wa ena-langwa nenikuwenikba Lada akwa ngawa amurndakibina amurndakijika ena-langwa. Akwa ngarningka nenuwurrakilawurrakajuwa wurrumurndakibina wurrididarringka akwa ngawa wurrukwala warnumamalya wurribina narra-manguma Kedaleyuma-murriya alakina-kiya-langwa angalya Jaduma akwa Kamara. Neni-lawurrakajuwama wurrakina ena-langwu-wa angalya-da.

Malkijideka-langwa akwa Aburema-langwa

¹⁷ Kemberra ni-lawurradinu-manja nakina Aburema ena-langwu-wa angalya na-ngajeyinu-mulangwa wurrumurndakibina Kedaleyuma-murriya, eneja nubungkawa Jaduma-langwa nenu-kwurukwa ni-likena nakinu-wa. Biya nenakburranganja wunalakina ekbilyuwalya-manja angalya emikirra Jebeya. Aminambilyuma ekirra akina angalya, awilyaba Jebeya umba awilyaba

ngarningka “Nubungkawa-langwa Angalya” akina. ¹⁸ Enejukwaba nuwilyaba nenungkwarba Malkijideka nenimikirra ni-likenumurra nakina Aburemu-wa. Nakine-ka nenungkwarba nubungkawa Jalema-langwa akwa ngarningka NuMinida nenungkwarba n-ambilyumurra. NuMinida nakina Neningikarrawara-langwa umba eneja nakina Neningikarrawara naruma numikbiyiya-dangwa. Eneja nu-wilyakame-ka nakina amalyirra akwurena-langwa akwa ngawa damba Aburemu-wa-da.

¹⁹ Kembirra ni-yengbina Malkijideka nakina ayakwa Neningikarrawaru-wa. Ni-yama, “Nungkuwa ningkakina Ningkeningikarrawara ningkibina ningkaruma ningkumikbiyiya-dangwa.

Ningkakina-bina ningki-ngekburakama angubina iya ababurna-langwa angalya-da.

Yamina eningaba Aburema-manja.

²⁰ Ningken-akwurrajuwama nakina-manja, ningkenu-mamurikajuwama akwa kembirra eneja neni-larrmanguma numinangkirrajuma nakina wurrumurdakibina wurrawinyamba warnungkwarba wurrababurna-langwa.

Kembirra aminakina-langwa yirruwa keyangmarngkwajinama nungkuwa-wa aduwaba,”

ni-yama nakina Malkijideka Neningikarrawaru-wa.

Eneja kembirra Aburema nenu-kwa ababurna eninginingaba amurndakijika enuwa-wa. Ni-larrngkwaburranga Aburema

ababurna-langwa eningerribirra amurn-dakibina nenu-murrakajuwama nakina nilarrngkilawurrakajuwama Kedaleyuma-murriya-langwa akwa nu-murnduwarnuma akina kajungwa neniku-kwi-yada akwala Malkijideku-wa. Ni-larrmburranguma arngkumemberrkwa amurndakijika akwa kembirra nenu-kwama alarrngkuwilyaba Malkijideku-wa umba amangbala abiyarbuwa nu-minambilyuma. Umba ememberrkwa bulukwa nu-murnduwarnuma akwa nenu-kwama awilyaba. Biya ni-yaminjamama ngawa nenu-kukwame-ka amukwiyadakina ababurna-da.

²¹ Kembirra ni-yama eneja nakina nubungkawa Jaduma-langwa Aburemu-wa, “Wakwurrarina ababurna-langwa amurndakijika amurndakenena nungkwa-langwi-yada umba yimini-lawurrakajina wurrumurndakenena nganyangwa warnumamalya,” ni-yama.

²²⁻²³ Ni-yama eneja Aburema enuwa-wa, “Nara ningena akwurrarajuma nungkwa-langwa amurndakijika. Nara a-manguma duwilyuwilyaba dadumakirnda akwa awilyuwilyaba amakirnda eningalika. Enena ayakwa yirra-makinama nungkuwa-wa akwa ngawa ningi-yengbijinama ekirra Yaweyalangwa. Nakina-bina ni-ngekburakama angubina akwa ababurna-langwa angalya. Enena kembirra ayakwa yirra-makinama nungkuwa-wa kajungwa kin-engkirrikajiyada Yaweya, nibina naruma numikbiyiyadangwa Neningikarrawara nakina, akwa

nara ngayuwa a-yarrkuwarrukwajuma enena ayakwa nganyangwa. Kembirra nare-ka nungkwaja e-yamama, 'Ngayuwe-ka ningena ningenu-mamurikajuwama Aburema. Kembirra aminakina-langwa numinababurna amurndakijika nakina-da,' nara e-yamama ningkakina. ²⁴ Nganja ningena nara a-rndirrkama akwala amurndakijika nganyangwi-yada. Umba nganyangwa warnungkwarba nuw-alyubarinuma arakba wurrakina aninga, kembirra akine-ka yimbukwa yirra-langwa, nara akwala. Umba wurra-larrkiya warna warnungkwarba Anira iya Ejikala akwa Mamura, aburru-murnduwarna akina amurndakijika akwa karrubuku-wilyakina aburrubukwurra-langwi-yada-da," ni-yama Aburema nakinu-wa nubungkawa NeningiJaduma-da.

15

Ni-yarrkakumarnu-mulangwa Neningikar-rawara eningarumuruma ayakwa Aburema-langwa

¹ Bi...ya kembirra n-ambilyu-manja nakina Aburema arrawa ena-langwa-manja kalikwa, nenu-marngkirringkama nakina Yaweya akwa n-engkirrikenuma ayakwa ni-yengbinuma enuwa-wa. Eneja ni-yama Yaweya, "Nara akbar-duma. Nganja ningena yiba-didirrakinama nungkuwa awurruwurrariya-langwa kajungwa ningkinginyungwurra k-ambilyi-yada ningkakina, akwa ngawa yiba-kwunama ngayuwa eninginingaba-wiya," ni-yama Yaweya enuwa-wa.

² Eneja ni-yama Aburema, “Ningkubungkawa Yaweya, miyambena-burra yiku-kwunama eninginingaba ngayuwa-wa? Nara wurribina wurriyukwayuwa nganyangwa. Nuwilyaba-ma wulkwa nenungkwarba nenimikirra Eliyeyija wuburra laka nenikuwarrka nganyangwa, mama nginumina-war•denama warka nakina. Umba angalya ena-langwa Damajija akina. ³ Akena nungkwaja nara yiku-kwa wurriyukwayuwa ngayuwa-wa. Kembirra ki-jungwa-manja ngayuwa, nakine-ka Eliyeyija kinu-menama amurndakijika nganyangwa-da,” ni-yama Aburema-da.

⁴ Biya kembirra n-engkirrika nakina Aburema Yaweya ni-yengbinuma ayakwa ngarningka enuwa-wa. Ni-yama eneja Yaweya, “Kwuja! Nara nakina Eliyeyija a-manguma amurndakijika nungkwa-langwa ki-jungwa-manja nungkuwa. Umba ambaka-murra ningkakina k-akumajungwunama amandangwa nenikuwena. Kembirra nakina-bina nenikuwena kinu-menama amurndakijika nungkwa-langwa ki-jungwa-manja nungkuwa,” ni-yama Yaweya Aburemu-wa.

⁵ Kembirra Yaweya nenu-wilyaka Aburema erreku-wa akwa ni-yama enuwa-wa, “Ngwundikadiya angubinu-wa karrawaru-wa, akwa yindukwureya nga-murnduwarna dumurndakangaba dakilyingajanga,” ni-yama. “Nungkwa-langwe-ka warnikinikaduwa numirena-murriya kuw-ababurnadinama wurrakina. Wurruwurrakwulumide-ka wuburra dumurndakangaba dakilyingajanga

duwurrakwulyumida ke-yaminama wurrakina aburrajukwaba-da,” ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa-da.

⁶ Nakine-ka nu-werrikambilyuma Aburema Yaweyu-wa. Kemberra akina-langwa arrkala nakina Yaweya nenu-werrungwur•danguma Aburemu-wa-da.

⁷ Kemberra ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa, “Ningene-ka ngayuwa Yaweya, ningibina yirra-wilyakama ningkakina engemba-langwa Wura-langwa ebina-langwa angalya aringbirra-langwa emikirra Babuleniya. Yirra-wilyakama nungkuwa yangkwurrangwa kajungwa ningeniku-kwi-yada enena angalya nungkwalangwa,” ni-yama.

⁸ Eneja ni-yama Aburema, “Ningkubungkawa Yaweya, ki-yamarrkinama ngayuwa keningmidinama enena angalya nganyangwa?” ni-yama.

⁹ Eneja ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa, “Yi-yikaja awilyaba bulukwa iya nenukwuda adarringka-kiya akwa ngawa enungkwarba jiba, amurndakibina mabiyakarbiya mamarika iya yinungkwura nuw-ambilyuma. Akwa ngar-ningka yi-yikaja duwilyaba darrawurukukwa akwa duwilyaba dakwurakburakba,” ni-yama Yaweya enuwa-wa.

¹⁰ Eneja Aburema ni-likena, numurndak-angkarna amurndakakina, biya neni-yikena kemberra Neningikarrawaru-wa arakba. Kemberra nu-wardanga, numurnda-ngkingkarrngarna amurndakakina wilyarra, akwa n-akumarna amurndakibina amadangkwa

ajiringka-manja, akwala yada-langwa-langwa, umba akwala angalaluba. Ngalaja kembirra na-kwurukweyinuma amurndakakina awurruwurrakidirrbura. Akena nara wurrajija keni-ngkarrngarna nakina.¹¹ Kembirra aburraja wurriminingka wurrukwa wurraraja wurradidirrungwana wuburra yukwurrijija na-dirrirnda angaluba amurndakakinu-wa amadangkwa, akena eneja Aburema numinangkirraja nakina wurrakina wurrajija-da.

¹² Kembirra numa-merrkilarrinu-manja mamawura nakina Aburema nu-mungkwulinga arakba marringa madirrungwana. Kembirra nu-mungkwulu-wiya nakina Aburema numinjirrkakbar•de-ka angwurra nakina-da.

¹³⁻¹⁶ Eneja kembirra Yaweya ni-yama nakina enuwa-wa, “Nungkuwa ningkakina k-ambilyama yanda-langwa k-eniyuwangkwudinama akwa nungkwabakiya-ba ki-jungwunama ningkakina ningkumurndamurndirra. Kembirra ki-jungwa-manja nungkuwa, aburraja wurrukwa warnumamalya kabu-rungkwabinama ningkakina,” ni-yama Yaweya. “Ki-jungwa-manja nungkuwa, kembirra aburraja nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa ka-likajama wurrakina eng...ku-we-ka angalya alarrkingku-wa. Akwa kuw-ambilyame-ka yakwujina wurruminjirrkingka wurrakina. Aburraja wurrububardijena warnumamalya wurruminakina angalya karra-menama nungkwa-langwa warnikinikaduwa numirena-murriya akwa karra-war•dikiname-ka aruma warka wurrakina-manja yakwujina-da,” ni-yama

nakina Yaweya Aburemu-wa.

Biya ni-yama ngarningka, “Kuw-ambambilyama kembirra wurrakina nungkwalangwa numirena-murriya warnikinikaduwa yakwujina akina-manja ngawa angalya yandalangwa 400 mamarika iya yinungkwura kini-jerridina-manja yakina, mena nara-baba ambaka ningena a-minangkirrajuma wurrumurdakenena warningiyelakwa warnumamalya WarningAmawa. Wurruwurrariye-ka nuw-ambilyama aduwaba wurrumurdakenena warnumamalya WarningAmawa, akena kuw-arriyadinama ambaka-murruurra angwurre-ka wurrakina. Kembirra akini-yada ngawa kuw-arriyadina-mulangwa wurrakina, ngayuwe-ka ningena ka-banijumindenama, kuminangkirreyinama wurrakina-da. Kembirra ngayuwa ningena k-awinyambadinama wurrumurdakibinu-wa wurrububardijena warnumamalya ebina-manja angalya alarrkingka-manja. Umba aburraja numirena-murriya warnikinikaduwa karri-lalikinama akina angalya akwa ka-lawurradinama yangkwurrangwa. Umba ka-jadena-manja akinalangwa angalya alarrkingka-langwa wurrakina numirena-murriya warnikinikaduwa, karri-larrngkuwarakinama ababurna amurndakijikamurriya iya yababurna yinungungwangbamurriya akwa ababurna angwarnda-murriya awurrakwulyumida aburruwa-manja. Wurruminababurne-ka kembirra wurrakina-da,” ni-yama Yaweya nakina Aburemu-wa-da.

¹⁷ Kembirra ngalaja arakba mamawura numa-

merrkawiyeba makina akwa na-larrumur•da arakba. Kembirra adirrariyaba ngalaja amarnina nuw-angmakwulalinga adingira-murra-manja bajikala nuw-abilyerrikajungwa akina, akwa nuw-angkarrkarjeya angwarra ngala-langwa. Akwa ngalaja na-jadinga akina angwura nuw-abarrirrakina wuburra yinumukwa yimundungwa. Nalirraki-likena alakina angwura-kiya wilyarra n-akumarnu-murrumanja Aburema amurndakibina amadangkwa ajiringka-manja.

¹⁸ Kembirra akini-yada ngawa eneja nakina Yaweya ni-yarrkakumarnuma eningarumuruma ayakwa Aburema-langwi-yada. Umba Aburema enamba-langwa nu-manga akina ayakwa ena-langwi-yada. Ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Amurndakenena ayakwa nganyangwa, akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma ningena. Enene-ka angalya aringbirra amandangwa ka-kwunama nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa-wa. Wurrakine-ka na-likajama enena angalya Yijiba-langwa akwa engku-wa angerriba angabu-wa adirrunwarna adalyuma emikirra Yiburadija. ¹⁹ Aduwaba aburraja wurrumurndakenena warnumamalya nuw-ambilyama wurrabalija wurruminenena angalya. Akwala angalya WarningiKena-langwa warnumamalya, iya akwala angalya WarningiKenija-langwa warnumamalya, iya akwala angalya WarningiKadumana-langwa warnumamalya, ²⁰ iya akwala angalya WarningiYida-langwa warnumamalya, iya akwala angalya WarninguBerija-langwa

warnumamalya, umba akwala angalya WarningiRebeyima-langwa angalya akina. ²¹ Akwa ngarningka amurndakenena akwala angalya WarningAmawa-langwa warnumamalya aduwaba, iya akwala angalya WarningiKeninalangwa, iya akwala WarningiKikaja-langwa umba akwala ngarningka WarningiJebijalangwa warnumamalya akina. Amurndakeneneka angalya aburra-langwa ababurnalangwa ka-kwunama ngayuwa amandangwa nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa-wa-da,” ni-yama nakina Yaweya Aburemu-wa-da.

16

Yeka-langwa akwa Yijumeyila-langwa

¹ Yakwujina ngawa eneja Aburema nambilyuma Kenina-manja angalya. Nambilyumurra nakina memberrkwa mamarika iya yinungkwura, akena ngalaja dadingiyenikba Jeraya duburubura ngawa dadingarjira-ma. Ebina-wiya dakina Jeraya nanga-mangumurra Yijiba-langwa duwilyaba dadiyara dadimikirra Yeka. Eneja neningiyadikba nu-beyindanguma ngalangwa-langwa warnumamalya dadikuminuwar•di-yada warka Jeraya-langwa.

² Ngalaja Jeraya kembirra yingi-yama neningiyadikba-wa, “Nakine-ka Yaweya nara kenu-kwa-langwa wurriyukwayuwa ngayuwa-wa, umba nungkwaja nga-mena daka dadiyara wurringi-yakeyina wurringu-mungkwula,”

yingi-yama. “Nganyangwi-yada kembirra wurrangariya ka-rukwamalyeni-yada karring-arrangbina-manja dakina,” yingi-yama Jeraya Aburemu-wa yinginu-makama.

Eneja kembirra Aburema ni-lyangkuwama nakina. ³ Biya kembirra Jeraya yinginu-kwa arakba dakina dadiyara neningiyadikba-wa-da ena-langwi-yada didarringka-da. ⁴ Biya kembirra arakba wunalakina neni-yakeyina dakina Yekada.

Bi...ya yinginumunu-mambakinuma arakba dakina wurrangariya Aburema-langwa. Yingu-ngkweningabakajungwuna dakina Jerayu-wada. Biya yingi-yama Yeka dakinu-wa Jeraya, “Ningene-ka arakba ningeningaba ngaya,” yingi-yama, “ningenumunu-mambakina-mubaba arakba ningena wurrangariya Aburema-langwa,” yingi-yama dakina Jerayu-wa-da.

⁵ Ngalaja yingi-yama Jeraya neningiyadikba-wa, “Nguminu-mambakina-mubaba wurrangariya nungkwa-langwa, kembirra yingu-ngkweningabakajungwunama dakina ngayuwa-wa,” yingi-yama. “Ngayabakiya-ba ningena yirra-makama nungkuwa ningkeniki-rndirra dakina didarringka,” yingi-yama. “Akena yingu-ngkweningabakajungwunamurra daka yingu-mambakina-mulangwa wurrangariya. Yingi-yengbiyengbeyinamurra ngayuwa-wa ayakwa awurruwurrariya, akwa yingiyaminjaminamurra ngawa daka arngkababurnalangwa,” yingi-yama dakina Jeraya. “Yimiyambena-kiya yeningaba-kiya, nungkuwa yinda ngayuwa? En-engkirrikaja kembirra

Yaweya nakina-da,” yingi-yama Jeraya dakina Aburemu-wa-da.

⁶ Eneja Aburema ni-yama, “Nungkwa-langwa-bina daka didarringka-da, akwa nungkwa-langwa-bina warka nguminu-war•duwar•denama-da. Nungkuwa-bina ningkinga-war•dikinama ningkakina-da, kembirra ki-yaminama ningkakina nungkwabakiya-ba dakina-manja didarringka,” ni-yama Aburema ngaluwa-wa.

Kembirra akini-yada ngawa ngalaja dakina Jeraya dubardijene-ka nanga-rinjirinjarrkama dakinu-wa Yeka. Nanga-larrkbarjanguma eka-murra ebina ayakwa yingi-yengbeyinu-mulangwa awurrariya ngaluwa-wa. Ngalaja kembirra yingi-lyumada arakba Yeka dakina-da.

⁷ Kembirra yingi-lyumada arakba Yeka. Yingi-likenumurra engku-wa angalya engburingka-wa nara-murruwa warnumamalya kuw-ambambilya. Yinguma-yuwarnuma mamurukwa mibina numu-likenumurra angerriba akinu-wa angalya emikirra Jura. Ying-alilikenakina dakina ngawu...wa, yanda-langwa ying-akburranga arakba lukwakwa emedirra akungwa. Akina-manja ngawa angalya eneja nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa nang-akburranga yakwujina-da. ⁸ Biya ni-yama nakina Yeka-wa, “Ningkena-bina ningkidarringka ningkibina ningkingaminu-war•duwar•danguma warka Jeraya-langwa-na?” ni-yama nakina. “Ningki-yaminjamarrkinama ningkena yelakwa? Ngamba-langwa ningkena ningki-likenuma akwa

ngambu-wa ningki-likajama ningkena?” ni-yama.

Ngalaja Yeka yingi-yama enuwa-wa, “Ningene-ka ningi-lyumaduma Jeraya-langwa.”

⁹ Eneja ni-yama nakina ngaluwa-wa, “Jeyil Lawurradina Jerayu-wa akwa kingaminu-war•dena warka ngala-langwa, mena ngumangu-murrada nungkuwa ngala-langwi-yada ningkakina.

¹⁰ Umba ngayuwe-ka ningena yiba-kwunama wurrababurna warnikinikaduwa ambinya nungkwa-langwa.

Kembirra aburraja ka-wurramur•dinama wurrakina.

¹¹ Nungkwaja kin-arrangbinama nenungkwarba niyukwujiya nungkwa-langwa akwa kini-yengbijnama nenimikirra Yijumeyila, mena ngayuwa ning-engkirrikenu-mubaba aduwaba nungkwa-langwa angwada ningku-ngwadinuma ningkakina,”

ni-yama nakina Yeka-wa. Akine-ka ekirra Yijumeyila ne-yaminama “Neningikarrawara n-engkirrikajama.”

¹² Biya ni-yama ngarningka nakina nenikumamurikaja ngaluwa-wa,

“Nakine-ka naburrena nungkwa-langwa warningerriberriba wuburra kini-yaminama nakina.

Akwa ken-awinyambakinama nakina awinyamba warningerribirra-manja warnumamalya.

Aburrajukwaba kembirra arrkala ke-yaminama enuwa-wa-da.

Kin-ambilyama nakina nakwukawura wurreye-
 bijeba wurrumurndakakina-langwa war-
 numamalya ena-langwa-langwa-da,”
 ni-yama nakina nenikumamurikaja Yaweya-
 langwa Yeka-wa-da.

¹³ “Wa!” yingi-lyangkiyama ngalaja
 Yeka. “Nare-ka nakina Yaweya-langwa
 nenikumamurikaja. Nakina-bina ningeni-
 rringkama Yaweya yimbukwa umba nara
 wurrukwala. Nganyangwa-murra menba
 ningeni-rringkama akena ningena ngawa
 ningeni-ba ning-ambilyama ngayuwa-da,” yingi-
 yama. Biya kembirra ni-yengbinu-mulangwa
 Yaweya ngaluwa-wa yingini-yengbijuwama
 nakina “Neningikarrawara Nibina Ngini-
 rringkinama Ngayuwa.” ¹⁴ Kembirra
 duminakina-langwa-manja ayakwa aburarrka,
 ebina emedirra akungwa aburraja wurrukwala
 narri-yengbijuwama wurrakina aduwaba
 “Numinakina Emedirra Akungwa Neniba Nakina
 akwa Ngini-rringkinama Ngayuwa.” Umba akine-
 ka emedirra akungwa nuw-ambilyumurra akina
 wilyarra Kedēja-langwa akwa ngawa Bereda-
 langwa.

¹⁵ Ngalaja kembirra dakina Yeka yingi-
 lawurradina arakba Jerayu-wa akwa yakwujina
 yinginum-in-arrangba nangariya Aburema-
 langwa dakina-da. Eneja Aburema neni-
 yengbijuwa nakina nangariya nenikuwenikba
 Yijumeyila-da. ¹⁶ Biya ni-rukwularru-manja
 nakina nangariya, nakine-ka Aburema n-
 ambilyuma 86 mamarika iya yinungkwura.

Neniyuwangkwe-ka arakba n-ambilyumurra
akina-manja angalya-da.

17

*Nenu-mukaduwamurrika-mulangwa na-
jirrkumakajungwunu-mulangwa eningarumu-
ruma ayakwa ni-yarrkakumarnu-mulangwa
Yaweya*

¹ Aburema arakba nakina n-ambilyuma 99
mamarika iya yinungkwura. Kembirra arakba
eneja nakina Yaweya n-abilyerrikajungwunuma
enuwa-manja akwa ni-yama, “Ngayuwe-ka
ningena Ningeningikarrawara ningarrubuda-
dangwa, akwa nungkuwa yikumini-
yarrkuwarakinama ngawa nganyangwa
ayakwa,” ni-yama nakina. “Akwa ki-
yaminjaminama ngawa eningaba-wiya
arngkababurna-langwa,” ni-yama nakina.

² “Yalakena yi-yarrkakumurnama aduwaba
eningarumuruma ayakwa yididirrbura, akwa
nara a-yarrkuwarrukwajuma ngarningka.
Enena ngawa arakba ayakwa eningarumu-
ruma ningi-yarrkakumurnama ngayuwa
nungkwa-langwa kajungwa kuw-ambilyi-
yada akina eningangkawura-da. Yiba-
kwunamurra wurrababurna numirena-murriya
warnikinikaduwa nungkwa-langwi-yada,” ni-
yama Yaweya Aburemu-wa.

³ Eneja nakina Aburema n-abuluwendinga
arakba akwa n-engmudirruwajungwa
nenumukwurra angerriba ajiringka-wa
kajungwa neniki-yangmarngkwaji-yada nakina
Neningikarrawaru-wa.

Eneja ni-yama ngarningka Neningikarrawara Aburemu-wa,⁴ “Enena ayakwa eningarumuruma yirra-wekbilyenama nungkwa-langwi-yada akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma ningena. Yirra-makinama amandangwa ningena ningkakina-bina ngawa ningkuwilyaba-ma ningkeningadinuba-wiya ningkumirarringba wurrilyimberrkwulyumida-langwa war-numamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba.⁵ Biya aduwaba-langwa arakba nara nungkwa-langwa ekirra Aburema umba arakba Aburiyama ningkakina ningkenimikirra. Enena ekirra enikaduwa yirra-kwunama nganja nungkuwa-wa mena-baba ningkumirarringba ningkeningadinuba-wiya ki-yengbijajungwunama nungkuwa wurrilyimberrkwulyumida-langwa war-numamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba,” ni-yama Neningikarrawara Aburemu-wa. Akine-ka ayakwa ni-yengbinuma nakina, mena akina ekirra Aburema ne-yaminama “numirarringba numikbiyiya,” umba ngalaja ekirra Aburiyama ne-yaminama “numirarringba wurrababurna-langwa warnumamalya.”

⁶ Biya kembirra ni-yama ngarningka Neningikarrawara Aburiyamu-wa, “Yiba-kwunama ngayuwa wurrababurna-ka warnikinikaduwa numirena-murriya nungkuwa-wa. Aburraja wurrukwala wur-rububungkawa wurrakina ka-bungkawadinama aburra-langwa-manja angalya. Wurrakine-ka nungkwa-langwa kuw-ababurnadinama

warnikinikaduwa numirena-murriya ka-wurrakwulyumidadinama yanda-langwa wurrilyimberrkwulyumida warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba kuw-ambilyama wurrumurndakakina arakbada.

⁷ “Nare-ka nganja ningena a-yarrkuwarrukwajuma enena eningarumuruma ayakwa ningi-yarrkakumurnama aduwaba. Umba eningangkawura ngawa kuw-ambilyama nungkwa-langwi-yada akwa ngawa nungkwa-langwi-yada numirena-murriya warnikinikaduwa aburrajukwaba. Ningene-ka nungkwa-langwa Ningeningikarrawara aduwaba akwa ngawa ningeningangkawura ngawa-da, akwa ngarningka nungkwa-langwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa-langwa-da.

⁸ Ningkakine-ka ningkambilyamurra enena-manja angalya aduwaba ningkuminjirkingka ningkakina. Akena yibakwunama enena ngawa angalya nungkuwa-wa akwa ngawa nungkwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa. Enene-ka angalya wurrukwala-langwa aduwaba ena, umba nungkwurra-langwa kuw-ambilyamurra akina ambaka-murra. Enena ngawa aringbirra angalya Kenina nungkwa-langwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa-langwa eningangkawura-da. Kembirra ngayuwe-ka ningena aburra-langwa Ningeningikarrawara ningeningangkawura-da,” ni-yama nakina Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

⁹ Biya ngarningka ni-yama nakina Neningikar-

rawara enuwa-wa, “Nungkuwa ningkena ki-yarrkilyinginama ki-yarrkilalikinama enena eningarumuruma ayakwa ningi-yarrkakumarnuma ngayuwa nungkuwa-langwi-yada aduwaba. Akwa nare-ka a-yarrkuwarrukwajuma nungkuwa akwa numirena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwa aburrajukwaba. ¹⁰ Nungkwambalangwa ki-yarrkakumurnama nungkwa-langwa eningarumuruma ayakwa akwa ka-ringandenama ka-mukaduwapurrikinama ningkakina nungkwa-langwa warnungkwarba wurrababurna-langwa. Akwa ngarningka aburrajukwaba nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa ke-yaminama ngawa wurrakina, karra-mukaduwapurrikinama aburra-langwa warnungkwarba wurrababurna-langwa. Yikumurndaki-yarrkuwilyakinama enena eningarumuruma ayakwa kirrababurna-langwa. ¹¹⁻¹² Aduwaba-langwa yika-mukaduwapurrikinama wurriyukwayuwa warnungkwarba wurribina ka-rukwularrinamanja mamangbala mabiyakarbiya-manja mamawura. Nara wulkwa nungkwa-langwa yimbukwa warnumamalya umba aburraja wurribina ningkarra-manguma ningku-beyindanguma warnumamalya kabuminuwar•deni-yada warka nungkwa-langwa, ke-yaminama aburrajukwaba wurrakina. Karra-mukaduwapurrikinama aburra-langwa warnungkwarba wurriyukwayuwa aburrajukwaba. Mama na-rukwularrinuma nungkwa-langwamanja angalya akwa ngarningka eminingka-

manja angalya, ke-yaminjaminama ngawa wurrakina akina. Kemberra ki-yamina-manja nungkuwa akina, aburraja wurrababurnalangwa warnumamalya kuw-eningmidinama wurrakina yalakena nungkuwa akwa ngayuwa yi-yarrkakumarnuma enena eningarumuruma ayakwa yididirbura yalakena aduwaba-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

¹³ Biya ngarningka ni-yama nakina enuwa-wa, “Nara wurrukuala wulkwa amukaduwapurrikama nungkuwa-langwa warnumamalya umba wurrababurnalangwa warnungkuwarba kamukaduwapurrikinama ngawa ningkakina. Kemberra yiki-yamina-manja nungkwurruwa kirrakina akina, akineka ka-jirrkumakajungwunama enena ayakwa eningarumuruma yi-yarrkakumarnuma yalakena yakuwa yididirbura akwa nara ayarrkuwarrukwajuma akina umba eningangkawura kuw-ambilyamurra.

¹⁴ Aburraja kemberra wurribina warnungkuwarba nara-murumurra karra-mukaduwapurrika, kemberra nare-ka arakba nganyangwa warnumamalya wurrakina, mena nara-baba ebina ayakwa eningarumuruma karri-yarrkilyinga wurrakina-da,” ni-yama nakina Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

¹⁵ Biya ngarningka ni-yengbinuma Neningikarrawara enena ayakwa Aburiyamu-wa. “Nara arakba ningkena e-yengbijuma dakina dadingiyena dadimikirra Jeraya, umba aduwaba-langwa arakba kinga-yengbijinama Jera. ¹⁶ Ningena nganja ki-yaminama

eningaba ngaluwa-manja. Yiba-kwunamurra kembirra nenikuwena ningkena, akwa naka nenikuwena nungkwa-langwa kembirra Jera-langwa naburradikba. Ngayuwe-ka ki-yaminama eningaba Jera-manja. Ngalaja dakina duminjarringba dadingadinuba-wiya king-ambilyama wurrilyimberrkwulyumida-langwa warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba. Kembirra aburraja wurrukwala warnikabijada warnikinikaduwa ngala-langwa wurrakina wurrububungkawa ka-bungkawadinama aburra-langwa-manja angalya-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa-da.

¹⁷ Eneja Aburiyama kembirra n-abuluwendinga n-engmudirruwajungwa angerriba nenumukwurra ajiringka-wa kajungwa neniki-yangmarngkwaji-yada Neningikarrawaru-wa. Akena ni-jungwa amarngka, mena-baba ni-lyangkiyama nakina, “Ki-yamarrkama k-akumajungwunama wurrangariya 100 mamarika-manja iya yinungkwura-manja ningena? Akwa ngarningka kingi-yamarrkama daka Jera karring-arrangbama wurrangariya 90 mamarika-manja iya yinungkwura-manja arakba? Dadiyuwangkwe-ka arakba daka!” ni-lyangkiyama Aburiyama. ¹⁸ Biya ni-yama arakba nakina Neningikarrawaru-wa, “Miyambena-burra nara Yijumeyila a-manguma amurndakijika-murriya nganyangwa ki-jungwa-manja?” ni-yama nakina.

¹⁹ Eneja Neningikarrawara ni-yama,

“Ngarra! Dake-ka dadingiyena Jera kangumin-arrangbinama ningkena nangariya nungkwa-langwa-da! Akwa kembirra kini-yengbijinama ningkena nenimikirra Ajika,” ni-yama. Akine-ka ayakwa ni-yengbinuma Neningikarrawara mena akina ekirra Ajika ne-yaminama “numarngkinama.”

Biya kembirra ni-yama ngarningka Neningikarrawara, “Ngalaja ebina ayakwa eningarumuruma ningi-yarrkakumarnuma ngayuwa aduwaba kembirra ena-langwa enejukwaba akina, akwa nara kembirra akina a-yarrkuwarrukwajuma. Akina ngawa eningarumuruma ayakwa kuw-ambilyama eningangkawura, ena-langwi-yada akwa ngawa ena-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa eningangkawura. ²⁰ Umba ebina ayakwa yi-yengkilabenuma Yijumeyilangwa ning-engkirrikenuma. Akwa kembirra nganja ningena ki-yaminama eningaba enuwa-manja, akwa kembirra kinu-kwunama wurrababurna wurriyukwayuwa akwa ngawa wurrababurna wurrumirumirena warnikinikaduwa ena-langwa. Aburraja kembirra ena-langwa warninikuwena wurrumemberrkwa wurrambilyuma wur-rububungkawa wurrakina ka-bungkawadinama aburra-langwa-manja angalya wurrakina. Ena-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa wurrababurna kuw-ambilyama wurriylim-berrkwulyumida wurriylimberrkuwilyaba warnumamalya wurrakina-da.

²¹ “Umba nakina Ajika ngalaja Jera

kingin-arrangbinamurra nakina mingka-
manja mamarika. Kemberra ebina ayakwa
eningarumuruma yi-yarrkakumarnuma
yalakena aduwaba, akina ki-yarrkilyinginama
ngawa nganja enamba-langwi-yada Ajika
yimbukwa-da,” ni-yama Neningikarrawara
Aburiyamu-wa-da. ²² Biya ni-jerrukwa-manja
ayakwa nakina Neningikarrawara neni-lalika
arakba Aburiyama-da.

²³ Kemberra makini-yada ngawa mamawura
eneja nakina Aburiyama nenumini-
yarrkuwarakama ayakwa Neningikarrawara-
langwa. Biya kemberra arakba neni-
ringandanga nenu-mukaduwamurrika nakina
nenikuwenikba Yijumeyila-manja, akwa ngawa
wurrababurna-manja warnungkwarba wur-
ribina nuw-ambilyu-murrumanja ena-langwa-
manja angalya. Nenu-mukaduwamurrikama
nakina ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da
wurribina nu-beyindanguma nakina, akwa
ngawa wurribina nawurraki-rukwularrinuma
ena-langwa-manja angalya akwa ngawa
wurrababurna-langwa wurriyukwayuwa ena-
langwa-langwa warnikuminuwar•duwar•da
aburrajukwaba nakina-da.

²⁴ Biya Aburiyama arakba nakina 99
mamarika iya yinungkwura n-ambilyuma
akini-yada ngawa nenu-mukaduwamurrika-
manja wurrakina enuwa-manja, ²⁵ umba
eneja nenikuwenikba Yijumeyila nakina
mememberrkwa mabiyakarbiya mamarika iya
yinungkwura n-ambilyuma. ²⁶ Wunalakina
ngawa narraliraku-mukaduwamurrikama

muwilyaba-murra-manja mamawura
 wunididirrbura-da. ²⁷ Akwa ngarningka
 aburraja wurrumurndakibina warnungkwarba
 nuw-ambilyu-murrumurra Aburiyama-manja
 akwa nenuminu-war•duwar•danguma warka
 ena-langwa narra-mukaduwamurrikama
 aburrajukwaba makina-manja ngawa
 mamawura wurrididirrbura-da.

18

*Yaweya ni-yarrkakumarnu-mulangwa ayakwa
 neniku-kwi-yada nenikuwenikba Aburiyamu-wa*

¹ Nakina Aburiyama n-ambilyuma
 amurndakibina-manja eka akwurdukwurda
 nuw-arndurrkwarjeyinu-murrumanja Mamura-
 langwa-manja angalya. Yakwujina ngawa
 eneja Yaweya nakina ngarningka ni-jadingama
 arakba enuwa-manja. Memerrkuwilyarra-
 manja mamawura nakina Aburiyama n-
 angmakwulaluma mamukwudidikajungwa-
 langwa-manja kalikwa. ² Biya n-andiyinga akena
 neni-rringka wurrabiyakarbiya warnungkwarba
 nabuk-alkilkayanguma yakwujina. Biya nu-
 warumajungwa nakina Aburiyama warena-
 bawiya akwa n-angkarra aburrubukwurruwa-
 wa nenu-wengmanga. Akwa n-abuluwendinga
 n-engmudirruwajungwa nenumukwurra
 ajiringka-wa, mena akini-yada ne-yaminjamama
 akina ne-yar•dangu-manja wurruminjirringka
 warnumamalya aburra-langwa-manja angalya.

³ Biya ni-yama Aburiyama wurrubukalaku-
 wa, “Yelakwa ambaka wurrubuk-ambilya, nara
 a-likama,” ni-yama nakina. “K-embirrajinama

kirrubukalakina ngayuwa,” ni-yama. ⁴ “Ng-akarrnga-langwa ambaka akungwa kajungwa yikubuk-ajirreni-yada alika. Ene-ka eningaba alungkuwarruwalya eka. Kwa, wurrubuk-angmakayiya-langwa yelakwa,” ni-yama nakina. “Wurrubuku-ngwanja-langwa aduwaya-wiya. ⁵ Nganja ke-yikajama aninga yangkwurrangwa yikubuk-alyubarini-yada kajungwa yikubukilikaja-manja ngarningka kirrarrubudi-yada nungkwurrubukwurruwa. Ningene-ka ningi-lyelyingminama kirri-likenu-mulangwa karna nganyangwu-wa angalya, kamba k-embirrajinama karna ambaka,” ni-yama Aburiyama.

“Yawa,” nabuki-yama. “Akine-ka eningaba ningkakina ningki-yaminama yirruwa-manja,” ne-yama.

⁶ Kembirra Aburiyama nakina n-enjirrikaja n-angkarra arrawu-wa Jera-wa akwa nanga-maka, “Warenja, wu-miya aruma aninga ebina eningaba-dangwa, wu-ngwurrungkwa damba,” ni-yama ngaluwa-wa.

⁷ Biya ngarningka n-angkarra nakina errekbua, akwa nuwurrak-erruwarna bulukwa eyukwayuwa engmurra-murrikba eningaba warnik-alyubari-yada, akwa nenu-kwa enalangwa-manja nenungkwarba nibina nenuminuwar•duwar•dangu-murrumanja. Eneja kembirra ni-ngaja nakina nenungkwarba akwa ni-daka akina-da.

Ngalaja kembirra na-dadina akina amadangkwa biya yanda-langwa na-walyuwada. ⁸ Biya

kembirra nu-manga Aburiyama akina amadangkwa awalyuwa, akwa ngawa milka, akwa ngawa mamalya, akwa ngawa aninga, akwa neni-yikena wurrubukalekbinu-wa wurrubukenungkwarbada. Ebina-manja eka awarruwalya enuwa nenembirrajuwama enabakiya-ba wurrubukalakina nabuk-alyubarinu-wiya aninga yakwujina-da.

⁹ Biya nabuki-yama Aburiyamu-wa, “Dangamba nungkwa-langwa dadingiyena Jera?” ne-yama.

Ni-yama Aburiyama, “Dangaba arrawa.”

¹⁰ Umba nuwilyaba nenungkwarba Yaweya nakina. Biya ni-yama nakina Aburiyamu-wa, “Yimangbala yabiyarbuwa-manja yimawura yangkwurrangwa ki-lawurradinama ningena. Kembirra ngalaja dakina dadingiyena kingin-arrangbinama nangariya,” ni-yama.

Ngalaja dakina Jera ying-ambilyuma enuwa-manja akwaburrangarna. Kalikwa-manja arrawa yingamu-didirrakama mamukwu-didikajungwa. Akena ying-engkirrikenuma dakina akinu-wa ayakwa na-lyelyimbukweyinu-murruwa Aburiyama iya wurrubukalakina wurrubukenungkwarba.

¹¹ Wunalakineka Aburiyama akwa dadingiyenikba neni-yuwangkwudinume-ka wunalakina-da. Neni-yuwangkwa arakba nakina. Ngajaljukwaba Jera dadi-yuwangkwa arakba dakina, akwa numijerriduma arakba menikakbuburranga ngalangwa-da.

¹² Biya kembirra dakina Jera yingumarangka amurama-langwiya. Akwa yingilyangkiyama, “Ki-yamarrkamurra kembirra

ningena k-arrangbama wurrangariya?
 Ningadiyuwangkwa-manje-ka ningena
 ningu-murndakayuwayida-manja arakba-
 na! Ki-yamarrkama ningena?” yingi-yama.
 “Nganyangwe-ka neningiyarrka neniyuwangkwa
 arakba naka-da. Yikini-yamarrkama yik-
 arrangbama wurrangariya?” yingi-yama.

¹³ Eneja ni-yama nakina Yaweya Aburiyamu-
 wa, “Miyambena-burra dadingiyena yingu-
 marngkinuma dakina amarngka? Miyambena-
 burra dakina yingi-yamama, ‘Ningena
 amandangwa k-arrangbiname-ka wurrangariya?
 Ningadiyuwangkwa-manja?’ yingi-yamama
 dakina. ¹⁴ Ngayuwe-ka ningena Yaweya
 ningibina ki-yamina-mulangwa eningerribirra
 ababurna-langwa. Arakba ningi-yamama
 ningi-yengbinuma ngayuwa enena ayakwa,
 ‘Yimangbala yabiyarbuwa-manja yimawura ki-
 lawurradinama ningena ngayuwa. Kemberra
 akini-yada ngawa ngalaja Jera kingin-
 arrangbinama nangariya,’ ningi-yamama
 ngayuwa-da,” ni-yama nakina Yaweya
 Aburiyamu-wa-da.

¹⁵ Ngalaja Jera ying-engkirrika akina ayakwa
 arrawa-langwa ni-yengbinuma Yaweya. Biya
 ying-akbar•de-ka dakina, akwa yingi-yama, “Nara
 gaya ku-marngkina-da,” yingi-yama dakina-da.

Eneja Yaweya ni-yama nakina, “Yawe-
 ka. Amandangwe-ka ningku-marngkinuma
 ningkakina-da,” ni-yama nakina Yaweya-da.

*Aburiyama neni-yendabenu-mulangwa
 Yaweyu-wa Jaduma-langwa-langwa*

¹⁶ Kembirra aburrubukwurrāja wurrubukalakina wurrubukabiyakarbiya wurrubukenungkwarba nabuki-lalika arakba Aburiyama-langwa angalya. Umba enejukwaba Aburiyama nilikenuma ngawa aburrubukwurruwa-manja neni-yakijajuwama. Biya nabuki-likena arakba wurrubukalakina akwa nabuku-wurdanga karrawaru-wa angakarjiyinga-wa angalya akwa narrubuki-rringkama angaluba karrawaralangwa angerriba arrawu-wa Jaduma-wa.

¹⁷ Biya kembirra nakine-ka Yaweya ni-lyangkiyama, “Kinu-makinama ngayuwa naka-manja nenungkwarba ki-yamina-mulangwa ngayuwa arija-langwa. Nareka ngayuwa a-yarrkabuwarrkuma enena ayakwa nganyangwa Aburiyama-langwa umba k-abilyerrikinama ki-yengbinama akina enuwa-manja aduwaba. ¹⁸ Aburraja ena-

langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa wurrababurna kuw-ababurnadiname-ka yandalangwa wurrilyimberrkuwilyaba wurrilyimber-rkwulyumida warnumamalya wurringbingbuda kuw-ambilyama wurrakina. Ngayuwe-ka ki-yaminama eningaba wurruwurrakwulyumidamanja warnumamalya engkalina-langwa iya engkalina-langwa angalya, wuburra laka ningiyaminama ngayuwa eningaba enuwa-manja.

¹⁹ Naka Aburiyama ninguwekbalyinuma arakba ngayuwa kajungwa kenu-makiniyada nakina ena-langwu-wa warninikuwena akwa kajungwa aburramba-langwa kabuminiyarrkuwarakini-yada nganyangwa ayakwa aburrajukwaba. Kembirra karra-makinama

wurrakina aburramba-langwa aburra-langwa-manja warninikuwarrngwa kajungwa aburrajukwaba kabumini-yarrkuwarakini-yada nganyangwa ayakwa akwa ke-yamini-yada ebina eningaba akwa adirrngekburna. Kemberra kabumini-yarrkuwarakina-manja wurrakina warnumamalya nganyangwa ayakwa ki-yaminame-ka ngayuwa eningaba aburruwa-manja amurndakibina-langwiya eningarumuruma ayakwa ababurna-langwiya ningi-yarrkakumarnu-murrilangwiya ngayuwa Aburiyama-manja aduwaba,” ni-yama ni-lyangkiyama Yaweya.

²⁰ Biya kemberra nakina Yaweya ni-yengbina arakba ayakwa Aburiyamu-wa. Ni-yama, “Bumakama wurrumurndakangaba warnumamalya WarningiJaduma akwa ngawa WarningiKamara wurruwurrariye-ka wurrilyengma wurrakina. Amandangwa awurruwurrariye-ka ne-yaminjamama warningangkawura. ²¹ Kemberra kwureya ngi-likajama ngi-dirrirndama ningena akwa ka-rringkinama wurrakina alyangmandukwuna-murrikbe-ka akina ayakwa ning-engkirrikenuma,” ni-yama nakina Yaweya Aburiyamu-wa.

²² Kemberra aburnaja wunambilyuma wunalakina neni-likena neni-dirrirnduma arakba angadingidirra-wa akwa neni-likena erribaja angwurra angerriba Jaduma-wa. Umba eneja Yaweya n-ambilyuma yakwujina akina-manja angakarjiyinga angalya Aburiyama-manja ngawa. ²³ Eneja kemberra nakina Aburiyama neni-yendabenuma Yaweyu-wa. Ni-yama,

“Jerriya, ningkena amandangwa ka-ngajinama wurrumurndakangaba wurruwurrariya warnumamalya akwa ngawa warninginingaba aburrajukwaba? ²⁴ Dukwa warningaba kuw-ambilya akina-manja angalya arngkumangbala-ma arngkumemberrkwa warnumamalya dukwa-da. Jerriya ka-ngajinama wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna-langwa? Dukwa ki-lalikina akina angalya kajungwa kuw-ambilyi-yada wurringkinyungwurra wurrumurndakakina warninginingaba warnumamalya, dukwa-da. ²⁵ Nare-ka ningkakina a-ngajuma wurrababurna-langwa waka warninginingaba waka wurruwurrariya. Nare-ka. Nare-ka ningkakina-da. Nara ningkakina a-larrkbarjuma warninginingaba warnumamalya. Ningkakina-bina ka-labajamulangwa warnumamalya wurrababurna-langwa-da. Kembirra nungkuwa ki-yaminama ebina adirrngekburna ningkakina-da,” ni-yama Aburiyama Yaweyu-wa.

²⁶ Eneja ni-yama Yaweya, “K-akburrangina-manja ngayuwa wurrakina arngkumangbala-ma arngkumemberrkwa wurrumurndakakina warnumamalya warningaba Jaduma-manja aduwaba, kembirra kamini-lalikinama akina angalya aburra-langwa,” ni-yama.

²⁷ Enamba-langwa Aburiyama kembirra ni-yengbina ayakwa nakina. Ni-yama, “Ningumarngba ningena, Bungkawa, umba yimini-lalika-langwa ngi-yengba-langwa ngayuwa angwurra akwala ayakwa. Ningene-ka yande-ka ningiyukwujiya ningenumamalya.

Ningeneningaba-me-ka ningena ningeniki-yengba-langwa ayakwa nungkuwa-wa. ²⁸ Umba arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa warnumamalya akwa ngawa wurumangbala yimbukwa warninginingaba dukwa wurrakina-da. Kemberra nara-manja ngarningka wurumangbala warningaba aburrajukwaba, dukwa ningkakina ki-ngajinama ababurna angalya-da?” ni-yama.

Kemberra ni-lawurrakaja arakba Yaweya ayakwa Aburiyamu-wa. “Nara. Nara kemberra ningena a-ngajuma akina angalya aduwaba,” ni-yama.

²⁹ Ngarningka nakina ni-yengbina Aburiyama ayakwa. Ni-yama, “Dukwa arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa warnumamalya warninginingaba wulkwa wurrakina. Kemberra ki-yamarrkinama ningkakina?” ni-yama.

Eneja ni-yama Yaweya, “Nara kemberra ningena a-ngajuma akina angalya aduwaba,” ni-yama.

³⁰ Enamba-langwa Aburiyama ni-yama, “Marrakba. Nara awinyambaduma, Bungkawa, umba ngi-yengba-langwa ngayuwa ngawa angwurra ningena. Dukwa arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa warnumamalya warninginingaba wulkwa wurrakina. Kemberra ki-yamarrkinama ningkakina?” ni-yama.

Eneja ni-yama Yaweya, “Nara kemberra a-ngajuma ngayuwa akina angalya aduwaba,” ni-yama.

³¹ Enamba-langwa ni-yama Aburiyama, “Ningumarngba ningena ngawa ningi-yengbinama ayakwa nungkuwa-wa, Bungkawa, umba yimini-lalika-langwa ngi-yengba-langwa angwurra ngawa. Dukwa arngkambilyuma arngkumemberrkwa warnumamalya warninginingaba wulkwa wurrakina. Kembang ki-yamarrkama ningkakina?” ni-yama.

Eneja ni-yama Yaweya, “Nara kembang a-ngajuma ngayuwa akina angalya aduwaba.”

³² Enamba-langwa ni-yama Aburiyama, “Marrakba. Nara awinyambaduma, Bungkawa, umba ngi-yengbinama ngayuwa arngkawura ngawa-da. Dukwe-ka wurrumemberrkwa wulkwa warninginingaba warnumamalya wurrakina-da. Kembang ki-yamarrkama ningkakina-da?” ni-yama Aburiyama Yaweyu-wa.

Eneja ni-yama Yaweya, “Wurrumemberrkwa warnumamalya warninginingaba kuw-ambilyamanja, kempa nara ningena a-ngajuma akina angalya-da.” ³³ Kembang ni-jerrukwa Yaweya ayakwa akwa ni-likena arakba neni-lalikama Aburiyama nakina-da. Eneja Aburiyama kembang ni-lawurradina arakba angalyu-wa-da.

19

Lada n-ambilyu-mulangwa Jaduma-manja

¹ Aburnaja wunalakina-kiya wunenikumamurikaja Yaweya-langwa neni-dirrirnduma ebina-langwa angalya na-ngakarjeyu-mulangwa

akwa neni-likenuma ngawa wunalakina neni-dirrirnduma angerriba Jaduma-wa. Nen-alilikenuma ngawa wunalakina bi..ya yandalangwa nume-merrkawiyebu-manja mamawura neni-yar•duma wunalakina yakwujina. Nakina eneja Lada ni-rrakirrakarjeyuma nangwur•dangminu-murrumanja akawiyuwiyeba. Biya neni-rringka-manja wunalakina wunambilyuma wunenungkwarba-kiya wunalabukwaya neni-likenuma, nu-warumajungwa nakina akwa ni-likena nenuminu-wengkarrngarnuma. Biya nabuluwendinga nakina wunalakina-kiya-manja mena ne-yaminjamama ngawa warninagakwujina warnumamalya akini-yada ngawa ne-yar•dangumanja wurruminjirrkingka warnumamalya aburra-langwa-manja angalya. ² Ni-yama nakina wunalakina-kiya-wa, “Ngayuwa yelakwa ngambilyama kajungwa kalirrak-akwurrajini-yada nungkwurnuwa. Kwa, wuni-likaja nganyangwu-wa angalya. Yikin-ajirrena nungkwurnalangwa alika akwa yikin-ambilya aduwaba muwilyaba marringa ngayuwa-manja. Kembirra wurdarriya-wiya yikinu-mirajangina akwa yikini-likaja kinalakina,” ni-yama.

Aburnaja neni-yama wunalakina, “Nara. Yinalakena ngawa yin-ambilyama yelakwa mamurukwa-manja.”

³ Eneja Lada neni-yendabenuma ngawa niyirrbiyirrba. Kembirra arakba-langwa neni-lyangkuwama wunalakina akwa nabukilikena kembirra ena-langwu-wa angalya. Biya Lada nenu-maka ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da kajungwa warniki-

daki-yada damba akwa warnikumin-akumi-yada akwala aninga wunalakina-langwa wunenungkwarba-kiya. Biya na-walyuwa-manja akina damba kembirra nen-alyubarina arakba wunalakina.

⁴ Akena nara-wiya kenu-mungkwula wunalakina wunenungkwarba-kiya, aburraja wurrababurna-langwa wurruminakina WarningiJaduma warnungkwarba namurndakikenuma akinu-wa alikira Lada-langwu-wa. Narri-rukwulyuwakajuwama wurrumurndakakina ena-langwa alikira, waka wurrarumuruma warnungkwarba umba waka wurriyukwayuwa wurrakina. ⁵ Biya namurndak-ardanga wurrakina Ladu-wa. Ne-yama, “Wunalangamba wunalekbina wunenungkwarba-kiya nen-ambilyuma nungkuwa-manja?” ne-yama. “Wurraliraku-wilyakina yangkwurrangwa yirruwa-wa. Yirra-ngayindenname-ka wunalakina yiku-mungkwulama,” ne-yama. Akena wurruminakina WarningiJaduma warnungkwarba narralirraki-ngayindangume-ka wunalakina warniki-yami-yada awurrariya aburnuwa-manja.

⁶ Eneja ni-likena Lada errekbu-wa ni-jadanga akwa ngawa ni-didanga akididijungwa. ⁷ Ni-yama nakina aburruwa-wa, “Nganyangwa kar-numamalya kirrakina-da. Ngakwurruwa-murra, nare-ka nungkwurraja e-yamama akina awurrariya. ⁸ Wurringambilyuma dadiyawarrka-kiya ningarraliraku-wilyakinama nganyangwa. Akena wurringalakine-ka wurringadiyara-kiya wurringikikamarra-kiya ambaka karnungk-

warba. Kembangira ngarraliraku-wilyakinama nganja wurringalakena yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa. Kembangira yiki-yaminama kirrakina wurringalakina-kiya-manja ebina yiki-ngayindenama erribirra akena nare-ka warna arndirrkama wunalakena wunenumamalya-kiya. Warne-ka nuw-ambilyama nganyangwa-manja angalya akwa kembangira ningarr-akwurrainama-da,” ni-yama Lada wurrumurdakakinu-wa warnungkwarba-da.

⁹ Uмба aburraja warnungkwarba ne-yama enuwa-wa, “Berra, yama yirruwa-langwa. Ningkakine-ka ningkuminjirrkinka, nara ningkena a-makuma yirruwa-wa yirri-yamina-mulangwa. Yama yirruwa-langwa. Naramanja, yiki-yaminama angwurra awurrariya nungkuwa-manja-da,” ne-yama. Biya neni-rndirrkana nakina Lada akwa angerriba neni-jira alikira-wa. Nawurraki-rnjirrkawuna wurrakina akwudangwu-wa kajungwa warniki-ngkarrngiyada ebina akungwur•dungwur•dangma.

¹⁰ Akena aburnaja wunalakina wunambilyuma wunenungkwarba-kiya neni-lawulawaja ayarrka aburna-langwa, neni-rndirrkana wunalakina Lada-manja akwa ngawa nen-arrka arrawu-wa alikira-wa akwa neni-dida akina akididijungwa-da.

¹¹ Akwa wurrumurdakibina errekbamanja nuw-alkayanguma warnungkwarba narra-mimbakama wunalakina kajungwa nariyada kuw-andeya menba karri-rringka karrakburrangarna akungwur•dungwur•dangma wurrakina-da.

Lada ni-lalika-mulangwa Jaduma

12-13 Biya kembirra neni-yama wunalakina Ladu-wa, “Nakine-ka Yaweya n-engkirrikenuma nakina ayakwa warningiyelakwa-langwa warnumamalya wurruwurrariya-langwa wurrilyengma. Kembirra yirreni-larrkama yinuwa yangkwurrangwa yineniki-ngaji-yada ena angalya. Ka-wilyakina-manja kembirra nungkwaja nungkwa-langwa warnumamalya enena-manja angalya, kembirra ka-mena wurrakina akwa ka-jadijina enena-langwa angalya mena yinuwa amandangwa yikini-ngajinama enena angalya-da,” neni-yama Ladu-wa.

14 Eneja kembirra Lada ni-likena wunalekbina-kiya-wa wunenungkwarba-kiya wuneniki-yar•di-yada wurradiyawabulena ena-langwa. Ni-yama wunalakina-kiya-wa, “Wuni-jadiya warenja, wuni-lalika ena angalya mena Yaweya kini-ngajiname-ka ena angalya,” ni-yama. Akena awurumalya-bu wunalakina neni-yama akwa kembirra nara ken-engkirrikena akinu-wa ayakwa.

15 Bi...ya ne-kbada arakba. Aburnaja kembirra wunalekbina Yaweya-langwa wunenikumamurikaja nenu-maka wunalakina Ladu-wa kajungwa warenja-bawiyi-yada kini-jadanga. “Warenja!” neni-yama. “Wurra-mena dadingiyena akwa dadiyawena-kiya akwa yikubuki-jadena warenja, kajungwa yikini-ngajina-manja yinuwa ena angalya nari-yada a-jungwuma,” neni-yama. 16 Uмба eneje-ka Lada n-ambudidinuma. Akena eneja nakina Yaweya n-errukwulina Ladu-wa. Uмба aburnaja

wunalakina wunenungkwarba-kiya nenuminirndarrka ayarrka nakina-manja Lada akwa ngawa dadingiyenikba-manja akwa ngawa wurringalakina wurradiyawabulena akwa neni-jadijuwa arakba wurrakina Jaduma-langwa-da.

¹⁷ Kembirra nuwilyaba nenikumamurikaja Yaweya-langwa ni-yama nakina aburruwa-wa, “Warenje-ka! Wurr-angkirreyina akwa nara errikerruma. Nara kirrakina a-ngwanjuma enena-manja angalya ekbilyuwalya, umba wurr-angkirreyina amurndakangaba-wa angakarjiyinga angalya kajungwa nari-yada a-jungwuma,” ni-yama.

¹⁸⁻¹⁹ Eneja ni-yama Lada, “Nare-ka. Engku-we-ka amurndakangaba angakarjiyinga angalya. Nara yarna akburranguma-da. Nungkwaja ningk-errukwulume-ka ngayuwa-wa. Ningku-marngkirradinuma arakba ngayuwa-manja akwa y-enibikama. Umba nara yirraja akbur-ranguma amurndakangaba angalya awilyikerrababe-ka, umba wilyarra ki-jungwunama ningeningangkawura. ²⁰ Kwujukwuja! Andiya angerriba amurndakangaba-wa ambawura alikira awarrngkakwudangwa. Yi-larrkaja akinu-wa ngi-likaja. Andiya angerriba akwa wurringkina akina angalya eyukwujiya. Ki-likajamanja ngayuwa akinu-wa ningingkinjungwurra k-ambilyama yakwujina,” ni-yama nakina Lada.

²¹ Eneja ni-yama nakina nenikumamurikaja, “Yawa. Nara a-ngajuma angaba angalya, umba likaja kembirra akinu-wa. ²² Angkarrina warenja. Nara ambaka nganja a-ngajuma angaba angalya

yanda-langwa ki-yar•diyama nungkuwa yakwu-
jina akina-manja angalya eyukwujiya,” ni-yama.
Kembirra aburraja narri-yengbijuwama warnu-
mamalya akina angalya emikirra Jawa, mena ak-
ina ekirra Jawa ne-yama-mubaba “eyukwujiya,”
akwa Lada ni-yama-mubaba nakina, “Eyukwu-
jiya akina angalya.”

Jaduma-langwa akwa Kamara-langwa

²³ Aburrubukwurraja Lada nakina akwa ngawa
ena-langwa wurrambawura warnumamalya
nabuk-enjirrikeyinuma nabuki-likenuma ngawa
akinu-wa angalya. Ngalaja makina mamawura
nume-merrkuwurdanguma arngkidarrba.
Kembirra Lada-murriya narrubuk-akburranga
arakba akina angalya Jawa. ²⁴ Kembirra
adirrariyaba eneja nakina Yaweya ni-larrija
akina arakba angwura alingena-ma alekbina-
kiya-wa angalya Jaduma akwa Kamara.
²⁵ Nilirraki-ngajama alakina angalya-kiya
akwa ngarningka amurndakibina angalya
ekbilyuwalya nuw-ambilyu-murramurra
akwudangwa alakina-manja angalya.
Aburrajukwaba warnumamalya wurribina
nuw-ambilyu-murramurra alakina-kiya-manja
angalya na-jungweyinuma wurrakina-da.
Ebina ngarningka na-lungkuwarreyinuma eka
iya eningerribirra amarda na-jungweyinuma
ngalajukwaba akina. ²⁶ Ngalaja dadingiyenikba
Lada-langwa ying-errikerra dakina akena yingi-
jungwa arakba. Ngalaja ebina angwura alingena-
ma yingaku-wurumbija yingaku-kwurrakika

dakina-da yanda-langwa wuburra angwarnda yingi-yama arakba-da.

²⁷ Bi...ya mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura nu-mirajanga nakina eneja Aburiyama akwa ni-likena ebinu-wa angalya neni-lyelyimbukweyinu-murruwa ebina-wiya aburnuwa Yaweya. Ni-likenuma nakina n-enjirrikeyinuma angerriba angakarjiyingawa, nu-wurdanguma karrawaru-wa ²⁸ akwa kembirra n-andeyuma nakina angerriba arrawu-wa angandingidirra-wa. N-andeyuma alakina-kiya-wa angalya Jaduma akwa ngawa Kamara akwa ababurna-langwu-wa angalya ekbilyuwalyu-wa, akena ni-rringkama nakina angwarra nuw-angkarrkayanguma akina. Angwarra-wiye-ka akina amakwulyumida angalya. Na-wurumbijuwame-ka angwarra akina-manja angalya angwura-wiya. ²⁹ Eneja Neningikarrawara ni-ngajama akina-manja angalya Jaduma n-ambilyu-murrumanja adinuba-wiya nakina Lada akwa ngawa Kamaramanja. Akena ni-yakuwerribikinuma nakina Aburiyamu-wa akwa neni-larrkama nakina Lada ni-lyumaduma ebinu-wa angalya Jawa ningkinyungwurri-yada nakina-da.

Lada-langwa akwa wurradiyawabulena-langwa

³⁰ Eneje-ka Lada n-akbar•danguma akwa nara kini-ngayindanga kin-ambilya yakwujina Jawa-manja. Kembirra nenilirraku-wilyaka

wurradiyawabulena engku-wa angakarjiyinga-wa angalya akwa yakwujina ngawa nabuki-yakeyinuma wurrubukalakina medirra-manja arrawa. ³¹ Kembirra diyabadikba nanga-maka dadiyamarnjadikba-wa. “Nungwarrke-ka naka n-eniyuwangkidinama arakba,” yingi-yama. “Akwa nara wurribina warnungkwarba enena-manja angalya neningiyarrka-murriya yakuwa-langwada kajungwa wurriyukwayuwa yenik-arrangbiyada yakuwa yalakena-da. ³² Umba kwa, yenibekajina amalyirra akwurena-langwa naka nungwarrka kajungwa kinu-bungwurridiniyada akwa yaku-mungkwuli-yada enuwa-manja yakuwa akwa yakeni-ngbadikiniyada,” yingi-yama dakina daruma-dangwa dadiyamarnjadikba-wa. ³³ Kembirra makiniyada ngawa meningalyarrngwalyilya marringa narringini-bekajuwama amalyirra akwurena-langwa. Eneja kembirra ni-bibekinu...wa yandalangwa nu-bungwurriduma nakina. Umba kembirra daruma-dangwa dadiyawenikba yingumungkwula arakba nungwadikba-manja dakina. Akena eneja nu-bungwurridinu-mubaba nakina kembirra nu-ngwarndirrijungwunuma nakina-da.

³⁴ Biya mingka-manja mamawura nanga-maka daruma-dangwa dadiyamarnjadikba-manja, “Yarrungkwa ngayuwe-ka ningumungkwuluma arakba nungwarrka-manja ningena. Kembirra yakinu-bungwurrukwunama ngarningka yalakena aduwaba naka-da. Umba nungkwamba-langwa ningkena kumungkwulama enuwa-manja memema-

manja meningalyarrngwalyilya marringa-da,”
yingi-yama. “Kembirra yakeni-ngbadikini-
yada yalakena nungwarrka-da,” yingi-
yama daruma-dangwa dadiyawenikba
Lada-langwa dadiyamarnjadikba-wa-da.
³⁵ Biya kembirra makina-manja ngawa
meningalyarrngwalyilya marringa narringini-
bekajuwama wurringalakina ngarningka
amalyirra akwurena-langwa yanda-langwa
nu-bungwurridinuma nakina. Kembirra
diyukwujiya-dangwa dadiyawenikba Lada-
langwa yingu-mungkwuluma nungwadikba-
manja ngalamba-langwa. Akena eneja
nubungwurra ngawa nakina akwa nu-
ngwarndirrijungwunuma.

³⁶ Bi...ya akina-langwa nenilirraki-ngbadikama
Lada wurringalakina-kiya wurradiyawabulena
nakina-da. ³⁷⁻³⁸ Bi...ya kembirra ngalaja daruma-
dangwa yingin-arrangbama arakba nangariya
akwa yingini-yengbijuwama nenimikirra
Mawaba, mena akina ekirra Mawaba ne-
yaminama “nungwarrka-langwa.” Umba
ngalajukwaba dijira-dangwa yingin-arrangbama
nangariya akwa yingini-yengbijuwama
nenimikirra Benami, mena akina ekirra
Benami ne-yaminama “nganyangwa-langwa
warnumamalya.” Aburnaja nenu-wilyarridinu-
manja wunalakina, Mawaba numirarrngba
neningadinuba-wiya WarningMawaba-
langwa warnumamalya nakina, umba
Benami numirarrngba neningadinuba-wiya
WarningAmana-langwa warnumamalya nakina-
da.

20

Aburiyama-langwa akwa Abimileka-langwa

¹ Aburraja wurrakina Aburiyama-murriya narri-lalikama arakba akina angalya emikirra Mamura akwa na-likenumurra eminingkuwa angalya nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada. Akwa nuw-ambilyuma wurrakina wilyarra nuw-ambilyu-murrumanja yalina iya yalina angalya umba Kenina-manja ngawa. Awilyaba angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Kedēja akina umba awilyaba alarrkingburingka angalya emikirra akina Jura.

Bi...ya ambaka-murra narri-lalikama wurrakina akina angalya Kenina umba nalikenuma angerriba nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dirrumala Bilijiya-wa. Biya engemamanja Kera-manja na-ngwanjinuma arakba wurrakina. ² Biya n-ambilyu-manja nakina Aburiyama yakwujina ngawa akina-manja angalya Kera-manja nenumurndaku-makama nakina wurrakina-manja warningakwujina warnumamalya, “Daka didarringka Jera dadiyumarnjarrka nganyangwa daka-da,” ni-yama nakina. Umba ngalaje-ka dadiyumarnjenikba-murrada adinuba-wiya Jera ena-langwa kembirra nang-adingamurrikama arakba dadingiyenikba dakina-da. Akina neyaminjamamura arakba-kiya akina-manja angalya.

Akina-manja ngawa angalya Kera eneja nubungkawe-ka nakina ni-lyingama akina

angalya. Nenimikirra Abimileka. Biya neni-larrkama nakina Abimileka wurrukuala warnumamalya ena-langwa angerriba Jera-wa kajungwa karringa-wilyakini-yada dakina enuwa-wa ena-langwi-yada dadingiyenikba. ³ Biya muwilyaba-manja meningilyarrng-walyilya marringa nakina Abimileka ni-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Eneja nakina Neningikarrawara ni-jadingama akwa ni-yama enuwa-wa, “Nungkuwe-ka ningkena ki-jungwunama mena ningkinga-manguma daka didarringka akena dadingadinakba arakba dadinungkwarba-ma daka-da,” ni-yama nakina.

⁴ Akini-yada ngawa ngalaja ying-ambilyumurra dakina Jera Abimileka-langwa-manja alikira, akena eneja nara ngawa ambaka kini-yar-danga dakina-manja. Ni-yama nakina Abimileka Neningikarrawaru-wa, “Nara ningena ki-yama awurruwurrariya,” ni-yama. “Miyambenaburra kembirra yiki-ngajinama ngayuwa akwa nganyangwa warnumamalya? ⁵ Aburiyama nakina enabakiya-ba ni-yamama, ‘Daka didarringka nganyangwa dadiyumarnjarrka dakina,’ ni-yamama nakina. Ngalajukwaba yingiyamama ngawa, ‘Nganyangwa naka nawarrka nakina,’ yingiyamama. Kembirra akine-ka ningiyamama ngayuwa eningabe-ka akina-da. Nareka ningena ki-yama awurruwurrariya-da,” ni-yama Abimileka Neningikarrawaru-wa.

⁶ Akina-manja ngawa akwulyangburarrka eneja ni-yama ngarningka Neningikarrawara enuwa-wa, “Yawa, ningeningme-ka akina,” ni-yama. “Nara akina nungkwa-langwa

awurrariya. Kembirra akina-langwa nganja yirra-lyangmurukwama nungkuwa akwa nara ki-yama nungkuwa awurruwurrariya nganyangwa akwa ngala-langwa. Akwa nara kembirra ningkakina kinga-lyinga. ⁷ Umba kembirra nu-kwa daka didarringka neningiyadikba-wa. NuBurabude-ka nakina akwa kembirra kenuminu-buriyaminama nungkuwa-langwa nari-yada a-jungwuma nungkuwa. Umba yirra-madumurrukwunama ningkena, naramanja amini-lawurrakajuma ningkakina dakina didarringka neningiyadikba-wa, kembirra ki-jungwunama ningkakina nungkuwa akwa nungkuwa-langwa warnumamalya wurrababurna-langwa aburrajukwaba-da,” ni-yama nakina Neningikarrawara Abimileku-wa-da.

⁸ Kembirra mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja nakina Abimileka nu-mirajanga akwa nenumurndak-ardijuwa nakina ena-langwa wurrarumuruma warnikuminuwar•duwar•da wurrababurna-langwa, akwa nenu-makama akina-langwa akwulyangburarrka. Aburraje-ka wurrakina na-minjirrkakbar•danguma angwurra akina-langwa. ⁹ Eneja kembirra arakba nakina Abimileka nen-ardijuwa Aburiyama enuwa-wa. Ni-yama nakina, “Ningki-yamarrkama yirruwa-manja ningkakina? Amiyambene-ka awurrariya nganja ningi-yamama nungkuwa-manja-burra kembirra enena awurrariya yirrumini-larrkama nungkuwa ngayuwa-wa akwa nganyangwu-wa warnumamalya? Akine-

ka awurrariya ningki-yamama amandangwa. Nara-make-ka warningerribirra warnumamalya e-yamame-ka ngayuwa-manja amukwiyadakina. ¹⁰ Miyambena-burra ningki-yamama akina?" ni-yama.

¹¹ Eneja ni-yama Aburiyama, "Ningi-lyangkiyama-bu, 'Nara wurribina wurrukwala warningiyelakwa amini-yarrkuwarakama Neningikarrawara-langwa ayakwa.' Ngaya-bu ningi-lyangkiyamama, 'Warnumamalya warningiyelakwa kabu-wardanga-bu,' ningi-yamama, 'kajungwa kabuminu-mangi-yada dadingiyarrka.' ¹² Dake-ka amandangwa nganyangwe-ka dadiyumarnjarrka. Dadiyawenikbe-ka nungwarrka-langwa, akena nara daburradikba dakina dirndirrka-langwa. Akwa kembirra ninginga-manguma nganyangwi-yada dadingiyarrka. ¹³ Kembirra ngini-larrka-manja Neningikarrawara ngayuwa nungwarrka-langwa-langwa angalya eminiminingku-wa angalya, ninginga-makama ngayuwa ngaluwa-wa ena ayakwa. Ningi-yamama ngayuwa ngaluwa-wa, 'Ki-yamina ningkakina warnumamalya-manja, Nawarrka naka, ki-yamina. Kembirra k-eningmidinama ngayuwa ki-lyelyingmina-mulangwa ningkakina amandangwa ngayuwa-manja,' nganja ningi-yamama ngaluwa-wa-da," ni-yama nakina Aburiyama Abimileku-wa.

¹⁴ Kembirra eneja nakina Abimileka nenu-kwa Aburiyamu-wa dakina Jera. Akwa ngarningka nenu-kwa jiba iya bulukwa akwa ngarningka wurrukwala warnikuminuwar•duwar•da. ¹⁵ Ni-

yama nakina Abimileka Aburiyamu-wa, “Enene-ka nganyangwa angalya angkwulyumida k-ambilya-mulangwa ningkena erribirra enema-manja angalya,” ni-yama nakina Aburiyamu-wa. ¹⁶ Umba ngarningka ni-yama nakina Abimileka Jera-wa, “Ningenu-kwunama ningena aduwaba nawenu-wa ababurne-ka angwarnda ajilbamurra 1,000. Kembirra aburraja nungkwalangwa warnumamalya kuw-eningmidiname-ka wurrakina nara nungkuwa ki-yama awurrariya ningkakina-da,” ni-yama nakina Abimileka Jera-wa-da.

17-18 Amurndakibina-langwa na-ngekburakajungwunu-mulangwa Jera-manja, dadingiyenikba Aburiyama-langwamanja, kembirra aburraja wurrababurnalangwe-ka wurridarringka Abimileka-langwamanja alikira nara arakba ka-mambakina wurrakina wurriyukwayuwa. Nare-ka kamambakina wurriyukwayuwa mena Yaweya nenu-ngwanjaju-mubaba wurrakina. Nenu-ngwanjajume-ka nakina amurndakakinalangwa na-ngekburakajungwunu-mulangwa Jera-manja akina. Kembirra nu-buriyamina eneja nakina Aburiyama Abimileka-langwa Neningikarrawaru-wa. Eneja kembirra Neningikarrawara nen-eningabaka kembirra nakina-manja Abimileka akwa ngawa dadingiyenikba-manja akwa ngawa warniku-minuwar•duwar•da-manja wurridarringka ngarningka, kajungwa karr-arrangbini-yada ngarningka wurriyukwayuwa-da.

21

Ni-rukwularru-mulangwa nangariya Ajika

¹ Biya nakine-ka Yaweya ni-yarrkilalikama ena-langwa ayakwa ebina ni-yarrkakumarnuma ebina-wiya Jera-wa akwa nu-marngkirradinuma dakina-manja. ² Ngalaja arakba dakina yingu-mambakinuma wurrangariya akwa kembirra yinginumina-arrangbama nangariya Aburiyama-langwa, mame-ka nakina n-eniyuwangkwudinuma arakba. Kembirra ebina ayakwa Neningikarrawara ni-yengbinuma adinuba-wiya Aburiyama-manja neniki-rukwularra-langwa Ajika nalyangmandukwunadinuma akina ayakwa-da.

³⁻⁵ Nakine-ka Aburiyama 100 mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra. Kembirra arakba nakina ni-rukwularruma nenikuwenikba. Biya nakina nenyuwangkwa neni-yengbijuwama nenimikirra Ajika. Biya kembirra n-ambilyumanja niyukwujiya mamangbala mabiyakarbiya mamawura arakba, nungwenikba neningandanga nenu-mukaduwapurrika nakina mena-baba Neningikarrawara nenu-makama Aburiyama-manja.

⁶ Ngalaja yingi-yama dangariya-minjena, “Yiningabe-ka nganyangwa yukwudukwuda, mena nakina Neningikarrawara nginiyekirrerrika-mubaba, akwa ngawa nginingengmarngkajuwa-mubaba nakina,” yingiyama. “Kembirra aburraja wurrukwalakuw-engkirrikaja-manja warnumamalya

enena ayakwa nganyangwa-langwa ningen-arrangba-mulangwa nangariya, wurrakina ka-jungweyinama amarngka yirruwa yirrididirbura-da. ⁷ Ebina-wiya, nara wurruwilyuwilyaba warnumamalya ke-yama enena ayakwa neningiyarrku-wa, 'Dadingiyene-ka kinginu-ngwunjikinama nangariya ngala-langwa,' nara ke-yama wurrakina. Akena nganja ningenumin-arrangbame-ka nakina nangariya akini-yada ngawa n-eniyuwangkwudinu-manja arakba nakina-da," yingi-yama Jera-da.

⁸ Eneja nakina niyukwujiya n-arumidinuma arakba, biya n-akakirumadinuma aninga nenik-alyubara. Kembirra eneja nakina nungwenikba ni-yama, "Naka arakba nenikuwarrka n-alyubarinama aninga, kembirra ngayuwa ningena ke-yengkilabajama wurrababurna warnumamalya kuw-alyubarinama aninga yelakwa nganyangwa-manja angalya," ni-yama. Kembirra Aburiyama akwa ena-langwa warnumamalya nawurra-murndukwunuma wurrakina, ne-yebukeyinuma ababurna aninga wurruwurrakawura-ma wurrakina-da.

Aburiyama wunalakina nenilirraki-larrkenu-mulangwa Yeka akwa Yijumeyila

⁹ Arngkawura Jera-langwa naburradikba Ajika nenu-malyangkeyinuma abadakalya wunalakina Yijumeyila-manja. Uмба ngalaja dakina Yijumeyila-langwa dirndenikba dibina Yeka DadingiYijiba nangaminu-war•duwar•danguma warka Jera-langwa. Nenu-malyangkeyinu-manja wunalakina, ngalaja dadiyuwangkwa

Jera yingini-rringka Yijumeyila neni-rinjarrkama Ajika-wa.

¹⁰ Biya yingi-yama dakina dadiyuwangkwa neningiyadikba-wa, “Minangkirraja arakba daka didarringka dibina yingu-war•duwar•denama yakwa-langwa warka akwa ngawa ngala-langwa naburradikba, abuni-likaja yadada,” yingi-yama Aburiyamu-wa dadingiyenikba. “Kijungwuna-manja ningkakina, nara a-manguma awilyuwilyaba amurndakijika nungkwa-langwa nakina naburradikba daka-langwa, umba nganyangwe-ka naburraka kinu-menama nakina ababurna-langwa amurndakakina amurndakijika nungkwa-langwa-da,” yingi-yama dakina-da.

¹¹ Eneja n-engkirrika-manja enena ayakwa nenyuwangkwa, nu-werrikawarriyade-ka nakina-da, mena-baba Yijumeyila nakina enejukwaba ena-langwa nenikuwenikba-da.

¹² Umba eneja nakina Neningikarrawara ni-yama Aburiyamu-wa, “Nara a-werrikawarriyaduma nakina-langwa nenjarrngalyilya, akwa dakina-langwa didarringka dibina kirranguminu-war•duwar•dena-mulangwa warka nungkwurringa-langwa. Nakine-ka Ajika numirarringba kin-ambilyama nakina wurrumurndakibina-langwa warnumamalya yirra-maka-mulangwa ngayuwa nungkuwamanja. Kembirra ebina ayakwa Jera ngumakama nungkuwamanja kalirraki-larrkajamulangwa nungkuwa wunalakina Yeka akwa ngawa Yijumeyila engku-wa angalya, kembirra

kingamin-engkirrikajama ayakwa ngalalangwa ningkakina. ¹³ Umba ngarningka kinu-kwunama ngayuwa wurrababurne-ka wurriyukwayuwa enejukwaba nibina Yekalangwa naburradikba, kajungwa kembirra kuw-ababurnadini-yada wurriyukwayuwa ena-langwa akwa wurriylimberrkwulyumidiyada wurriylimberrkuwilyaba wurrakina warnumamalya. Nakina enejukwaba nungkwa-langwa nenikuwena-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa.

¹⁴ Kembirra mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja nakina Aburiyama nu-mirajanga akwa nangkwa aninga Yeka akwa akungwa. Akina-manja angalya aburraja narru-manguma wurrumurdakakina warnumamalya bulukwalangwa amakwulya akwa ngawa narruwarrkama wuburra beka akungwi-yada. Kembirra amakwulya-murra akungwa ying-angbakuwurrinuma ngalaja Yeka amurn-damanja lukwakwi-yada wuneniki-beki-yada wunalakina. Eneja kembirra Aburiyama neni-larrka Yijumeyila dirndenikba-wa akwa arakba neni-likena wunalakina kembirra-da. Neni-lirraki-larrka neni-yuwangkwa wunalakina engku-wa akina-langwa angalya-da.

Nen-alilikenu...wa. Alarrkingburingka-manja angalya emikirra Biyajiba. Biya yakwujina ngawa wunalakina nenu-marrawarnumurra arakba. ¹⁵ Neni-bekeyina ebina akungwa nenu-wilyakama akwa neni-likena wunalakina ngawa bi...ya na-jerrida arakba akungwa akina-da.

Biya nu-kwunumurrkwulinga nenjarrngalyilya eyukwujiya-manja eka amawarruwalya umba ngalaja yingini-lalika yakwujina dirndenikba ¹⁶ akwa yingi-lika arngkidarrba. Biya ying-ambarringa, yingu-ngwadungwadina arakba dakina. Yingi-yama, “Nara ningena a-ngayinduma a-rringkama nganyangwa naburraka a-jungwuma,” yingi-yama. Enejukwaba nenjarrngalyilya nu-ngwadinuma nakina-da.

¹⁷ Eneja kembirra Neningikarrawara n-engkirrika nakina ena-langwa angwada. Eneja nuwilyaba nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa ni-yengbinuma nakina ayakwa angubina-langwa dirndenikbawa. Biya ni-yama, “Miyambena-burra ningkakinina ningku-werrikawarriyadinama? Nare-ka akbar•duma. Nakine-ka Neningikarrawara n-engkirrikenuma angwada naburrena-langwa. ¹⁸ Warumajungwa, likaja akwa kini-rndarrkajiya ayarrka-manja akwa kinu-mirajangajiya akwa kini-yengminjaka kini-rungekburaka nariyada a-ngwaduma,” ni-yama nakina Yekawa. “Ambaka-murumurra kinu-wilyarridinamanja nakina, ngayuwa kembirra kinu-kwunama wurrababurne-ka wurriyukwayuwa ena-langwa akwa ngawa wurrababurne-ka wurrumirena warnikinikaduwa. Kembirra wurriylimberrkuwilyaba wurriylimberrkwulyumida warnumamalya kuwambilyama wurrakina-da,” ni-yama nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa Yeka-wa-da.

19 Umba eneja arakba nakina Neningikarrawara nangaminu-ngwur•dangmaja menba dakina-langwa didarringka akwa ying-andiyinga akena yingi-rringka akina akungwa emedirra. Biya yingi-lika akwa yingi-lyangburrukwajuwa akungwa ebina bulukwa-langwa-manja amakwulya akwa kembirra yinginu-kwa akungwa ngala-langwa naburradikba. Kembirra ni-bekina-da.

20 Umba eneja nakina Neningikarrawara n-ambilyuma akwudangwa nenjarrngalyilya-manja. Bi...ya n-arumidinuma nakina umba Neningikarrawara n-ambilyumurra ngawa enuwa-manja akwudangwa. Biya ni-likenuma arakba nakina Yijumeyila akinu-wa angalya emikirra Barena akwa n-ambilyumurra yakwujina. Umba akina angalya ngalajukwaba alarrkingburingka nuw-ambilyuma. Nabarde-ka nakina Yijumeyila nenik-aburangka wurrajija iya yinungungwangba-murriya. ²¹ Bi...ya ngalaja yinginumina-akburrangama dirndenikba duwilyaba dadiyara DadingiYijiba ena-langwi-yada dadingiyenikba. Kembirra neni-yakeyinuma arakba dakina didarringka-da.

Aburiyama akwa Abimileka neni-yarrkakumarnu-mulangwa ayakwa Biyajiba-manja

22 Arngkawura eneja nakine-ka Abimileka, nibina nubungkawa Kera-langwa, ni-likena Aburiyamu-wa, aburnuwa Bikala. Nakine-ka Bikala nu-bungkawadinuma wurrawinyamba-manja warnungkwarba Abimileka-langwa-

manja. Eneja ni-yama nakina Abimileka Aburiyamu-wa, “Neningikarraware-ka n-ambilyama nungkuwa-manja neningangkawura.²³ Kembirra yirra-ngayindenama yak-ambilyama yakuwa-murra. Nungkwaja kembirra yimini-yarrkakumurna ayakwa nari-yada e-kadikama ngayuwa akwa ngawa nganyangwa wurriyukwayuwa akwa ngawa nganyangwa-manja numirarrka-murriya warnikinikaduwa aburrajukwaba. Yi-maka kembirra enena-wiya kajungwa Neningikarrawara kin-engkirrikajiyada ayakwa nungkwa-langwa, akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma akina. Ngayuwe-ka ningena ningi-yamama eningaba nungkuwa-manja, umba yi-makina arrkala ki-yaminiyada nungkwajukwaba eningaba ngayuwa-manja akwa ngawa wurrumurndakeyina-manja warnumamalya enena-manja angalya ningkambilya-murrumanja nungkuwa aduwaba,” ni-yama Abimileka.

²⁴ Eneja Aburiyama kembirra ni-lyangkuwama akwa ni-yama, “Yawa. Eningabe-ka akina, kembirra yakuwa yalakena yakuwa-murra aduwaba-langwa akwa arngkawura,” ni-yama. ²⁵ Biya kembirra Aburiyama ni-yama ngarningka Abimileku-wa, “Wurrukwale-ka warnikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa buminu-manguma awilyaba emedirra akungwa nganyangwa,” ni-yama.

²⁶ Eneja ni-yama Abimileka, “Ningeningbala akina. Nara yiku-maka adinuba-wiya aminakinalangwa, umba aduwaba-manji-kba ning-engkirrikajama ningena. Dukwa angkaburra

narru-manguma?” ni-yama. ²⁷ Eneja kembirra arakba Aburiyama nenu-kwa akwala jiba akwa bulukwa Abimileku-wa, akwa akina-murra neni-yarrkakumarna ayakwa wunalakina. ²⁸ Biya kembirra Aburiyama nu-manga ngarningka amangbala ambilyuma eyukwayuwa jiba ena-langwa. ²⁹ Eneja ni-yama Abimileka, “Miyambena-burra ningki-yama akina?” ni-yama.

³⁰ Eneja ni-yama Aburiyama, “Wu-mena amurndakeyina amangbala ambilyuma eyukwayuwa jiba nungkwa-langwi-yada. Kembirra ku-mena-manja akina, ki-yaminama kembirra nungkuwa arija-langwa, ‘Aburiyama-bina nu-mungkadinuma enuwa akina emedirra akungwa,’ ki-yaminama ningkakina-da.” Yadikina kembirra eneja nakina Abimileka nu-manguma amurndakakina amangbala ambilyuma jiba eyukwayuwa ena-langwi-yada. ³¹ Kembirra aburraja narri-yengbijuwama warnumamalya akina angalya emikirra Biyajiba, mena yakwujina-baba wunalakina-kiya neni-yarrkakumarnu-mubaba akina ayakwa emedirra-langwa akungwa. Umba akina ekirra Biyajiba ne-yaminama “emedirra akungwa ebina-manja neni-yarrkakumarnu-murrumanja ayakwa.”

³² Kembirra aburnaja wunalakina Abimileka akwa ngawa Bikala neni-lawurradina arakba aburna-langwu-wa angalya Bilijiya-wa. ³³ Umba eneja nakina Aburiyama n-ambilyumurra aduwaya yakwujina ngawa Biyajiba-manja. Biya kembirra ni-lungkuwabijuwa nakina awilyaba

eka yakwujina. Akina eka ni-lungkuwabijuwama emikirra damarija. Kembirra Aburiyama neni-yangmarngkwajuwa Yaweya nibina Neningikarrawara neningangkawura nakina. ³⁴ Biya kembirra ni-lungkuwabijuwa-mulangwa nakina Aburiyama ebina eka akwa neni-yangmarngkwajuwa-mulangwa Yaweyu-wa nakina, ni-lalika arakba akina angalya Biyajiba umba ni-likena arija-langwa nakina enejukwaba Bilijiya-wa. Biya yakwujina ngawa n-ambilyuma nakina neningamiyerra Bilijiya-manja-da.

22

Aburiyama nenu-kwa-murrilangwa Ajika Neningikarrawaru-wa

¹ Bi...ya kembirra eneja Neningikarrawara neni-labenumurra nakina Aburiyama-manja, kenumini-yarrkuwaraka-murrikba ena-langwa ayakwa. Biya kembirra n-ardanga nakina, “Aburiyama...yi!”

Eneja neni-yuwangkwa ni-yama, “Nin-gena...wu!”

² Enamba-langwa ni-yengbina Neningikarrawara ayakwa Aburiyamu-wa akwa ni-yama, “Nu-wilyakina nakina nenikuwena nuwilyaba-ma nungkwa-langwa,” ni-yama, “nibina ningki-lyelyingminama angwurre-ka, akwa wuni-likaja akinu-wa angalya emikirra Maraya. Biya kembirra yikini-yar•diya-manja kinalakina yakwujina yiba-wilyakajinamurra ngayuwa ningkena yaruma yinijirra. Biya yakwujina ngawa yakina-manja yinijirra kinu-wardenama nenikuwena ningkakina, akwa

kini-dakinamurra-da, akwa yiku-kwunamurra ngawa kembirra ngayuwa-wa-da,” ni-yama Neningikarrawara Aburiyamu-wa-da.

³ Kembirra mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja nakina neniyuwangkwa Aburiyama nu-mirajanga akwa ni-ridanga angwura akwa n-akumarna dangki-manja akwa nenilirrak-ardija ena-langwu-wa wunenungkwarba-kiya, wunalekbina nenuminu-war•duwar•dangumurra warka, akwa nenikuwenikba ngarningka Ajika. Biya nabukilikena arakba wurrubukalakina ebinu-wa angalya Neningikarrawara nenu-maka-murruwa Aburiyama-manja.

⁴ Nabuk-alilikenu...wa. Biya mabiyakarbiya-manja mamawura n-andeya nakina neniyuwangkwa akena ni-rringka arakba yakina yinijirra engku-wa ni-rribiyanguma ambaka awilyikerra. ⁵ Biya kembirra neniyuwangkwa ni-yama wunalakina-kiya-wa wunenungkwarba-kiya, “Yelakwa wun-ambilya adinakba akwa daka ngarningka dangki. Umba yinaja yinalakena yinuwa naka nenjarrngalyilya yini-likajama angerriba, kajungwa yikini-yangmarngkwajini-yada Neningikarrawara. Kembirra ngarningka yinalakena yikini-lawurradinama yangkwur-rangwa nungkwurnuwa-wa,” ni-yama.

⁶ Biya kembirra arakba neniyuwangkwa ni-rndirrka amabungwunyirra eka angwuri-yada akwa nenu-kwa akina nenikuwenikba-wa. Kembirra eneja ni-ngabukweyina nakina Ajika. Umba neniyuwangkwa nu-wilyakama lyelyinga

akwa ngawa amukwa angwura eniba neniki-liraki-yada nakina, biya neni-likena arakba. Biya neni-likenu-manja ngawa lukwakwa wunalakina, ⁷ Ajika ni-yama nungwenikba-wa, “Ngangwa!”

Kembirra eneja nungwenikba ni-yama, “Miyambena?”

“Ena amabungwunyrira eka akwa amukwa angwura umba angamba kembirra jiba eyukwujiya ningkeniki-daki-yada nungkuwa?” ni-yama nakina nenjarrngalyilya.

⁸ Eneja ni-yama Aburiyama, “Neningikarrawara enabakiya-ba yikenu-kwunama jiba.”

Neni-likena wunalakina, ⁹ bi...ya angakuba nen-akburranga arakba angalya ebina-langwa nenu-maka-murrilangwa Neningikarrawara adinuba-wiya Aburiyama-manja. Kembirra nakina nenyuwangkwa nu-manga akwala arumuruma angwarnda akwa nuwurrakariyajuwa aldi-yada. Kembirra ni-lyakakumarna angwura karrawara. Akwa neni-rndarrka arakba nenikuwenikba, nen-ararika, akwa karrawara arakba angwura-manja nen-akumarna nakina-da. ¹⁰ Biya ni-rndarrka ebina lyelyinga nenyuwangkwa-da. Ni-ngkajika nakina nenikar•darri-yada nenikuwenikba-manja, ¹¹ akena eneja nenikumamurikaja Yaweya-langwa nardanga angaluba angubina-langwa enuwa-wa-da. Ni-yama, “Aburiyama...yi!”

Eneja Aburiyama ni-yama, “Miyambena?”

¹² Enamba-langwa ni-yama nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa, “Nara ar•darruma nakina!” ni-yama. “Ningeningma

arakba ningkakina ningki-yarrkuwarakinama Neningikarrawara-langwa ayakwa, mena nara-baba kinu-marrukwa nungkwa-langwa nenikuwena nuwilyaba-ma enuwa-langwa-da,” ni-yama nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa.

¹³ Eneja kembirra nakina Aburiyama n-errikerra n-andiyinga nakina akena ni-rringka akina enungkwarba jiba. Na-rndirrkama akwurrirra ngala-langwa-manja karndirra. Biya kembirra Aburiyama ni-lika akinu-wa, nu-manga akina akwa ngawa nu-wardanga akwa n-akumarna ebina-manja angwura karrawara. Akina kembirra ni-dakama nenu-kwamurra Neningikarrawaru-wa-da, umba nenikuwenikba nara kenu-kwa-da.

¹⁴ Biya nakina Aburiyama ni-yengbijuwa akina angalya “Yaweya Nginu-kukwuna-murrumanja Eningaba-wiya.” Kembirra aduwaba ngawa aburraja wurruminakina angalya warnumamalya ne-yaminjaminama, “Ena-langwa-manja yinijirra Yaweya nenu-kukwunama ena-langwa warnumamalya eninginingaba-wiya,” ne-yaminjaminama wurruminakina angalya warnumamalya aduwaba.

¹⁵ Eneja kembirra nibina nenikumamurikaja Yaweya-langwa n-ardanga ngarningka angaluba karrawara-langwa Aburiyamu-wa. ¹⁶ “W-engkirraja enenu-wa ayakwa Yaweya-langwu-wa,” ni-yama. “Ni-yame-ka nakina Yaweya, ‘Ningena ngayuwa ningi-yarrkakumurnama enena ayakwa akwa ningi-yengbijajungwunama

ningenimikirra kajungwa engbudi-yada ayakwa akwa nara ngayuwa a-yarrkuwarrukwajuma akina. Ningena ngayuwa ki-yaminama eningaba nungkuwa-manja, mena nara-baba ningkakina kinu-marrukwa nungkwa-langwa nenikuwena nuwilyaba-murra ngayuwa-langwa. Yirra-makinama enena ayakwa ngayuwa nungkuwa-wa akwa nare-ka ngayuwa a-yarrkuwarrukwajuma akina. ¹⁷ Yibakwunamurra amandangwa wurrababurna numirena-murriya warnikinikaduwa. Wuburra dakilyingajanga duwurrakwulyumida karrawara ningkinga-rringkinama, ke-yaminama aburrajukwaba wurrakina wurruwurrakwulyumida. Akwa wuburra ajiringka ababurna mijiyelya-manja nuwambilyama, wurruwurrakwulyumide-ka ke-yaminama wurrakina-da. Umba ka-wardiyiname-ka nungkwa-langwa numirena-murriya wurrumurndakakina-manja warnumamalya engka-manja iya engka-manja angalya akwa kembirra ka-bungkawadinama arakba wurrakina-manja-da.

¹⁸ “Aburraja wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya kembirra engkalina-langwa iya engkalina-langwa angalya kabi-yengkilabajama ngayuwa. Ke-yaminama wurrakina ngayuwa-wa, Yamina eningaba yirruwa-manja yirrajukwaba wuburra laka ningki-yamama Aburiyama-langwa-manja wurrumirumirena warnikinikaduwa-manja, ke-yaminama. Akina-bina ka-ngekburakajungwunamurra-da, mena-baba yimini-yarrkuwarakama ayakwa

nganyangwa aduwaba-da,' ni-yama Yaweya nakina-da," ni-yama nenu-makama nakina nenikumamurikaja Yaweya-langwa Aburiyamu-wa-da.

¹⁹ Aburnaja kembirra Aburiyama akwa Ajika neni-lawurradina wunalakina wunalekbina-kiya-wa wunenungkwarba-kiya nenilirrakilalika-murruwa adinakba. Biya yadikina kembirra nabuki-lawurradina arakba angalyu-wa-da Bilijiya-wa-da.

Bi...ya kembirra ambaka-murra narrumurndaki-lalikama Aburiyama-murriya akina angalya Bilijiya, umba narrumakirukbijangajuwama wurrakina angerriba Biyajiba-wa-da. Akwa yakwujina ngawa nawurrak-ambilyumurra wurrakina arakba-da.

Neyawa-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa

²⁰⁻²³ Biya ambaka-murra n-engkirrikenuma Aburiyama ayakwa Neyawa-langwa nenikumarnjenikba-langwa. Eneja nakina Neyawa n-ambilyuma ebina-manja angalya n-ambilyu-murrumanja Aburiyama adinuba-wiya nara-wiya kini-likena nakina Keninuwawa. Umba ngalaja Neyawa-langwa dadingiyenikba Milka dakina dadimikirra. Akwa kembirra wurrumangbala wurrabiyakarbiya wurriyukwayuwa wunalakina-kiya-langwa warnungkwarba-wiya nuw-ambilyumurra. Neningadinuba-wiya nenimikirra Wija akwa warnikumarnjena Baja iya Kemuwela, nibina nungwenikba Arama-langwa nakina, iya Kejeda iya Yajawa iya Bildaja iya Jidilaba akwa

ngawa Beduwela. Uмба ngalaja duwilyaba dadiyawenikba Beduwela-langwa dadimikirra Ribeka dakina. ²⁴ Uмба ngarningka duwilyaba dadikuminuwar•duwar•da Neyawa-langwa ngalajukwaba dadingiyenikba dadimikirra Ruma. Akwa Neyawa-langwa akwa Ruma-langwa warninikuwena wunalakina-kiya-langwa nuw-ambilyumurra warnimikirra Deba iya Kayama iya Dayaja akwa ngawa Mayaka wurrubukalakina-da.

23

Medirra-langwa warninikijungwa-langwa

¹ Ngalaja dakina Jera ying-ambilyuma 127 mamarika iya yinungkwura arakba, ² biya yingi-jungwa dakina Kenina-manja ebina-manja angalya aminababurna alikira iya warnumamalya emikirra Yebirena. Eneja kembirra nakina neningiyadikba nu-ngwadinuma akwa nu-werrikawarriyadinume-ka nakina dadingiyenikba-wa.

³ Kembirra arakba nakina Aburiyama nanga-lalika dakina dadingiyenikba dadumadangkwa akwa ni-likena arakba kajungwa warniki-lyelyimbukwaji-yada ayakwa wurrumurndakakina-manja WarningiYida-manja warnumamalya nakina yakwujina ngawa Yebirena-manja. Biya nen-akburranga wurrakina warnumamalya akina-manja angalya adaka ayakwi-yada, nuw-angmakayanguma akawiyuwiyeba-manja nawurruwurra-murndukwunu-murrumanja warnumamalya wurrakina.

Kembirra Aburiyama ni-yama nakina wurrakinu-wa warnumamalya, ⁴ “Ngayuweka ningena ninguminjirrkingka,” ni-yama. “Eminingka-langwa angalya ningena ningi-likenuma yangkwurrangwa akena ningambilyama erribirra ningena yelakwa nungkwurruwa-manja aduwaba. Yirru-kwuna kembirra angalya ku-beyindeni-yada ningena, kajungwa kinga-rungkwabini-yada ngayuwa dadingiyarrka nganyangwa,” ni-yama.

⁵ Aburraja ne-yama, ⁶ “Yirrumin-engkirrikaja enena ayakwa yirra-langwa. Wuburreka ngarra-rringkinama yarna nungkuwa ningkaruma ningkubungkawa. Kembirra jeyi, wu-rringkina amurndakenena angalya yirra-langwa. Biya ki-rringkina-manja eningaba angalya kamba yakwujina kinga-rungkwabinama dadingiyena,” ne-yama. “Yarneka yarningerribirra yarnumamalya nara yarna a-marrukwama yirra-langwa angalya,” ne-yama. “Mama, kinga-rungkwabinama nungkwa-langwa dadingiyena erribirra,” ne-yama.

⁷ Eneja kembirra Aburiyama n-abuluwendinga mena ne-yaminjama-murrubaba warningakwujina warnumamalya wurruminjirrkingka-manja warnumamalya wurruwurrakuwilyarra. ⁸ “Eningaba akina ayakwa nungkwurra-langwa,” ni-yama nakina, “kinga-rungkwabina-mulangwa ngayuwa nganyangwa dadingiyarrka yelakwa. Kembirra yikumini-yengkilabaja nangaba Ebirena, Jawura-langwa nenikuwenikba. ⁹ Yikini-yengkilabaja makina-langwa medirra ku-beyindeni-yada ngayuwa memikirra

Makbela. Makine-ka medirra num-ambilyama ena-langwa-manja angalya akwudangwa aburrakadabuda. Yikini-yengkilabajama enuwa-wa kajungwa ku-beyindeni-yada makina ngayuwa akwa kinu-kwuni-yada ngayuwa engkwulyumida angwarnda enuwa-manja. Nganja ku-beyindenama yelakwa ngayuwa yiki-rringkina-murumanja kirrumurndakeyina karnumamalya. Kembirra nganyangwi-yada makina medirra kajungwa kamurndak-akumurni-yada nganyangwa warnumamalya warninikijungwa makina-manja,” ni-yama nakina Aburiyama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

¹⁰⁻¹¹ Eneja nakine-ka Ebirena n-angmakwulaluma yakwujina wurrumurndakakina-manja warnumamalya WarningiYida-manja. Ni-yama nakina, “Engkirraja ena ayakwa nganyangwa. Yiba-kwunama angaba angalya erribirra nganyangwa engkwulyumida nungkawa-wa, akwa ngarningka mibina medirra num-ambilyama akina-manja angalya. Yiba-kwunama angaba angalya aduwaba nuw-engkirrikaja-murumanja nganyangwa warnumamalya, kajungwa kembirra king-akumurni-yada nungkwa-langwa dadingiyena ningkakina-da,” ni-yama nakina Ebirena. Umba aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya warningakwujina nuw-engkirrikenuma ena-langwa ayakwa.

¹² Akena Aburiyama eneja n-abuluwendinga ngarningka wurrumurndakakinu-wa

warnumamalya WarningiYidu-wa. ¹³ Kembirra ni-yengbina nakina ayakwa enamba-langwa Ebirenu-wa, kajungwa wurrababurna-langwa warnumamalya warnik-engkirriki-yada. Ni-yama nakina, “Erriminja-langwa ambaka, umba engkirrikiya-langwa. Ena nungkwa-langwa angalya engkwulyumida ku-beyindenama nganja ningena. Ena wu-mena angwarnda yirra-kwunama, kembirra king-akumurni-yada dadingiyarrka nganyangwa yakwujina,” ni-yama Aburiyama.

¹⁴ Enamba-langwa Ebirena ni-lawurrakaja ayakwa enuwa-wa. Ni-yama, ¹⁵ “Adirrngekburne-ka ena angwarnda akina-langwa angalya 400 angwarnda yimbukwa. Kembirra yakuwa yalakena nara arakba a-lyelyimbukwajuma ngarningka akina-langwa umba king-akumurna yakwujina dakina dadingiyena nungkwa-langwa,” ni-yama nakina Ebirena-da.

¹⁶ Eneja kembirra Aburiyama ni-lyangukwama nakina akwa arakba nu-murnduwarna angwarnda neniku-kwi-yada, ebina angwarnda ni-yengbijuwama Ebirena, nuw-engkirrikenu-murrumanja wurrakina warnumamalya. Kembirra n-akumarna nakina Aburiyama 400 angwarnda adirrngekburna. Ni-dirrburakama akina angwarnda kajungwa engkwulyumidi-yada ngawa akina-da.

¹⁷ Yadikina-bu Aburiyama ni-yamama nu-beyindanguma nakina akina angalya Ebirena-langwa Makbela-manja. Akina angalya akwudangwa Mamura-langwa angalya. Umba nu-beyindangumurra nakina Aburiyama akwa

ngawa amarda-murriya akwa ngawa eka ababurna-langwa akwa ngawa ngarningka medirra-da. ¹⁸ Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya yakwujina nuw-ambilyu-murrumurra nuw-engkirrikenuma wurrakina akina ayakwa ni-yamama ni-yengbinuma Aburiyama. Kembirra wurrumurndakakina warnumamalya warningma arakba akina angalya Aburiyama-langwa akina-da. ¹⁹ Kembirra nakine-ka Aburiyama nang-akumarna arakba dadingiyenikba Jera makina-manja medirra akina-manja angalya Kenina. ²⁰ Akina angalya WarningiYida-langwa-langwa warnumamalya adinuba-wiya, kembirra Aburiyama-langwa arakba-da akwa medirra-da, kajungwa nenik-akumi-yada ena-langwa warnumamalya warninikijungwa yakwujina nakina-da.

24

Ajika-langwa-langwa dadingiyenikba

¹ Bi...ya nakine-ka Aburiyama nenierringke-ka arakba. Umba eneja nakina Yaweya ni-yamama arngkababurna-langwa eningaba nakina-manja. ² Kembirra ni-yengbina nakina ayakwa Aburiyama ena-langwu-wa nenikuminuwar-duwar-da naruma-wa nibina nuwurrak-akwurrajuwa-murruwa ena-langwa amurndakijika ababurna-langwa. “W-akuma nungkwa-langwa ayarrka yelakwa arrawa makarra-manja,” ni-yama. ³ “Ngayuwa yirra-ngayindenama ki-yarrkakumurnama enena ayakwa akwa

nara nungkwaja a-yarrkuwarrukwajuma akina. Akwa ki-yengbijnama ngarningka ningkakina ekirra Yaweya-langwa. Nakine-ka Yaweya Neningikarraware-ka nakina nibina-murrada ni-ngekburaka-murrada angubina akwa ngawa ababurna-langwa angalya. Yirra-ngayindenama ningkena nungkuwa ki-yarrkakumurnama ayakwa nari-yada aminu-manguma warningerribirra wurradidiyara Ajika-langwi-yada dadingiyenikba enen-langwa angalya Kenina. ⁴ Umba kinuminu-menama ningkakina duwilyaba dadiyara nganyangwa-langwa warnumamalya. Yirra-ngayindenama nungkuwa ki-lawurradinama angerriba ebinu-wa angalya ngayuwa ningi-rukwularrinu-murruwa. Akwa kembirra kinuminu-menama-ka nungkuwa duwilyaba dadiyara nenikuwarrka-langwa akina-langwa angalya,” ni-yama Aburiyama ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da.

⁵ Eneja ni-yama nakina nenungkwarba, “Dukwe-ka dakina kingu-wariyama nara a-likama yangkwurrangwa-da. Umba kini-larrkiya nungkwa-langwa nenikuwena akinu-wa angalya kin-ambilyi-yada yakwujina?” ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Aburiyamu-wa.

⁶ “Nare-ka!” eneja ni-yama Aburiyama. “Awurrariya akina. Nara a-larrkama ningkakina nenikuwarrka angerriba akinu-wa angalya. ⁷ Arakba-wiya eneja Yaweya nakina nginu-wilyakama ngayuwa yangkwurrangwa angaluba nungwarrka-langwa-langwa angalya akwa nganyangwa-langwa warnumamalya. Nakine-

ka Yaweya Neningikarrawara nakina, nibina ni-ngekburaka-murrada ababurna-langwa angalya angubina-manja. Akwa nakina-bina ni-yarrkakumarnuma ayakwa nganyangwa. Ni-yamama nakina ngayuwa-wa, 'Enena aringbirra angalya yiba-kwunama ngayuwa nungkuwa-wa akwa ngawa nungkuwa-langwu-wa numirena-murriya warnikinikaduwa-wa,' ni-yamama nakina Yaweya ngayuwa-wa. Akwa nakina-bina keni-larrkajama ena-langwa nenikumamurikaja adinakba kajungwa kenu-mamurikajini-yada nungkuwa kinuminu-meni-yada angaluba duwilyaba dadiyara nganyangwa-langwa nenikuwarrka. ⁸ Umba kingu-wariya-manja dakina dadiyara, akwa nara-manja a-likama dakina nungkuwa-manja, kembirra enena-langwa ayakwa yib-enjungwurrenema ngayuwa-da. Akena nare-ka a-larrkama naka nganyangwa nenikuwarrka akinu-wa angalya," ni-yama Aburiyama ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da. ⁹ Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da n-akuma ena-langwa ayarrka Aburiyama-langwa-manja makarra arrawa akwa ni-yarrkakumarna ebina ayakwa kini-yamina-mulangwa nakina ababurna-langwa ebina-langwiya ayakwa ni-yengbinu-mulangwiya Aburiyama-da.

¹⁰ Biya kembirra nakina nenikuminuwar•duwar•da nuwurra-murndukwa ememberrkwa kamila Aburiyama-langwa akwa nuwurruku-wurdijuwa ababurna eninginingaba amurndakijika Aburiyama-langwa. Kembirra ni-lalika akina angalya akwa ni-likena arakba

nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dirrumala.

N-alilikenume-ka nakinu...wa yanda-langwa ni-yar•da engemba-manja Mejubudamiya. Ni-likenuma nakina ngawu...wa, yanda-langwa n-akburrangama angalya aminuwurrakwulyumide-ka alikira iya warnumamalya ebina-manja n-ambilyumurrumanja adinuba-wiya nenikumarnjenikba Aburiyama-langwa nenimikirra Neyawa. ¹¹ Nara nakina kin-awiyebena ambaka arrawu-wa umba numurndaku-ngwanjajuma amurndakakina kamila errekba-manja ngawa emedirra-manja akungwa. Numurndak-ambarrija amurndakakina kembirra kamila akwa nun-gwanja n-embirrarina ambaka. Biya nalarruwurada arakba. Akini-yada ngawa aburraja wurruminakina angalya wurradidiyara nawurrak-alilikenuma yenjerrikina akinu-wa emedirra akungwa.

¹² Kembirra nu-buriyamina arakba nakina nenikuminuwar•duwar•da Yaweyu-wa. Ni-yama, “Marrakba, ningkakine-ka Yaweya ningkibina-murrada Ningkeningikarrawara nganyangwa-langwa nubungkawa Aburiyama ningkakina, yi-mamurikajiya-langwa aduwaba akwa numini-yarrkilyingina ebina ayakwa ningki-yarrkakumarnuma ebina-wiya ningkakina nganyangwa-langwa nubungkawa. ¹³ Kwuja! Ningena ngayuwa enena-manja emedirra akungwa ning-abalkayukwunama. Umba aburraja wurrukwala wurradidiyara wurruminenena angalya adinuba ka-likajama yangkwurrangwa akungwa-wa. ¹⁴ Nganja

kembirra ki-yengbinama ayakwa duwilyabamanja dadiyara ningena. Ki-yaminama ngayuwa ngaluwa-wa, 'Yimini-larrijiya-langwa nungkwalangwa meningamilyumilyinja menarlamba akwa yi-bekajiya-langwa akungwa,' ngayuwa ki-yaminama. Kingi-yamina-manja dakina ngayuwa-wa, 'Yawa, bekina nungkuwa. Akwa ngarningka kembirra kumin-akarrnginama ngayuwa akungwa amurndakenena-langwa nungkwalangwalangwa kamila,' kingiyamina-manja dakina amurndakenena ayakwa ngayuwa-wa, kembirra dakina-bina ninginga-ngayindenama nungkuwa ningkuwekbalyinuma arakba adinakba Ajika-langwi-yada didarringka-da. Kembirra ningeningma ngayuwa ningkenumini-yarrkilalikama ngawa ebina ayakwa ningki-yarrkakumarnuma Aburiyama-langwa-da," ni-yama nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa Yaweyu-wa-da.

¹⁵ Umba nu-buburiyaminu-wiya ngawa nakina yingi-yar•da ngalaja dakina dadiyara dadimikirra Ribeka. Yingi-ngabukweyinuma dakina meningamilyumilyinja menarlamba ngala-langwa-manja amurn•da. Dakine-ka dadiyawenikba Beduwela-langwa. Umba Beduwela-langwa nungwenikba nenimikirra Neyawa Aburiyama-langwa nenikumarnjenikba nakina. Umba ngalaja dirndenikba Beduwela-langwa dadimikirra Milka. ¹⁶ Dakine-ka Ribeka dukwulyubene-ka dadiyara. Dikikamarra ambaka warnungkwarba. Biya yingi-likena dakina angerriba angadingidirra-wa akungwa

emedirra. Yingi-dirrirnda arrawu-wa, yinguma-lyangburrukwajuwa mibina menarlamba akwa yingu-wurdinga karrawaru-wa. ¹⁷ Eneja nenikuminuwar•duwar•da n-angkarra nanga-wengma ngaluwa-wa. “Marrakba, yu-kwalangwa nganja akungwa,” ni-yama.

¹⁸ “Wiya, kembirra bekina,” yingi-yama ngalaja. Warenja-bawiya yinguma-larrija mibina menarlamba akwa yinginumini-rrakilyinga akwa ni-bekina-da. ¹⁹ Ni-jerrukwa-manja nakina akungwa yingi-yama enuwa-wa, “Akwa ngarningka kumin-akarrnginama akungwa amurndakangaba-langwa kamila nungkwalangwa-langwa, yanda-langwa kuw-abadinama.”

²⁰ Biya warenja-bawiya yinguma-jiraba yingumaradebirraka mibina menarlamba ebinu-wa angarumungkwa angwarnda nuw-ambilyumurruwa akwudangwa emedirra akungwa kajungwa warniki-bekaji-yada warningerribirra warnumamalya aburra-langwa bulukwamurriya iya kamila-murriya yakwujina. Akwa ngarningka ying-angkarra emedirra-wa akwa ying-akarrngarna ngarningka akungwa amurndakibina-langwi-yada kamila ena-langwi-yada. Yingi-yaminjama ngawa dakina yandalangwa nuw-abaduma amurndakakina kamila ababurna-langwa.

²¹ Eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa nanga-rringkama ngawa ngaluwa-wa akena nara kini-yengbina nakina eyukwayuwa ayakwa. N-embimbirrarinuma nakina ngawa kenuminu-wekbalyinu-murrikba Yaweya dakina dadiyara Ajika-

langwi-yada dadingiyenikba. ²² Biya najerrukwa-manja amurndakibina kamila akungwa, nakina nenungkwarba kembirra nanga-kwama dakina-manja dadiyara akwala amurndakijika alarrngekburna. Adinubawiya nangamin-akumarna dakina ngalangwa-manja eminda akina errumungkwa nangekburakajungwunuma akawulda-ma. Akwa ngarningka nangamin-akumarna ambilyuma aruma-kiya ngala-langwa-manja ayarrka. ²³ Biya ni-yama nakina, “Numiyambena nungkwalangwa nungwena? Akina angalya nungwengalangwa-manja alikira ningenik-ambilyingi-yada ngayuwa mema-manja marringa akwa ngawarna warnungkwarba nganyangwa?” ni-yama dakinu-wa.

²⁴ “Nganyangwa nungwarrka nenimikirra Beduwela,” yingi-yama ngalaja. “Akwa nungwenikba ena-langwa Neyawa umbadirndenikba Milka. ²⁵ Ababurne-ka amarda nungkwalangwa-langwa kamila akwa ngarningka ababurna angalya karnikambilyingi-yada nungkwurruwa,” yingi-yama.

²⁶ Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa n-abuluwendinga arakba n-engmidirruwajungwa nenumukwurra ajiringka-wa akwa nenyangmarngkwajuwamurra Yaweyu-wa. ²⁷ Ni-yama nakina Yaweyu-wa, “Nungkuwe-ka Yaweya Ningkeningikarrawara ningkakina Aburiyama-langwa. Yirre-yangmarngkwajinama nungkuwawa mena nungkwalangwe-ka ayakwa ningkiyarrkakumarnuma Aburiyama-langwa adinakba

ningkenumini-yarrkilalika-mubaba akina. Akwa kembirra yu-wilyakama ngayuwa aduwaba dirrbura Aburiyama-langwu-wa warnumamalya-da,” ni-yama nakina-da.

²⁸ Umba ngalaja ying-angkarra dakina dadiyara nungwadikba-langwu-wa angalya nanga-maka dirndadikba-manja ababurna ne-yama-mulangwa. ²⁹⁻³⁰ Eneja Ribeka-langwa narrkuwadikba Lebina ni-rringka ebina errumungkwa ngala-langwa-manja eminda akwa ayarrka akwa n-engkirrika ayakwa dakina yingi-yengbinuma dirndadikba-manja. Biya n-angkarra erreku-wa akwa ni-likena ebinu-wa emedirra akungwa n-ambilyu-murruwa nakina nenikuminuwar•duwar•da. Eneja nakina nukuarjeyuma ngawa akwudangwa emedirra-manja nuw-ambilyu-murrumanja ena-langwa kamila.

³¹ Kembirra eneja nakina Lebina ni-yama, “Kwa, likaja nganyangwu-wa angalya. Eneja Yaweya nakina nginu-werrungwur•denama nungkuwa-manja. Nare-ka ambilyuma yelakwa, umba kwa. Akine-ka angalya nungkwa-langwa akwa ngawa nungkwa-langwa-langwa warnungkwarba nganyangwa-manja alikira, akwa akina ngarningka angalya kamila-langwa ngalajukwaba,” ni-yama.

³² Biya kembirra Lebina akwa nakina nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa akwa ngawa ena-langwa warnungkwarba nalikena arakba Lebina-langwu-wa angalya. Biya numurndaku-manga Lebina amurndakijika kamila-langwa akwa numurndaku-kwa amarda

enik-alyubari-yada amurndakakina. Biya kembirra nenumin-akarrngarna akungwa nakina-langwa nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa-langwa akwa ngawa wurrumurndakakina-langwa warnungkwarba ena-langwa-langwa kajungwa warnik-ajarri-yada alika. ³³ Umba aburraja Lebina-langwa warnikuminuwar•duwar•da narramini-dakama aninga akwa narre-yikenuma aburruwa-wa.

Eneja ni-yama Aburiyama-langwa nenikuminuwar•duwar•da Lebinu-wa, “Nara ngarna alyubaruma ambaka aninga. Umba adinubawiya ayakwa ki-yengbinama ngayuwa.”

Eneja ni-yama Lebina, “Yengbina kembirra.”

³⁴ Enamba-langwa kembirra nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa nenilirrakumakama Lebinu-wa akwa Beduwelu-wa ena-langwa-langwa nubungkawa. Ni-yama, “Ngayuwe-ka ningena Aburiyama-langwa ningenkuminuwar•duwar•da. ³⁵ Nakine-ka Yaweya ni-yamama eningaba nganyangwamanja nubungkawa Aburiyama. Kembirra aduwaba nakina numinababurne-ka amurndakijika-murriya. Nenu-kwama Yaweya jiba iya nenukwuda iya bulukwa iya kamila akwa dangki. Akwa ngarningka nenu-kwama awurrakwulyumida angwarnda amamamuwa amurndakibina akawulda-murra iya ajilbamurra akina. Akwa ngarningka nenu-kwama warnikuminuwar•duwar•da warnungkwarba iya wurridarringka kenuminu-war•deniyada ena-langwa. ³⁶ Umba nganyangwalangwa nubungkawa dadingiyenikba Jera

ying-adiyuwangkwudinu-manja yinginum-in-arrangbama nenikuwenikba arakba dakina. Nganyangwe-ka nubungkawa nenumurndaku-kwama ababurna-langwa ena-langwa ebina nu-wilyakama nenikuwenikba-manja,” ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Beduwela-kiya-wa.

³⁷ Biya ngarningka ni-yama, “Biya nginu-makama nakina ningeniki-yarrkakumi-yada ayakwa kajungwa kinumin-engkirrikaji-yada ngayuwa ena-langwa ayakwa. Ni-yamama, ‘Nara aminu-manguma warningerribirra wurradidiyara enena-langwa angalya Kenina nenikuwarrka-langwi-yada dadingiyenikba,³⁸ umba ki-likaja nungwarrka-langwu-wa warnumamalya akwa kinuminu-mena duwilyaba dadingakwujina dadiyara nenikuwarrka-langwi-yada,’ ni-yamama nakina Aburiyama ngayuwa-wa. ³⁹ Nganja ningi-yamama, ‘Umba dakina dadiyara nara-manja ngi-likama ngayuwa-manja, kembirra ki-yamarrkinama ngayuwa?’ ningi-yamama. ⁴⁰ Enamba-langwa Aburiyama ni-yamama ngayuwa-wa, ‘Yaweya nakina-bina kenu-mamurikajinama, nibina ningenumini-yarrkuwarakinama ena-langwa ayakwa aduwaba ngawa wuburra arakba-wiya. Keni-larrkajama nakina nuwilyaba nenikumamurikaja ena-langwa nungkuwa-wa, kajungwa kenu-mamurikajini-yada nungkuwa-manja kenu-wilyakajini-yada nungkuwa ningkakina-da. Kinuminu-mename-ka dadiyara nenikuwarrka-langwi-yada nganyangwa-langwa warnumamalya. ⁴¹ Umba ki-likaja-manja ningkakina nganyangwu-wa warnumamalya

akwa ka-warena-manja wurrakina akwa ki-lyangkirerrmina-manja ningkakina, nganja kembirra ngayuwa yib-enjungwurrenama ebina-langwa ayakwa ki-lawurradina-mulangwa ningkakina ningkeningiyanda,' ni-yamama Aburiyama ngayuwa-wa," ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Beduwela-kiya-wa.

⁴² Biya ngarningka ni-yama, "Kembirra ningi-yar•du-manja nganja enena-manja angalya aduwaba akwa ning-embirrarinu-manja ebina-manja emedirra akungwa, kembirra ningu-buriyaminuma ngayuwa Yaweyu-wa. Ningi-yamama ngayuwa enuwa-wa, 'Yaweya, ningkibina Ningkeningikarrawara nganyangwa-langwa nubungkawa Aburiyama-langwa, yi-mamurikajiya-langwa ena-manja angalya, yu-wilyakajiya-langwa dibina dadiyara aduwaba. ⁴³ Kwuja! Ningena ngayuwa ning-abalkayukwunama yelakwa enena-manja ngawa emedirra akungwa. Uмба kingi-likaja-manja duwilyaba dadiyara yangkwurrangwa akungwa-wa, kembirra ki-yaminama ngayuwa ngaluwa-wa, Yi-bekajiya-langwa akungwa nungkwa-langwa-langwa menarlamba? ⁴⁴ Kembirra kingi-lyangkuwamina-manja dakina dadiyara akwa ngarningka kingi-yamina-manja dakina ngayuwa-wa, Kumin-akarrnginama akungwa nungkwa-langwa-langwa kamila, kembirra ninginga-ngayindenama dakina-bina ningku-wekbalyinuma ningkakina dadingiyenikba Aburiyama-langwa-langwa nenikuwenikba-da,' ningi-yamama ngayuwa Yaweyu-wa-da," ni-yama nenikuminuwar•duwar•da Beduwela-

kiya-wa.

⁴⁵ Biya ngarningka ni-yama, “Umba ningakina ningu-buriyaminuma ngayuwa arrawa nganyangwa-murra mangma ningeningayakwa-ma. Kembirra akina-wiya ningu-buriyaminu-wiya ngawa, yingi-yar•da ngalaja Ribeka yingi-ngabukweyinuma dakina menarlamba ngalalangwa-manja amurn•da. Yingi-dirrirnda emedirra-wa akungwa-wa, umba ningiyamama ngayuwa ngaluwa-wa, ‘Yu-kwalangwa akungwa.’ ⁴⁶ Warenja-bawiya yingumalarija menarlamba ngalalangwa-langwa amurn•da akwa yingi-yamama ngayuwa-wa, ‘Bekalangwa, umba kumin-akarrnginama ngarningka akungwa nungkwalangwa-langwa kamila.’ Kembirra ningi-bekina arakba ngayuwa, umba yingumin-akarrngarna akungwa kamilalangwa. ⁴⁷ Umba ningiyamama ngayuwa, ‘Numiyambena nungwena?’ Ngalaja yingiyamama, ‘Nungwarrka nenimikirra Beduwela umba nungwenikba enalangwa Neyawa nakina akwa dirndenikba dadimikirra Milka.’ Nganja kembirra ningingamin-akumarna errumungkwa ngalalangwa, awilyaba eyukwujiya eminda-manja umba ambilyuma aruma-kiya ngarningka ayarrka-manja. ⁴⁸ Biya ning-abuluwendinga arakba ngayuwa ningeni-yangmarngkwajuwama Yaweyu-wa. Ngayuwa ningeni-yangmarngkwajuwama Yaweya nibina Neningikarrawara nganyangwalangwa nubungkawa Aburiyama. Nakina-bina Yaweya nginu-wilyakama ngayuwa dirrbura yangkwurrangwa. Nginu-wilyakama nungkuwa-

wa, Beduwela, ningkibina Aburiyama-langwa ningkenumamalya, akwa ngawa nungkwa-langwu-wa dadiyawena, kajungwa king-ambilyiyada dakina dadingiyenikba Aburiyama-langwa-langwa nenikuwenikba. ⁴⁹ Nungkwaja kembirra ki-yamina-manja adirrbura-wiya nganyangwamanja nubungkawa akwa eningaba ki-yamina-manja enuwa-manja, kembirra yi-makina. Umba nara-manja e-yamama ningkakina eningaba enuwa-manja, kembirra yi-makina ngarningka. Kembirra nganja ningeningma ngayuwa ki-yamina-mulangwa ngayuwa,” ni-yama nakina nenungkarba Aburiyama-langwa Beduwela-kiya-wa-da.

⁵⁰ Kembirra aburnaja wunalakina Lebina akwa Beduwela neni-yama enuwa-wa, “Amurndakakina yirru-maka-mulangwa ningkakina aduwaba ni-yamama Yaweya enabakiya-ba akina ababurna-langwa. Kembirra nara yirraja a-lyangkuwamama akwa a-lyangkirerrmama. ⁵¹ Umba daka Ribeka. Ngawilyakina akwa likaja, kajungwa nenikuwenikba nungkwa-langwa-langwa nubungkawa kiningameniyada daka, mena nakina Yaweya enabakiya-ba ni-lyangkuwerribikajungwunuma akinu-wa-da,” neni-yama wunalakina Lebina akwa Beduwela-da.

⁵² Eneja n-engkirrika-manja nenikuminuwar•duwar•da Aburiyama-langwa amurndakakina ayakwa, kembirra n-abuluwendinga nakina akwa neni-yangmarngkwajuwama Yaweyu-wa. ⁵³ Kembirra nanga-larrngkuwaraka dumbala-murriya akwa errumungkwa-murriya

ebina na-ngekburakajungwunuma ajilba-
ma akwa akawulda-ma akwa ngawa akwala
ngarningka amurndakijika alarrngekburna
akwa nangamurndaku-kwama Ribeka-wa.
Akwa ngarningka nenu-kwama alarrngekburna
amurndakijika aminarumuruma angwarnda
narrkuwadikba-wa akwa dirndadikba-wa.

54 Biya kembirra nakina nenikumin-
uwar•duwar•da Aburiyama-langwa akwa ena-
langwa warnungkwarba nuw-alyubarinuma
arakba ebina aninga akwa ne-bekinuma
akubibeka. Biya na-mungkwuluma wurrakina
yakwujina Beduwela-langwa-manja angalya
muwilyaba marringa. Biya mingka-manja
meninguwurdarriya-wiya mamawura kembirra
nu-mirajanga nakina nenikuminuwar•duwar•da
Aburiyama-langwa akwa ni-yama Ribeka-
langwu-wa warnumamalya, “Yirri-larrkiya
arakba ngi-lawurradina nganyangwu-wa
nubungkawa,” ni-yama.

55 Aburnaja neni-yama Ribeka-langwa
narrkuwadikba akwa dirndadikba wunalakina,
“Ang-ambilya-langwa ambaka daka aduwaya,
dukwa mamangbala mambilyuma marringa,
dukwa mememberrkwa marringa. Kembirra
yikinga-larrkiyama daka,” neni-yama
wunalakina enuwa-wa.

56 Eneja ni-yama nakina nenikumin-
uwar•duwar•da, “Nare-ka a-murndurrrkwama
ngayuwa. Eneja nakina Yaweya nginu-
mamurikajuwama ningena, nginu-
wilyakajuwama daka dadiyara, kembirra yirri-

larrkaja arakba yirri-lawurradina yirra-langwu-wa nubungkawa,” ni-yama.

⁵⁷ Aburnaja neni-yama, “Ngarring-ardijiya-langwa kwureya kingi-yamina-murrikba dakina,” neni-yama. ⁵⁸ Kembirra narring-ardijuwa dakina Ribeka akwa neni-yama ngaluwa-wa, “Ningki-ngayindena ki-likaja nenaka-manja nenungkwarba?” neni-yama.

“Yawu,” yingi-yama ngalaja. ⁵⁹ Aburnaja kembirra wunalakina neninga-larrka Ribeka dadiki-liki-yada Aburiyama-langwa-manja nenikuminuwar•duwar•da akwa ena-langwa-manja warnungkwarba. Akwa ngarningka neninga-larrka duwilyaba dadiyuwangkwa, dibina dadikuminuwar•duwar•da Ribeka-langwa dakina, ngalajukwaba.

⁶⁰ Akwa neni-yengbinuma eningaba ayakwa Ribeka-wa lukwuniyawa. Neni-yama, “Ningkakina ningkuminjarringba ningkeningadinuba-wiya k-ambilya wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya.

Aburraja nenikabijena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwa ab-ambilya wurringbuda wurrakina.

Ka-wardiyina-manja wurrakina wurrukwalamanja warnumamalya, kembirra nungkwa-langwa nenikabijena-murriya warnikinikaduwa ka-bungkawadina wurrakina-manja warnumamalya-da,”

neni-yama wunalakina Ribeka-wa-da.

⁶¹ Ngalaja kembirra Ribeka akwa ngarningka ngala-langwa warnikuminuwar•duwar•da

wurradidiyara akwa dibina dadiyuwangkwa narri-larrngmurndukwa aburra-langwa amurndakijika akwa narringawurraku-wurdijuwa kamila-manja. Kembirra nalikena arakba Aburiyama-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da-da.

⁶² Na-likenumeka wurra kinu...wa yandalangwa narr-akburranga ebina angalya Kenina. Kembirra nuw-alilikenuma ngawa wurrakina nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada.

Eneja nakineka Ajika n-ambilyumurra yakwujina Kenina-manja. Engburingka-manja angalya n-ambilyumurra nakina ebina-manja emedirra emikirra “Numinakina Emedirra Akungwa Neniba akwa Ngini-rringkinama Ngayuwa.” ⁶³ Biya num-awiyebu-manja mamawura ni-jadanguma nakina ena-langwalangwa kalikwa akwa nu-murndakilikenu-manja nakina n-andeya akena ni-rringka kamila abukwaya nawurraki-likenuma.

⁶⁴ Ngalaja dakina Ribeka yingini-rringka-manja nakina Ajika yingu-kuwabijanga ngala-langwalangwa kamila ⁶⁵ akwa yingi-yama Aburiyama-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da, “Numiyambena nangaba nenungkwarba nilikajama yangkwurrangwa ngakwurruwa-wa?” yingi-yama.

Eneja ni-yama, “Nganyangwe-ka nakina nubungkawa,” ni-yama. Kembirra nanga-rndirrka dumbala akwa yinguwurumbijajungwa ying-abuwarrkajungwa dadumukwurra.

66 Biya kembirra nenu-maka nakina nenikuminuwar•duwar•da Ajiku-wa ababurnalangwa ngawa ni-yamama akina. 67 Eneja Ajika nang-awiyebajuwa kembirra Ribeka ena-langwamanja kalikwa. Dakine-ka kalikwa dirndenikbalangwa Jera-langwa adinuba-wiya. Kembirra dadingiyenikba arakba Ribeka dakina-da. Ajike-ka nakina ni-lyelyingminuma dakina-manja umba ngalaja yinginu-werringekburakama nakina nara-manja dibina dirndenikba, yingijungwu-mubaba arakba dakina-da.

25

Wurumirumirena Aburiyama-langwa-langwa

1 Eneja nakina Aburiyama nanga-wilyakama duwilyaba ngarningka dadingiyenikba. Dadimikirra Kedira. 2 Warna kembirra warnimikirra wurriyukwayuwa wurribina Kedira yinginumina-arrangbama Aburiyama-langwa dakina. Warnimikirra Jimirena iya Jakijena iya Midena iya Midiyena iya Yijibeka akwa ngawa Juwa.

3 Nakine-ka Jakijena, nibina naburradikba Kedira-langwa, nungwenikba nakina wunalakina-kiya-langwa Juba akwa Diden. Aburraja Diden-langwa wurumirumirena warnikinikaduwa nuw-ababurnadinuma wurruwurrakwulyumida wurrakina yandalangwa wurriylimberrkabiya warnumamalya arakba. Umba warnimikirra wurrakina WarningAjuruma warnumamalya iya WarningiLidijima warnumamalya akwa ngawa WarningiLiyumima warnumamalya.

⁴ Umba eneja Midiyena, nibina Kedira-langwa enejukwaba naburradikba, n-akumajungwunuma nakina wurrumangbala warninikuwena. Warnimikirra wurrakina Ebaya iya Ebera iya Yenakwa iya Abuda akwa ngawa Eldaya.

Umba dakine-ka Kedira duminjarringba dadingadinuba-wiya wurrumurndakakinalangwa warnumamalya wurrababurna-langwa.

⁵⁻⁶ Neniba-wiya ngawa eneja nakina Aburiyama, nenu-kwama akwala amurndakijika-murriya ena-langwu-wa warninikuwena Yeka-langwu-wa akwa ngawa Kedira-langwu-wa wurrabuburarrngwa. Biya neni-larrkama nakina wurrumurndakakina warninikuwena wurrababurna-langwa engku-wa nuw-errbalinuma Ajika-langwa. Neni-larrkame-ka nakina alyengma-wa angalya kajungwa yakwujina ngawa kuw-ambilyi-yada wurrakina warningangkawura-da.

Biya kembirra ni-yama nakina Aburiyama, “Kijungwuna-manja ngayuwa kembirra ababurna-langwa bulukwa iya jiba iya nenukwuda iya kamila iya dangki iya ababurna-langwa amamamuwa ajilba-ma iya akawulda-ma akwa ngawa ababurna-langwa amurndakijika nganyangwa kuw-ambilyama Ajika-langwa amurndakakina-da,” ni-yama nakina-da.

Ni-jungwunu-mulangwa Aburiyama

⁷ Nakine-ka Aburiyama n-ambilyumurra 175 mamarika iya yinungkwura-da. ⁸ Meningabawiya mamurndakakina mamarika iya

yinungkwura n-ambilyumurra. Biya ni-jungwa arakba nakina-da. ⁹ Kembirra aburnaja wunalakina ena-langwa warnikuwabulena Ajika akwa Yijumeyila nen-akumarnumurra nenumadangkwa nakina mibina-manja medirra memikirra Makbela. Num-ambilyuma makina Mamura-langwa-manja angalya akwudangwa. Umba akine-ka angalya adinuba-wiya Ebirena-langwa akina. Umba eneja Ebirena-langwa nungwenikba nenimikirra Jawura NeningiYida nenumamalya nakina. ¹⁰ Makine-ka medirra nu-beyindanguma Aburiyama wurrumurndakibinalangwa warnumamalya WarningiYida-langwa. Aburraja aburna-langwa wunenumadangkwa-kiya narr-akumarnuma wurrakina Aburiyama-langwa iya Jera-langwa makina-manja ngawa muwilyaba-ma medirra arakba-da.

¹¹ Kembirra ni-jungwu-mulangwa nakina Aburiyama eneja Neningikarrawara nakina niyamama eningaba Ajika-manja nenikuwenikba-manja. Nakine-ka eneja Ajika n-ambilyumurra akwudangwa ebina-manja emedirra emikirra “Numinakina Emedirra Akungwa Neniba akwa Ngini-rringkinama Ngayuwa.” Biya yakwujina ngawa n-ambilyumurra Ajika nakina-da.

Wurrumirumirena warnikinikaduwa
Yijumeyila-langwa-langwa

¹² Eneja nakina Yijumeyila neningadinubawiya nenikuwenikba Aburiyama-langwa. Umba dirndenikba Yeka, dibina dadikuminuwar•duwar•da Jera-langwa DadingiYijiba

dakina. ¹³ Kemberra Yijumeyila n-akumajungwunuma nakina wurrumemberrkwa wurrambilyuma warninikuwena ena-langwa. Neningadinuba-wiya nenimikirra Nubeyada nakina. Umba ngarningka wurrukwala warnimikirra wurrakina Kedara iya Adubela iya Mibijama ¹⁴ iya Mijuma iya Duma iya Maja ¹⁵ iya Yadada iya Dema iya Jedira akwa ngawa Nabija. Umba neningarija-langwa nenimikirra Keduma nakina. ¹⁶ Wurrumurndakakine-ka warnungkwarba wurrumemberrkwa wurrambilyuma nuw-ambilyuma wurrumirumirena warningadinuba-wiya wurrilyimberrkeyebijebalangwa iya wurrilyimberrkeyebijebalangwa warnumamalya wurrakina. Umba aburra-langwa angalya waka aminambawura alikira waka eningerriberriba na-wilyakama ekirra aburra-langwa-da.

¹⁷ Bi...ya eneja nungwarringba Yijumeyila nenyuwangkwe-ka arakba. Umba n-ambilyumanja 137 mamarika iya yinungkwura kemberra ni-jungwa arakba nakina-da.

¹⁸ Aburraja wurrumurndakibina wurrumirumirena warnikinikaduwa Yijumeyila-langwa nuw-ambilyuma wurrakina akina-manja angalya wilyarra Yebila akwa ngawa Jura. Akine-ka angalya aburra-langwa. Umba na-likenu-manja aburraja warnumamalya Yijiba-langwa akwa engku-wa angerriba Ajiriya-wa wurrakina, kemberra narri-larrkuwarrukwama aburra-langwa angalya wilyarra. Umba wurreyebijebeka wurrakina Yijumeyila-langwa warnumamalya nuw-ambilyumurra Ajika-langwa-langwa

warnumamalya akwa ngawa wurrukwalangwa-langwa wurrumirimirena Aburiyama-langwa wurrakina-da.

narri-larrkuwarrukwama aburra-langwa angalya wilyarra. Umba wurreyebijebe-ka wurrakina Yijumeyila-langwa warnumamalya nuw-ambilyumurra Ajika-langwa-langwa warnumamalya akwa ngawa wurrukwalangwa-langwa wurrumirimirena Aburiyama-langwa wurrakina-da.

Ajika-langwa-langwa warnumamalya - Yijawa-langwa akwa Jekaba-langwa

¹⁹ Enea alawudawarra Aburiyama-langwa-langwa nenikuwenikba Ajika. ²⁰ Ajika nakina arngkabiyaibuwa-ma arngkumemberrkwa mamarika iya yinungkwura, kembirra nanga-manga nakina Ribeka dadingiyenikbiyada. Umba ngalaja Ribeka dadiyawenikba Beduwela-langwa dakina. Umba NeningArama nakina Beduwela akwa ena-langwa angalya Mejubudamiya. Umba Ribeka-langwa narrkuwadikba nakina Lebina. ²¹ Eneja nakina Ajika nangaminu-buriyaminuma Yaweyu-wa wurrangariyi-yada nara-baba wurribina wurriyukwayuwa Ribeka-langwa. Kembirra eneja Yaweya n-engkirrikena nakina ena-langwa ayakwa. Ngalaja kembirra Ribeka yingu-mambakinuma arakba wurrangariya, ²² akwa dadingma dakina wurrambilyuma-kiya wurrangariya ngala-langwa. Aburnaja kembirra nara-wiya keni-rukwularrina neni-jiriyinuma wunalakina arrawa.

Ngalaja yingi-yama Ribeka, “Karukwa, ningi-yamarrkama ningena-burra?” yingi-yama. Kembirra dakina yingini-yengkilabena Yaweyu-wa wurriyukwayuwa-langwa.

²³ Eneja nakina Yaweya ni-yama ngaluwa-wa,
 “Wunumilyengma-kiya nungkuwa-manja
 arrawa nen-ambilyama wunalakina
 wunenumamalya-kiya.

Kembirra wunambilyuma wurrumirumi-
 rarrngwa wunalakina ken-ambilyama
 wurriylimberrkambilyuma-langwa
 warnumamalya.

Kembirra aburraja wurrumurndakakina
 warnumamalya aburna-langwa ke-
 kuwurriyina wurrakina akwa kuw-
 errbalinama.

Nuwilyaba ningbuda nakina nuwilyaba-manja.

Kembirra numangaruma-dangwa
 nawenikba kenumin-engkirrikajama
 nenikumarnjenikba-wa,”

ni-yama Yaweya Ribeka-wa.

²⁴ Biya neni-rukwularra wunalakina
 wuniyukwujiya-kiya arakba. ²⁵ Neningadinuba-
 wiya numilyingarradada nakina akwa ayama-
 wiya, akwa neni-yengbijuwama nakina
 nenimikirra Yijawa, mena akina ekirra Yijawa
 ne-yaminama “ayama-wiya.” ²⁶ Kembirra
 enamba-langwa neningarija-langwa ni-
 rukwularru-manja nakina ni-lyingama angwurra
 amulurrngwa-manja alika neningadinuba-wiya-
 langwa. Kembirra neni-yengbijuwama nakina
 nenimikirra Jekaba, mena akina ekirra Jekaba

ne-yaminama “ni-lyinginama amulurrngwa-manja alika.” Akena aburraja warnumamalya narra-yarrumurnduwarna-manja ayakwa warningerribirra-langwa akwa ne-yamina-manja, “Naka nenumamalya ni-lyinginama amulurrngwa-manja alika,” kembirra akina ayakwa aburra-langwa ne-yaminama, “Naka nenumamalya neni-kadikinama wurrukwalamanja.” Umba neni-rukwularrinu-manja wunalakina eneja nungwarringba Ajika n-ambilyumurra nakina arngkumemberrkwa-ma arngkumangbala arngkuwilyaba mamarika iya yinungkwura arakba.

²⁷ Bi...ya nen-arumidinuma aburnaja wunalakina. Kembirra Yijawa nabarda yinungungwangba-murriya neniku-ngurrkwalangwa akwa ni-lyelyingminuma erriberriba-wa nenik-alilika. Umba Jekaba ninyarrngwa nakina akwa ni-lyelyingminuma nenik-ambilyinga awilyaba-murra-manja angalya. ²⁸ Kembirra eneja nakina nungwenikba ni-lyelyingminuma Yijawa-manja angwurra mena ni-lyelyingminuma nenik-alyubari-yada yakina yinungungwangba nu-wardangu-mulangwa Yijawa. Ngalaja Ribeka yingi-lyelyingminuma dakina Jekaba-manja.

²⁹ Eneja kembirra arngkawura Jekaba ni-ngarngkwudakama nakina amalyirra amaninga amadidira-langwa. Umba eneja nakina Yijawa ni-lawurradinuma nakina nu-ngurrkwenu-mulangwa. Biya nu-mureyanga nakina. ³⁰ Ni-yama Jekabu-wa nenikumarnjenikba-wa, “Ningu-mureyename angwurra ningena. Yu-

kwa-langwa nganja akwala aninga amalyirra amilyingarradada,” ni-yama. Kembirra aminakina-langwa Yijawa nu-wilyakama nakina ambilyuma ekirra. Awilyaba Yijawa akina umba awilyaba ngarningka Yiduma, mena akina ekirra Yiduma ne-yaminama “amilyingarradada.”

³¹ Eneja ni-yama, “Yawa, yiba-kwunama nin-gena,” ni-yama Jekaba, “umba yiku-makinama ngayuwa ningena ningumilyengma wuburra ningenungkwulyuba akwa nara arakba nungkuwa,” ni-yama.

³² Enamba-langwa ni-yama Yijawa, “Mama! Ki-jungwunama ningena ningumureyenababa, kembirra ki-yamina-manja ngayuwa ningumilyengma-dangwa amiyambena eningaba nganyangwa?” ni-yama.

³³ Enamba-langwa Jekaba ni-yama, “Yirra-ngayindenama ningkakina ki-yarrkakumurnama enena ayakwa akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma. Ki-yarrkakumurnama ayakwa kajungwa ngayuwa-bina ki-yaminiyada kembirra ningumilyengma wuburra ningenungkwulyuba arakba-da,” ni-yama. Kembirra eneja ni-lyangkuwama nakina Yijawa, ni-yarrkakumarna akina ayakwa nakina-da.

³⁴ Kembirra nakina Jekaba nenu-kwa damba akwa akwala amalyirra ni-ngarngkwudakumulangwa. Kembirra Yijawa n-alyubarina arakba akina damba akwa ni-bekina amalyirra akina, akwa nu-warumajungwa ni-likena. Akwa ni-lyangkiyama, “Mama nakina-da! Numilyengma kembirra-da,” ni-lyangkiyama Yijawa nakina-da.

26

N-ambilyu-mulangwa Ajika engemba-manja Kera

¹ Arakburakba-kiya-wiya n-ambilyu-wiya Aburiyama Kenina-manja angalya nakina, ne-yukwujiyadinuma aninga, biya ni-likenuma nakina Aburiyama Yijibu-wa. Kembirra aduwaba ngarningka n-ambilyu-manja enambalangwa nenikuwenikba Ajika akina-manja ngawa angalya Kenina ne-yukwujiyadinuma ngarningka nuw-ambawuradinuma aninga wuburra ebina-wiya. Kembirra ni-likena nakina Ajika akwaburrangarnu-wa Kera-wa. Akineka angalya Kera WarninguBilijiya-langwa warnumamalya akina, akwa nubungkawa aburra-langwa Abimileka nakina. Kembirra ni-likena nakina eneja Ajika enuwa-wa.

² Eneja kembirra Yaweya ni-jadinga nakina Ajika-manja akwa ni-yama enuwa-wa, “Nara alikama Yijibu-wa,” ni-yama, “umba engkirraja nganyangwu-wa ayakwa. Ambilya ngawa enenamanja angalya,” ni-yama. ³ “K-ambilya-manja ningkena yelakwa ngawa kembirra k-ambilyama ningena akwudangwa nungkuwa-manja akwa kiyaminama eningaba ningena nungkuwa-manja,” ni-yama Yaweya Ajiku-wa. “Yiba-kwunama ngayuwa amurndakenena angalya nungkwalangwi-yada akwa ngawa warnikinikaduwalangwi-yada numirena-murriya. Ngayuwa ki-yarrkilalikinama ngawa ayakwa ebina ningiyarrkakumarnuma arakba-wiya nungwengalangwa Aburiyama-langwa. ⁴ Yiba-kwunama wurruwurrakwulyumida numirena-murriya

warnikinikaduwa. Wuburra dakilyingajanga duwurrakwulyumida karrawara ningkingarringkinama, ke-yaminama aburrajukwaba wurrakina wurruwurrakwulyumida akwa ka-kwuname-ka ngayuwa amurndakenena angalya ababurna-langwa aburruwa-wa. Kemberra aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya wurriminiminingka kabi-yendabajama wurrakina ngayuwa-wa akwa ke-yaminama, ‘Wu-ngekburakina eningaba yirruwa-manja, wuburra laka ningki-yamamura Ajika-langwa-manja wurrumirumirena warnikinikaduwa,’ ke-yaminama wurrakina.⁵ Ki-yaminame-ka ngayuwa eningaba nungkuwamanja mena Aburiyama nakina nara-baba kini-yarrkuwurranga ayakwa nganyangwa umba nginumini-yarrkuwarakama ababurna-langwa ayakwa eningarumuruma nganyangwa,” ni-yama nakina Yaweya nenu-maka Ajiku-wa.

⁶ Kemberra yakwujina-wiya n-ambilyuma Ajika arakba Kera-manja. ⁷ Umba aburraja wurrukwala wurruminakina angalya warnungkwarba neni-yendabenuma Ajiku-wa Ribeka-langwa dadingiyenikba-langwa. Eneja ni-yama, “Dadiyamarnjarrka daka-da,” ni-yama aburruwa-wa. Nara nakina kini-ngayindanga kininga-yengbijuwa dadingiyenikba, mena n-akbar•danguma warniku-warda-langwa nakina wurrumurndakakina warnungkwarba wurruminakina angalya, kajungwa Ribeka karringa-mangi-yada wurrakina. Dadingabe-ka dakina dadumukwurra akwa aminakina-langwa narringa-ngayindanguma.

8 Bi..ya ambaka-murra eneja nakina Nubungkawa Abimileka n-andirrarina ena-langwa-langwa alikira akena nenilirraki-rringkama wunalakina-kiya Ajika akwa ngawa Ribeka. Nenilirraki-rringka-manja Abimileka wunalakina wuburra wuneninga-manja neni-yamama wunalakina-da. ⁹ Biya nen-ardijuwa nakina Ajiku-wa neniki-liki-yada enuwa-wa. Ni-yama Nubungkawa Abimileka Ajiku-wa, “Nungkwa-langwa dadingiyena daka-na!” ni-yama. “Miyambena-burra ningkarra-makama warnumamalya-manja, ‘Dadiyamarnjarrka daka-da,’ ningki-yamama ningkakina?” ni-yama nakina Nubungkawa-da.

Ajika eneja ni-yama, “Ngaya-bu ningi-lyangkiyamama, ‘Warnumamalya warningiyelakwa kabu-wardanga-bu,’ ningi-yamama, ‘kajungwa kabu-mangi-yada dadingiyarrka,’ ningi-lyangkiyamama,” ni-yama nakina Ajika.

¹⁰ Ni-yama enamba-langwa nakina Abimileka, “Ningki-yamarrkama-burra? Yirri-kadika yirruwa-manja-na!” ni-yama. “Aburraja warningerribirra warnungkwarba nganyangwa ka-mungkwulama dadingiyena-manja. Akine-ka awurrariya nungkwa-langwa akina, nara yirra-langwa,” ni-yama. ¹¹ Biya nakina Abimileka nenu-madumurrkwama wurrababurna-manja warnumamalya ena-langwa-manja akwa ni-yama aburruwa-wa, “Nungkwurraja karningerribirra karnumamalya yiki-yamina-manja awurrariya nenaka-manja nenungkwarba akwa ngawa dadingiyenikba-manja, yiki-jungwunama kirrakina-da. Nganja ka-makinama

nganyangwa wurrawinyamba warnungkwarba kembirra yikabu-wardenama kirrakina aminakina-langwa awurrariya-da,” ni-yama nakina nubungkawa-da.

¹² Kembirra eneja Ajika nakina n-ambilyuma ngawa yakwujina akwa ni-lungkuwabijuwama amamamuwa aningiyada. Bi...ya kembirra mibina-manja ngawa mamarika nuwurra-murndukwama nakina awurrakwulyumide-ka aninga. Nu-manguma nakina awurrakwulyumida aninga mena nakina Yaweya ni-yama-mubaba eningaba enuwa-manja. ¹³ N-ambambilya yakwujina bi...ya yanda-langwa numin-ababurnadinuma arakba aningamurriya iya amurndakijika-murriya nakina, mena Yaweya nenu-mamurikajuwa-mubaba nakina neningangkawura. ¹⁴ Ababurne-ka jiba iya bulukwa ena-langwa. Aburrajukwaba wurrababurna warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa. Kembirra arakba aburraja wurrumurndakibina WarninguBilijiya warnumamalya ne-yakwujaminuma wurrakina Ajika-langwa. ¹⁵ Kembirra narr-ekirrembama ajiringka ababurna-manja emedirra akungwa. Arakba-wiya neniba-wiya ngawa nungwenikba Aburiyama, aburraja Aburiyama-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadinuma amurndakakina adinuba-wiya. Kembirra Ajika-langwa enamba-langwa arakba amurndakakina emedirra akungwa aduwaba-da.

¹⁶ Eneja kembirra ni-yama Abimileka Ajikuwa, “Jeyi! Likaja arakba,” ni-yama. “Wu-lalika ena angalya yirra-langwa. Ningkakine-

ka ningkingbuda ningkenumamalya yirruwamanja angwurra aduwaba,” ni-yama. ¹⁷ Eneja kembirra Ajika nu-warumajungwa akwa nu-makilalika akina angalya akwa aburruwa enalangwa warnumamalya. Namurndaki-likenuma ekbilyuwalyu-wa angalya akwudangwa Kera. Narri-ngekburakama arakba angalya, kembirra yakwujina ngawa nuw-ambilyumurra wurrakina-da.

¹⁸ Biya na-mungkadinuma ngarningka wurrakina Ajika akwa ena-langwa warnungkwarba emedirra akungwa amurndakibina-murrada nungwenikba-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadinumurrada adinuba-wiya. Eneja nakina Aburiyama ni-yengbijuwama emikirra emedirra amurndakakina. Akena ni-jungwu-mulangwa nakina kembirra aburraja wurrumurndakibina WarninguBilijiya warnumamalya narr-ekirrembama ajiringka amurndakakina. Kembirra enamba-langwa nakina Ajika ni-yengbijuwama arija-langwa ebina-murrada emikirra emedirra nakina-da.

¹⁹ Kembirra arakba aburraja Ajika-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadinuma wurrakina ekbilyuwalya-manja angalya edirra biya narr-akburranga kembirra akungwa. ²⁰ Akena aburraja wurruminakina angalya warnungkwarba wurribina narr-embimbirrajuwama jiba aburra-langwa ne-beyinuma wurrakina awinyamba Ajika-langwamanja warnungkwarba narr-embimbirrajuwamurrumanja jiba ena-langwa. Ne-yama, “Ene-ka

akungwa yirra-langwa,” ne-yama. Kembirra eneja nakina Ajika ni-yengbijuwama akina emedirra akungwa “Nebeyinumurrumanja” emikirra akina.

²¹ Aburraja kembirra Ajika-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadina engka emedirra akungwa, akena aburraja wuruminakina angalya warnungkwarba akwa ngawa Ajika-langwa warnungkwarba ne-kuwurriyina ne-beyinuma awinyamba akina-langwa emedirra ngarningka-da. Kembirra Ajika “Nawirrikbeyinumurrumanja” emikirra ni-yengbijuwama emedirra akungwa akina-da.

²² Kembirra na-warumajungwa arakba Ajika-murriya akwa narru-makirukbijangajuwa angalya akwa na-mungkadina ngarningka emedirra akungwa akena nara arakba ke-beyina awinyamba. Ni-yama nakina Ajika, “Yaweya nakina ngarrenu-kwama enena angalya ngakwurra-langwi-yada akwa kembirra amurndangekburna arakba *ka-ngwur•denama *ka-wuldinama ke-yaminama yelakwa ngakwurra-langwa enena-manja angalya. Enene-ka emedirra akungwa emikirra ‘Ngarrenukwamurrumanja angalya’ akina-da,” ni-yama Ajika-da.

²³ Biya kembirra Ajika-murriya narri-lalikama arakba akina angalya umba namurndakilikena akinu-wa angalya angerriba Biyajibu-wa. ²⁴ Kembirra makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya eneja nakina Yaweya ni-jadinga yakwujina Ajika-manja. Ni-yama Yaweya enuwa-wa, “Ningene-ka Ningeningikarrawara

nungwena-langwa Aburiyama-langwa,” ni-yama. “Nara akbar•duma mena k-ambilyama ngawa ningena akwudangwa nungkuwa-manja. Ki-yaminama eningaba nungkuwa-manja, yiba-kwunama numirena-murriya warnikinikaduwa wurrababurna, ebina-langwiya ayakwa ningi-yarrkakumarnu-mulangwiya arakba-wiya-da Aburiyama-langwi-yada-da. Nakina-bina Aburiyama nenikuminuwar•duwar•da nganyangwa akwa ningenu-kwama akina eningarumuruma ayakwa ngayuwa-da,” ni-yama Yaweya Ajiku-wa-da.

²⁵ Eneja kembirra ni-ngekburakama nakina Ajika alda angwarnda-murra yakwujina ngawa akwa neni-yangmarngkwajuwama arakba nakina Yaweyu-wa. Kembirra ni-ngekburaka yakwujina angalya ena-langwa. Aburraja kembirra ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da na-mungkadina emedirra ngarningka akungwa yakwujina-da.

Ajika-langwa akwa Abimileka-langwa

²⁶ N-ambilyu-wiya Ajika yakwujina Biyajiba-manja, eneja nibina Nubungkawa Abimileka ni-likena ena-langwa-langwa angalya angaluba Kera-langwa yenjer-rikina Ajiku-wa. Akwa wunambilyuma wunenungkwarba-kiya nenilirraku-wilyakama nakina. Nuwilyaba Bikala, nibina nubungkawadinuma nakina ena-langwa-manja wurrawinyamba, umba nuwilyaba ena-langwa nenikuminuwar•duwar•da Ayijada,

nibina nenu-mamurikajuwama Abimileka-manja kajungwa Abimileka kin-eningmidini-yada akwiyamangena-langwa nakina.
²⁷ Eneja ni-yama Ajika aburrubukwurruwa-wa, “Miyambena-burra kirrubuki-likena yangkwurrangwa ngayuwa-wa aduwaba?” ni-yama. “Yirr-awinyambaka-murrada kirrubukalakena ngayuwa-manja adinuba-wiya kirru-minangkirraja-murrada nungkwurra-langwa-langwa angalya ningena-da,” ni-yama Ajika.

²⁸ Aburrubukwurraja nabuki-yama, “Yarningma yarna aduwaba n-ambilyama Yaweya nungkuwa-manja. Ngarra-ngayindenama aki-yarrkakumurnama ngakwurruwa ayakwa akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma. Kembirra nungkwaja nungkuwa k-akumurnama ayakwa ²⁹ kajungwa nari-yada e-yamama nungkuwa akwa ngawa nungkwa-langwa warnumamalya awurrariya yirruwa-manja. Yarna yirra nara yiki-yama awurrariya nungkwurruwa-manja ebina-wiya. Yirru-errukwulinuma nungkwurruwa-manja. Nara aku-wardiyina awinyamba umba wulkwa ngarra-larrkama nungkuwa akwa nungkwa-langwa warnumamalya engkuwa yirra-langwa-langwa angalya. Kembirra nungkwurraja kirri-likenuma kirrakina yilyurkwa-murra yukwudukwuda. Yirraja yirrakakiruma yarna Yaweya ni-yamama nakina eningaba nungkwurruwa-manja,” nabuki-yama wurrubukalakina Ajiku-wa.

³⁰ Kembirra eneja nakina Ajika ni-

larrngkwaburranga aninga ababurna
 aburrubukwurra-langwa biya nabuk-eyijina
 aninga akwa nabuki-bekeyina akubibeka. ³¹ Biya
 nabuku-mungkwula arakba.

Biya mingka-manja meninguwurdarriya-
 wiya mamawura wunalakina Abimileka
 akwa ngawa Ajika nenu-mirajanga akwa
 neni-lyelyimbukweyina ayakwa. Kembirra
 wunalakina-kiya neni-yarrkakumarna ayakwa
 nari-yada awinyambakajuma akwa nari-yada a-
 yarrkuwarrukwajuma akina ayakwa. Adinuba-
 wiya nuwilyaba n-akumarnuma ayakwa
 kembirra nuwilyaba enamba-langwa. Biya
 kembirra Ajika ni-yama, “Jeyi! Wurrubuki-
 likaja arakba angalyu-wa.” Biya Ajika n-
 ambilya yakwujina ena-langwa-manja angalya
 umba aburrubukwurraja Abimileka akwa ena-
 langwa wunenikuminuwar•duwar•da-kiya
 nabuki-lawurradina arakba wurrubukalakina
 aburrubukwurra-langwu-wa angalya Kera-wa.
 Kembirra aburruwa-murra wurrakina arakba-
 da.

³² Kembirra makini-yada ngawa mamawura
 aburraja Ajika-langwa warnikumin-
 uwar•duwar•da na-lawurradina wurrakina
 angalyu-wa na-mungkadinu-mulangwa
 emedirra-langwa akungwa. Ne-yama, “Akungwa
 yirr-akburrangama yarna.”

³³ Ni-yama eneja Ajika, “Aki-yengbijinama
 emikirra emedirra akungwa Biyajiba,” ni-yama.
 Akina ekirra Biyajiba ne-yaminama “emedirra
 akungwa ngarri-yarrkakumarnu-murrumanja
 ayakwa.” Kembirra akina angalya Biyajiba

ebina-manja n-ambilyu-murrumanja Ajika na-manguma ekirra ngala-langwa akina-langwa emedirra akungwa-da.

Yijawa-langwa-langwa wurradidingiyena

³⁴ Eneja Ajika-langwa nenikuwenikba Yijawa n-ambilyu-manja nakina arngkabiya buwama arngkumemberrkwa mamarika iya yinungkwura, kembirra nenu-manguma nakina wurringambilyuma-kiya wurringadiyara-kiya ena-langwi-yada wurradingabulena-kiya. Wurringadingi Yida-kiya wurringalakina. Duwilyaba dibina dadiyawenikba Biyeri-langwa dadimikirra Judida dakina, umba duwilyaba ngalaja dibina dadiyawenikba Elena-langwa dadimikirra Bajumada dakina. ³⁵ Akena wurringalakina-kiya wurringidarringga-kiya narraliraku-werrikawarriyakame-ka wunalakina Ajika akwa Ribeka-da.

27

Ni-yengbinu-mulangwa Ajika ayakwa eningilyamamba Jekabu-wa

¹ N-eniyerringkaduma eneja Ajika nakina akwa nimimbe-ka arakba. Biya nen-ardijuwa kembirra nenikuwenikba neningadinuba-wiya Yijawa akwa ni-yama enuwa-wa, “Nenukwa-yi!” ni-yama.

Eneja ni-yama, “Miyambena?”

² Enamba-langwa ni-yama Ajika, “Yi-rringkina ningena ning-eniyerringkaduma arakba. Dukwa arakba ningena adinuba ki-jungwunama.

³ Kemberra wu-miya arakba enungkwa nungkwa-langwa akwa likaja erriberriba-wa yimin-aburangkina yinungungwangbu-wa. Kinuwardena yuwilyaba, kini-lawurrakajina yangkwurrangwa ⁴ akwa kini-dakina yukwurara nganyangwa k-alyubarini-yada. Kwa, kinu-wilyakina yukwala yangkwurrangwa nganyangwi-yada. Kemba k-alyubarini-yada ngayuwa akwa ki-yengbini-yada kemba eningaba ayakwa eningilyamarmba nungkuwa-wa. Ngingingayindenama ngayuwa ki-yengbinama akina ayakwa nganyangwa nungkuwa-wa nara-wiya a-jungwuma,” ni-yama Ajika Yijawu-wa.

⁵ Akena ngalaja Ribeka ying-engkirrikena akina ayakwa ni-yengbinuma Ajika Yijawa-manja. Umba eneja ni-likena arakba naburradikba naruma-dangwa yinungungwangbu-wa n-aburangkama. ⁶ Ngalaja kemberra yingi-yama Jekabu-wa, “Ning-engkirrikenuma ningena nungwena ni-yengbinuma ena ayakwa Yijawu-wa. ⁷ Ni-yamama nakina, ‘Yiki-yikaja yinungungwangba akwa yikumini-dakina ki-jeni-yada ngayuwa. Kemberra ki-yengbinama eningaba ayakwa nganyangwa ebina eningilyamarmba nara-wiya a-jungwuma ningena, kin-engkirrikaja-murrumanja Yaweya,’ ni-yamama nungwena nenu-makama nawena-manja,” yingi-yama Ribeka Jekabu-wa.

⁸ Biya yingi-yama ngarningka enuwa-wa, “Kwuja, naburra, yimin-engkirrikaja ambakalangwa nganyangwu-wa ayakwa. ⁹ Jeyi! Likaja ngakwurra-langwu-wa nenukwuda, aburangkina ambilyuma-kiya angariya

engmurra-kiya. Ku-wilyakina yangkwurrangwa ngayuwa-wa. Kemba nganja ningena ki-dakinama. Eningaba ki-dakinama wuburra laka ni-lyelyingminama nungwena akwurara amadangkwa. ¹⁰ Kemba nungkwaja ku-wilyakinama nungkuwa akina amadangkwa nungwenu-wa. Kembirra kini-yengbinama nakina eningaba ayakwa ena-langwa ebina eningilyamarmba nungkuwa-wa nara-wiya a-jungwuma nakina,” yingi-yama Ribeka Jakabu-wa.

¹¹ Eneja Jakaba ni-yama dirndenikba-wa, “Ningkeningma nawarrka nu-wilyakinama ababurna ayama. Nara ebina ayama nganyangwa-manja ayarrka. Ayama-wiya nakina akena nara nganja ebina. ¹² Dukwa nungwarrka keni-lyinga-manja ngayuwa kembirra kin-eningmidinama ngayuwa nungwarrka-da. Kembirra neningma nakina nara Yijawa ningakina umba kini-kadikinama ngayuwa-da. Akina-langwa kembirra nara a-manguma ebina eningilyamarmba ayakwa umba ki-kbajajungwunama ngayuwa,” ni-yama Jakaba-da.

¹³ Ngalaja yingi-yama dirndenikba, “Ki-kbajajungwuna-manja nungkuwa ningkakina, kembirra nara nungkwa-langwa awurrariya a-ngekburakajungwuma umba ki-kbajajungwunama ngayuwa akina-da. Yirra-makinama ngayuwa ningkakina, umba ku-wilyakina yangkwurrangwa nenukwuda ambilyuma-kiya,” yingi-yama.

¹⁴ Eneja kembirra ni-likena nakina Jakaba

biya nu-manga ambilyuma nenukwuda akwa nu-wilyaka biya nanga-kwa dirndenikba-wa. Kembirra yingi-daka eningaba wuburra laka ni-lyelyingminuma neningiyadikba akwurara. ¹⁵ Biya yingi-likena nanga-manga dumbala dadingaba Yijawa-langwa yinginu-kwa Jekabamanja akwa n-awiyebena. ¹⁶ Kembirra yingakumarna amakwulya nenukwuda-langwa ebina nu-wardangu-mulangwa Jekaba ena-langwamanja ayarrka akwa ngawa memirrma-manja yingakumarna ngarningka. ¹⁷ Kembirra nawalyuwa-manja akina amadangkwa yinginu-kwa akina akwa ngawa aninga damba yingidaka-mulangwa yinginu-kwa.

¹⁸ Kembirra enamba-langwa arakba Jekaba nilikena nakina nungwenikba-wa nu-wilyakama alakina-kiya amadangkwa akwa aninga. Ni-yama nakina Jekaba, “Ngangwa!” ni-yama.

“Miyambena?” ni-yama eneja nungwenikba. “Ningkumiyambena ningkakina ningkenikuwar-rka?”

¹⁹ Eneja ni-yama Jekaba, “Ngayuwe-ka ningena ningenikuwena ningumilyengma ningenungkwulyuba Yijawa. Ebina yi-makama nungkuwa, ningi-yamama arakba. Mirajangalangwa alyubarina-langwa ena amadangkwa. Ena ninguwilyakama kajungwa ki-yengbiniyada nungkwa-langwa eningaba ayakwa ebina eningilyamarmba ngayuwa-wa,” ni-yama.

²⁰ Eneja ni-yama nenierringka, “Nenukwa, ningki-yamarrkama ningkena ningkenakburrangarnuma warenja-bawiya yaka yinungungwangba?” ni-yama.

Enamba-langwa ni-yama Jekaba, “Yaweya, nibina Neningikarrawara nungkwa-langwa, nginu-mamurikajuwama nakina kembirra ningen-akburrangarnuma yinungungwangba warenja-bawiya,” ni-yama.

²¹ Eneja ni-yama Ajika, “Kwa yangkwurrangwa-wiya akwudangwa. Kwureya ka-lyinga-langwa. Ningkakina jerriya amandangwa Yijawa?” ni-yama. ²² Jekaba n-akwudangwukajungwa ena-langwu-wa nungwenikba, kembirra eneja Ajika neni-lyinga. Ni-yama kembirra, “Ningki-yengbina-manja ningkakina ena ayakwa wuburra Jekaba ningki-yaminama akena wuburra Yijawa ne-yaminama ayarrka nungkwa-langwa,” ni-yama. ²³ Ajike-ka nakina nenu-ngwarndirranguma Jekaba mena-baba amakwulya-wiya nenukwuda-langwa ayarrka ena-langwa. Wuburra Yijawa-langwa akina ayarrka-da. Neniki-yengbi-yada nakina Ajika ebina ayakwa eningilyamarmba ena-langwa Jekabu-wa ²⁴ akena ngarningka ni-yama nakina enuwa-wa, “Amandangwa jerriya ningkakina Yijawa?” ni-yama.

“Yawa,” eneja ni-yama Jekaba.

²⁵ Enamba-langwa ni-yama Ajika, “Yu-kwa akina ningku-wilyakama amadangkwa. K-alyubarinama adinuba-wiya ningena kembirra ki-yengbinama nganyangwa eningaba ayakwa eningilyamarmba arija-langwa nungkuwa-wa,” ni-yama. Kembirra nenu-kwa Jekaba amadangkwa nungwenikba-wa akwa n-alyubarina. Biya n-angkarna nakina Jekaba akubibeka akwurena-langwa amalyirra akwa

ni-bekina nungwenikba. ²⁶ Kemberra ni-yama nungwenikba, “Kwa yangkwurrangwa-wiya yiki-lawurangkini-yada, nenukwa,” ni-yama. ²⁷ Eneja Jekaba ni-rnjirrkwa akwudangwa neniki-lawurangki-yada nungwenikba-wa akena eneja nungwenikba nanga-kirruwanja dumbala Yijawa-langwa dibina n-awiyebenuma Jekaba.

Biya kemberra arakba ni-yengbina nakina ebina eningaba ayakwa eningilyamarmba. Ni-yama,

“Ningkeningabe-ka ningki-ngbajama
 ningkenikuwarrka,
 wuburra laka na-kirruwanjama eningaba ak-
 ina ajiringka,
 ebina Yaweya ni-ngekburakama eningaba.

²⁸ Eneja Neningikarrawara kenu-kwuna nungkuwa-wa amidikbalya angubinalangwa.

Kemberra ngalaja ka-lungkuwarrina amardamurriya nungkwa-langwa kajungwa kumeni-yada aninga-murriya ababurna.

Kenu-kwuna ngarningka Neningikarrawara ababurna-langwa amadidira amaninga akwa ngawa ababurna amalyirra akwurena-langwa.

²⁹ Umba aburraja wurruwurrakwulyumida warnumamalya wurriminiminingka kabuminu-war•dena nungkwa-langwa warka.

Akwa abi-yamina wurrakina nungkuwa-wa, ‘Ningkaruma ningkenumamalya ningkakina,’ abi-yamina,

akwa ab-abuluwendiye-ka nungkuwa-manja wurrakina.

Nungkwaje-ka ningkakina ku-bungkawadina nungkwa-langwa-manja warnumamalya kuw-ambilya-murrumanja nungkwa-langwa-manja angalya.

Aburramba-langwa ab-abuluwendiya nungkuwa-manja aburrajukwaba.

Umba aburraja warningerribirra warnumamalya kabi-kbajina-manja nungkuwa kembirra abi-kbajajungwuna aburruwa aburrajukwaba.

Umba ke-yengbina-manja wurrakina eningaba ayakwa nungkuwa-wa, kembirra eningaba abi-ngekburakajungwuna aburra-langwa aburrajukwaba-da,”

ni-yama Ajika Jekabu-wa-da. ³⁰ Kembirra ni-jerrukwama Ajika ena-langwa eningaba ayakwa ebina eningilyamarmba. Eneja kembirra Jekaba neni-lalika arakba nakina nungwenikba-da.

Ni-ngayindangu-mulangwa Yijawa ayakwa eningilyamarmba nungwenikba-langwa

Akini-yada ngawa ni-lawurradina eneja Yijawa nawenikba Jekaba-langwa nu-wilyakama yinungungwangba ni-ngaja-mulangwa. ³¹ Biya ni-dakama enejukwaba yakina yukwurari-yada yinumadangkwa. Biya ni-lyilyanga arakba yukwala yinumadangkwa ni-daka-mulangwa nungwenikba-wa akwa ni-yama, “Ngangwa, yi-yengkilabenuma yinungungwangba akwalyana? Yaka arakba. Mirajanga-langwa alyubarinalangwa ena amadangkwa. Kembirra yiku-

kukwuna eningaba ayakwa eningilyamarmba ngayuwa-wa nungkwa-langwa,” ni-yama.

³² Eneja Ajika ni-yama, “Ningkumiyambena ningkakina?”

Enamba-langwa kembirra Yijawa ni-yama, “Ngayuwe-ka ningena ningenikuwena-da ningumilyengma ningenungkwulyuba ngayuwa Yijawa-da,” ni-yama.

³³ Kembirra ni-nyakawarriyade-ka eneja nenyuwangkwa Ajika akwa nu-murndumurndaburridanga nakina-da. Ni-yama, “Wurruwilyaba warnumamalya nenuwardanguma yinungungwangba akwa biyikenuma amadangkwa ngayuwa-wa adinubawiya nara-wiya ningkibina nungkwaja. Biya ning-alyubarinuma akwa ningarra-kwama akina ayakwa nganyangwa eningilyamarmba arakba-da. Nare-ka ngayuwa a-lawurrakajuma akina ayakwa, umba eningangkawura aburra-langwa ngawa akina-da. Wurrumiyambena wurribina warnumamalya dukwa-da?” ni-yama.

³⁴ Umba eneja nakina Yijawa n-engkirrika-manja akina arakba ayakwa nenak-ar•darra awinyamba. Nu-warduwardemina akwa ni-yama, “Marrakba, ngangwa, yu-kwa-langwa nganjukwaba eningilyamarmba ayakwa eningaba,” ni-yama.

³⁵ Eneja ni-yama Ajika, “Nenikumarnjena ni-likenuma yangkwurrangwa biya nginikadikama. Kemba ningenu-kwama arakba nganyangwa ayakwa eningaba ebina eningilyamarmba enuwa-manja. Akina nungkwa-langwa-maka mena ningkumilyengma

ningkenungkwulyuba ningkakina akena enuwa-manja arakba nenikumarnjena-manja akina-da,” ni-yama.

³⁶ Enamba-langwa ni-yama Yijawa, “Ningumilyengma ningenungkwulyube-ka ningenikuwena ngayuwe-ka ningena, akena ebina-wiya ngini-kadikama, kembirra wuburra numilyengma nenungkwulyuba nenikuwena enuwa nakina arakba-da. Akwa ena ngarningka aduwaba. Ngayuwa-maka yiku-kwa-maka ebina eningilyamarmba ayakwa eningaba nungkwa-langwa, akena nu-manguma nakina akina ayakwa. Karukwa, ena-langwa arakba akina ayakwa-da. Arngkambilyume-ka ngini-kadikama nakina-da. Amandangwa nenimikirra Jekaba. Marrakba, akina awilyaba ngarningka ayakwa eningaba nganyangwa?” ni-yama Yijawa. Umba akina ekirra Jekaba ne-yaminama “neni-kadikinama wurrukwala-manja.”

³⁷ Eneja ni-yama Ajika, “Ningenu-bungkawakama arakba nakina nungkuwa-manja ngayuwa-da,” ni-yama. “Ningenu-makama nakina ena-langwa warnumamalya kenuminu-war•dena-mulangwa warka ena-langwa. Ningenu-makama ababurna amadidira eninganinga iya amalyirra akwurena-langwa kuw-ambilya-mulangwa ena-langwa. Nara arakba, nenukwa, na-jerriduma ayakwa-da, kembirra nara ebina nungkwa-langwa-da,” ni-yama neni-yuwangkwa.

³⁸ Umba neni-yengkiyengkilabena ngawa eneja Yijawa niyirrbiyirra nakina. “Awilyaba-ma wulkwa akina ayakwa eningaba-na? Umba akina

ngarningka eningaba ayakwa nganyangwi-yada? Yu-kwa-langwa marrakba eningaba ayakwa nganjukwaba,” ni-yama. Biya ni-nyakawarriyada akwa nu-ngwadinuma arakba Yijawa.

³⁹ Eneja ni-yama Ajika,

“Nara a-larruma amidikbalya angubina-langwa nungkwa-langwu-wa ajiringka.

Akwa eninginingaba-ma ajiringka nungkwa-langwa.

⁴⁰ Umba ningkumarngba awinyamba-langwa k-ambilyama.

Aduwaya-wiya kinuminu-war•denama ningkakina nenikumarnjena.

Kembirra arija-langwa ki-lyumadinama ningkakina kajungwa nari-yada a-bungkawaduma nakina nungkuwa-manja arakba-da,”

ni-yama Ajika nakina-da.

Jekaba ni-lalika-mulangwa angalya ena-langwa

⁴¹ Eneja kembirra nakina Yijawa nenu-wirrikbame-ka nenikumarnjenikba Jekabuwa, mena nungwenikba nenu-kwa-mubaba eningilyamarmba ayakwa eningaba ena-langwa. Ni-yame-ka Yijawa, “Ambaka arngkidarrba nungwarrka kini-jungwunama. Kembirra kini-jungwuna-mulangwa nakina akini-yada ngawa kinu-wardenama nakina nenikumarnjarrka ngayuwa-da,” ni-yama.

⁴² Umba ngalaja Ribeka ying-engkirrika akina ayakwa. Biya yingin-ardija ngaluwa-wa Jekaba akwa yingi-yama, “Kwuja, naburra.

Nawena ngini-ngayindenama kenumini-lawurrakajinama nakina awurrariya nungkwalangwa akwa kenu-wardenama nungkuwa akinalangwa ningki-yama-mulangwa ningkakina.⁴³ Engkirraja! Jeyi, likaja Yerenu-wa nganyangwu-wa nawarrka Lebinu-wa,⁴⁴⁻⁴⁵ akwa k-ambilya yakwujina enuwa-manja aduwayawiya. Eneja kembirra ambaka-murra arija-langwa kini-yakuwabijiyama nawena ebina ningki-yama-mulangwa nungkuwa akwa kinu-werrikuwarruwalyadinama arakba nakina. Akini-yada ngawa ka-larrkiyama ningena wurrukwa nungkuwa-wa biya kabu-lawurrakajinama yangkwurrangwa. Nara-manja a-likama nungkuwa engku-wa, dukwa kinalakina-kiya yikini-jungweyinama muwilyaba-manja ngawa marringa. Biya kembirra nara kinalekbina kinenungkwarba-kiya nganyangwa,” yingi-yama Ribeka Jekabu-wa.

⁴⁶ Kembirra yingi-likena dakina neningiyadikba-wa Ajiku-wa. Yingi-yama, “Wururndakenena warningiyelakwa wurridarringka nenu-manguma Yijawa enalangwi-yada wurradidingiyena nare-ka warna ngakwurra-langwa warnumamalya, umba WarningiYida wurridarringka wurrakina. Nganja ning-erriburandiname-ka wurrakinalangwa. Umba kenu-mena-manja enejukwaba Jekaba wurramukwiyadakena ngawa wurridarringka ena-langwi-yada, kembirra amiyambena eningaba nganyangwa?” yingiyama dakina Ribeka Ajiku-wa-da.

28

¹ Eneja kembirra neniyuwangkwa Ajika nen-ardijuwa Jekaba akwa ni-yama, “Ngeniyerriya, nara a-manguma DadingiKenina didarringka nungkwa-langwi-yada dadingiyena.

² Umba likaja kembirra akinu-wa emikirra angalya Mejubudamiya nungkwa-langwu-wa nanganjaminjena Beduwela. Biya kinga-mena duwilyaba dadiyara dadingakwujina, dibina Lebina-langwa dadiyawenikba nebena-langwa.

³ Eni-yamina eningaba nungkuwa-manja eneja Neningikarrawara nibina ningbuda-dangwa. Akwa eni-yamina eningaba nungkwa-langwa-manja dadingiyena ngalajukwaba. Akwa kembirra eni-yamina kenu-kwuna nungkuwa-wa wurrababurna wurriyukwayuwa, kajungwa ningkumirarringbi-yada ningkakina wurrilyimberrkwulyumida warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba.

⁴ Eni-yamina eningaba nungkuwa-manja akwa ngarningka numirena-murriya-manja warnikinikaduwa-manja wuburra laka adinuba-wiya ni-yamama nakina Aburiyama-manja. Umba ki-lyingina ningkakina enena angalya ebina nenu-kwamura Neningikarrawara adinuba-wiya Aburiyama-manja. Ki-lyingina nungkwa-langwi-yada enena angalya ebina-manja ningk-arumidinu-murrumanja akwa ningk-ambilya-murrumanja aduwaba ningkakina-da,” ni-yama Ajika nakina Jekabu-wa-da.

⁵ Biya kembirra Ajika neni-larrka arakba nakina Jekaba engku-wa angerriba

Mejubudamiya-wa n-ambilyu-murruwa
 nebenikba Lebina. Nakine-ka Lebina
 nenikuwenikba Beduwela-langwa. Umba eneja
 Beduwela NeningArama nenumamalya nakina.
 Umba Lebina ngarningka narrkuwadikba
 nakina Ribeka-langwa. Umba ngalaja Ribeka
 dirndarringba Jekaba-langwa iya Yijawa-langwa
 dakina-da.

*Yijawa nanga-mangu-mulangwa ngarningka
 dadiyara dadingiyenikbi-yada*

⁶Eneja kembirra nakine-ka Yijawa n-engkirrika
 nakina ni-yengbinu-mulangwa Ajika ebina
 eningilyamarmba ayakwa eningaba Jekabu-
 wa akwa neni-larrka-mulangwa nakina Jekaba
 engku-wa Mejubudamiya-wa, kajungwa
 nenik-aburangki-yada yakwujina duwilyaba
 dadiyara ena-langwi-yada dadingiyenikba.
 Akwa neningma ngarningka Ajika-langwa
 ayakwa ebina nenu-maka-mulangwa Jekabu-
 wa ni-yengbinu-mulangwa nakina ena-langwa
 eningaba ayakwa. Eneja ni-yamama nakina,
 “Nare-ka a-manguma DadingiKenina dadiyara
 nungkwa-langwi-yada dadingiyena,” ni-
 yamama nenyuwangkwa Ajika Jekabu-wa-
 da. ⁷ Akwa Yijawa neningma ngarningka
 nakina Jekaba nenumin-engkirrikenuma
 nungwenikba-wa akwa dirndenikba-wa
 akwa ni-likenuma arakba nakina engku-wa
 Mejubudamiya-wa. ⁸ Kembirra yadikina Yijawa
 ni-lyangkumakajungwunuma nungwenikba
 nara kenumini-ngayindanga wurridarringka
 WarningiKenina. ⁹ Kembirra ni-likenuma
 arakba Yijawa nakina Yijumeyilu-wa kajungwa

kininga-meni-yada nakina duwilyaba dadiyara ena-langwa-langwa ngawa warnumamalya ena-langwi-yada dadingiyenikba. Umba eneja Yijumeyila nakina nenikuwenikba Aburiyama-langwa. Kembirra nanga-manguma Yijawa Yijumeyila-langwa dadiyawenikba ena-langwi-yada dadingiyenikba. Dadimikirra dakina Mayalada umba narrkuwadikba Nubeyada nenimikirra nakina.

Jekaba ni-lyangburarrkinu-mulangwa akwulyangburarrka Bedela-manja

¹⁰ Eneja kembirra nakina Jekaba ni-lalikama akina angalya Biyajiba kajungwa neniki-liki-yada nakina Yerenu-wa. Kembirra ni-likena arakba nakina. ¹¹ Ni-likena ngawa nakina bi...ya num-awiyebu-manja mamawura nu-ngwanja arakba akwa ni-ngekburaka ena-langwa angalya meningalyarrngwalyilyi-yada marringa. Biya nu-kwunumurrkwulinga marringi-yada umba ni-lyangkilyangkirakajungwa angwarndamurra. Biya nu-mungkwulinga. ¹² Kembirra ni-lyangburarrkina arakba akwulyangburarrka. Enena kembirra akwulyangburarrka ena-langwa. Ni-rringkama yakina yerrerra yilingajirra nu-wurdanguma ajiringka-langwa karrawaru-wa yanda-langwa Neningikarrawaralangwu-wa angalya. Kembirra aburraja wurruk-wala warnikumamurikaja Neningikarrawaralangwa na-wurdanguma na-dirrirndumurra yakina-manja yerrerra.

¹³ Kembirra eneja Yaweya n-arjeyumurra akwudangwa Jekaba-manja. Biya ni-yama

enuwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena Yaweya, Ningeningikarrawara Aburiyama-langwa akwa ngawa Ajika-langwa,” ni-yama. “Yiba-kwunama ngayuwa enena angalya ebina-manja ningku-kwunumurrkwulu-murrumanja ningkakina nungkwa-langwi-yada akwa numirena-murriya warnikinikaduwi-yada,” ni-yama Yaweya Jekabu-wa. ¹⁴ “Wurrakine-ka numirena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwa kuw-ababurnadinama wuburra laka ajiringka eyukwayuwa ababurna akina. Karri-lyinginama wurrakina enena angalya akwa karr-arumurrkinama akina angerriba iya angerriba aburra-langwi-yada angalya. Ki-yaminame-ka ngayuwa eningaba wurruwurrakwulyumida-manja warnumamalya engkalina-langwa iya engkalina-langwa angalya wuburra laka ningi-yaminama eningaba aduwaba nungkuwa-manja akwa ambaka numirena-murriya-manja. ¹⁵ K-ambilyame-ka ngayuwa akwudangwa nungkuwa-manja akwa yiba-ngwurenama ningkakina ababurna-manja angalya k-ambilya-murrumanja nungkuwa. Kembirra arija-langwa yiba-lawurrakajinama ngayuwa ningkakina ambaka ngarningka enenu-wa angalya. Nare-ka ngayuwa a-lalikama nungkuwa umba ki-jerrukwunama ababurna-langwa yirra-makama arakba ngayuwa nungkuwa-manja,” ni-yama Yaweya Jekabu-wa-da.

¹⁶ Kembirra nu-mirajanga arakba eneja Jekaba akwa ni-lyelyimbukwajungwuna nakina. Ni-yama, “Yaweya naka yelakwa enena-manja angalya ningeningbala-na!” ni-

yama. ¹⁷ Biya n-akbar•da akwa ni-yama, “Enene-ka angalya angkakbar•duwar•da amarngilyarra! Neningikarrawara-langwabina ena angalya dukwa-da. Enena-bina nangwurrkbalinama akawiyuwiyeba karrawaruwa Neningikarrawara-langwu-wa angalya-da,” ni-yama nakina-da.

¹⁸ Biya kembirra mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura Jekaba numirajanga nakina akwa nu-manga angwarnda ebina nu-mingekirakirakajungwunuma aringka-manja akwa n-arjiyajuwa akina yakwujina kajungwa wurrukwalawarnumamalya warnungmiyada Yaweya n-abilyerrikajungwunuma nakina yakwujina. Kembirra ni-jiraba amalyirra aliba akina-manja angwarnda kajungwa Neningikarrawara-langwi-yada akina arakba.

¹⁹ Biya ni-yengbijuwama angalya Bedela, mena akina ekirra Bedela ne-yaminama “alikirra Neningikarrawara-langwa.” Akena ngalaja angalya aminababurna alikirra iya warnumamalya ebina akwudangwa nuwambilyumurra akina emikirra adinuba-wiya Luja.

²⁰ Biya kembirra nakina Jekaba ni-yarrkakumarna ayakwa Yaweya-langwa. Ni-yama enuwa-wa, “K-ambilya-manja ningkakina ngayuwa-manja akwudangwa akwa yikungwurena-manja lukwakwa ningkakina akwa yiku-kwuna-manja aninga-murriya akwa dumbala-murriya ngayuwa-wa, ²¹ biya kilawurradina-manja ngayuwa nungwarrkawangwu-wa angalya ninginginyungwurra,

kembirra nungkuwa Yaweya nganyangwa Ningkeningikarrawara ningkakina-da,” ni-yama Jekaba nakina Yaweyu-wa. ²² Biya ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Eneneka angwarnda yelakwa ning-arjiyajuwama ngayuwa aduwaba kajungwa ki-yakuwerribikini-yada ngayuwa nungkuwa-wa. Kembirra enenamanja-bina angalya aburraja warnumamalya kabi-yangmarngkwajini-yada wurrakina nungkuwa-wa. Umba yiku-kwuna-manja ningkakina ememberrkwa bulukwa ngayuwa-wa kembirra ki-lawurrakajinama ngayuwa awilyaba nungkuwa-wa yiba-kwunama. Akwa yiku-kwuna-manja nungkuwa eningerribirra ememberrkwa ngayuwa-wa, kembirra ki-lawurrakajini-yada ngayuwa awilyaba-ma ngawa nungkuwa-wa. Ki-yaminjaminama ngawa arngkababurna-langwa ngayuwa-da,” ni-yama Jekaba nakina Yaweyu-wa-da.

29

Ni-yar-dangu-mulangwa Jekaba Lebina-langwa-manja angalya

¹ Biya kembirra Jekaba nu-warumajungwa akwa nu-makirukbijangajuwa angalya akwa nilikena alyengmu-wa. N-alilikenu...wa. ²⁻³ Biya akwudangwa arakba nebenikba-langwa angalya. Biya neningbala-wiya emedirra akungwa adirrariyaba n-akburranga nakina erriberrimanja ngawa. Aburraja wurruminakina angalya warnikakukwurrajungwa jiba warnumamalya narru-wilyuwilyakama aburra-langwa jiba

yenjerrickina akungwa-wa. Mababurna-
 langwa meningilarruwura mamawura
 narru-wilyuwilyakama amurndakakina
 akinu-wa emedirra akungwa akena namin-
 akwurrajeyinuma wurrakina. Narruwurra-
 murndukwama ababurna-langwa jiba
 adinuba-wiya biya kembirra arija-langwa
 narri-rnjirrkwajuwama adirrungwarna
 angwarnda ebina na-didanguma edirra.
 Biya narr-akarrngarnuma akungwa,
 narri-lyangburrukwajuwama akungwa
 amurndakakina angarumungkwa angwarnda
 ebina nuw-ambilyuma akwudangwa akwa
 narri-bekajuwama amurndakibina jiba.
 Kembirra ne-bekeyinu-mulangwa jiba akungwa
 narruwurraki-didanguma emedirra arakba
 ebina-murra angwarnda. Ne-yaminjamama
 wurruminakina angalya warnumamalya
 warningangkawura wurrakina.

Ni-yar-du-manja arakba nakina Jekaba yak-
 wujina emedirra-manja akungwa ngalaja jiba
 akwudangwa nuw-angmungmakayanguma ak-
 ina. Awurrakabiyakarbiya jiba amurndakak-
 ina akena na-didijungwunuma ambaka emedirra
 akungwa. ⁴ Kembirra Jekaba ni-yama nakina
 wurrukwalu-wa warnikakukwurrarungwa jiba,
 “Ngamba-langwa karna?” ni-yama.

“Yerena-langwa,” aburraja ne-yama.

⁵ “Karningma Lebina numirenikba Neyawa-
 langwa?” ni-yama eneja Jekaba.

Ne-yama aburraja, “Yawu.”

⁶ “Neningaba nakina?” ni-yama enamba-
 langwa.

“Neningaba,” aburraja ne-yama. “Kwuja! Dubukwaya dadiyawenikba Rejila, dibina ying-akwurrajinama jiba ena-langwa. Yingu-wilyakinama jiba akungwa-wa,” ne-yama.

⁷ Ni-yama eneja Jekaba aburruwa-wa, “Maruma ambaka mamawura, kembirra nara ambaka karna awiyebajuma jiba nungkwurra-langwa arrawu-wa. Mena-burra nara e-bekajuma jiba akwa a-lawurrakajuma ngarningka amardu-wa?” ni-yama.

⁸ Aburraja ne-yama, “Nara. Yirr-ambilyama ambaka yirr-embirrarinama akwalu-wa jiba. Nara yarna a-rnjirrkawajuma angwarnda yanda-langwa kamurndaki-yar•diyama ababurna-langwa jiba. Kamurndaki-yar•diya-manja kembirra akina, yiki-rnjirrkawajinama yarna angaba angwarnda, akwa yiki-bekajinama jiba akungwa-da,” ne-yama.

⁹ Na-lyelyimbukweyinu-wiya ngawa Jekaba akwa wurrumurndakakina warnumamalya, ngalaja Rejila yingi-yar•da yakwujina yingu-wilyakama jiba nungwadikba-langwa. ¹⁰ Umba nanga-rringka-manja eneja nakina Jekaba Rejila akwa nebenikba-langwa jiba, ni-likena nakina emedirra-wa akungwa. Ni-rnjirrkawaja ebina angwarnda akwa ni-bekajuwa akungwa amurndakakina jiba. ¹¹ Biya nanga-lawurangka Rejila akwa nu-ngwadina angwada niyekirrerra-baba nakina. ¹² Ni-yama ngaluwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena nungwena-langwa ningaburrenikba. Dirndirrkwa Ribeka nganyangwa,” ni-yama.

Kembirra ngalaja Rejila ying-angkarra yingi-lawurrada angalyu-wa akwa yinginu-maka

nungwadikba Lebinu-wa. ¹³ N-engkirrika-manja eneja nakina Lebina ayakwa naburrenikba-langwa Jekaba-langwa, n-angkarrina nakina akwa nenu-kwurukwa naburrenikba-wa. Nen-akburranga-manja nen-engkarrnga neni-lawurangka akwa nenu-wilyaka angalyu-wa, nen-awiyebajuwa alikira-wa. Kembirra eneja nakina Jekaba nenu-maka Lebinu-wa amurndakibina-langwa ne-yama-mulangwa akina.

¹⁴ Ni-yama eneja Lebina, “Yawe-ka, ningkena nganyangwa ningkenumamalya-da,” ni-yama. Kembirra eneja Jekaba n-ambilyuma nakina yakwujina yuwilyaba yimawura-da.

Jekaba nenilrraku-mangu-mulangwa Liya akwa Rejila

Bi...ya ni-jerridu-manja yimawura, ¹⁵ eneja nakina Lebina ni-yama Jekabu-wa, “Nare-ka aminu-war•duma ningkakina erribirra warka nganyangwa, nganyangwa-baba ningkaburraka. Amiyambena kembirra angwarnda yiba-kwunama?” ni-yama.

¹⁶ Umba Lebina-langwa wurringambilyuma wurradingabulena, duwilyaba daruma-dangwa dadimikirra Liya umba duwilyaba diyukwujiya dadimikirra Rejila dakina. ¹⁷ Dakine-ka Liya meningaba menba ngala-langwa umba ngalaja Rejila dadingaba dadumebinga. Dukwulyubene-ka dakina-da. ¹⁸ Eneja nakine-ka Jekaba ni-lyelyingminuma Rejila, nanga-ngayindanguma. Kembirra ni-yama Lebinu-wa, “Yibaminu-war•denama ngayuwa warka nungkwa-langwa mamangbala mambilyuma mamarika

iya yinungkwura, kemba yiku-kwuna Rejila nganyangwi-yada dadingiyarrka,” ni-yama.

¹⁹ Eneja ni-yama Lebina, “Nara wurrukwalamanja a-ngayinduma a-kwama dakina umba nungkuwa-manja yiba-kwunama. Eningaba akina. Ambilya kembirra ngayuwa-manja,” ni-yama. ²⁰ Eneja kembirra Jekaba n-ambilyuma nakina nu-war•danguma warka yakwujina Lebina-manja.

N-ambambilyu...wa. Mamangbale-ka mambilyuma mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra nu-war•duwar•dangumurra nakina kajungwa kininga-meni-yada Rejila dadingiyenikbi-yada. Nu-war•duwar•danga ngawu...wa, akena arngkidarrba ni-lyangkiyama nakina mena nanga-ngayindangu-mubabe-ka angwurra dakina Rejila-da.

²¹ Biya kembirra arakba Jekaba nenu-makama ayakwa Lebina-manja akwa ni-yama, “Mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura numi-jerriduma akwa ni-jerriduma arakba,” ni-yama. “Yu-kwune-ka dadiyawena nungkwalangwa,” ni-yama.

²² Kembirra ababurna aninga ni-larrngkwaburranga eneja nakina Lebina akwa warnumamalya nenu-murndukwama warnik-alyubari-yada aninga enuwa-manja. Aburraja nawurraki-likena kembirra enuwa-wa aninga-wa wurrakina. ²³ Akena makini-yada ngawa meningalyarrngwalyilya marringa eneja Lebina nara kininga-lyilyanga Rejila Jekabu-wa umba nanga-lyilyanga nakina ena-langwa dadiyawenikba dumilyengma

Liya-da. Kembirra aburnaja arakba Jekaba akwa Liya nenu-mungkwula wunalakina-da. ²⁴ Kembirra eneja nakina Lebina nanga-kwama dadikuminuwar•duwar•da didarringka ena-langwa dadimikirra Jilba dadiyawenikba-wa Liya-wa kajungwa kingingaminu-war•deni-yada warka ngala-langwa.

²⁵ Akena neningbale-ka Jekaba Liya-manja nu-mungkwuluma alyarrngwalyilya umba mingka-manja kembirra neningma arakba. Kembirra ni-likena Lebinu-wa. Ni-yama, “Ningki-yamarrkamurra-burra ngayuwa-manja?” ni-yama. “Ningu-war•danguma aruma warka kajungwa kinga-mangi-yada Rejila akena yikadikama ngayuwa ningkakina-da,” ni-yama nakina Jekaba.

²⁶ Eneja ni-yama Lebina, “Nara ambaka a-kwama ngayuwa diyukwujiya-dangwa Rejila umba daruma-dangwa adinuba-wiya Liya nungkwa-langwa arakba mena yirri-yaminjaminama yarna yarnumamalya yirra-langwa-manja angalya. ²⁷ Ambaka embirrarinalangwa. Mamangbala mambilyuma mamawura yikingi-yakeyinama Liya-manja kuw-ambilyamanja warna warnumamalya ngakwurralangwa yelakwa ngakwurruwa. Yikuminu-war•dena-manja ningkakina warka ambaka mamangbala mambilyuma ngarningka mamarika iya yinungkwura, kembirra arija-langwa yiba-kwunama daka Rejila nungkuwawa,” ni-yama Lebina. ²⁸ Eneja Jekaba ni-lyangukwama nakina. Biya neni-yakeyina

arakba ngarningka wunalakina Jekaba iya Liya mamangbala mambilyuma mamawura.

Bi...ya kembirra arija-langwa eneja nakina Lebina nenu-kwa arakba Rejila Jekabu-wa dadingiyenikbi-yada. ²⁹ Akwa nanga-kwama nakina dadikuminuwar•duwar•da didarringka ena-langwa dadimikirra Bilya dadiyawenikba-wa Rejilu-wa kajungwa kingingaminu-war•deniyada warka ngala-langwa. ³⁰ Kembirra aburnaja arakba Jekaba akwa Rejila nenu-mungkwula wunalakina. Umba Jekaba ni-lyelyingminuma Liya-manja yandiyanda umba Rejila-manja ni-lyelyingminuma angwurre-ka nakina-da. Biya nenuminu-war•duwar•danguma ngarningka Lebina-langwa warka mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura arakba-da.

Jekaba-langwa-langwa wurriyukwayuwa

³¹ Eneja nakina Yaweya neni-rringka nakine-ka Jekaba ni-lyelyingminuma Rejila angwurra, kembirra nanga-kwama wurriyukwayuwa Liya-manja umba ngalaja Rejila dadingarijira-ma ambaka duburubura ngawa ying-ambilyuma. ³² Umba ngalaja Liya yingu-mambakinuma wurrangariya ngala-langwi-yada. Biya kembirra yingin-arrangba niyukwujiya. Yingi-yama, “Yaweya ni-rringkama arakba awerrikawarriya nganyangwa. Kembirra neningiyarrka kini-lyelyingminama ngayuwa arakba-da,” yingi-yama. Aminakina-langwa Liya yingini-yengbijuwama Rubina nenimikirra, mena akina ekirra Rubina ne-yaminama “kwuja, naka nenungkwarba.”

³³ Biya yingu-mambakinuma Liya ngarningka wurrangariya. Kembirra yingin-arrangba niyukwujiya ngarningka naburradikba. Yingi-yama, “Yaweya nginu-kwama naka naburraka, mena n-engkirrikenu-mubaba nakina nara ngayuwa-manja a-lyelyingmama neningiyarrka,” yingi-yama. Biya aminakina-langwa Liya yingini-yengbijuwama Jimiyina nenimikirra, mena akina ekirra Jimiyina ne-yaminama “nibina n-engkirrikama.”

³⁴ Biya yingu-mambakinuma Liya ngarningka wurrangariya. Kembirra arakba ngarningka yingin-arrangba niyukwujiya naburradikba. Yingi-yama, “Arakba wurrabiyakarbiya wurriyukwayuwa warnungkwarba ningenumin-arrangbama neningiyarrka,” yingi-yama. “Nara kembirra nakina a-larrkama ngayuwa engkuwa umba ngayuwa-manja ngawa angwurra kini-lyinginama,” yingi-yama Liya. Kembirra aminakina-langwa yingini-yengbijuwama Libaya nenimikirra, mena akina ekirra Libaya ne-yaminama “nanga-lyinginama.”

³⁵ Biya yingu-mambakinuma Liya ngarningka wurrangariya. Kembirra yingin-arrangba ngarningka niyukwujiya naburradikba. Yingi-yama, “Enena-manja arakba kini-yangmarngkwajinama ngayuwa Yaweyu-wa,” yingi-yama. Kembirra aminakina-langwa Liya yingini-yengbijuwama Juda nenimikirra, mena akina ekirra Juda ne-yaminama “kini-yangmarngkwajinama.” Biya kembirra nara arakba karring-arrangba wurriyukwayuwa Liya dakina-da.

30

¹ Nare-ka wurribina wurriyukwayuwa Rejila-langwa, umba duburubura ngawa ying-ambilyumurra dakina. Kembirra yingi-yakwujaminuma dakina diyabadikba-wa Liya-wa. Biya kembirra yingi-yama dakina Jekabu-wa, “Nara-manja nungkuwa a-kwama wurriyukwayuwa ngayuwa-wa kembirra ki-jungwunama,” yingi-yama.

² Kembirra eneja Jekaba n-awinyambade-ka nakina ngaluwa-wa. Ni-yama, “Neningikarraware-ka nakina-bina-baba-da ngini-lyangmurukwuna-mubaba ningkakina, kembirra nara ningkena arrangbama wurrangariya-da. Nare-ka ngayuwa ningena Neningikarrawara,” ni-yama Jekaba.

³ Ngalamba-langwa yingi-yama Rejila dakina, “Daka Bilya dadikuminuwar•duwar•da nganyangwa. Yikingu-mungkwula kir-ringalakina, kajungwa wurriyukwayuwa kangumin-arrangbini-yada nganyangwa. Kemba wurrababurna wurriyukwayuwa naburraka-murriya akwa nenikabijarrka-murriya nganyangwa,” yingi-yama Rejila.

⁴ Kembirra yinginu-kwa Bilya Jekabu-wa ena-langwi-yada dadingiyenikba. Eneja kembirra numungkwuluma ngaluwa-manja nakina Jekaba.

⁵ Kembirra arakba ngalaja Bilya dakina yingu-mambakinuma wurrangariya. Kembirra yinginum-in-arrangba arakba dakina nenikuwenikba Jekaba-langwa. ⁶ Ngalaja yingi-yama Rejila, “Neningikarraware-ka nakina ni-lyangkuwerribikajungwunuma

yalakena-kiya-langwa yenumamalya-kiya akwa nginu-werrungwur•denama ningena-da. N-engkirrikenume-ka nganyangwa ayakwa ebina ningi-yengbinuma ningeni-yengkilabenuma, biya nginu-kwama kembirra naburrakada,” yingi-yama dakina. Yadikina kembirra nenimikirra yingini-yengbijuwama Dena, mena akina ekirra Dena ne-yaminama “niyangkuwerribikajungwunuma.”

⁷ Kembirra ngalaja dakina Bilya yingu-mambakinuma ngarningka wurrangariya. Kembirra yinginum-in-arrangba arakba dakina nenikuwenikba Jekaba-langwa. ⁸ Yingi-yama ngalaja Rejila, “Yirringuwa yirringikuwurriyinuma diyabarrka akena ngayuwa angwurra ningarrubuda.” Biya nenimikirra yingini-yengbijuwama Rejila Nabudali, mena akina ekirra Nabudali ne-yaminama “yirringikuwurriyinuma.”

⁹ Ngalaja Liya dadingma arakba nari-yada arrangbama wurrangariya biya yinginu-kwama Jilba dadikuminuwar•duwar•da ngala-langwa Jekabu-wa ena-langwi-yada didarringka.

¹⁰ Kembirra yinginum-in-arrangba ngalaja Jilba nenikuwenikba Jekaba-langwa.

¹¹ Yingi-yama ngalaja Liya, “Eningaba na-ngekburakajungwuma nganyangwa,” yingi-yama. Yadikina yingini-yengbijuwama Keda nenimikirra, mena akina ekirra Keda ne-yaminama “eningaba na-ngekburakajungwuma.”

¹² Kembirra nuwilyaba ngarningka nenikuwenikba Jekaba-langwa yinginum-in-

arrangba ngalaja dakina Jilba. ¹³ Yingi-yama ngalaja Liya, “Ningu-werrikilyelyingminama ningena ngayuwa. Aburraja wurridarringkeka ke-yaminama wurrakina, ‘Diyekirrerra daka didarringka-da,’ ke-yaminama ngayuwalangwa-da.” Yadikina yingini-yengbijuwama Ajera nenimikirra, mena akina ekirra Ajera ne-yaminama “akwiyekirrerra.”

¹⁴ Kembirra narruwurra-murndukwa-manja wurruminakina angalya warnumamalya amarda aninga-ma ebina narri-lungkuwabijuwamulangwa wurrakina, akini-yada ngawa eneja nakina Rubina num-akburranga nakina mamanninga memikirra mendireka yakwujina na-war•duwar•dangu-murrumanja. Numa-manga mukwala biya numa-wilyaka makina dirndenikba-wa Liya-wa. Akena ngalaja Rejila yingi-yama dakina Liya-wa, “Yu-kwalangwa nganja mukwala mendireka num-akburrangarnuma naburrena,” yingi-yama.

¹⁵ Ngalaja yingi-yama Liya, “Yiminu-wilyakama arakba nakina nganyangwa neningiyarrka-na! Umba dukwa yibaminu-wilyakinama kemba ngalajukwaba mendireka naburraka-langwa dukwa-da?” yingi-yama.

Umba ngalaja yingi-yama Rejila, “Yiku-kwamanja ngayuwa-wa mukwala mendireka, kembirra ningkakina yikinu-mungkwulama kinalakina yakwa-langwa neningiyarrka memema-manja marringa,” yingi-yama. Akina-manje-ka angalya na-lyangkiyamama wurruminakina angalya kuw-alyubarina-manja wurridarringka makina mamanninga mendireka

kembirra ka-mambakinama wurrakina wurrangariya.

¹⁶ Num-awiyebu-manja mamawura, ni-lawurradu-manja angaluba Jekaba nalungkuwarrinu-mulangwa ebina amarda amaninga, ngalaja Liya yinginumingu-wengkarrngarna yingi-likena. Kembirra yingiyama enuwa-wa, “Yaku-mungkwulama yakuwa, yaki-yakeyinama aduwaba,” yingi-yama. “Ngayuwa ninginga-kwama mukwala mendireka Rejilu-wa aduwaba. Kembirra mendireka-murra ningu-beyindanguma nungkuwa ningkakina-da,” yingi-yama Liya Jekabu-wa-da. Kembirra makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa nenu-mungkwula arakba aburnuwa Liya akwa Jekaba wunalakina-da.

¹⁷ Eneja nakine-ka Neningikarrawara nangamin-engkirrikenuma ayakwa Liyalangwa yingini-yengkilabenuma ebina. Biya kembirra arakba yingu-mambakinuma wurrangariya. Biya arakba Jekaba-langwa nenikuwenikba ngarningka yingin-arrangba dakina Liya. Wurrumangbala warnungwarba arakba ngala-langwa warijira. ¹⁸ Yingi-yama, “Ngayuwa-manje-ka Neningikarrawara numarngkirradinuma arakba mena dadikuminuwar•duwar•da nganyangwa ningenu-kwamubaba neningiyarrku-wa,” yingi-yama Liya. Kembirra nenimikirra yingini-yengbijuwama dakina Yijakara, mena akina ekirra Yijakara ne-yaminama “ningu-beyindanguma nakina.”

¹⁹ Biya kembirra arakba ngarningka yingu-mambakinuma Liya wurrangariya. Kembirra

yinginum-in-arrangba niyukwujiya Jekaba-langwa. Wurrumangbala wurruwilyaba wurrabuburrada ngala-langwa arakba. ²⁰ Yingi-yama, “Neningikarraware-ka nginu-kwama naka niyukwujiya neningilarrngekburna. Kembirra kenu-werrungwur•denama ngayuwa neningiyarrka, mena wurrumangbala wurruwilyaba warninikuwena ningenum-in-arrangbama arakba ngayuwa,” yingi-yama. Kembirra nenimikirra yingini-yengbijuwama Jebulina, mena akina ekirra Jebulina ne-yaminama “nginu-werrungwur•danguma.”

²¹ Bi...ya ambaka-murra nang-arrangbama Liya daburradikba biya nanga-yengbijuwama Dayina dadimikirra.

²² Umba eneja nakine-ka Neningikarrawara nara kini-yakuwabija Rejila umba ni-yakuwerribikama ngaluwa-wa akwa ebinu-wa ayakwa yingu-buriyama-murruwa dakina, akwa nanga-kwama wurrangariya ngaluwa-wa.

²³ Ngalaja arakba Rejila yingu-mambakinuma ngalajukwaba wurrangariya. Kembirra yingin-arrangba naburradikba. Yingi-yama, “Ningi-yeliyangume-ka ningena akena nara arakba ngi-yeliyuma ngayuwa aduwaba mena Neningikarrawara-baba nginu-kwama naka nangariya nganyangwa. ²⁴ Dukwa Yaweya kenu-kwunama ngayuwa naburraka ngarningka nuwilyaba dukwa-da,” yingi-yama dakina Rejila.

Kembirra nenimikirra yingini-yengbijuwama Jawijiba, mena akina ekirra Jawijiba ne-yaminama “nuwilyaba ngarningka kenu-kwunama.”

Jekaba-langwa-langwa jiba iya nenukwuda

²⁵ Ni-rukwularru-mulangwa nangariya Jawijiba eneja kembirra nakina Jekaba ni-yama Lebinu-wa, “Ngi-likaja arakba yi-larrkiya,” ni-yama, “kajungwa ki-lawurradini-yada arakba ngayuwa nganyangwu-wa angalya. ²⁶ Ningu-war•danguma warka nungkwa-langwa, kamba yiku-kwuna dadingiyarrka-murriya akwa nganyangwa wurriyukwayuwa yiki-likaji-yada yirrababurna-langwa. Arume-ka warka yirraminu-war•danguma ningkeningme-ka,” ni-yama.

²⁷ Eneja Lebina ni-yama, “Yirra-ngayindenama nungkuwa k-ambilyama. Ning-aburangkama ngayuwa, kembirra ning-eningmidinume-ka Yaweya ni-yamama eningaba ngayuwa-manja mena nungkuwa ningk-ambilyuma yelakwa ngayuwa-manja. ²⁸ Yiminu-war•dangu-mulangwa warka nganyangwa, kembirra wi-yengbijina arakba angwarnda kajungwa yibakwuni-yada. Ambarrngarna angwarnda ningki-ngayindena nungkuwa?” ni-yama.

²⁹ Eneja Jekaba ni-yama, “Ningkakakiruma ngayuwa alyangmandukwuna warka yirraminu-war•danguma nungkwa-langwa. Yirramin-akwurrajuwama jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa ambaka-langwa. ³⁰ Nara-wiya ki-likena ngayuwa yangkwurrangwa nungkuwa-wa ambawura jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa umba aduwaba ababurna arakba. Eneja Yaweya ni-yamama eningaba nungkuwa-manja ababurna-manja angalya nungkwa-langwa-manja ningi-likenu-murrumanja ngayuwa.

Umba aduwaba-langwa ngayuwa ningi-ngayindenama ku-war•denama nganyangwa warka,” ni-yama Jekaba.

³¹⁻³³ “Kemba amiyambena ngayuwa yiba-kwunama nungkuwa-wa?” eneja ni-yama Lebina.

Ni-yama Jekaba, “Nare-ka ningena a-ngayinduma angwarnda. Ngi-likajama ningena ngayuwa biya ku-menama eyukwayuwa jiba amurndakibina amurrumurrijungwa akwa ngarningka ku-menama eyukwayuwa nenukwuda akuminjiminjidadijungwa. Amurndakakina ku-wilyakinama, umba nara akwala. Aduwaba-langwa k-eningmidinama ningkakina ningilyangmandukwuna-murrikba ngayuwa. K-andiya-manja ningkakina akwa ki-rringkina-manja nganyangwa nenukwuda eningakuminjiminjidadijungwa-ma akwa jiba eningumurrijungwa-ma, kembirra ningkeningma ningkakina k-angmadama amurndakakina. Ki-lyangkuwamina-manja ningkakina ki-yamina-manja, ‘Eningaba akina,’ kembirra ngayuwa k-akwurrajinama ngawa jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa,” ni-yama Jekaba Lebinu-wa.

³⁴ “Yawa,” eneja ni-yama Lebina. “Akina-bina eningaba-da.”

³⁵ Akena makini-yada ngawa mamawura Lebina nu-manga enungkwarba nenukwuda akerrikirrikarrngajungwa akwa akuminjiminjidadijungwa akwa ngawa adarringka amurndakibina akuminjiminjidadijungwa akwa ngawa awarrngkukwulyadada akwala.

Ngalajukwaba amurruurrijungwa jiba nu-manguma nakina. Kembirra nenu-kwa nakina warninikuwenu-wa kajungwa karr-embirrajini-yada amurndakakina. ³⁶ Biya Lebina-murriya neni-lalika arakba Jekaba wurrakina, narruwilyakama jiba iya nenukwuda Lebina-langwa, biya engku-we-ka na-likenuma arakba. Bi...ya mabiyakarbiya-manja marringa narri-ngekburaka angalya aburra-langwa akwa yakwujina ngawa nuw-ambilyuma-da. Umba eneja akwala jiba iya nenukwuda n-embirrajuwama Jekaba nakina ngawa-da.

³⁷ Biya kembirra Jekaba n-arndurkwarngarna amawarruwalya eka engkalya biya n-alkuwayijuwa akwala amakwulya kajungwa kini-rringkini-yada ebina arrawa-dangwa akwulyadada. Kembirra ni-rringka-manja nakina amurndakakina wuburra akerrikirrikarrngajungwa ne-yamama akina. ³⁸⁻⁴⁰ Biya nu-wilyakama nakina amurndakakina amawarruwalya eka emedirra-wa akungwa ni-bekajuwa-murruwa nakina amurndakibina jiba iya nenukwuda ena-langwa. Akwa narriyajuwama amurndakakina amawarruwalya eka amurndakibina-manja angarumungkwa angwarnda eningakungwa arrawa, kajungwa ka-likaja-manja amurndakakina akungwa-wa, kembirra kuw-arndurkwarjiyi-yada akina arrangmarra-langwa jiba-langwa-langwa akwa ngawa nenukwuda-langwa-langwa. Yakwujina ngawa n-akumarnuma Jekaba mena amurndakakina enungkwarba akwa adarringka na-rndirrkeyinuma yakwujina akungwa-manja.

Kembirra na-rndirrkeyinu-manja akina, ngalaja amawarruwalya eka nuw-arndurrkwarjeyuma arrangmarra-langwa amurndakakina-langwa-langwa. Kembirra ngarningka ngalaja nuw-andiyinga amurndakakina enungkwarba akwa adarringka angerriba Lebina-langwu-wa jiba iya nenukwuda ebina amurrijungwu-wa akwa akerririkarrngajungwu-wa, ebina nu-mangu-murruwa adinuba-wiya Lebina. Na-rndirrkeyinu-manja akina arrangmarra-langwa-langwa amawarruwalya eka, kembirra ambaka-murra angaringariya nuw-arrangbama akerririkarrngajungwa akwa ngawa akuminjiminjidadjungwa akina. Umba eneja eyukwayuwa angaringariya eyebijeba n-akumarnuma nakina. Akwa ena-langwa jiba iya nenukwuda ababurna-langwa n-akwurrajuwama nakina Jekaba awurakawura-ma awilyaba-manja angalya, umba amurndakibina Lebina-langwa n-akwurrajuwama nakina eyebijeba ngawa engka-manja angalya-da.

⁴¹ Biya akini-yada ngawa na-rndirrkeyinu-manja jiba iya nenukwuda ebina engmurra-murruwiya, n-akumarnuma Jekaba ebina amawarruwalya eka arrangmarra-langwa amurndakakina-langwa-langwa jiba iya nenukwuda kajungwa ka-rndirrkeyini-yada yakwujina amawarruwalya-manja eka akina. ⁴² Akena nara kin-arndurrkwarjiyajuwa ebina amawarruwalya eka yakwujina angarumungkwa-manja angwarnda eningakungwa amurndakayuwaya-langwa ebina jiba iya nenukwuda. Yadikina

adinuba ngalaja Lebina-langwa jiba iya
 nenukwuda amurndakayuwaya-wiya akina
 umba Jekaba-langwa engmingmurra-
 murruwiya akina-da. ⁴³ Yadikina eneja
 Jekaba nakina arakba numinababurne-ka jiba
 iya nenukwuda iya kamila iya dangki iya
 warnikuminuwar•duwar•da warnumamalya
 nakina-da.

31

Jekaba ni-lyumadu-mulangwa Lebina-langwa

¹ Bi..ya kembirra n-engkirrikama Jekaba
 ayakwa Lebina-langwa warninikuwena
 nenumini-lyelyimbukweyinema neni-
 yarrumurnduwarnuma ena-langwa-langwa
 wurrakina. Ne-yama, “Jekabe-ka nakina
 ni-larrngkuwilyakama ababurna-langwe-ka
 amurndakijika ngakwurra-langwa-langwa
 nungwanyungwa. Numinababurne-ka
 amurndakijika nakina aduwaba, umba
 nungwanyungwa-langwa adinuba-wiya
 ababurna-langwa akina-da,” ne-yama. ² Akwa
 ngarningka Jekaba neni-rringkama nakina
 Lebina nara kenu-werrikumarrngbijuwa
 nibina ni-yaminjama-murrada adinuba-
 wiya. ³ Kembirra ni-yama eneja Yaweya
 enuwa-wa, “Jeyi! Lawurradina nungwena-
 langwu-wa angalya akwa nungkuwa-langwu-wa
 warnumamalya. Nganja nungkuwa-manja ki-
 likajama ngayuwa,” ni-yama.

⁴ Eneja kembirra Jekaba ni-larrka ayakwa
 wurringalakina-kiya-wa wurringidarringka-
 kiya-wa Rejilu-wa akwa Liya-wa biya

narringi-likena akwa narringin-akburranga nakina ebina-manja angalya nuw-ambilyu-murrumanja ena-langwa jiba iya nenukwuda-murriya. ⁵ Ni-yama Jekaba wurringalakina-kiya-wa, “Ngayuwa ningenu-mumiringkama nungkwurringa-langwa nungwenungwa nara kenu-werrikumarrngbijuwa wuburra adinubawiya nginu-werrikumarrngbijuwa nakina. Akena eneja nungwarrka-langwa Neningikarrawara ngayuwa-manja n-ambilyumurra nakina yanda-langwa aduwaba akwa ngayuwa-manja n-ambilyama nakina ngawa. ⁶ Ningenuminu-war•dangume-ka ngayuwa eningaba warka nungwenungwa-langwa nungkwurrunguwa kiringakakiruma-kiya, ⁷ akena eneja nginu-mungkwurrkabuwarrkama ngayuwa-manja. Kenu-beyindangi-yada akena arngkumemberkwa-murra nu-warrukwama akina-da. Umba eneja Neningikarrawara neni-lyangmurukwama Lebina akwa nara kembirra ken-arriyaka ngayuwa nakina-da. ⁸ Akwali-yada ni-yamama Lebina, ‘Amurndakibina nenukwuda akuminjiminjidajungwa yibakwunama nungkuwa-wa.’ Kembirra ngalaja ababurna-langwa nenukwuda nuw-arrangbama angaringariya akuminjiminjidajungwa akina-da. Umba akwali-yada ni-yamama nakina, ‘Akerrikirrikarrngajungwa nungkwa-langwa akina.’ Kembirra ngalaja ababurna-langwa nenukwuda nuw-arrangbama angaringariya akerrikirrikarrngajungwa akina-da. ⁹ Eneja Neningikarrawara nenuminu-wilyakama nenukwuda-murriya nungkwurringa-langwa-

langwa nungwenungwa biya ngingu-kwama ngayuwa-wa,” ni-yama Jekaba.

¹⁰ Biya ngarningka ni-yama, “Namurndakirndarrkeyinu-manja nenukwuda nganja ningilyangburarrkinuma ngayuwa akini-yada. Ningi-rringkama nenukwuda enungkwarba ebina na-rndirrkeyinuma adarringka-manja akerrikirrikarrngajungwa akwa akuminjim-injidadijungwa amurndakakina.

¹¹ Eneja Neningikarrawara-langwa nenikumamurikaja ni-yengbinuma akwulyangburarrka-murra ngayuwa-wa. Ni-yama, ‘Wayi, Jekaba...wa!’ Nganja, ‘Miyambena?’ ningi-yama. ¹² Eneja ni-yama, ‘Engkirraja enenu-wa ayakwa Neningikarrawara-langwu-wa.

Ni-yama nakina Neningikarrawara, Ababurnalangwa nenukwuda enungkwarba ebina na-rndirrkeyinama akerrikirrikarrngajungwa akwa akuminjim-injidadijungwa amurndakakina. Ngayuwa ningi-ngekburakinama akina mena ningeni-rringka-mubaba Lebina ni-yaminjamama nakina awurruwurrariya nungkuwa-manja-da, ni-yama. ¹³ Ngayuwe-

ka ningena Ningeningikarrawara ningibina ningi-jadanguma nungkuwa-manja ningkambilyu-wiya ningkakina Bedela-manja. Akina-manja angalya Bedela, nungkwaja ningkarjiyajuwama awilyaba-ma angwarnda biya ningki-jirabama amalyirra aliba-langwa akina-manja angwarnda kajungwa akwurdukwurdi-yada akina akwa ningki-yarrkakumarnuma ayakwa nganyangwi-yada yakwujina. Kemberra lawurradina arakba nungkwa-langwu-wa

angalya ningki-rukwularru-murruwa, ni-yama Neningikarrawara nakina-da,' ni-yama nginu-makama ngayuwa-wa nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa," ni-yama nakina Jekaba wurringalakina-kiya-wa Rejilu-wa akwa ngawa Liya-wa.

¹⁴ Aburringaja kembirra wurringalakina wurringidarringka-kiya narringi-yama Jekabu-wa, "Kini-jungwa-manja yirringa-langwa nungwarrka nara arakba ebina yirringa-langwa yiku-mangbilyerrma yelakwa ena-langwa-manja angalya. ¹⁵ Eneja nakina ni-yaminama yirringalakena-kiya-manja wuburra laka kini-yaminama nakina wurrukwalamanja warnumamalya wurruminjirringka-manja. Arakba-wiya nungkuwa yirru-mangu-manja yirringuwa, nu-manguma nakina nungkuwa-langwa angwarnda. Umba ni-jerrukwama arakba akina angwarnda ningkenu-kwama nungkuwa, nara ebina ena-langwa-da. ¹⁶ Ngalaja ababurna-langwa amurndakibina Neningikarrawara nenuminuumanguma nungwarrka-langwa yirringa-langwa arakba akina-da akwa yirringa-langwa-langwa wurriyukwayuwa aburrajukwaba. Nungkwaja kembirra ki-yaminama ebina-langwiya Neningikarrawara nginu-maka-murrilangwiya-da," narringi-yama wurringalakina.

¹⁷⁻¹⁸ Eneja kembirra arakba nuwurrakilarrngkwaburranga Jekaba ena-langwa amurndakijika kajungwa neniki-lawurradi-yada nakina nungwenikba-wa Keninu-wa. Neninjawudanguma nakina kamila-langwa-manja

mirirrba wurriyukwayuwa ena-langwa akwa ngawa dadingiyenikba-kiya aburringajukwaba. Numurndaki-larrka jiba iya nenukwuda nawurraki-lyengmanguma arakba akwa ngawa amurndakijika-murriya amurndakibina nu-manguma nakina akina-manja angalya Mejubudamiya. ¹⁹ Ebina-wiya eneja Lebina ni-likenuma ni-ngkarrngarnuma amangwurrājija jiba-langwa nakina. Kembirra nara-wiya nibina, ngalaja Rejila ying-angmaduma nungwadikba-langwa akiringiringanda alawudawarra-murra. ²⁰ Eneja Jekaba nara kenu-maka Lebina-manja neniki-lika-langwa umba nenu-mungkwurrkabuwarrkama nakina. ²¹ Numurndaku-manga ababurna-langwa ena-langwa-murruwiya biya warenja-bawiya na-likena arakba enuwa akwa ena-langwa warnumamalya wurrakina-da. Na-likena bi...ya narri-yakuwarrukwama adalyuma emikirra Yiburadija akwa na-likena engembu-wa Kiliyada angakarjiyinga-wa angalya.

Neni-larrmangu-mulangwa Lebina Jekabu-wa

²² Bi...ya mabiyakarbiya marringa numu-likenuma. Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya nenu-makama Lebina-manja ni-lyumadu-mulangwa arakba nakina Jekaba. ²³ Eneja nenu-wilyaka kembirra Lebina ena-langwa warnumamalya, biya neni-larrmanguma arija-langwa Jekabu-wa. Neni-larrmanga nakina mamangbala mambilyuma marringa yanda-langwa nen-akburranga nakina Kiliyada-manja

angakarjiyinga-manja angalya ²⁴⁻²⁵ n-akumarnu-murrumanja Jekaba angalya adinakba. Biya n-akumarnuma Lebina angalya ena-langwa enejukwaba yakwujina enuwa akwa ena-langwa warnumamalya. Biya makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya ni-lyangburarrkinuma Lebina akwulyangburarrka. Eneja ni-likena Neningikarrawara akwulyangburarrka-murra enuwa-wa akwa ni-yama, “Nara e-yengbuma awurruwurrariya ayakwa Jekabu-wa,” ni-yama Neningikarrawara enuwa-wa-da.

²⁶ Kembirra mingka-manja mamawura eneja nakina Lebina ni-likenuma Jekabu-wa. Ni-yama, “Miyambena-burra yimungkwurrkabuwarrkama ngayuwa akwa ningkarra-wilyakama dadiyawarrka-kiya, wuburra laka awinyamba-manja karra-wilyakinama warnumamalya wurridarrangka wurrukwalangwa wurrakina-da? ²⁷ Miyambena-burra yimungkwurrkabuwarrkama akwa ningki-lyumaduma? Nara yiku-maka ayakwa. Yiku-maka-manja, kembirra yiba-larrkenuma ningkakina ningkiyekirrerra emeba-murra akwa akumalyumalyangka-ma-da ningkakina-da. ²⁸ Nare-ka ningena ka-lawurangka-langwa niyarrungwarrka-murriya akwa dadiyawarrka-kiya lukwuniyawa-da, mena yilyangmurukwama ningkakina-da. Akine-ka enubuwakida nungkwa-langwa waka. ²⁹ Ki-ngayindena-manja ngayuwa ki-yamina-manja awurrariya nungkuwa-manja, amandangwa kembirra ki-yaminama-da. Akena alyarrngwaly-

ilya eneja Neningikarrawara nungkwa-langwa-langwa nungwena ni-yengbinuma ngayuwa-manja ayakwa akwulyangburarrka-murra. Nginu-madumurrkwama nakina. Nginu-makama nari-yada e-yengbuma awurrariya ayakwa nungkuwa-manja. ³⁰ Ningeningma ngayuwa ningki-larrkuwerribikamurra ningkeningangkawura ningkeniki-lawurrada-langwa nungkwa-langwu-wa angalya. Aminakina-langwa ningki-lalikama nganyangwa angalya akena ningk-angmadumurra akiringiringanda amalawudawarra amurn-dakijika nganyangwa-na! Miyambena-burra yimin-angmaduma akina nganyangwa?" ni-yama Lebina Jekabu-wa.

³¹ Eneja ni-yama Jekaba, "Ning-akbar•duma, mena ning-engkirrikenuma ngayuwa yiku-murrakajuwa-mubaba wurringalakena nungkwa-langwa dadiyawena-kiya. ³² Umba k-akburranga-manja nungkuwa amalawudawarra nungkwa-langwa yelakwa yarnumamalya-manja kamba wurrakina warnumamalya ka-jungwunama wurrakina-da. Andiya eningerribirra nungkwa-langwa biya ku-wilyakina kembirra, kajungwa yakwa-langwa warnumamalya kabu-rringkini-yada," ni-yama Jekaba. Akena neningbale-ka nakina dibina dadingiyenikba Rejila ying-angmaduma amurndakibina akiringiringanda amalawudawarra amurndakijika Lebina-langwa.

³³ Eneja Lebina ni-likenuma Jekaba-langwu-wa kalikwa n-aburangkeyinuma yakwujina

adinuba-wiya nakina, biya Liya-langwa-manja, biya Bilya-kiya-langwa-manja kalikwa, akena nara kin-akburrangarna. Biya arija-langwa nilikena Rejila-langwu-wa kalikwa.

³⁴ Ebina-wiya ngalaja Rejila yingu-manguma akwa ying-akumarnuma amurndakibina beka-manja mibina meningikamila-langwa-manja akwa ying-angmakwulaluma karrawara makina-manja beka ngala-langwa-manja kalikwa arrawa. Eneja kembirra Lebina n-aburangkama erribirra yakwujina akena nara kin-akburrangarna.

³⁵ Umba Rejila yingi-yama nungwadikba-wa, “Nara awinyambaduma ngayuwa-wa, mena nara a-miranguma ngayuwa, mena merrababa aduwaba ningena,” yingi-yama. Eneja Lebina n-abuburangkama ngawa nakina-da akena nara amalawudawarra ena-langwa kin-akburrangarna-da.

³⁶ Eneja kembirra n-awinyambada arakba Jekaba. “Amiyambena-burra awurrariya ningi-yamama ngayuwa? Amiyambena-burra ayakwa arumuruma ningi-yarrkuwurranguma akwa yimin-aburangkama? ³⁷ Ning-aburangkama arakba nganyangwa-manja amurndakijika ababurna-manja, kembirra amiyambena yelakwa ningk-akburrangarna amurndakijika nungkwa-langwa? Yelakwa w-akuma akina kajungwa nungkwa-langwa warnumamalya karri-rringkini-yada akina akwa nganyangwa warnumamalya karri-rringkini-yada aburrajukwaba. Kwureya yakabur-rringkinama yakuwa yalakena yimiyambenamurrikba yeningaba, akwa yimiyambena-

murrikba yuwurrariya, nungkuwa yinda ngayuwa.

³⁸ “Ning-ambambilyuma ngayuwa nungkuwa-manja ningeningangkawura mememberrkwa iya mememberrkwa mamarika iya yinungkwura. Yirramin-akwurrajuwama jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa akwa nara ka-milyirrkilarrina eyukwayuwa akina. Nare-ka ningena k-alyubarina awilyuwilyaba enungkwarba jiba nungkwa-langwa-da. ³⁹ Aba alyilyarra nawardanguma amurndakibina jiba nungkwa-langwa kembirra ngayuwa yirra-kwama akwala nganyangwa akina-da. Nara ku-wilyaka akina nungkuwa-wa yiba-wilyakajuwa kajungwa ningkeningmi-yada nara ngayuwa-baba umba alyilyarra-baba akina, nara ki-yaminjama. Yi-makama ena ayakwa ngayuwa-manja. Ningki-yamama ningkakina, ‘Kuw-angmada-manja wurrukula jiba iya nenukwuda nganyangwa waka meningilida umba waka meningalyarrngwalyilya, kembirra yiku-kwunama ningkakina akwala nungkwa-langwa ngayuwa-wa-da,’ ningki-yamama ningkakina-da. ⁴⁰ Kembirra arngkababurna-langwa nganja ning-ardadinume-ka mardidarra ngayuwa meningilida umba alyarrngwalyilya ningumurdadinume-ka ngayuwa-da. Nara kumungkwula umba ningumirakwulaluma ngawada.

⁴¹ “Ningi-yaminjamama ningeningangkawura ngawa ning-ambilyu-wiya ngayuwa nungkuwa-manja. Mememberrkwa mabiyarbuwa mamarika iya yinungkwura yirraminu-

war•danguma kajungwa yiku-kwi-yada
 dadiyawena-kiya. Kemberra arija-langwa
 mamangbala muwilyaba mamarika iya
 yinungkwura ngarningka yirraminu-
 war•danguma kajungwa yiku-kwi-yada
 jiba iya nenukwuda nungkwa-langwa.
 Akena nungkwaja yiminu-warrukwame-ka
 angwarnda nganyangwa arngkumemberrkwa-
 murra. ⁴² Nara-maka Neningikarrawara
 ngayuwa-manja kin-ambilya kemberra yiki-
 larrkenu-maka ningeningiyanda. Akena
 eneja Neningikarrawara nibina nungwarrka-
 murriya-langwa, nibina Aburiyama-langwa iya
 Ajika-langwa, ni-rringkama awerrikawarriya
 nganyangwa akwa ngawa ni-rringkama warka
 nganyangwa. Biya alyarrngwalyilya ni-
 lyangkuwerribikajungwunuma nakina yakuwa-
 langwa-da,” ni-yama Jekaba Lebinu-wa nakina-
 da.

*Jekaba akwa Lebina nen-akumarnu-mulangwa
 ayakwa aburna-langwa*

⁴³ Eneja ni-yama Lebina Jekabu-wa,
 “Wurringalakena dadiyawarrka-kiya akwa
 aburringa-langwa wurriyukwayuwa aburra-
 jukwaba nganyangwa warna. Ngalajukwaba
 amurndakenena jiba iya nenukwuda
 nganyangwa akina. Eningerribirra ningki-
 rringkinama ababurna-langwa nganyangwa.
 Akena ningi-lyangmuridinama nganja ningena.
 Nare-ka embirrajuma ningena wurringalakena
 akwa aburringa-langwa wurriyukwayuwa,
⁴⁴ kemberra yaki-yarrkakumurnama ayakwa

yakwa-langwa. Kembirra y-akumurna yakuwa angwarnda yu-murndukwuna yelakwa nari-yada e-yakuwabijuma ayakwa yakwa-langwa,” ni-yama.

⁴⁵ Eneja kembirra Jekaba n-angkarna nakina awilyaba-ma ngawa angwarnda akwa n-arjiyajuwa yakwujina eningilyamarmbi-yada angwarnda kajungwa nari-yada e-yakuwabijuma ayakwa wunalakina-kiya. ⁴⁶ Biya nenu-maka warnungkwarba ena-langwa-manja akwa narr-angkarna akwala aburrajukwaba akwa narr-arrngmurndukwa. Biya ne-yebukeyina aninga yakwujina angwarnda-manja. ⁴⁷ Biya ni-yengbijuwama Jekaba emikirra angwarnda Kaleda umba eneja Lebina ni-yengbijuwama akina angwarnda emikirra Jeka Jeyadida, mena alakina-kiya ekirra ne-yaminama “angwarnda ngarniki-yakuwerribika-langwa.” ⁴⁸ Ni-yama Lebina Jekabu-wa, “Amurndakenene-ka angwarnda aduwaba kajungwa yaki-yakuwerribikini-yada ayakwa yakwa-langwa ambaka-murra,” ni-yama. Yadikina akina angalya emikirra Kaleda. ⁴⁹ Biya ni-yama ngarningka Lebina, “Yaweya yakenilirraki-rringkina yalakena mama yeyebijeba,” ni-yama. Kembirra aminakina-langwa ayakwa Lebina-langwa-langwa awilyaba emikirra ngarningka angalya-langwa Mijiba, mena akina ekirra Mijiba ne-yaminama “yakenilirraki-rringkina-murrumanja.”

⁵⁰ Ni-yama ngarningka Lebina, “Ki-yamina-manja nungkuwa awurrariya wurringalakina-kiya-manja ningkakina akwa

ka-mena-manja wurrukwala ngarningka
 wurridarringga dadingiyena-murriyi-
 yada, mama ningeningbala-wiya ngayuwa,
 ningkeningma nungkuwa Neningikarrawara
 yakeni-rringkinama yalakena. ⁵¹⁻⁵² Kwuja!
 Yimini-rringka-langwa amurndakenena
 angwarnda nganyangwa ninguwurra-
 murndukwa-mulangwa yelakwa yakuwa-
 manja wilyarra akwa ngawa enena awilyaba-
 ma eningilyamarmba angwarnda ning-
 arjiyajuwa-mulangwa ngayuwa yaki-
 yakuwerribikaji-yada yakuwa. Ningena nara
 a-langarngkuwarrukwama amurndakenena
 angwarnda ningu-murndukwa-mulangwa
 ningena. Nara kembirra ngayuwa a-warduma
 nungkuwa-manja ningena-da. Nungkwajukwaba
 nara ningkakina a-langarngkuwarrukwama
 amurndakenena angwarnda ninguwurra-
 murndukwa-mulangwa ngayuwa aduwaba akwa
 ngarningka nara a-langarngkuwarrukwama
 enena awilyaba-ma angwarnda eningilya-
 marmba ngalajukwaba. Nara kembirra
 ningkakina a-warduma ngayuwa-manja-da.
⁵³ Eneja nakina Neningikarrawara Aburiyama-
 langwa nibina-murrada ngarningka Neyawa-
 langwa kini-lyangkuwerribikajungwunama
 nakina yakuwa-langwa-da,” ni-yama Lebina
 Jekabu-wa.

Eneja kembirra Jekaba ni-yarrkakumarna
 ayakwa nari-yada a-yarrkuwarrukwajuma
 amurndakakina ayakwa Lebina-langwa. Akina
 ayakwa ni-yarrkakumarnuma akwa neni-
 yengbijuwama nenimikirra Neningikarrawara,

nibina-murrada nungwenikba Ajika neni-
yangmarngkwajuwa-mulangwa nakina.
54 Biya nu-wardanga bulukwa akwa ni-daka
angwura-manja yakwujina alingajirrirra-
manja angakarjiyinga-manja angalya.
Neningikarrawara-langwa ni-dakama akina.
Biya nen-ardijuwa warnumamalya ena-langwa
akwa ne-yebukeyinuma wurrakina. Biya nuw-
eyijinu-mulangwa kembirra nuw-ambilyuma
yakwujina meningalyarrngwalyilya marringa
akina-manja ngawa angakarjiyinga-manja
angalya.

55 Kembirra mingka-manja
meninguwurdarriya-wiya mamawura nu-
mirajangu-manja eneja nakina Lebina,
neni-lawurangka nakina lukwuniyawa
wurriyarrngwiyyarrngwena akwa nenilirraki-
lawurangka dadiyawenikba-kiya. Biya ni-likena
arakba ni-lawurradina angalyu-wa nakina-da.

32

*Jekaba nenuminu-murnduwarnu-mulangwa
nenukwuda-murriya neniku-kwi-yada nawenikba-
wa*

1 Enejukwaba Jekaba ni-lalika angalya
ebina kajungwa neniki-lawurradi-yada
nakina nungwenikba-wa. Biya ni-likena
nakina lukwakwa ngawu...wa. Aburraja
kembirra wurrukwala warnikumamurikaja
Neningikarrawara-langwa nen-akburranga
nakina. 2 Umba neni-rringka-manja
Jekaba wurrakina warnikumamurikaja
Neningikarrawara-langwa, ni-yama nakina,

“Neningikarrawara-langwa angalya ena-da,” ni-yama nakina. Biya yadikina ni-yengbijuwa angalya emikirra Meyeneyuma mena akina ekirra Meyeneyuma ne-yaminama “ambilyuma angalya.” ³ Biya kembirra neni-larrka nakina arakba wurrukwa warnungkwarba nalyengmanguma narru-wilyakama ayakwa ena-langwa nawenikba-wa Yijawa.

Aburraja nen-akburranga arakba nakina Yijawa wurrakina akina-manja aringbirra angalya Yiduma. ⁴ Akwa ne-yama enuwa-wa, “Nenikumarnjena Jekabe-ka nubukwaya arija-langwa nakina akwa kenumin-engkirrikaji-yada ayakwa nungkwa-langwa. N-ambambilyuma nebena-manja Lebina-manja ena-langwa-manja angalya nenungkwurakbe-ka. ⁵ Akwa nu-wilyakinama aduwaba bulukwa iya dangki iya jiba iya nenukwuda akwa ngarningka warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa. Ngini-ngayindenama nungkuwa ki-lyelyingminama ningkakina kini-rringkina-mulangwa nakina,” ne-yama wurrumurndakakina warnungkwarba Yijawu-wa.

⁶ Biya kembirra na-lawurradina wurrakina Jekabu-wa akwa ne-yama enuwa-wa, “Yirri-likenuma yarna nawenu-wa akena nubukwaya ni-likajama arakba nakina kajungwa yikin-akburrangeyini-yada. Wurrababurne-ka warnungkwarba enuwa-manja 400,” ne-yama wurrakina Jekabu-wa. ⁷ Eneja Jekaba n-akbar•de-ka akina-langwa ayakwa akwa nu-werrikawarriyada arakba nakina. Kembirra nen-eyebijebakama warnumamalya ena-

langwa wurruwurrakambilyuma. Kemberra ngalajukwaba n-eyebijebakama jiba iya nenukwuda iya kamila akwa ngawa bulukwa ena-langwa awurrakambilyuma. ⁸ Ni-lyangkiyama nakina, “Yijawa ka-wardiyinamanja awinyamba wurruwurrakuwilyabamanja kemberra wurrukuala ka-lyumadinama wurringkinyungwurra,” ni-lyangkiyama nakina Jekaba.

⁹ Biya nu-buriyamina Jekaba Neningikarrawaru-wa. Ni-yama, “Ningkakineka Ningkeningikarrawara numirarka-langwa Aburiyama-langwa akwa ngawa nungwarrka-langwa Ajika-langwa. Engkirraja-langwa kemberra ngayuwa-wa. Ningi-lawurradinama ngayuwa aduwaba nungwarrka-langwu-wa angalya akwa ngawa nganyangwu-wa warnumamalya, mena yi-makamubaba nungkuwa, Yaweya. Yi-makameka eningaba ngayuwa-manja ki-yaminamulangwa nungkuwa. ¹⁰ Biya nara yiki-lalika ningkeningangkawura ning-ambilyu-wiya ngayuwa Mejubudamiya-manja umba ningkumarngkirradinuma ngayuwa-manje-ka. Akena nganja nara ki-yama eningerribirra eningaba nungkwa-langwa. Ningi-yakuwarrukwamanja EningiJardina Adalyuma adinubawiya, nara ebina nganyangwa umba wulkwa arnduwarra. Akena yu-kwama arakba ababurna eninginingaba nganyangwa. Kemberra aduwaba wurruwurrakambilyuma warna nganyangwa akwa ngawa awurrakambilyuma amurndakenena nganyangwa. ¹¹ Marrakba, yi-

mamurikajina-langwa ngarningka aduwaba, nari-yada a-ngajuma nawarrka Yijawa ngayuwa-manja,” ni-yama Jekaba Neningikarrawaru-wa.

Biya ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Ning-akbar•dename-ka ngayuwa angwurra. Ning-akbar•denama ngayuwa neniki-lika-langwa Yijawa nakina neniku-wardi-yada awinyamba yirruwa-manja akwa neniki-ngaji-yada yirruwa yirrababurna-langwa, yirrababurna-langwa yarnungkwarba akwa ngarningka wurridarringka akwa wurriyukwayuwa aburrajukwaba. ¹² Nungkwaja ningki-yarrkakumarnuma ayakwa kajungwa eningaba ngayuwa-manja ki-yamini-yada nungkuwa, akwa ngawa k-akumajungwuni-yada ngayuwa wurrababurna wurriyukwayuwa nganyangwa. Yi-makama kuw-arrangbijeyina-mulangwa aburra-langwa wurriyukwayuwa kuw-ababurnadina-murruwa wurrakina. Aburraja ka-wurramur•dinama wurrakina wuburra laka ajiringka ababurna mijiyelya-manja. Nara kembirra nungkwaja e-yakuwabijuma ebina ningki-yarrkakumarnumurra ayakwa-da,” ni-yama Jekaba Neningikarrawaru-wa.

¹³ Biya Jekaba n-ambilya akina-manja angalya alyarrngwalyilya. Wurdarriya-wiya kembirra nu-murndukwama akwa nu-murnduwarnuma nenukwuda-murriya ena-langwa neniku-kwi-yada nawenikba-wa Yijawa. ¹⁴ Ngalaja 200 nenukwuda adarringka-wiya akwa 20 enungkwarba-wiya, iya 200 jiba adarringka-wiya akwa 20 enungkwarba-wiya, ¹⁵ iya 30 kamila adarringka-wiya akwa eyukwayuwa

ngala-langwa, iya 40 bulukwa adarringka-wiya akwa 10 enungkwarba-wiya, akwa ngawa 20 dangki didarringka-wiya akwa 10 dadinungkwarba-wiya. ¹⁶ N-eyebijebakameka nakina amurndakakina awurrakumangbala, ngala waka nenukwuda-wiya, ngalajukwaba waka jiba-wiya, ngalajukwaba kamila-wiya, ngalajukwaba bulukwa-wiya akwa ngalajukwaba waka dangki-wiya. Biya nenu-makama warnikuminuwar•duwar•da wurrumangbala karr-akwurrajini-yada amurndakakina. Ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnikuminuwar•duwar•da ena-langwu-wa, “Yiki-likaja arakba yiki-lyengmena. Awurrakuwilyaba adinuba-wiya ka-likajama biya ambaka-murra awurrakuwilyaba ka-likajama ke-yuweyinama akina.”

¹⁷ Biya ni-yama nakina neningadinuba-wiyu-wa nenikuminuwar•duwar•da, “Yijawa nawarrka nganyangwa kin-akburranga-manja ningkakina, kini-yaminama nakina nungkuwawa, ‘Numiyambena nubungkawa nungkwalangwa?’ kini-yaminama, ‘Akwa ngambu-wa ki-likajama? Akwa angkaburra-langwa amurndakenena nenukwuda-murriya?’ kini-yaminama nawarrka. ¹⁸ Kembirra nungkwambalangwa ki-yaminama nungkuwa enuwa-wa, ‘Jekaba-langwa amurndakenena. Nakina kenumin-engkirrikaji-yada ayakwa nungkwalangwa akwa ni-larrkama amurndakenena nungkwalangwi-yada. Nakine-ka nubukwaya arija-langwa ni-likajama,’ kinu-makinama nungkuwa kembirra Yijawu-wa,” ni-yama Jekaba

ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da.

¹⁹ Biya nenu-makama nakina ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da wurrababurna-manja narr-akwurrajuwa-murrumanja jiba-murriya, nenu-makama wurrididirrbura ngawa ebina-murrada ayakwa kajungwa warniki-yami-yada wurrakina aburrajukwaba Yijawu-wa. Ni-yama aburruwa-wa, “Yikin-akburrangina-manja Yijawa kembirra yiki-yaminama enuwa-wa enena ayakwa,²⁰ ‘Yawa, Jekabe-ka kenumin-engkirrikaji-yada ayakwa nungkwa-langwa akwa ni-likajama nubukwaya arija-langwa nakina,’ yiki-yaminama kirrakina,” ni-yama Jekaba aburruwa-wa. Umba ni-lyangkiyamama nakina, “Adinubawiya kinu-menama nawarrka amurndakenena nenukwuda-murriya. Kembirra arija-langwa ken-akburranginama nakina ngayuwa. Dukwa akina-langwa ningenu-kwa-mulangwa amurndakakina kenumini-yakuwabijinama ngayuwa-da,” ni-lyangkiyamama Jekaba nakina.

²¹ Biya kembirra neni-larrkama arakba nakina Jekaba wurrumurndakibina warnikuminuwar•duwar•da, na-lyengmanguma narruwilyakama nenukwuda-murriya. Umba nambilyuma nakina yakwujina ngawa. Biya nalarrngwalyilyada arakba akina-da.

Jekaba-langwa ekirra enikaduwa

²²⁻²³ Biya makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya Jekaba nu-mirajanga nakina

akwa nenilirraki-larrkama wurradingabulena Rejila akwa ngawa Liya narringi-yakuwarrukwama adalyuma emikirra Jabakwa. Akwa ngawa wurringambilyuma wurradingabulena wurringadikuminuwar•duwar•da-kiya wurringadimikirra-kiya Bilya akwa ngawa Jilba aburringajukwaba nenilirraki-larrkama narringi-yakuwarrukwama, akwa ngawa wurrababurna-langwa wurriyukwayuwa ena-langwa. Akwa ngawa ababurna-langwa amurndakijika ena-langwa ni-larrkenuma adinakba. ²⁴ Umba nakwukawura n-ambilyuma nakina.

Eneja nuwilyaba nenumamalya ni-likenuma alyarrngwalyilya ngawa Jakabu-wa akwa arakba nenu-kuwurriyina wunalakina ayarrka-murra. Neni-yaminjama wunalakina ngawa nenu-kuwurriyina ngawu...wa. Biya akwudangwa arakba ne-kbadanga. ²⁵ Biya neni-rringka-manja nakina nenumamalya nakina Jakaba nara kinu-murndakayawayanga, kembirra nen-angkarrbaja arringka-manja. Umba ngalaja amanjenjinyirra arringka Jakaba-langwa na-lalikajuma arakba, nuw-arriyaduma akina-da.

²⁶ Biya ni-yama nakina nenumamalya Jakabu-wa, “Yi-larrkiya arakba! Adinuba ena ke-kbadiyama,” ni-yama.

Umba ni-yama Jakaba, “Ki-yengbina-manja ningkakina eningaba ayakwa ngayuwa-wa, kembirra yiba-larrkiyama ngayuwa ningkenada,” ni-yama nakina Jakaba enuwa-wa-da.

27 Eneja ni-yama nakina nenumamalya, “Ningkumiyambena ningkena ningkenimikirra?”

“Ngayuwa ningena Jekaba,” ni-yama eneja.

28 Eneja ni-yama nakina nenumamalya, “Nara arakba ngi-yengbijuma Jekaba ningkenimikirra, umba enikaduwa arakba ekirra Yijireyila nungkwa-langwa aduwaba. Ningkarra-wilyakajuwama warnumamalya-manja ningkarrubude-ka ningkakina Neningikarrawara-manja. Akwa ngarningka ningkarra-wilyakajuwama warnumamalya-manja ningkarrubude-ka ningkakina warnumamalya-manja ngarningka ngawa. Kembirra akina-langwa Yijireyila arakba ningkakina ningkenimikirra aduwaba-langwa,” ni-yama nakina. Ni-yengbinuma akina ayakwa mena akina ekirra Yijireyila ne-yaminama “nenu-kuwurriyinu-murrumanja nakina akwa Neningikarrawara.”

29 Eneja kembirra ni-yama Jekaba, “Yi-makalangwa nungkwa-langwa ekirra.”

Umba ni-yama, “Miyambena-burra nungkuwa ningki-ngayindenama nganyangwa ekirra keningmidinama?” ni-yama. Kembirra nenu-maka Jekaba-manja eningaba ayakwa kajungwa eningaba ka-ngekburakajungwuni-yada arija-langwa ena-langwa.

30 Kembirra ni-likenu-mulangwa nakina nenumamalya engku-wa eneja nakina Jekaba ni-yakuwerribika arakba nakina. Ni-lyangkiyama, “Amandangwa. Nakina-bina Neningikarrawara enuwa-na!” ni-yama nakina. “Ningeni-rringkama nenumukwurra akena ningena

ngawa ningeniba ngayuwa-da.” Kemberra ni-yengbijuwama angalya akina Buniyela mena akina ekirra Buniyela ne-yaminamurra “Neningikarrawara-langwa nenumukwurra.”

³¹ Biya numa-merrkambijanginu-manja ngawa mamawura, kemberra Jekaba ni-lalika arakba nakina akina angalya biya ni-yakuwarrukwa arakba akina Adalyuma EningiJabakwa. Akena n-arnduwarrikinuma arakba nakina, mena n-angkarrkarrkwujeyinuma arringka-manja-baba.

³² Akwa aduwaba ngawa WarningiYijireyila warnumamalya kuw-alyubarina-manja amadangkwa wurrakina, nara alyubaruma yeyerra arringka-langwa bulukwa-murriya-langwa, mena-baba nibina nenumamalya neni-ngaja-mubaba Jekaba arringka-manja-da.

33

Jekaba akwa Yijawa nen-akburranganjumulangwa

¹⁻² Akini-yada ngawa mibina-manja mamawura Jekaba neni-rringka nubukwaya Yijawa ni-likenuma enuwa-wa akwa ngarningka wurruwurrakwulyumida warnungkwarba 400 enuwa-manja. Kemberra nenilirraku-makama Jekaba wurringalakina-kiya Bilya akwa Jilba. Kemberra aburringaja narrawurra-murndukwama wurriyukwayuwa aburringa-langwa akwa nuw-alkayanguma na-lyengmanguma. Eneja kemberra nanga-makama Liya-manja. Kemberra ngalamba-langwa narringa-murndukwama wurriyukwayuwa ngala-langwa biya ngaluwa

akwa wurriyukwayuwa ngala-langwa nuw-alkayanguma akwaburrangarna. Ngarningka nanga-makama Rejila-manja. Kembirra aburnaja wunalakina Rejila akwa ngawa naburradikba Jawijiba arija-langwa nen-alkayanguma akwaburrangarna. ³ Eneja kembirra ni-likena Jekaba nakina Yijawu-wa akwudangwa akwa n-abuluwendinga ajiringka-manja kajungwa nawenikba nakakirumi-yada kenumin-engkirrikaji-yada nakina enuwa-wa. Arngkumangbala-murra akwa arngkambilyume-ka n-abuluwendingama nakina. ⁴ Akena eneja nakina Yijawa n-angkarra Jekabu-wa nenukwurukwa akwa nen-engkarrnga akwa neni-lawurangka. Biya nenu-ngwadijeyinuma ngawa wunalakina neni-kbarrngajeyinu-mubaba angwurra. ⁵ Biya Yijawa n-andeya akena neni-rringka wurrumurndakakina wurriyukwayuwa akwa wurrirndirndarrngwa. Ni-yama, “Wurruyambena warna warnumamalya?”

Eneja ni-yama Jekaba, “Neningikarraware-ka nu-marngkirradinuma ngayuwa-manja akwa nginu-kwama wurrumurndakenena wurriyukwayuwa-da.” ⁶ Kembirra aburringaja Bilya akwa Jilba narring-akwudangwukajungwa akwa ngawa wurriyukwayuwa aburringa-langwa, akwa nuw-abuluwendijeyinuma aburrajukwaba Yijawa-manja. ⁷ Kembirra ngalaja Liya ying-akwudangwukajungwa akwa ngawa wurriyukwayuwa ngala-langwa, akwa nuw-abuluwendijeyinuma aburrajukwaba. Kembirra aburnamba-langwa arija-langwa Jawijiba akwa Rejila nen-akwudangwukajungwa

wunalakina akwa nen-abuluwendijeyinuma Yijawa-manja aburnajukwaba wunalakina-da.

⁸ Eneja nakina Yijawa ni-yama, “Amurn-dakakina bulukwa-murriya ningi-rringkama lukwakwa ke-yamarrkinama akina?” ni-yama.

Enamba-langwa ni-yama Jekaba, “Ngeniy-erriya, kada akine-ka nungkwa-langwi-yada-da. Yirra-ngayindanguma ningkakina ki-yekirrerridini-yada.”

⁹ Eneja ni-yama Yijawa, “Ababurne-ka arakba ena gaya, nenikama. Umba minambilya akina nungkwaja nungkwa-langwi-yada,” ni-yama.

¹⁰⁻¹¹ Umba ni-yama ngarningka Jekaba, “Yirramini-ngayindenama amandangwa ku-wilyakini-yada nungkuwa, mena ningk-errukwulinu-mubaba ngayuwa-manja. Nare-ka ningkakina k-awinyambadina yiki-larrkena engku-wa. Umba ningkeningabe-ka ngawa ningenikumarnjena-manja. Yirra-rringkina-manja ningkenumukwurra ningkakina, akine-ka wuburra laka ningeni-rringkinama Neningikarrawara-langwa nenumukwurra arakba ngayuwa. Eneja Neningikarraware-ka nu-marnngkirradinuma nakina ngayuwa-manja akwa nginu-kwama ababurna-langwa eningerribirra ningi-ngayindanguma ebina,” ni-yama Jekaba. Kembirra arakba-langwa amurndakakina numurndaku-manguma eneja nakina Yijawa ena-langwi-yada arakba-da.

¹² Biya ni-yama Yijawa Jekabu-wa, “Kwa, arakba yi-likaja. Ngayuwa adinuba-wiya ngilyengmenama ningena,” ni-yama.

¹³ Eneja ni-yama Jekaba, “Ningkeningme-ka ningkakina nungkuwa wurriyukwayuwa nganyangwa warningbuda-ma warna. Umba k-embirrajinama ngayuwa jiba iya bulukwa akwa eyukwayuwa. Ngayuwa k-enjirrikina-manja amurndakakina muwilyaba-manja ngawa marringa ngalaja kamurndaki-jungwunama ababurna-langwa akina-da. ¹⁴ Likaja arakba lyengmena. Nganja k-aburrakiyuwarnama arija-langwa. Ki-likajama ambaka-langwa k-embirrajinama bulukwa-murriya akwa wurriyukwayuwa nganyangwa yanda-langwa yik-akburranginama ningkakina Yiduma-manja,” ni-yama Jekaba.

¹⁵ Eneja ni-yama Yijawa, “Kembirra kamurndaki-lalikinama ngayuwa wurrukwalawarningkwarba yelakwa nungkuwa-manja.”

“Miyambena-burra?” ni-yama eneja Jekaba. “Yirra-ngayindenama ningkakina kiyekirrerridini-yada,” ni-yama.

¹⁶ Kembirra akini-yada ngawa ni-lalikama eneja Yijawa akina angalya neniki-lawurradi-yada Yidumu-wa. ¹⁷ Umba eneja Jekaba ni-likena nakina eminingku-wa angalya.

N-alilikenu...wa. Biya Jakida-manja ni-yar•da arakba. Biya ni-likirakama alikira ena-langwa yakwujina umba amiyerriya ni-ngekburakama bulukwa-langwa. Biya ni-yengbijuwama angalya emikirra Jakida, mena akina ekirra Jakida ne-yaminama “amiyerriya.”

¹⁸ Bi..ya ambaka-murra ni-lalika Jekaba akina angalya akwa ni-likena engku-wa angwurra Jekemu-wa. E...ngka-langwe-ka angalya

Mejubudamiya-langwa ni-likenuma nakina ningkinyungwurra ngawa yanda-langwa ni-yar•duma Kenina-manja. Biya Jekema-manja akwudangwa ni-ngekburakama angalya. Umba akine-ka angalya Jekema aminababurna alikira iya warnumamalya akina. ¹⁹ Biya Jekaba numanga nakina angalya ena-langwa angwarndamurra. Nenu-kwama 100 angwarnda amamuwa ajilba-murra WarningiYamawa warnumamalya. Umba nakine-ka Yamawa nungwenikba Jekema-langwa nakina. ²⁰ Kembirra nuwurrak-arjiyajuwa angwarnda aldi-yada ni-ngekburakama akina Neningikarrawara-langwa. Biya ni-yengbijuwama akina alda emikirra “Neningikarrawara Nibina WarningiYijireyilangwa Warnumamalya” nakina-da.

34

*Jekema nanga-rndirrka-mulangwa
amangumangwa Dayina-manja*

¹ Arngkawura ngalaja yingi-likena Dayina dakina, dibina dadiyawarringba daburrarringba Jekaba-langwa akwa ngawa Liya-langwa, narringa-ngarranguma wurrukwa wurridar-ringka WarningiKenina dakina-da.

² Yakwujina eneja nuwilyaba nenungwarba nanga-rringkama dakina. Nenimikirra Jekema. Umba nungwenikba Yamawa NeningiYiba nakina. Nubungkawe-ka Yamawa akina-manja angalya. Umba nenikuwenikba Jekema nanga-rringka Dayina akwa nanga-manga,

biya nanga-wilyaka erriberriba-wa akwa nang-engkarrnga yakwujina. ³ Nanga-rringkama nakina dadingabe-ka akwa ni-lyelyingminuma dakina akwa eningaba ayakwa ni-yengbinuma ngaluwa-manja. ⁴ Biya kembirra nenu-makama nungwenikba-wa, “Yiminu-mena dakina dadiyara nganyangwi-yada dadingiyarrka,” ni-yama.

⁵ Kembirra eneja Jekaba n-engkirrika nakina ayakwa ebina-langwa ni-yama-mulangwa Jekema dadiyawenikba-manja akena nara kuw-ambilya yakwujina enuwa-manja warninikuwena. Nuw-ambilyuma angakubawiya bulukwa-murriya-manja wurrakina. Kembirra n-embirrarinuma Jekaba warnikilawurradi-yada wurrakina. Kaba ngawa n-ambilyuma nakina-da.

⁶⁻⁷ Na-lawurradinu-manja angalyu-wa warninikuwena Jekaba-langwa aburnaja Jekema akwa nungwenikba Yamawa neni-likena yenjerrickina ayakwi-yada wunalakina. Kembirra arakba aburraja Jekaba-langwa warninikuwena nuw-engkirrika-manja akina ayakwa narrak-ar-darre-ka awinyamba. Ne-yama, “Awurruwurrariye-ka ni-yamama nakina nenumamalya-da,” ne-yama. “Yirreni-yelijuma nakina yirrababurna-langwa yarnumamalya YarningiYijireyila nanga-mangu-mulangwa erribirra nakina Jekaba-langwa dadiyawenikba-da,” ne-yama wurrakina.

⁸ Umba eneja Yamawa nungwenikba Jekema-langwa ni-yama Jekabu-wa, “Nenikuwarrke-ka ni-lyelyingminama dadiyawenu-wa, kemba

kinu-kwuna nakina?” ni-yama. ⁹ “Yak-akumurnama ayakwa yalakena aduwaba. Yiku-kwunama kirrakina wurradidiyawenungwa nungkwurra-langwa, kembirra yirramba-langwa ka-kwunama yirra-langwa dadiyawarrka-murriya nungkwurruwa-wa. ¹⁰ Kembirra yik-ambilyama kirrakina yirra-langwa-manja angalya ngarruwurakawura-ma. Yikingayindena-manja, kembirra yik-ambilyama eningerribirra-manja angalya kirrakina. Eningerribirre-ka warka yik-akburranginama kirrakina kajungwa yiku-meni-yada aningamurriya. Akwa ngarningka nungkwurra-langwa angalya yiku-beyindenama akina,” ni-yama Yamawa.

¹¹⁻¹² Eneja Jekema ni-yengbinuma enambalangwa ayakwa Dayina-langwu-wa nungwadikba akwa ngala-langwu-wa wurrawuwada. Ni-yama, “Marrakba, wurr-errukwuliya-langwa nganja ningena. Yirru-makina ayakwa. Eningerribirra amurndakijika kirri-ngayindenama kirrakina ka-kwunama akina. Yiki-lyangkuwamina-manja yikingi-yakeyina-manja yirringalakena kembirra ka-kwunama ningena ngayuwa angwarnda iya amurndakijika nungkwurruwa-wa-da,” ni-yama Jekema.

¹³ Akena aburraja Jekaba-langwa warninikuwena neni-kadikama Jekema-manja akwa nungwenikba-manja ni-yama-mulangwa Jekema nakina. ¹⁴ Ne-yama, “Nara-manja a-ringandijungwuma a-mukaduwamurrikajungwuma ningkakina kembirra nara a-kwama yarna dadiyamarnjarrka

yirra-langwa nungkuwa-wa. Yiki-yeliename-ka.
¹⁵ Uмба yiku-mukaduwapurrikajungwuna-
 manja nungkurnuwa akwa nungkwurna-
 langwa warnungkwarba wurrababurna-langwa
 kajungwa yirruwa wuburra yiki-yamini-yada
 kirrakina, kembirra yirruwa ka-kwunama
 daka dadiyamarnjarrka nungkuwa-wa-da.
¹⁶ Ka-kwunama yirra-langwa dadiyawarrka-
 murriya nungkwurruwa-wa, kembirra
 nungkwurramba-langwa yiku-kwunama
 nungkwurra-langwa wurradidiyawenungwa
 yirruwa-wa. Yik-ambilyame-ka yarna yelakwa
 kembirra ngarruwurrakawura-ma ngawa-da.
¹⁷ Akena nara-manja a-lyanguwamama a-
 ringandijungwuma karna kirrababurna-langwa
 karningkwarba kembirra yiking-angkirnama
 arakba dadiyamarnjarrka akwa yiki-lalikinama
 yarna enena angalya nungkwurra-langwa-da,”
 ne-yama.

¹⁸ Eningabe-ka akina ayakwa ebina nen-
 engkirrikama Jekema akwa nungwenikba
 wunalakina. ¹⁹ Kembirra nara kin-ambudidina
 Jekema umba ni-yama nakina ebina-langwiya
 ayakwa ngawa-da mena ni-lyelyingminuma
 dakina Dayina-baba-da. Jekeme-ka nakina
 numikbiyiya-dangwa naruma ena-langwa-manja
 warnumamalya.

²⁰ Biya kembirra neni-likena wunalakina
 Yamawa akwa nenikuwenikba Jekema
 akawiyuwiyebu-wa ebinu-wa adaku-wa
 angalya akwulyelyimbukwaju-wa ayakwi-yada
 wunalakina. Biya nenu-makama wurruminakina
 angalya. ²¹ “Warne-ka warnungkwarba

wurruumilyukwa na-werrikumarrngbijeyinama,” ne-yama. “Ab-ambilya yelakwa ngakwurra-langwa-manja angalya ngakwurruwa akwa abu-likaja erribirra enena-manja angalya. Adirrunwarna ena angalya ngakwurra-langwa, kembirra aburra-langwa aburrajukwaba ena angalya-da. Ngarra-mena aburra-langwa wurradidiyawarrngwa umba ngarra-kwuna kembirra arrkala wurradidiyawarrka ngakwurra-langwa aburra-langwi-yada wurradidingiyarrngwa. ²² Umba aburraja wurrumurndakenena warnumamalya ngarrabu-ngayindenama ngakwurruwa aku-mukaduwamurrikajungwunama ngarnungk-warba, wuburra ne-yaminjaminama wurrakina. Nara-manja, kembirra nara a-lyangukwamama wurrakina akwa nara yelakwa ambilyuma ngakwurruwa ngarruwurakawura-ma ngarna-da. ²³ Yelakwa kuw-ambilya-manja wurrakina ngarruwurakawura-ma, kembirra ngakwurra-langwi-yada arakba ababurna-langwa jiba-murriya iya amurndakijika-murriya narri-larrngkuwilyakamura yangkwurrangwa akina-da. Kembirra aka-makina wurrakina kuw-ambilyama yelakwa-da,” neni-yama Jekema akwa nungwenikba.

²⁴ Aburraja wurrababurna-langwe-ka warnungkwarba wurruminakina angalya namurndaki-yama, “Eningabe-ka ayakwa akina,” na-makijeyinuma wurrakina. Biya kembirra na-mukaduwamurrikajeyina arakba wurrababurna-langwa warnungkwarba.

²⁵⁻²⁶ Bi...ya mabiyakarbiya-manja marringa

nuw-arrkwujeyinu-wiya ambaka wurrakina
 warnungkwarba, aburnaja kembirra Jekaba-
 langwa wunambilyuma warnikuwabulena
 Jimiyina akwa Libaya, Dayina-langwa
 nawadikba-kiya, nenu-wilyaka kaliwanga, nen-
 ajabangwuna, kembirra nen-awiyebena arumu-
 wa angalya amurama-langwiya. Kembirra
 narra-wardanguma wunalakina Yamawa
 akwa nenikuwenikba Jekema akwa ngawa
 wurrababurna-langwa warnungkwarba.
 Kembirra narringa-jadijuwa wunalakina
 Dayina Jekema-langwa-langwa alikira akwa
 nabuki-lyumada arakba-da. ²⁷ Kembirra
 narra-wardangu-mulangwa wunalakina
 wurrababurna-manja warnungkwarba, aburraja
 Jekaba-langwa wurrukwala warninikuwena
 namurndaki-likena narrumurndaku-manga
 eningerribirra amurndakijika-murriya akwa
 narru-wilyakama aburra-langwi-yada. Kembirra
 yadikina narramini-lawurrakajuwa awurrariya
 narringa-yeliju-mubaba dadiyamarnjarringba.
²⁸ Narru-manguma jiba iya nenukwuda iya
 bulukwa iya dangki akwa ngawa amurndakijika,
 ababurna-langwa amurndakibina nuw-
 ambilyu-murumurra angalya-manja arrawa,
 akwa ngawa amurndakibina nuw-ambilyu-
 murumurra erriberriba-manja. ²⁹ Ababurna-
 langwa alarrngekburna narru-mangume-ka.
 Akwa wurrababurna-langwa wurridarringka
 akwa ngawa wurriyukwayuwa aburra-
 langwa narra-manguma. Akwa ngarningka
 eningerribirra alikira-langwa narru-mangume-
 ka wurrakina-da.

30 Uмба енеја Јекаба ни-јамана накина
 вуналакина-кија-ва Јимијина аква Либайу-
 ва, “Нунгквурнува јиррумине-нгекбуракана
 авуррија нагјангва. Адуваба-
 лангва абурраја вана ВарингиКенина
 ванумамалја кабу-виррикинана-ка
 нагува-ва. Абуррајукваба ВарингуБереја
 ванумамалја аква нага варингеррибра
 ванумамалја ена-манја ангалја кабу-
 виррикинана-ка,” ни-јамана. “Вуррамбавура
 вулка вана ванунгкварба нагјангва-
 да. Кембрира вуррувурракина ке-јакејина-
 манја кајунгва кабу-авинјамбини-јада
 нагува-манја, кема акабу-јеррукуванана-
 ка нагквуррува-да,” ни-јамана.

31 Абурнаја нени-јамана вуналакина,
 “Нара амини-нагјандума јиналана
 дадијамарнајаррака дакина е-јелијума ерибра
 вурракина-да, аква аминана-лангва јини-
 јамана јиналана-да,” нени-јамана Јекабу-ва
 нени-мака-да.

35

Jekaba ni-lawurradinu-mulangwa Bedelu-wa

1 Енеја накина Ненингикаррава ни-јамана
 Јекабу-ва, “Ликаја араба ена-вија Бедулу-
 ва аква кабу-амбилја јаквужина. Јаквужина
 ки-јар-дија-манја нунгкува, кембрира ки-
 нгекбуракина ала нагјангви-јада.
 Нагуве-ка нина Ненингикаррава
 нингина нинги-јаданума нунгкува-манја
 акини-јада нага нинки-лијумду-манја

nungkuwa nawena-langwa Yijawa-langwa,” ni-yama.

² Eneja kembirra Jekaba ni-yengbinuma amurndakenena ayakwa ena-langwa-manja warnumamalya akwa ngawa wurrukwala-manja warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murrumanja enuwa-manja wurrakina. Ni-yama, “Wurru-wurriya akina akiringiringanda amalawudawarra amurndakijika nungkwurra-langwa, ebina kirru-manguma wurrukwala-langwa warnumamalya. W-ajarrijungwuna arakba, kembirra yik-awiyebena dumungkwur•da dumbala. ³ Aki-lalikinama ena angalya aki-likaji-yada Bedeluwawa. Yakwujina ki-ngekburakinama ngayuwa alda Neningikarrawara-langwa. Nakina-binda nginu-mamurikajuwama ngayuwa ninguwerrikawarriyadinu-manja ningibina. Ngayuwa-manja ngawa-da ni-likenuma Neningikarrawara-da amurndakibinu-wa angalya ngayuwa ningilikenu-murruwa-da,” ni-yama Jekaba.

⁴ Kembirra aburraja nenu-kwa wurrakina Jekaba-manja amalawudawarra ababurna-langwa akwa ngawa amurndakijika eningumadalingwa amurndakibina nuw-awiyebeyinuma wurrakina mada-manja. Umba Jekaba numungkadina edirra biya numurndaku-wurranga arrawu-wa ababurna-langwa biya ni-rungkwaba arakba arrawa akina. Ngalaja ebina edirra numungkadinuma nakina Jekema-manja akwudangwa nuw-ambilyuma akina, ebina-manja akwurdukwurda eka arrawa. ⁵ Kembirra arakba aburraja Jekaba akwa warninikuwena

ena-langwa nawurraki-likena wurrakina. Umba aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya Jekema-manja iya akwala-manja angalya akwudangwa nawurrak-akbar•da wurrakina akwa na-waranguma wurrakina nara karra-larrmanga-da.

⁶ Aburraja kembirra Jekaba-murriya nuw-alilikenu...wa. Biya arakba Luja-manja nawurrak-ambarringa yakwujina. Akine-ka angalya Kenina-manja nuw-ambilyuma akena aduwaba ngarri-yengbijnama Bedela akina. ⁷ Biya ni-ngekburaka yakwujina alda angwarndamurra. Biya ni-yengbijuwama angalya emikirra “Neningikarrawara NeninguBedela.” Nu-kwama akina emikirra mena arakba-wiya nakina Neningikarrawara n-abilyerrikajungwu-mubaba yakwujina enuwa-manja akini-yada ngawa ni-lyumadu-manja nawenikba-langwa nakina.

⁸ Ngalaja yingi-jungwa arakba Ribekalangwa dadikuminuwar•duwar•da didarringka dadimikirra Debura. Aburraja kembirra narringa-wilyaka dadikijungwa adirrungharnuwa eka nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada biya narringa-yindirruwarna dakina akina-manja eka arrawa. Biya akina eka Bedelamanja akwudangwa narri-yengbijuwama “Eka Nangwadeyinumurrumanja” emikirra.

⁹ Yakwujina ngawa Bedela-manja, ni-lawurradinu-mulangwa nakina Jekaba angaluba Mejibudamiya-langwa, eneja Neningikarrawara ni-jadinga nakina ngarningka enuwa-manja. Biya ni-yengbina eningaba

ayakwa eningilyamarmba enuwa-wa. ¹⁰ Ni-yama Neningikarrawara nakina enuwa-wa, “Nungkuwa ningkena ningkenimikirra Jekaba umba aduwaba-langwa Yijireyila ngarningka ekirra nungkwa-langwa akina-da,” ni-yama nakina. Nenu-kwame-ka nakina enena ekirra enikaduwa Jekaba-manja ¹¹ biya ni-yama enuwa-wa, “Ngayuwe-ka ningena Neningeningikarrawara ningingbuda-dangwa. Nungkwaja ka-wilyakina ningkakina wurrababurna numirena-murriya warnikinikaduwa. Aburraja wurrakina kuw-ababurnadinama akwa ka-wurrakwulyumidadinama wurrilyimberrk-wulyumida warnumamalya wurrilyimber-rkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba kuw-ambilya-murruwa arakba wurrumurndakakina. Umba aburraja wurrukwala wurrububungkawa wurrakina ka-bungkawadinama aburra-langwa-manja angalya. ¹² Umba nganja yiba-kwunama angalya ebina ningenu-kwama adinuba-wiya Aburiyama-manja biya kembirra enamba-langwa Ajika-manja. Nungkuwa-manja yiba-kwunama aduwaba akwa ngawa warnikinikaduwa-manja numirena-murriya aburramba-langwa,” ni-yama Neningikarrawara Jekaba-manja-da. ¹³ Biya neni-lalika arakba-da.

¹⁴ Eneja kembirra Jekaba n-arjiyajuwa awilyaba-ma angwarnda kajungwa neniki-yakuwerribiki-yada nakina Neningikarrawara-langwa ayakwa. N-arjiyajuwama akina ebina-manja ngawa angalya Neningikarrawara ni-yengbinu-murrumanja enuwa-wa. Biya ni-jirabama amalyirra akwurena-langwa akwa

ngawa aliba-langwa amalyirra yakwujina akina-manja angwarnda kajungwa akwurdukwurdi-yada ngawa akina-da. ¹⁵ Biya ni-yengbijuwama nakina akina angalya Bedela, mena akina ekirra Bedela ne-yaminama “alikirra Neningikarrawaralangwa.”

Yingi-jungwu-mulangwa Rejila

¹⁶ Biya kembirra Jekaba akwa ena-langwa warnumamalya narri-lalikama akina angalya Bedela warniki-liki-yada wurrakina nuw-angkarrinu-murruwa arrirra dalada engembuwa Eburadu-wa. Akena, nara-wiya karr-akburrangarna Eburada, ngalaja yinguwerribikajungwa arakba Rejila. Kembirra nuw-ambarringa arakba wurrakina wilyarra. Umba ying-arrkwujeyina angwurra dakina Rejila. ¹⁷ Ngalaja duwilyaba dadikuminuwar•duwar•da didarringka nanga-mamurikajuwa dakina. Akena ying-arrkwujeyina ngawa dakina Rejila angwurra. Kembirra dakina didarringka yingi-yama ngaluwa-wa, “Nara akbar-duma. Mungkwa-ba ngarningka naka niyukwujiya nenungkwarba,” yingi-yama. ¹⁸ Akena dadiki-jungwangeni-yada arakba dakina Rejila. Biya yingi-ngengkuwanginu-manja dakina eningilukwuniyawa arrirra yingini-yengbijuwama Benani nenimikirra, mena akina ekirra Benani ne-yaminama “naburraka nganyangwa-langwa awerrikawarriya.” Umba eneja nakina Jekaba neni-yengbijuwama nenikuwenikba Benjimina, mena akina ekirra

Benjimina ne-yaminama “eningaba kenak-akburranginama nenikuwarrka.”

¹⁹ Kemberra yingi-jungwu-mulangwa dakina Rejila aburraja narringa-yindirruwarna dakina mulikarrkbidjina mamurukwa mibina numulikajama angerriba Eburadu-wa. Adinubawiya Eburada narri-yengbijuwama emikirra angalya akina, umba narri-kuwarrukwajuwama emikirra, kemberra arakba Bediliyema akina emikirra angalya aduwaba. ²⁰ Umba dibina narringa-yindirruwarnu-murrumanja eneja nakina Jekaba n-arjiyajuwa awilyabama angwarnda yakwujina kajungwa kiniyakuwerribikaji-yada ngaluwa-wa. Kemberra akina ngawa aduwaba-da. ²¹ Biya kemberra Jekaba-murriya narru-makilalika akina angalya arakba umba na-likena engembu-wa Ederu-wa. Akina-manja angalya Edera ngalaja awilyabama alikira alingajirrirra nuw-arjeyuma yakwujina. Biya narruwurraki-ngekburakama arakba aburra-langwa angalya alalubaja wurrakina-da.

Warninikuwena Jekaba-langwa-langwa

²² Kemberra nuw-ambilyu-wiya Jekabamurriya yakwujina, eneja nenikuwenikba Rubina nanga-rndarrka dadikuminuwar•duwar•da didarringka nungwenikba-langwa dibina Bilya. Eneja kemberra n-engkirrika nungwenikba ayakwa akina-langwa biya n-awinyambade-kanakina-da.

Umba aburraja wurrumemberrkwa wurrambilyuma warninikuwena Jekaba-langwa wurrakina n-akumakajungwunuma

nakina. ²³ Biya Liya-langwa wurrabuburrada warnimikirra Rubina, naruma-dangwa nenikuwenikba Jekaba-langwa, iya Jimiyina iya Libaya iya Juda iya Yijakara akwa ngawa Jebulina. ²⁴ Umba aburnaja Rejila-langwa wunenimikirra-kiya Jawijiba iya Benjimina. ²⁵ Umba aburnaja Rejila-langwa-langwa dadikuminuwar•duwar•da Bilya-langwa wunenimikirra-kiya Dena iya Nabudali. ²⁶ Akwa ngawa wunalekbina Liya-langwa-langwa dadikuminuwar•duwar•da Jilba-langwa wunenimikirra-kiya aburnajukwaba Keda iya Ajera. Na-rukwurukwularreyinuma wurrakina warninikuwena Jekaba-langwa Mejubudamiya-manja ngawa wurrababurna-langwa-da.

Ni-jungwu-langwa Ajika

²⁷ Biya Jekaba-murriya nawurraki-likena arakba Ajiku-wa ebinu-wa angalya n-ambilyu-murruwa adinuba-wiya Aburiyama umba kembirra enamba-langwa nenikuwenikba Ajika. Emikirra angalya Mamura. Umba akwudangwa nuw-ambilyumurra engemba Yebirena. Biya yakwujina Ajika-manja ngawa nuw-ambilyuma arakba wurrakina. ²⁸⁻²⁹ Umba nakine-ka Ajika n-eniyerringkadinuma arakba. Biya n-ambilyu-manja nakina Ajika 180 mamarika iya yinungkwura kembirra ni-jungwa. Aburnaja kembirra wunalakina warnikuwabulena Yijawa akwa ngawa Jekaba neni-yindirruwarnuma nakina-da.

36

Wurrumirumirena Yijawa-langwa-langwa

¹ Amurndakenena ekirra nuw-
 arrikarrijajungwunama Yijawa-langwa-langwa
 warninikuwena. Ambilyuma ekirra ena-
 langwa, awilyaba Yijawa umba awilyaba
 engka Yiduma akina. ² Nenu-manguma nakina
 Yijawa wurridarringka WarningiKenina ena-
 langwi-yada wurradidingiyena. Duwilyaba
 dadingiyenikba ena-langwa dadimikirra
 Ada, dibina dadiyawenikba Elena-langwa.
 Nakine-ka Elena NeningiYida nenumamalya.
 Umba duwilyaba dingka dadingiyenikba
 Yijawa-langwa Awalibama dakina. Umba
 Awalibama dadiyawenikba Anaya-langwa
 dakina, umba numiradikba Jibiyena NeningiYiba
 nenumamalya nakina. ³ Umba ngalaja
 duwilyaba dingka dadingiyenikba Yijawa-
 langwa dadimikirra Bajumada. Umba dakina
 Bajumada dadiyawenikba Yijumeyila-langwa
 umba darrkuwenikba Nubeyada-langwa dakina.

⁴ Ngalaja Ada yinginum-in-arrangbama
 Yijawa-langwa nenikuwenikba nuwilyaba-ma
 Elibaja. Umba ngalaja Bajumada yinginum-in-
 arrangbama nenikuwenikba Yijawa-langwa
 nuwilyaba-ma nenimikirra Ruwela. ⁵ Umba
 ngalaja Awalibama yinginum-in-arrangbama
 wurrabiyakarbiya warninikuwena Yijawa-
 langwa. Wurrubukalakina warnimikirra
 Jeyija iya Jalama akwa ngawa Kawura.
 Wurrakine-ka warninikuwena Yijawa-langwa

na-rukwularreyinuma Kenina-manja angalya wurrakina-da.

⁶ Eneja kembirra Yijawa ni-likena arakba nakina eminingku-wa angalya. Nenu-wilyakama nakina wurradidingiyena ena-langwa iya warninikuwena iya wurradidiyawena ena-langwa akwa aburrajukwaba wurrumurndakibina warnumamalya nuw-ambilyu-murrumurra enuwa-manja. Akwa nu-wilyakama ngarningka bulukwa-murriya iya amurndakijika-murriya amurndakibina nu-manguma nakina Kenina-manja. Ni-likenuma nakina engku-wa kajungwa wuneyebijebi-yada Jekaba-langwa kin-ambilyiyada nakina, ⁷ mena eyukwujiya-baba angalya wunalakina-kiya-langwa Yijawa-langwa iya Jekaba-langwa, akwa ababurna-baba bulukwa-murriya aburna-langwa-da. ⁸ Kembirra ni-likenuma nakina Yijawa Yidumu-wa, biya yakwujina angakingakarjiyinga-manja angalya n-ambilyuma-da ena-langwa warnumamalya aburruwa-da.

⁹ Nenungkwulyube-ka nakina Yijawa WarningiYiduma-langwa warnumamalya. Umba amurndakenena ekirra nuw-arrikarrijungwunama ena-langwa-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa-langwa. ¹⁰⁻¹⁴ Wurrumurndakeyena warninikuwena wurrumangbala Yijawa-langwa. Nuwilyaba nenimikirra Elibaja naburradikba Adalangwa, umba nuwilyaba nenimikirra Ruwela naburradikba Bajumada-langwa, umba wurrabiyakarbiya wurrabuburrada Awalibamalangwa warnimikirra Jeyija iya Jalama akwa

Kawura. Umba eneja nungwadikba Awalibama-langwa nenimikirra Anaya, umba eneja numiradikba nenimikirra Jibiyena.

Umba wurrumurndakeyena warninikuwena wurrumangbala wurruwilyaba Elibaja-langwa warnimikirra Demena iya Awuma iya Jubawa iya Kadama iya Keneja akwa Amaleka. Umba Amaleka-langwa dirndenikba dadimikirra Dimina.

Umba wurrumurndakeyena warninikuwena wurrubukabiyarbuwa Ruwela-langwa warnimikirra Neyada iya Jera iya Jama akwa Mija.

¹⁵ Eneja Yijawa nakina nenungkwulyuba wurruwurrakwulyumida-langwa warnu-mamalya. Eneja nenikuwenikba Elibaja nibina naruma-dangwa nungwarringbe-ka nakina warna-langwa wurrububungkawa. Warnimikirra wurrakina Demena iya Awuma iya Jubawa iya Keneja ¹⁶ iya Kadama akwa Amaleka wurrakina-da. Umba ngalaja duminjarringba aburra-langwa Ada, dibina dadingiyenikba Yijawa-langwa dakina-da.

¹⁷ Umba Yijawa-langwa nenikuwenikba Ruwela nungwarringba nakina warna-langwa wurrubukubungkawa. Warnimikirra wurrubukalakina Neyada iya Jera iya Jama akwa Mija. Umba ngalaja duminjarringba aburrubukwurra-langwa Bajumada, dibina dadingiyenikba Yijawa-langwa dakina-da.

¹⁸ Umba Yijawa-langwa warninikuwena Jeyija iya Jalama akwa Kawura wurrubukalakina wur-rubukubungkawa aburrubukwurrajukwaba.

Umba ngalaja dirndarringba aburrubukwurra-langwa Awalibama, dibina dadingiyenikba Yijawa-langwa umba dadiyawenikba Anaya-langwa dakina-da.

¹⁹ Umba wurrumurndakakina kembirra warninikuwena akwa wurrumirumirena Yijawa-langwa wurrububungkawe-ka wurrakina wurrilyimberrkwulyumida-langwa warnumamalya, umba wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimberrkeyebijeba wurrakina-da.

Wurrumirumirena Jeyira-langwa-langwa

²⁰ Eneja nakina Jeyira NeningiYari nakina. Umba ena-langwa warninikuwena nuwambilyumurra wurrakina angakingakarjiyingamanja angalya Yiduma. Warna warnimikirra aburra-langwa. Naruma-dangwa Ladena nakina iya Jawubala iya Jibiyena iya Anaya ²¹ iya Dijina iya Ejera umba neningarija-langwa nakina Dijena. Warne-ka warninikuwena Jeyira-langwa wurrububungkawa WarningiYari-langwa warnumamalya Yiduma-manja angalya wurrakina-da.

²² Umba wunalakena wunambilyuma warnikuwabalena Ladena-langwa wunenimikirra-kiya Yari akwa ngawa Yemena. Ngalaja Ladena-langwa darrkuwenikba dadimikirra Dimina dakina-da.

²³ Umba wurrumurndakeyena warninikuwena wurrumangbala Jawubala-langwa warnimikirra Albana iya Meniyada iya Ebela iya Jubawa akwa Awanama wurrakina-da.

24 Umba wunalakena wunambilyuma warnikuwabulena Jibiyena-langwa wunen-imikirra Ayiya akwa ngawa Anaya. Umba Anayeka nakina-bina nenungkwarba n-akburrangama amukwa akungwa ardidarra akina-manja angalya nara-murrumanja warnumamalya kuw-ambilya. N-akburrangama akina nangawurrak-embirrajuwa-murrumanja nakina dangki nungwenikba-langwa-da.

25 Umba naka nenikuwenikba Anaya-langwa nenimikirra Dijina umba dadiyawenikba dadimikirra Awalibama.

26 Umba wurrubukalakena wurrubuk-abiyarbuwa warninikuwena Dijina-langwa warnimikirra Yemidena iya Ejibena iya Yidirena akwa Kerena.

27 Umba warna warninikuwena wur-rubukabiyakarbiya Ejera-langwa. Warnimikirra Bilyena iya Jayabana akwa Akana wurrubukalakina-da.

28 Umba wunalakena wunambilyuma warnikuwabulena Dijena-langwa. Wunen-imikirra Wija iya Arena wunalakina-da.

29-30 Umba warne-ka warnungkwarba wurrububungkawa WarningiYari-langwa warnumamalya, Ladena iya Jawubala iya Jibiyena iya Anaya iya Dijina iya Ejera akwa ngawa Dijena. Nuw-ambilyuma wurrakina akina-manja angalya aringbirra-manja Yiduma. Umba wurreyebijeba na-bungkawadinuma aburra-langwa-manja warnumamalya wurrakina-da.

Wurrububungkawa-langwa Yiduma-manja

31 Nara-wiya wurribina wurrububungkawa wurrarumuruma Yijireyila-manja, aburraja kembirra warna wurrububungkawa wurrarumuruma namurndaku-bungkawadinuma wurrakina WarningiYiduma-manja warnumamalya akwa ne-yuweyinuma wurrakina.

32 Neningadinuba-wiya Bela, nenikuwenikba Biyawa-langwa, nu-bungkawadinuma nakina Yiduma-manja. Umba ena-langwa angalya aminababurna alikira iya warnumamalya Dinyaba akina.

33 Ni-jungwunu-mulangwa Bela, enambalangwa kembirra Jawubaba, nenikuwenikba Jera-langwa, numa-manguma ena-langwa mamurukwa. Umba ena-langwa angalya Bajiraya akina.

34 Ni-jungwunu-mulangwa Jawubaba, enambalangwa kembirra Yajama NeningiDemena numamanguma ena-langwa mamurukwa akwa nu-bungkawadinuma nakina.

35 Ni-jungwunu-mulangwa Yajama, enambalangwa kembirra Yadada, nenikuwenikba Budada-langwa, nu-bungkawadinuma nakina. Umba ena-langwa angalya aminababurna alikira iya warnumamalya Abuda akina. Umba na-wardiyinu-manja Yadada akwa WarninguMidiyena warnumamalya akina-manja angalya Mawaba, aburraja Yadada-langwa warnungkarba wurrawinyamba na-minangkirraja wurrumurndakakina WarninguMidiyena warnumamalya wurrakina.

³⁶ Ni-jungwunu-mulangwa Yadada, enambalangwa kembirra Jamula NeninguMajireka nu-bungkawadinuma nakina.

³⁷ Ni-jungwunu-mulangwa Jamula, enambalangwa kembirra Jawula nu-bungkawadinuma nakina. Ena-langwa angalya Riyabada adalyumanja nuw-ambilyumurra akina.

³⁸ Ni-jungwunu-mulangwa Jawula, enambalangwa kembirra Bali-Yenana, nenikuwenikba Akbawa-langwa, nu-bungkawadinuma nakina.

³⁹ Ni-jungwunu-mulangwa Bali-Yenana, enambalangwa kembirra Yadada NeninguBawa nu-bungkawadinuma nakina. Ngalaja Yadadalangwa dadingiyenikba dadimikirra Miyedabela. Umba eneja nungwadikba ngala-langwa Madireda, umba eneja numiradikba nenimikirra Mejeyeba nakina.

⁴⁰ Eneja nenungkwulyube-ka nakina Yijawa wurrababurna-langwa WarningiYiduma warnumamalya. Umba wurrumurndakenena wurrububungkawa aburra-langwa, warnimikirra Dimina iya Alba iya Jededa ⁴¹ iya Awalibama iya Ela iya Binana ⁴² iya Keneja iya Demena iya Mibijara ⁴³ iya Makidiyela akwa ngawa Yirama. Umba aburra-langwa angalya neyengbijajungwunuma amurndakakina aburra-langwa-langwiya ekirra amamalya-langwiya akina-da.

37

*Jekaba-langwa-langwa warnumamalya -
Jawijiba-langwa akwa wurrarrkwurrkuwena-
langwa*

¹ Eneje-ka Jekaba nakina n-ambilyumurra yakwujina ngawa Kenina-manja angalya n-ambilyu-murrumanja nungwenikba adinuba-wiya nakina. ² Enena kembirra alawudawarra ena-langwa-langwa warnumamalya.

Eneje-ka nakina Jawijiba mememberrkwa mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra arakba. Kembirra Jawijiba akwa ena-langwa wurrukwala wurrar-rkwurrkuwena narr-embirrajuwama wurrakina jiba iya nenukwuda nungwarringba-langwa. Umba aburringaja wurrumurndakakina-langwa wurrirndirndarrngwa Bilya akwa Jilba, Jekaba-langwa wurratingabulena-kiya wurringalakina. Kembirra ena-langwa wurrarrkwurrkuwena nuw-arriyakajungwunu-manja awurruwurrariya-langwa, eneja ni-likenuma Jawijiba nakina Jekabu-wa akwa nenu-makama nungwenikba-manja akina-langwa awurrariya.

³ Umba eneja Jawijiba-langwa nungwenikba Jekaba Jawijiba-manja angwurra nakina ni-lyelyingminuma, mena ni-rukwularruma nakina n-eniyuwangkwudinu-manja nungwenikba. Kembirra Jekaba nakina nenuminu-warrkame-ka dukwulyubena dilingajirrirra dumbala Jawijiba-langwa. ⁴ Akena aburraja neni-rringkama wurrakina wurrarrkwurrkuwena nungwarringba nakina angwurra ni-lyelyingminuma Jawijiba-manja, kembirra nenu-wirrikbama wurrakina angwurra Jawijibu-wa. Nara arakba ke-yengbina amarngkuwarruwalya ayakwa enuwa-wa-da.

5 Muwilyaba-manja meningalyarrng-walyilya marringa eneja nakina Jawijiba ni-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Kembirra nenuwurraku-makama wurrarrkwurrkuwena-manja akina-langwa akwulyangburarrka. Akena aminakina-langwa angwurra ngawa nenu-wirrikbama aburraja wurrakina kembirra ngarningka-da.

6 Eneja ni-yama nakina Jawijiba aburruwa-wa, “W-engkirraja-langwa enena akwulyangburarrka ningi-lyangburarrkinuma ngayuwa,” ni-yama. ⁷ “Ngarrakine-ka ngarrababurnalangwa ngarruwurraku-war•danguma warka errekba-manja. Ngarruwurraki-lamiranguma arakba merra-ma eninganinga amarda ebina ngarri-ngkarrngarnuma adinuba-wiya. Akena adirrariyaba ngalaja nganyangwa amarda akina na-kuwarjiyigama umba nungkwurra-langwa na-ngwurrkwarrngarnuma nganyangwa-manja. Kembirra amurndakakina nungkwurra-langwa nawurrak-abuluwenduma umba nganyangwa eyirrbiyirrba ngawa na-kuwarjeyuma akina-da. Nawurrak-abuluwenduma akina nungkwurra-langwa mena eningma nganyangwa amarda aruma akina amikbiyiya alyengma-da,” ni-yama Jawijiba nakina-da.

8 Aburraja wurrarrkwurrkuwena ne-yama wurrakina enuwa-wa, “Kembirra ningki-lyangkiyaminama ningkakina kubungkawadinama yirruwa-manja-na!” ne-yama. Kembirra ngarningka ngawa wurrakina nenu-wirrikbama angwurra akina-langwa akwulyangburarrka akwa

warningma-baba wurrakina ni-likenuma nakina
 nenikumarnjarringba nungwarringba-wa akwa
 nenu-makama nakina-manja ebina-langwa
 awurrariya nuw-arriyakajungwunu-mulangwa.

⁹ Bi...ya ambaka-murra ngarningka eneja
 ni-lyangburarrkinuma nakina Jawijiba, akwa
 nenuwurraku-makama ngarningka wurrakinu-
 wa wurrarrkwurrkuwena. “Ngarningke-ka
 ningena ningi-lyangburarrkinuma awilyaba
 akwulyangburarrka,” ni-yama. “Ngalaja
 mamawura akwa ngawa yimawura akwa
 dakilyingajanga dumemberrkwa duwilyaba
 nawurrak-abuluwenduma akina ngayuwa-
 manja,” ni-yama. ¹⁰ Akwa ngarningka nenu-
 makama ngawa nungwenikba-manja nakina-da.

Eneja nakine-ka nungwenikba n-awinyambada
 arakba nenikuwenikba-manja. “Amiyambene-
 ka akina akwulyangburarrka ningki-
 lyangburarrkinuma?” ni-yama nakina. “Ningki-
 lyangkiyaminama ningkakina ngayuwa iya
 dirndena akwa narrkuwena-murriya yiki-
 likajama yarna yik-abuluwendama nungkuwa-
 manja-na?” ni-yama.

¹¹ Kembirra aburraja wurrumurdakakine-
 ka wurrarrkwurrkuwena namurndaki-
 yakwujaminuma enuwa-langwa umba eneja
 nungwenikba n-engkirrikenuma ngawa alakina-
 kiya-wa akwulyangburarrka nakina-da.

*Wurrawuwena nuw-angburadinu-mulangwa
 Jawijiba-manja akwa neni-larrka-mulangwa
 Yijibu-wa*

12 Akini-yada ngawa Jekaba akwa ena-langwa warnnikuwena nuw-ambilyumurra wurrakina ekbilyuwalya-manja angalya emikirra Yebirena. Biya Jawijiba-langwa wurrarrkwurrkuwena nalikenuma wurrakina Jekemu-wa. Yakwujina narruwurrak-akwurrājuwama nungwarringbalangwa jiba iya nenukwuda.

13 Eneja kembirra nungwenikba nenuma nakina Jawijiba-manja, “Ki-likajama ningkena nungkwajukwaba Jekemu-wa. Wurrakina narrkuwena-murriya narruwurrak-akwurrājinama jiba iya nenukwuda yakwujina,” ni-yama.

Eneja ni-yama Jawijiba, “Yawa, ki-likajama ningena.”

14 Eneja ni-yama Jekaba, “Ki-likajama ningkena. Kamurndaki-ngarrenama narrkuwena-murriya warningaba-murrikba akwa amurndakakina jiba iya nenukwuda eningaba-murrikba. Akwa kilawurradina-manja yangkwurrangwa, kwa yikumakina.” Biya nakina Jekaba neni-larrkama nakina Jawijiba. Eneja kembirra ni-likenuma nakina Jekemu-wa.

15 Biya nu-marrawarnume-ka n-abuburangkeyinuma ngawa wurrarrkwurrkuwenu-wa. Eneja nuwilyaba nenumamalya neni-rringkama nakina akwa kembirra ni-yama, “Miyambenu-wa ningkena ningk-aburangkeyinama?” ni-yama nakina.

16 “Ningene-ka ning-aburangkeyinama nganyangwu-wa nawarrka-murriya,” ni-yama

eneja Jawijiba. “Wurrakine-ka narruwurrak-akwurrainama jiba iya nenukwuda aburra-langwa. Nungkwaja ningkeningma-manja ningkakina angalya ebina-manja nuw-ambilya-murrumanja wurrumurndakakina, aba yiku-makina,” ni-yama.

17 “Yawa,” ni-yama eneja. “Yelakwe-ka warna akena arakba na-likena. Nganja ning-engkirrikenuma wurrakina na-lyelyimbukweyinema yelakwa warniki-liki-yada engembu-wa Dawudinu-wa,” ni-yama. Kembirra enejukwaba Jawijiba ni-likena nakina Dawudinu-wa-da.

Biya kembirra nenuwurrak-akburranga wurrakina ena-langwa wurrarrkwurrkuwena yakwujina ngawa. ¹⁸Umba ni-likenu-wiya nakina ambaka awilyikerra, aburraja nuw-andeya wurrakina akena neni-rringka ni-likenuma nubukwaya awilyikerra-langwiya. Kembirra wurrakina na-lyanguwerribikajungwunuma adinakba neniku-wardi-yada nakina nenikumarnjarringba.

19 Biya na-makijeyina wurrakina. “Nubukwaye-ka nibina nakwulyangburarrka-ma nenumamalya,” namurndaki-yama. ²⁰ “Kwa kembirra, ngeni-ngajina nakina akwa ak-erribina nenumadangkwa engburingka-wa emedirra,” ne-yama. “Kembirra aka-makinama ngarna warnumamalya-manja nenu-wardangu-mulangwa yiningerriberriba yiningbala,” ne-yama wurrakina. “Kembirra ak-eningmidinama ngarna ena-langwa-langwa akwulyangburarrka

amandangwa-murrikba akina,” ne-yama wurrakina-da.

²¹ Akena eneja nibina naruma-dangwa enalangwa nawenikba n-engkirrikena ayakwa aburra-langwa akwa neni-ngayindanguma nakina Jawijiba neniba nenik-ambilyinga. Nenimikirra Rubina nakina. Ni-yama wurrukwalu-wa, “Nara ngarna a-ngajuma naka ²² a-lyandijuma umba ngenu-mena akwa ngarrerrikbina enenu-wa engburingka emedirra. Akini-lalikinama kembirra enena-manja angalya nara-murrumanja warnumamalya-da,” ni-yama nakina. Akena ni-lyangkiyama nakina, “Ningene-ka kinu-menama naka ambaka arija-langwada enena-langwa engburingka emedirra-da. Kembirra kini-lawurrakajinama nungwenikbawa-da,” ni-yama nakina Rubina-da.

²³ Eneja kembirra Jawijiba nakina nubukwaya ni-likena n-akwudangwukajungwa akwa nenakburranga wurrarrkwurrkuwena-manja. Umba aburraja nenu-murrakajuwa wurrakina dibina dumbala dilingajirrirra dukwulyubena enalangwa ²⁴ akwa neni-rndarrka nakina akwa nuw-errikba angerriba ebinu-wa engburingka emedirra-da. ²⁵ Kembirra nuw-angmakayanga arakba wurrakina akwa ne-yebukeyina aninga wurrakina-da.

Biya ne-yebukeyinu-wiya ngawa wurrakina aninga, narrawurraki-rringka wurrubukwaya wurrukwala WarningiYijumeyila warnumamalya na-likenuma erribaba. Wurrakine-ka na-likenuma angaluba engemba-langwa Kiliyada-langwa akwa angwurra ka-likajama

angerriba Yijibu-wa. Kamila-ma na-likenuma akwa narruwurraku-warakama bungabungwa amalyirra iya amangwarra-murriya akwa amukwarnjirrema Yijibu-wa, kajungwa warniku-kwi-yada amurndakakina wurruminakina-manja angalya, warniki-rndirrkki-yada angwarnda.

²⁶⁻²⁷ Akena eneja nuwilyaba narrkuwarringba nenimikirra Juda ni-yengbina nakina ayakwa wurrumurndakakina-manja wurrarrkwur-rukuwena. “Wayi!” ni-yama. “Ngarra-kwuna naka Jawijiba wurrumurndakangaba-manja warnumamalya kajungwa aka-yukwamajini-yada angwarnda. Akini-ngajina-manja naka kembirra nara ngarna a-manguma angwarnda-da. Kembirra mena-burra naka akini-ngajina akwa akin-abuwarrkina nenumadangkwa? Nake-ka ngakwurra-langwa nenikumarnjarrka,” ni-yama Juda nakina-da. Aburraja nalyangkuwama-da.

²⁸ Aburraja kembirra ne-yar•da arakba wurrumurndakakina WarningiYijumeyila warnumamalya nuw-embirrarinu-murrumanja Juda-murriya. Umba wurrumurndakakine-ka warnumamalya wurruminambilyuma ekirra wurrakina. WarningiYijumeyila warnimikirra akwa ngawa WarninguMidiyena warnimikirra warnumamalya wurrakina. Aburraja kembirra Juda-murriya na-likena ebinu-wa engburingka emedirra, nen-ambijangajuwa nakina Jawijiba akwa narra-kwa nakina wurrumurndakakinu-wa warnumamalya. Kembirra aburraja arrkala narra-kwama arngkumemberrkwa-

ma arngkambilyuma angwarnda wurrakina nakina-murrada. Biya wurrumurndakakina warnumamalya nenu-wilyakama nakina Jawijiba engku-wa Yijibu-wa arakba wurrakinda.

29-30 Akena wurrarrkwurrkuwena narra-kwa-manja Jawijiba wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, eneja Rubina nara nibina kin-ambilya yakwujina. Biya kembirra ni-lawurradina nakina aburruwa-wa akwa nilikena ebinu-wa engburingka emedirra. Nandeya nakina akena nara nibina Jawijiba keni-rringka kin-ambilya yakwujina akina-manja engburingka emedirra. Nakine-ka nangamurndaku-kuwarranguma ena-langwa dumbala dibina n-awiyebenuma mena nuwerrikawarriyadume-ka angwurra. “Nare-ka nibina enena-manja emedirra-da!” ni-yama. “Kiyamarrkiname-ka kembirra ningena ngayuwa?” ni-yama.

31 Aburraja kembirra wurrakina wurrarrkwurrkuwena narru-wardanga nenukwuda akwa kembirra narruma-manga wurrakina merra akina-langwa nenukwuda akwa ngawa narring-enjalkingambajuwa dibina dumbala Jawijibalangwa mibina-murra merra-da.

32 Bi...ya kembirra na-lawurradina arakba wurrakina angalyu-wa akwa narringa-lawurrakajuwa dibina dumerra-ma dumbala nungwarringba-wa. “Daka yirringakburrangama dumbala. Jerriya daka Jawijibalangwa dumbala?” ne-yama wurrakinda.

³³ Eneja kembirra nakina Jekaba nanga-ringka dakina akwa nanga-miringka Jawijibalangwa dakina dumbala. “Yawa, enalangwe-ka daka. Nenu-wardangume-ka kembirra yiningerriberriba yiningbala-da,” ni-yama nakina neniyuwangkwa. “Nenu-kuwarranguma arakba nakina-da,” ni-yama.

³⁴ Nu-werrikawarriyadinume-ka nakina biya nangamurndaku-kuwarranguma dumbala dibina n-awiyebenuma. Kembirra n-awiyebena duwurrariya dumbala dibina narringawarrkama amangwurrarajija nenukwudalangwa-murra. Ni-jakawaranguma ngawa nenikuwenikba-wa nenungkwurakba. ³⁵ Nakinu-wa arakba na-likenuma aburraja ena-langwa warninikuwena iya wurradidiyawena neni-yekirrerrikama kwureya akena nara wurrakina keni-ngengmarngkajuwa. Eneja ni-yama, “Kilikaja-manja ngayuwa warninikijungwa-langwu-wa angalya, ngarningka ngawa ki-jakawarenama ningeningangkawura ngawa-da,” ni-yama nakina. Kembirra ni-jakawarangume-ka nakina neniyuwangkwa niyirrbiyirriba ngawa-da.

³⁶ Aburraja wurrumurndakibina Warningu-Midiyena warnungkwarba ne-beyindangumulangwa nibina Jawijiba kembirra nenu-wilyakama nakina Yijibu-wa. Akina-manja angalya Yijiba n-ambilyume-ka eneja nuwilyaba naruma nubungkawa nibina ni-lyingama akina angalya aringbirra Yijiba. Umba nuw-ambilyuma ngarningka aburrajukwaba wurrababurna wurrububungkawa wurriyukwayuwa enalangwa wurruminakina ngawa angalya.

Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnungkwarba nenu-wilyaka-murruwiya Jawijiba Yijibu-wa nenu-kwama nakina nuwilyabu-wa nubungkawa niyukwujiya-wa nenimikirra Badiba. Kembirra arrkala nenu-kwama eneja nakina Badiba angwarnda nakina-murrada wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba. Nakine-ka Badiba nubungkawadinuma nakina wurrawinyamba-manja narr-akukwurrajuwa-murrumanja alikira naruma-langwa nubungkawa.

38

Juda-langwa akwa Damara-langwa

¹ Akini-yada ngawa eneja nakina Juda neni-lalikama arakba ena-langwa wurrrark-wurrukena akwa ni-likenumurra nakina nuwilyabu-wa nenungkwarba Yira nenimikirra, kajungwa nenik-ambilyingi-yada nakina enuwa-manja ena-langwa-manja angalya emikirra Adilama. Wunalakina-kiya Juda akwa Yira aburnuwa-murra wunalakina. ² Biya yakwujina akina-manja ngawa angalya nakina Juda nang-akburrangarna duwilyaba dadiyara dibina DadingiKenina. Umba eneja nungwadikba nenimikirra Juwa. Eneja kembirra nanga-manga arakba nakina Juda dakina dadiyara ena-langwi-yada dadingiyenikba.

³ Ngalaja kembirra yinginum-in-arrangba arakba dakina nangariya ena-langwa. Kembirra eneja nungwenikba neni-yengbijuwamurra nakina niyukwujiya Era. ⁴ Ambaka-murra kembirra ngarningka yingu-mambakinuma

dakina akwa yinginum-in-arrangbama ngarningka nangariya Juda-langwa akwa yingini-yengbijuwama nakina Anana.
⁵ Bi...ya kembirra ambaka-murra ngarningka yinginum-in-arrangbama nangariya nibina yingini-yengbijuwama Jela nakina. Akena ni-rukwularrinu-manja nakina numurrkbalya eneja n-ambilyumurra nungwenikba Juda eminingka-manja angalya emikirra Akijiba.

⁶ Eneja kembirra n-arumidinumurra Era nibina naruma-dangwa nenikuwenikba Juda-langwa nakina. Kembirra nanga-manga eneja nungwenikba duwilyaba dadiyara dadimikirra Damara nenikuwenikba-langwi-yada dadingiyenikba. ⁷ Akena nuwurrariye-ka eneja nakina Era. Ni-yaminjamama nakina awurruwurrariya ngawa. Eneja kembirra Yaweya nu-wara arakba nakina amurndakakina awurruwurrariya akwa neni-jungwajuwama arakba nakina nenumamalya-da.

⁸ Eneja kembirra nungwenikba Juda ni-yengbinuma nakina ayakwa Era-langwa-manja nenikumarnjenikba nibina nenimikirra Anana. Ni-yama nakina Juda enuwa-wa, “Ni-jungwuma arakba nawena, umba jeyi, likaja arakba dibinu-wa dadingiyenikba dingaya, akwa yikingu-mungkwula yakwujina, kajungwa kinumin-akumajungwuni-yada nungkuwa wurriyukwayuwa ena-langwi-yada. Kembirra nungkuwa ningkakina kinumin-arumurrkwuni-yada wurrakina wurriyukwayuwa ena-langwi-yada,” ni-yama Juda nenikuwenikba-wa Ananu-wa.

9 Akena eneja nakine-ka Anana ni-lyangkumakajungwunuma. “K-akumajungwuna-manja ngayuwa wurriyuk-wayuwa daka-manja dingaya,” ni-yama, “kembirra nara nganyangwa wurrakina umba nenikijungwa-langwa kuw-ambilyamurra wurrakina-da,” ni-yama Anana nakina. Kembirra ni-likenu-manja dibinu-wa dingaya akwa nenu-mungkwulu-manja wunalakina, nare-ka keni-ngayindanga nakina wurriyukwayuwa nawenikba-langwa. Kembirra numa-kwularrijuwa mamungwurra ena-langwa ajiringka-wa nakina akwa nara kembirra kininga-ngbadika dakina-manja dingaya Damara-da.

10 Akena eneja nakine-ka Yaweya nu-wara akina, akwa kembirra neni-jungwajuma enejukwaba Anana wuburra adinuba-wiya neni-jungwajuwama nakina nawenikba Era. 11 Eneja kembirra nuwilyaba-ma yimbukwa nenikuwenikba Juda-langwa arakba. Wunambilyuma neni-jungweyinuma arakba, umba nuwilyaba-ma wulkwa n-ambilyuma neniba ngawa nakina. Aminakina-langwa n-akbar•danguma eneja nakina Juda kini-jungwuna-mulangwa nenikuwenikba Jela, wuburra wunalakina-kiya warnikuwabulena-kiya wunaruma-kiya neni-jungweyinuma.

Biya kembirra ni-yengbina Juda ayakwa dibina-manja dingaya darngkiyenikba dadimikirra Damara. Ni-yama nakina ngaluwa-wa, “Jeyi! Likaja arakba nungwena-langwu-wa alikira akwa k-ambilya yakwujina ningkingaya

ngawa,” ni-yama. “Umba kin-arumida-manja nenikuwarrka niyukwujiya nibina nenimikirra Jela, kembirra ambaka-murra yikini-yakeyinama kinalakina,” ni-yama Juda. Kembirra ngalaja yingi-lawurradina Damara dakwukawura arakba nungwadikba-langwu-wa angalya-da.

¹² Ambaka-murra dadingiyenikba Juda-langwa yingi-jungwuma dakina ngalajukwaba. Eneja kembirra nu-werrikawarriyadume-ka nakina Juda, akwa n-ambilyumurra awilyaba-manja ngawa angalya. Biya kembirra ni-jadanga arakba nakina. Biya ni-lyanguwerribikajungwunuma neniki-liki-yada angerriba eminingku-wa angalya emikirra Dimina, mena ena-langwa jiba nuw-ambilyu-mubaba yakwujina akina-manja angalya. Kembirra ni-likena arakba nakina akwa ngawa nibina Yira enejukwaba mena aburnuwa-murra-baba wunalakina.

¹³ Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya ne-yama wurrakina Damara-wa, “Nubukwaye-ka narngkiyena Juda. Ni-likajama nakina Dimina-wa kajungwa neniki-ngkarrngiyada amangwurrarjija ena-langwa-langwa jiba,” ne-yama wurrakina.

¹⁴ Ngalaja Damara dadingme-ka dakina nibina Jela nenikuwenikba niyukwujiya-dangwa Juda-langwa n-arumidinuma arakba nakina. Umba eneja nakina Juda nara ngawa kininga-kwa nakina ngaluwa-wa ngala-langwi-yada neningiyadikba. Nare-ka nakina Juda kini-yarrkiyuwarna ayakwa ena-langwa. Umba ngalaja Damara ying-awiyuwiyebenuma ngawa dadingingaya-langwa dumbala. Biya kembirra

nang-aburawaka arakba dakina umba ying-awiyebena diminingka dumbala, akwa ying-awiyebenuma ngarningka dumbala dadiki-lyawurumba. Biya yingi-likena dakina engembu-wa Eneyimu-wa akwa ying-ambarringa arakba akawiyuwiyeba-manja akwudangwa. Ngalajeka akina angalya Eneyima nuw-ambilyumurra mibina-manja ngawa mamurukwa numu-likenu-murrumanja Dimina-wa.

¹⁵ Bi...ya kembirra yakwujina ngawa eneja nanga-rringkama arakba Juda nakina. Ni-lyangkiyame-ka nakina duwurrariyabu didarringka dakina, dibina yingumungkumungkwulume-ka warningerribirra-manja warnungkwarba akwa yingingbijanginumurra wurringku-wa iya wurringku-wa warnungkwarba dakina-da, mena ying-awiyebenuma dibina dumbala dadiki-lyawurumba dakina-da. Aburraja ne-yaminjamama wurramukwiyadebina wurruwurrariya wurrididarringka wurruminakina angalya wurrakina-da. ¹⁶ Aminakinalangwa kembirra neningbale-ka eneja Juda darngkiyenikba Damara dakina-da.

Biya ni-likena nakina Juda ngaluwa-wa ying-ambarringu-murruwa dakina mulikarrkbidjina-manja mamurukwa. Ni-yama nakina, “Kwa. Ambarrngarna angwarnda ningki-ngayindena ningkakina?” ni-yama.

Umba ngalaja yingi-yama, “Amiyambena yikukwunama nungkuwa?”

¹⁷ Ni-yama eneja, “Ki-larrkajama ningena arija-langwa angariya nenukwuda.”

“Yawa,” yingi-yama. “Umba yu-kwa-langwa enena-wiya awilyaba eyukwujiya eningerribirra nungkwa-langwa-langwa kajungwa ku-wilyakini-yada ngayuwa yiku-kwuna-murruwa ebina nenukwuda, nari-yada e-yakuwabijuma ningkakina,” yingi-yama Damara.

¹⁸ “Amiyambena kembirra eningaduwaya yiba-kwunama aduwaba?” ni-yama eneja.

Yingi-yama ngalaja, “Angaba amakirnda nungkwa-langwa ebina emikirra-murra, akwa ngawa eka arnduwarra ebina ningku-wilyakinama ningkakina,” yingi-yama. Eneja nanga-kwa kembirra arakba nakina alakina-kiya ambilyuma. Biya nenu-mungkwula wunalakina arakba-da akwa nanga-ngbadika dakina-manja-da. ¹⁹ Ngalaja kembirra arakba yingilawurradina angalyu-wa dakina Damara. Biya nang-aburawaka dakina dibina dumbala dadiki-lyawurumba, akwa ying-awiyebena ngarningka dumbala dadingingaya-langwa arakba-da.

²⁰ Eneja kembirra nakina Juda nenu-kwa awilyaba angariya nenukwuda nibinu-wa nenungkwarba aburnuwa-murru-wa Yira. Ni-yama nakina enuwa-wa, “Nga-yikaja ena dibinu-wa didarringka akwa yimin-angkirna ebina eka akwa ngawa amakirnda ebina emikirra-murra ninginga-kwama ebina-wiya,” ni-yama. Kembirra eneja ni-likena Yira ebinu-wa angalya Eneyima, akena nara kining-akburrangarna dibina didarringka.

²¹ Ni-yama kembirra nakina Yira wurrukwalu-wa warnungkwarba wurruminaku-wa angalya, “Dangamba dibina didarringka

duwurrariya dibina ying-angmakwulaluma mulikarrkbidjina-manja mamurukwa?" ni-yama.

Aburraja ne-yama, "Nara wurribina kuw-ambambilya wurruwurrariya wurridar-ringka ena-manja angalya wurribina namungkungwuluma warningerribirra-manja warnungkwarba. Akwa nare-ka wurribina yelakwa aduwaba-da," ne-yama.

²² Kembirra eneja nakina aburnuwa-murra Juda ni-lawurradina arakba enuwa-wa, akwa ni-yama, "Nare-ka king-akburrangarna dibina didarringka-da," ni-yama. "Aburraja wurrumurndakakina wurruminakina angalya bu-makama, 'Nare-ka wurribina wurramukwiyadakina wurridarringka wurruwurrariya ena-manja angalya-da,' namurndaki-yama wurrakina-da," ni-yama Yira nenu-maka Juda-wa.

²³ Eneja ni-yama Juda, "Akumurndak-ambilya kembirra ngaluwa-manja ebina amurndakijika, mena nara yakuwa a-ngayinduma a-rinjarrkuma wurrukwala warnumamalya yakuwa-wa-da. Ningi-ngayindanguma ningeniku-kwi-yada nenukwuda ngaluwa-manja akena nara ningkakina king-akburrangarna-da," ni-yama Juda nakina-da.

²⁴ Bi...ya ngalaja yabiyakarbiya yimawura nu-merrkijerriduma arakba yakina. Aburraja kembirra wurrukwala warnumamalya ne-yama wurrakina Juda-manja, "Nungkwa-langwe-ka darngkiyena duwurrariye-ka dakina-da. Yingu-mungkwulijeyinuma erribirra dakina, biya

arakba yingi-ngbadinamurra dakina-da,” ne-yama wurrakina-da.

Ni-yama eneja Juda, “Wurringa-wilyakina kembirra angwura-wa akwa yikinga-dakina kingi-jungwuna,” ni-yama.

²⁵ Aburraja kembirra narringa-wilyaka warniki-daki-yada dakina akena ngalaja yingilarrkena ena-langwa amurndakijika wilyarralangwa narngkiyadikba-wa. Akwa enena ayakwa ngarningka yingi-larrkenuma dakina enuwa-wa. Yingi-yama, “Ningu-mambakinama aduwaba wurrangariya akena nungkwaja alakena-kiya amurndakijika yimini-rringka-langwa,” yingi-yama. “Angkaburra-langwa dukwa ena?” yingi-yama dakina. “Alakena-kiya amurndakijika nginu-kwama ngayuwa-wa eneja nakina nenungkwarba nibina ngini-ngbadikama ngayuwa-da,” yingi-yama Damara-da.

²⁶ Eneja Juda nakina ni-rringka-manja alakina-kiya amurndakijika, kembirra ni-yama, “Nganyangwa amandangwa ena-da. Nara kingakwa nenikuwarrka Jela dakina didarringka-da. Kinga-kwa-maka nenikuwarrka ngaluwa-wa akena nara kinga-kwa. Nganyangwe-ka kembirra awurrariya akina. Nara ngala-langwa,” ni-yama nakina. Biya nara arakba ngarningka kenu-mungkwula wunalakina Juda akwa Damara-da.

²⁷ Bi...ya akwudangwa arakba aburraja warniki-rukwularri-yada wurrangariya Damara-langwa akena wurrambilyume-ka wurrangariya-kiya ngala-langwa. ²⁸ Ngalaja kembirra yingu-werribikajungwa arakba dakina. Biya wurruwilyaba narri-jadjuwama

ayarrka. Ngalaja dibina didarringka nanga-mamurikajuwama Damara-manja yingirndarrka ayarrka ebina akwa yingi-lamiranga dumilyingarradada-murra dadumakirnda, kajungwa dadingmi-yada arija-langwa warningadinuba-wiya wurrakina. Biya yingiyama, “Warna-bina na-rukwularruma adinubawiya-da,” yingiyama dakina-da.

²⁹ Akena eneja n-awiyebajuwa arakba ayarrka nakina numurrbalya. Umba eneja ningkadangwa ni-jadanga ni-rukwularrinuma adinubawiya nakina-da. Kembirra dibina didarringka yingiyama enuwa-wa, “Wa! Ningkabakiyabe-ka ningki-jadanguma-na!” yingiyama. Kembirra aburraja neni-yengbijuwama nakina Bereja, mena akina ekirra Bereja ne-yaminama “enabakiya-ba ni-jadanguma.”

³⁰ Kembirra ni-rukwularruma arakba eneja nenikumarnjenikba neningarija-langwa, nanga-wilyakamurra dibina dadumakirnda. Aburraja kembirra neni-yengbijuwama nakina Jera, mena akina ekirra Jera ne-yaminama “dumilyingaradada.”

39

Jawijiba-langwa akwa Badiba-langwa-langwa dadingiyenikba

¹ Ebina-manja angalya aringbirra-manja emikirra Yijiba n-ambilyumurra arakba eneja nakina Jawijiba. N-ambilyumurra nakina Yijiba-manja mena wurrumurndakibinababa WarningiYijumeyila warnumamalya nenu-wilyakama nakina yenjerrickina akwa

nenu-kwama nuwilyabu-wa nenungwarba
 nenimikirra Badiba. Kemberra eneja nakina
 Badiba nenu-kwama arrkala angwarnda
 nakina-murrada wurrumurdakibinu-wa
 WarningiYijumeyila warnumamalya. Nakine-
 ka Badiba nenuminu-war•duwar•danguma
 warka naruma-langwa nubungkawa, akwa
 nu-bungkawadinuma nakina wurrawinyamba-
 manja narr-akukwurrajuwa-murrumanja alikira
 naruma-langwa nubungkawa.

² Kemberra eneja nakina Jawijiba n-
 ambilyumurra yakwujina ngawa Badiba-
 langwa-manja alikira, akwa nenuminu-
 war•dangumurra nakina warka Badiba-langwa.
 Umba eneja Yaweya n-ambilyumurra nakina
 Jawijiba-manja akwa nenumini-yaminjamama
 ngawa eningaba-wiya Jawijiba-manja nakina.

³ Kemberra eneja Badiba ni-lyandarrkenuma
 Yaweya Jawijiba-manja n-ambilyuma nakina
 akwa nenu-mamurikajuwama nakina-manja
 Jawijiba neningangkawura neniku-war•di-
 yada warka eningaba. ⁴ Biya kemberra arakba
 nenu-werrungwur•dangume-ka nakina Badiba
 Jawijiba-manja akwa nen-akumarnuma nakina
 nubungkawa ena-langwa-manja alikira akwa
 ena-langwa-manja amurndakijika ababurna-
 manja.

⁵ Yadikina akina-murrada ngawa n-
 aburradadu-mulangwa nakina Jawijiba
 nenuminu-war•dangu-mulangwa warka Badiba-
 langwa, eneja nakina Yaweya ni-yamama
 eningaba Badiba-manja akwa ena-langwa-
 manja warnumamalya. Ni-yamame-ka Yaweya

eningaba aburruwa-manja mena Jawijiba n-ambilyumurra nakina yakwujina Badibalangwa-manja alikira. Eningaba warka nuwar•duwar•danguma eneja nakina Jawijiba akwa *namurndaku-wulduma *namurndakungwur•duma eningaba ababurna-langwa Badibalangwa-manja alikira arrawa akwa ngawa ena-langwa-manja ajiringka errekba-manja ngarningka. ⁶⁻⁷ Nakine-ka Jawijiba neni-kalyikama angwurra Badiba-manja. Eneja kembirra nakina Badiba nenu-kwama ababurnalangwa amurndakijika ena-langwa Jawijiba-manja kajungwa nenik-akwurraji-yada nakina amurndakakina-da. Biya kembirra arakba nara nakina kin-engkirrikena Badiba ena-langwu-wa amurndakijika, umba ena-langwu-wa aninga wulkwa n-engkirrikenumurra nakina-da.

Bi...ya kembirra ngalaja dadingiyenikba Badibalangwa yingini-rringkame-ka dakina nukwulyubene-ka Jawijiba. Nenumebinga neningaba ningbuda akwa nenumukwurra neningaba, akwa yingini-ngayindanguma kenumungkwuluma aburnuwa. Yingini-yengkilabena dakina ⁸ akena eneja nu-ware-ka nakina-da.

“Nare-ka,” ni-yama nakina Jawijiba ngaluwawa. “Kwuja, nubungkawa nganyangwa, nibina neningiyena, nara nakina engkirrikuma eningerribirru-wa amurndakijika enalangwa enena-manja alikira ena-langwa, mena ningenena-baba ngayuwa yelakwa. Ngin-akumarnuma nakina ngayuwa ningubungkawa angkwulyumida-manja amurndakijika ena-langwa. ⁹ Ningene-ka

ningenikuminuwar•duwar•da ena-langwa, akena ningubungkawa ngayuwa wuburra enuwa yelakwa enena-manja alikira. Nara ebina kini-lyingilyinga amurndakijika ena-langwa wulkwa nungkuwa ena-langwa ningkadingiyenikba. Ningene-ka ningu-warenama awurruwurrariya akwa nara kembirra arriyakajungwuma ngayuwa Yaweya-langwa,” ni-yama nakina Jawijiba dibinu-wa didarringka Badiba-langwa-da.

¹⁰ Akena ngalaja dakina ngawa yingini-yengkiyengkilabenuma adadinuba diyirrbiyir-rba ngawa. Umba eneja nu-wara ngawa akwa nara kenu-mungkwula wunalakina-da.

¹¹ Bi...ya arngkawura nakina Jawijiba n-awiyebena alikira-wa warki-yada, akena nara wurribina wurrukwala warnikuminuwar•duwar•da yakwujina. Nakwukawure-ka nu-war•danguma nakina warka. ¹²⁻¹³ Kembirra ngalaja dibina didarringka Badiba-langwa nanga-rndarrka dumbala Jawijiba-langwa akwa yingi-yama enuwa-wa, “Kwa, yakuwa yi-mungkwula.” Akena ni-lyumada eneja, n-angkarra errekbua-umba nanga-lalika nakina ena-langwa dumbala ngala-langwa-manja ayarrka. Kembirra nanga-rringka-manja dakina dumbala Jawijiba-langwa ngala-langwa-manja ayarrka, ¹⁴ ying-ardanga dakina ngala-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da warnumamalya. Biya, “Yimini-rringka-langwa daka dumbala,” yingi-yama. “Neningiyarrka nen-awiyebajuwama naka NiYiburuwa nenungwarba enenu-wa alikira akwa ngarreni-

yelijinama nakina ngakwurruwa aduwaba,” yingi-yama. “N-awiyebene-ka nganyangwu-wa angalya akwa ngini-ngayindanguma ngayuwa nakina, akena ningu-warduwardeminuma angwurra nganja-da. ¹⁵Eneja n-engkirrika ningu-warduwardeminuma ngayuwa, biya nanga-lalika daka dumbala ngayuwa-manja-da, akwa n-angkarra errekb-wa-da,” yingi-yama dakina didarringka Badiba-langwa ngala-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da warnumamalya-da.

¹⁶ Biya nanga-wilyaka ngawa dibina dumbala Jawijiba-langwa yanda-langwa ni-yar•da arakba neningiyadikba nakina yakwujina. ¹⁷ Biya kembirra yinginu-makama ebina-murrada ngawa ayakwa. Yingi-yama enuwa-wa, “Nake-ka NiYiburuwa nenikuminuwar•duwar•da ningkenu-wilyakama nungkuwa yangkwurrangwa n-awiyebenume-ka nakina nganyangwu-wa angalya akwa ngini-yelijuma ningena ngayuwa. ¹⁸ Nganja ningu-warduwardeminuma ngayuwa, kembirra juj n-angkarra eneja nakina ni-jadinga errekb-wa umba nanga-lalikama daka dumbala ena-langwa ngayuwa-manja-da,” yingi-yama dakina-da.

¹⁹ Nenak-ar•darre-ka awinyamba eneja kembirra neningiyadikba, nibina Jawijiba-langwa nubungkawa Badiba, n-engkirrikenu-mulangwa akina ayakwa dadingiyenikba-langwa. ²⁰ Biya nenu-maka ena-langwa-manja warnungkwarba warnik-engkarrngi-yada wurrakina Jawijiba-manja. Aburraja kembirra nen-akumarna nakina angerriba nubungkawa-langwu-wa akididijungwa. Kembirra yakwujina

ngawa n-ambilyuma eneja nakina Jawijiba arakba-da.

²¹ Umba eneja nakine-ka Yaweya n-ambilyumurra yakwujina Jawijiba-manja ngawa akwa nu-marngkirradinuma nakina-manja. Eneja nibina nenikakukwurrajungwa akididijungwa nenu-werrungwur•danguma nakina-manja Jawijiba. ²² Biya nen-akumarnuma nakina Jawijiba nubungkawa wurrababurna-manja wurrukwa warnungkwarba wurribina na-didijungwunu-murrumanja aburrajukwaba yakwujina ebina-manja ngawa akididijungwa.

²³ Kembirra amurndangekburna ena-langwa warka nu-war•danguma eneja nakina Jawijiba. Umba eneja kembirra nenikakukwurrajungwa nenungkwarba nara arakba kin-engkirrikena akinu-wa warka, mena nakina Yaweya Jawijiba-manja n-ambilyu-murrubaba akwa nenu-mamurikajuwa-murrubaba enuwa-manja ngawa. Kembirra yadikina *na-wuldinume-ka *na-ngwur•dangume-ka ngawa eningangkawura ababurna-langwa Jawijiba-langwa-da.

40

Jawijiba nenumini-dirrburaka-mulangwa wunenungkwarba-kiya-langwa akwulyangburarrka

¹⁻² Bi...ya kembirra eneja naruma nubungkawa nibina nu-bungkawadinuma ababurna-manja angalya Yijiba n-awinyambadinume-ka nakina wunambilyuma-wa ena-langwu-wa wunenikuminuwar•duwar•da-kiya

wunenungkwarba-kiya. Nuwilyaba nuwurrak-
 akwurrajuwama nakina ena-langwa akubibeka.
 Nu-war•danguma nakina warka amalyirra
 akwurena-langwa-manja. Umba eneja
 nuwilyaba numurndaki-dakama eminiminingka
 aninga nubungkawa-langwa-manja angalya.
³ Akena eneja nakina naruma nubungkawa
 nen-awiyebajuwama akididijungwa-manja
 wunalakina, mena nenilirraku-wirrikba-mubaba
 wunalakina-kiya-wa. Aburnaja kembirra
 nen-ambilyuma wunalakina alikira-manja
 nibina-langwa-manja nenikakukwurrajungwa
 akididijungwa, ebina-manja ngawa alikira n-
 ambilyu-murrumanja adinakba enejukwaba
 Jawijiba nakina. ⁴ Eneja kembirra nakina
 nenikakukwurrajungwa akididijungwa
 nenu-kwama Jawijiba wunalakina-kiya-wa
 wunenungkwarba-kiya kajungwa neniku-war•di-
 yada nakina Jawijiba warka aburna-langwa
 yakwujina.

Aburnaja nen-ambilyuma yakwujina
 wunalakina ngawu...wa. ⁵ Biya muwilyaba-
 manja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa
 yakwujina akididijungwa-manja arrawa
 wunalakina wunenungkwarba-kiya neni-
 lyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Biya
 alakina akwulyangburarrka muwilyaba-murra-
 manja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa
 neni-lyangburarrkinuma akena eminingka-kiya
 alakina akwulyangburarrka-kiya-da.

⁶ Wurdarriya-wiya eneja Jawijiba ni-likena
 nakina wunalakina-kiya-wa. Nenilirraki-
 rringka-manja nakina wunalakina kembirra

neningma nakina nen-ambilyume-ka wunuwerrikawarriya-kiye-ka arakba. ⁷ Ni-yama nakina Jawijiba, “Kini-yamarrkama-burra kembirra kinuwerrikawarriya aduwaba?” ni-yama.

⁸ Neni-yama aburnaja, “Yinalakene-ka yini-lyangburarrkinuma akwulyangburarrka yineyebijeba, akena nara wurribina wur-ruwilyuwilyaba yelakwa amin-abilyerrikama yinuwa-manja alakena-kiya akwulyangburarrka,” neni-yama wunalakina.

Ni-yama eneja Jawijiba, “Neningikarraware-ka yimbukwa kin-abilyerrikinama nakina warnumamalya-manja akwulyangburarrka umba nara wurrukwala. Umba yirru-makina nungkwurna-langwa akwulyangburarrka,” ni-yama.

⁹ Eneja kembirra nibina n-akwurrajuwa-mudangwa akubibeka nubungkawa-langwa ni-yama nakina, “Nganyangwa-manje-ka akwulyangburarrka ningi-rringkama awilyaba akwurena ¹⁰ abiyakarbiya-ma amakirnda. Adinuba-wiya ningi-rringkama ngayuwa amarda. Kembirra warenja-bawiya ngarningka ngalaja amawalyuwa na-jadingama. Ngarningka kembirra amaninga na-walyuwama akina.

¹¹ Nganja ninguma-lyingama ngayuwa menarlamba nganyangwa-langwa nubungkawa ayarrka-manja. Kembirra ning-arrangbama amurndakakina akwurena akwa ningi-likakbama amalyirra makinu-wa menarlamba akwa ningenu-kwama-da,” ni-yame-ka nakina nenikakukwurrajungwa akubibeka.

¹² Ni-yama eneja Jawijiba enuwa-wa, “Yiba-makinama ngayuwa akina-langwa,” ni-yama. “Akine-ka abiyakarbiya amakirnda ne-yaminama akina mabiyakarbiya marringa.

¹³ Kembirra mabiyakarbiya-manja ngawa marringa eneja keni-jadijinama nungkwa-langwa nubungkawa ningkakina. Akwa kenumini-yakuwabijinama nakina ebina awurrariya ningki-yama-mulangwa, akwa kembirra nungkwaja kinuminu-war•denama ngarningka ningkakina ena-langwa warka wuburra adinuba-wiya ningkenuminu-war•danguma ningkakina. K-akwurrainama ngarningka akubibeka ena-langwa akwa kinu-kwunama amalyirra akwurena-langwa ngarningka. ¹⁴ Akena *ka-wuldina-manja *ka-ngwur•dena-manja eningaba ngawa nungkwa-langwa, kembirra nare-ka e-yakuwabijuma ngayuwa. Umba yikumini-yengbina ayakwa kinu-makina nungkwa-langwa nubungkawa ngayuwa-langwa, kajungwa keni-jadijini-yada nakina ngayuwa nganjukwaba enena-langwa akididijungwa. ¹⁵ Ningene-ka bu-manguma aburraja wurruwurrariya warnumamalya. Bi-lyumadikama angaluba nganyangwa-langwa angalya akwa ngawa nganyangwa-langwa WurriYiburuwa warnumamalya. Kajukwaba enena-manja ngawa angalya Yijiba nare-ka nganja ningena k-arriyakajungwuna awurrariya-langwa-da. Nara-maka kembirra kab-awiyebajuwa ngayuwa enena-manja akididijungwa-da,” ni-yama nakina Jawijiba nibinu-wa nenikuminuwar•duwar•da-da.

16 Umba eneja nibina nenikididaka nenungk-warba aninga n-engkirrika-manja nakina nuwilyaba-langwa ebina akwulyangburarrka eningaba akina, enamba-langwa kembirra ni-yengbina nakina Jawijibu-wa ayakwa. Biya ni-yama nakina, “Nganjukwabe-ka ningilyangburarrkinuma akwulyangburarrka,” ni-yama. “Ningene-ka ningi-ngabukweyinumurra abiyakarbiya eninganinga-langwa alabura nganyangwa-manja aringka. 17 Umba eningikarrawara-manja alabura ngalaja eminiminingke-ka aninga nuw-ambilyumurra ningenumini-daka-mulangwa ngayuwa nganyangwa-langwa nubungkawa. Akena aburraja wurrajija nuw-alyubarinuma wurrakina-da,” ni-yama nakina nenikididaka aninga-da.

18 Eneja ni-yama nakina Jawijiba enuwa-wa, “Yiba-makinama ningena kembirra nungkwa-langwa-langwa akwulyangburarrka. Akine-ka abiyakarbiya alabura ne-yaminama akina mabiyakarbiya mamawura. 19 Kembirra mabiyakarbiya-manja ngawa mamawura eneja nakina nubungkawa nungkwa-langwa keni-jadijiname-ka nungkuwa nungkwajukwaba. Akena aburraja kabumini-ngkarrnginame-ka nungkwa-langwa memirrma! Kembirra nakine-ka nubungkawa nungkwa-langwa kenu-makinama ena-langwa-manja wurrawinyamba warnik-alyadiji-yade-ka ningkakina ningkenumadangkwa eka-manja. Aburraja kembirra wurrajija kuw-alyubarinama ningkenumadangkwa wurrakina-da,” ni-yama

nakina Jawijiba nibinu-wa nenikididaka aningada.

²⁰ Bi...ya kembirra mabiyakarbiya arakba mamawura numi-jerriduma makina. Eneja kembirra nakina nubungkawa naruma-dangwa nen-ardijuwa arakba wurrababurna-langwa ena-langwa wurrubungkawa wurriyukwayuwa ena-langwu-wa alikira aningi-yada warnik-alyubara, kajungwa warniki-yakuwerribiki-yada mibina mamawura ni-rukwularrinu-mulangwa nakina nubungkawa. Biya nenilirraki-jadijuwa nakina wunalekbina wunenungkwarba-kiya ebina-langwa akididijungwa akwa nenilirrakardijuwa wunalakina enuwa-wa. Kembirra aburnaja neni-likena enuwa-wa wunalakina akwa nen-alkayanga yakwujina enuwa-manja akwa wurrumurdakibina-manja ngawa wurriyukwayuwa wurrubungkawa ena-langwa-manja. ²¹ Kembirra nibina n-akukwurrajuwama akubibeka ena-langwa nenu-kwama eneja nakina arakba nubungkawa ebina-murrada warka nu-war•duwar•dangumurrada adinuba-wiya nakina. ²² Umba neni-jungwajuwama nakina nibina nenikididaka nenungkwarba aninga. Nenu-makama ena-langwa-manja wurrawinyamba akwa aburraja nenumini-ngkarrngarnuma wurrakina ena-langwa memirra-da. Kembirra ababurna-langwa ne-yamama akina ebina-langwiya ngawa ayakwa ni-yengbinu-mulangwiya adinubawiya Jawijiba-da. ²³ Akena eneja nibina nenikuminuwar•duwar•da n-akukwurrajuwama akubibeka ena-langwa-langwa nubungkawa

nare-ka nakina kin-engkirrikena Jawijibu-wa-da,
 umba numurndaki-yakuwabijuwama arakba-da.

41

Akwulyangburarrka naruma-langwa-langwa nubungkawa

¹ Bi...ya mambilyuma arakba mamarika iya yinungkwura nilirraki-jerridu-manja, eneja kembirra nibina naruma nubungkawa ni-lyangburarrkinuma nakina akwulyangburarrka. Umba ena-langwa-manja akwulyangburarrka nu-kuwarjeyumurra nakina adalyuma-manja ena-langwa-manja angalya. Emikirra adalyuma Nayila akina. ² Biya ni-rringkame-ka nakina amangbala ambilyuma bulukwa nawurrak-ambijanginuma akina akungwa-langwa. Ngalaja engmurra-wiya akwulyarrinja-wiya amurndakakina. Nawurraki-riberrkinuma akwa kembirra ne-yebukeyinuma arakba akina amarda akwiyakbidjina akungwa. ³ Kembirra arngkidarrba-langwiya amangbala ambilyuma ngarningka nawurrak-ambijanga ngalajukwaba. Umba akine-ka bulukwa amurndakilarrkbulalawiyeka akwa amirajamiyama-wiya akina. Nawurraki-riberrkinuma akina akwa nawurrak-alkayanguma ariba-manja amurndakibinamanja akwala bulukwa. ⁴ Kembirra akine-ka bulukwa amurndakilarrkbulala nuwalyubarinume-ka ebina-manja engmurra-dangwa-da. Kembirra akina-bu ngawa-da. Aba nu-mirajanga arakba eneja nakina nubungkawada.

⁵ Biya kembirra nu-mungkwulinga ngarningka nakina akena ni-lyangburarrkina ngarningka ngawa akwulyangburarrka. Uмба ena-langwa-manja akwulyangburarrka ni-rringkama nakina amamuwa amaninga amarda-murra. Awilyaba-murra-manje-ka ememiyeja amarda ni-rringkama nakina amangbala ambilyuma amamuwa amaninga. Ngalaja engmurre-ka amurndakakina akwa na-walyuwunumurra arakba akina. ⁶ Kembirra ngarningka amamuwa amaninga na-lingbijanginuma amangbala ambilyuma ngalajukwaba akina-da. Akena akine-ka amaninga amurndajamiyama eningaruma-ma, mena mamarika ne-ngburingkakama akina. ⁷ Kembirra akine-ka amaninga amurndakilarrkbulala-dangwa na-ngir-danguma na-janguma arakba akina engmurra-manja-da. Kembirra akina-bu ngawa akwulyangburarrka-da. Eneja nu-mirajanga arakba nakina naruma nubungkawa akwa ni-lyandarrkenuma akwulyangburarrka ni-lyangburarrkinuma nakina-da.

⁸ Bi...ya ne-kbadinga arakba akina. Kembirra nakine-ka naruma nubungkawa nu-werrikawarriyadinuma nakina alakina-kiya-wa akwulyangburarrka. Kembirra mamawura-manja nen-ardijuwa nakina wurrababurna wur-rarumuruma wurraringkiringkawa wurribina nuw-ambilyu-murumurra ena-langwa-manja angalya Yijiba. Biya nenu-makama nakina ena-langwa-langwa akwulyangburarrka-da. Akena nara wurruwilyuwilyaba kenumin-abilyerrika alakina-kiya akwulyangburarrka ena-langwa-da.

9 Eneja kembirra ena-langwa nenikuminuwar•duwar•da nibina n-akukwurrājuwama akubibeka ena-langwa ni-yengbinuma nakina ayakwa enuwa-wa. “Wa! Ningiyakuwabijuwa awilyaba ayakwa,” ni-yama.

10 “Ebina-wiya y-awinyambakama ningkakina ngayuwa-manja akwa ngawa nakina-manja nenikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa nibina ni-daka-murrumanja aninga nungkwa-langwa enejukwaba. Biya ningkakina kembirra yirrilirrak-awiyebājuwama yinuwa akididijungwa-manja arrawa. Akwa yinaja yin-ambilyumurra yakwujina kembirra nubungkawa-langwa-manja alikira. Eneje-ka nakina nubungkawa nu-bungkawadinuma wurrawinyamba-manja warnungkwarba narr-akukwurrājina-murrumanja nungkwa-langwa alikira.

11-12 Kembirra yakwujina ngawa yirrubuk-ambilyuma yinuwa akwa ngawa nuwilyaba nenungkwarba neningengka-langwa angalya. Nakine-ka nenungkwarba NiYiburuwa nakina. Akwa nenuminuwar•duwar•danguma warka nakina-langwa nubungkawa. Yakwujina ngawa yinaja kembirra yinuwa yinenikuminuwar•duwar•da-kiya nungkwa-langwa yini-lyangburarrkinuma yinalakina akwulyangburarrka muwilyaba-manja ngawa meningalyarrngwalyilya marringa. Akena eminingka-kiya alakina akwulyangburarrka yina-langwa. Biya kembirra yinuwa yinu-makama arakba yina-langwa akwulyangburarrka nibinu-wa NiYiburuwa nenungkwarba. Uмба eneja nakine-ka

nenungwarba yirrenumin-abilyerrikame-ka alakina-kiya akwulyangburarrka yina-langwada.

¹³ “Kembirra ambaka-murra arija-langwa ne-yamame-ka ngalaja akina ababurnalangwa ni-yama-murrada adinuba-wiya nakina nenungwarba yinuwa-wa. Nungkuwa nungkwaja yi-jadijuwame-ka ngayuwa ningi-didijungwunu-murrada ebina-langwa akididijungwa. Akwa y-awiyebajuwama ngayuwa ningkakina nungkwa-langwa-manja angalya kajungwa ningeniku-war•di-yada warka nungkwa-langwa, ebina-wiya wuburra ningu-war•danguma ngayuwa adinubawiya. Akena nibine-ka ningka-dangwa nenikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa ningkeni-ngajama ningkakina-da,” ni-yama nakina nenikuminuwar•duwar•da ena-langwuwa nubungkawa-da.

¹⁴ Eneja kembirra nakina naruma nubungkawa neni-larrka arakba wurrukwala warnungwarba ena-langwa ebinu-wa akididijungwa kajungwa warniki-jadiji-yada nakina Jawijiba yadikina. Kembirra aburraja warenja-bawiya neni-jadijuwa arakba nakina Jawijiba. Eneja Jawijiba nu-wurranguma nakina ayama akwa n-awiyebenuma dumbala dadingaba-langwa akwa ni-likenuma nibinu-wa naruma nubungkawa.

¹⁵ Ni-yama eneja naruma nubungkawa Jawijibu-wa, “Ngayuwe-ka ningena ningilyangburarrkinuma akwulyangburarrka. Akena nara aburraja wurribina warnumamalya amin-abilyerrikama akina. Umba bu-makama

ayakwa nungkwa-langwa-langwa. Nganyangwa nenikuminuwar•duwar•da ni-yama ngayuwa-wa, 'Jawijibe-ka nakina nakakiruma nenik-abilyerrika-langwa nakina akwulyangburarrka wurrukwala-langwa warnumamalya,' ni-yama nakina," ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa.

¹⁶ Umba eneja ni-yama Jawijiba, "Nare-ka ningena ngayuwa amin-abilyerrikama akina," ni-yama. "Umba eneja nakina Neningikarrawara kenumin-abilyerrikinama akina nungkuwa-manja kajungwa ningkiyekirrerri-yada ningkakina," ni-yama nenu-maka Jawijiba enuwa-wa.

¹⁷ Eneja ni-yama nakina naruma nubungkawa, "Ebina-manje-ka akwulyangburarrka nganyangwa ningu-kuwarjeyuma ngayuwa akwudangwa adalyuma-manja. Emikirra adalyuma Nayila akina. ¹⁸ Biya ningirringkama ngayuwa amangbala ambilyuma bulukwa nuw-ambijanginuma akina akungwa-langwa. Umba ngalaja akwulyarrinja-wiya engmurra-wiya akina. Biya nawurrakirriberrkinuma akina akwa ne-yebukeyinuma amarda yakwujina akwiyakbidjina akungwa.

¹⁹ Kemberra arakba ngarningka amangbala ambilyuma bulukwa ngalajukwaba nuw-ambijanginuma akungwa-langwa akina. Akena alarrkbularrkbulale-ka angwurra akina bulukwa. Nara ambaka ngayuwa ningena kirringka-langwa amukwiyadakina bulukwa alarrkbularrkbulala-dangwa ababurna-manja angalya Yijiba-manja umba enena-manji-kba

akwulyangburarrka ningi-rringkama arakba ningena-da. ²⁰ Ngalaje-ka akina bulukwa alarrkbulala-dangwa nuw-alyubarinuma ebina-manja engmurra. ²¹ Akena nare-ka akina ke-ngmurridina nuw-eyjinu-mulangwa ebina bulukwa engmurra-wiya. Umba alarrkbulala ngawa nuw-ambilyumurra akina wuburra adinuba-wiya-da. Kembirra nganja ningumirajanga arakba-da,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa.

²² Biya ni-yama ngarningka, “Kembirra enena ngarningka ningi-lyangburarrkinuma ngayuwa akwulyangburarrka. Akwa ningi-rringkama ngayuwa amaninga amarda-murra. Umba ningi-rringkama amangbala ambilyuma amamuwa amaninga awilyaba-murra-manja ngawa ememiyeja akena engmurra-wiya ngalaja akina. Na-walyuwinume-ka akina. ²³ Ngalaja kembirra amangbala ambilyuma ngarningka amamuwa na-lingbijanginuma arakba akina. Akena alarrkbularrkbulala-wiya akina amamuwa, mena ne-ngburingkakama makina mamarika. ²⁴ Umba akine-ka amamuwa eningeningaba-ma-dangwa na-ngir•dangume-ka na-jangume-ka ebina-manja engmurra-manja-dangwa akina. Akina ngawa. Kembirra ningarra-makama ngayuwa nganyangwa-manja wurrarumuruma wurraringkiringkawa-manja. Akena nara aburraja wurribina wurruwilyuwilyaba kabumin-abilyerrika alekbina-kiya akwulyangburarrka nganyangwa-kiya,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa-da.

²⁵ Eneja Jawijiba ni-yama nakina enuwa-wa, “Alakine-ka akwulyangburarrka-kiya nungkwa-langwa alirrakididirrbura ngawa. Umba eneja Neningikarrawara nginu-makama nakina nungkuwa-manja adinakba kini-yamina-mulangwa ambaka-murra.

²⁶ “Akine-ka amangbala ambilyuma bulukwa engmurra-wiya ne-yaminama akina wuburra mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura. Umba ngalaja amaninga engmurra-wiya ne-yaminama ngarningka ngalajukwaba wuburra mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura. Umba alakine-ka akwulyangburarrka awilyaba-murra ngawa akina. ²⁷ Umba ngalaja amangbala ambilyuma bulukwa alarrkbularrkbulala-dangwa, amurndakibina ne-ngbijeyinu-murumurra arija-langwa akungwa-langwa, akwa ngarningka amurndakibina amangbala ambilyuma amamuwa aninga amurndakilarrkbularrkbulala ngalajukwaba, ebina ne-ngburingkadinuma nuw-angkarrinu-mulangwa engburingka arrirra, ne-yaminama akina wuburra mamangbala mambilyuma mamarika iya yinungkwura. Umba akini-yada nare-ka yibina yelyukwa a-larruma-da akwa kembirra ngarningka nare-ka ebina amarda amaninga a-lungkuwarruma akina-da,” ni-yama Jawijiba nakinu-wa naruma nubungkawa.

²⁸ Biya kembirra ni-yama ngarningka, “Yirra-maka-murrada ngayuwa nungkuwa-manja arakba ayakwa, eneja nakina Neningikarrawara nginu-mukangbijuwama nungkuwa-manja

akwulyangburarrka-murra adinakba ebina
 neniki-yama-langwa nakina arija-langwa.
²⁹ Adinuba-wiya ngalaja mubukwaye-ka kumu-
 likajama mamangbala mambilyuma mamarika
 meninginingaba-wiya iya yinungkwura
 yininginingaba-wiya. Kembirra akini-yada
 ngalaja ababurna aninga kuw-ambilyama
 amurndakenena-manja angalya ababurna-
 manja yelakwa Yijiba-manja. ³⁰⁻³¹ Kembirra arija-
 langwa ambaka-murra ngalaja mubukwaye-
 ka kumu-likajama mamangbala mambilyuma
 mamarika muwurruwurrariya-wiya iya
 yinungkwura yuwurruwurrariya-wiya. Umba
 akini-yada nare-ka yibina yelyukwa a-larruma
 yakina akwa ngarningka nare-ka ebina
 amarda amaninga a-lungkuwarruma akina
 ngalajukwaba. Akini-yada ngawa aburraja
 kembirra wurrumurndakenena warnumamalya
 kamurndaki-yakuwabijinama akina ababurna
 aninga eninginingaba enena-manja angalya
 Yijiba. Kamurndaki-yakuwabijiname-ka
 wurrakina mena amurndakenene-ka angalya
 kamurndak-arriyadina-mubaba akina-da.

³² “Nungkuwe-ka ningkakina ningki-
 lyangburarrkinuma arngkambilyuma-
 ma, mena Neningikarrawara ni-
 lyangkuwerribikajungwunuma nakina, akwa
 arngkidarrba-langwiya kini-yaminame-ka
 nakina Neningikarrawara amurndakakina
 ababurna-langwa-da,” ni-yama Jawijiba nakinu-
 wa naruma nubungkawa.

³³ Biya ni-yama nakina ngarningka enuwa-
 wa, “Kembirra nungkuwa ku-wekbalyinama

ningkakina nuwilyaba nenungwarba
 aringkawa. Akwa kin-akumurnama nakina
 nubungkawa kajungwa kinu-bungkawadini-
 yada amurndakenena-manja angalya Yijiba-
 manja. ³⁴⁻³⁶ Akwa ngarningka ka-menama
 ningkakina wurrukwala warnikumin-
 uwar•duwar•da kajungwa kenu-mamurikajini-
 yada wurrakina enuwa-manja. Kembangra
 mamurndakibina-manja ngawa mamangbala
 mambilyuma mamarika meningaba-wiya
 iya yinungkwura yiningaba-wiya, kuw-
 ambilyama ngalaja akina ababurna aninga
 Yijiba-manja. Kembangra karr-awiyebajinama
 aburraja wurrakina akwala aninga eninganinga-
 langwa-manja alikira. Kum-ambilya-
 manja mamangbala beka maninga-murra
 makina, kuw-alyubarinama warningerribirra
 warnumamalya mabiyarbuwa umba karrum-
 awiyebajinama muwilyaba maninga-murra
 beka wurrakina arrawu-wa eninganinga-
 langwu-wa alikira. Nungkwaja ningkakina
 ka-makinama wurrumurndakibina-manja
 warnikuminuwar•duwar•da kajungwa karri-
 larrngkwaburreni-yada ababurna aninga
 amurndakibina-manja angalya aminababurna-
 manja alikira. Ka-makinama ngarningka
 wurrakina-manja kajungwa karr-akukwurradini-
 yada ebina aninga nari-yada wurrukwala
 warnumamalya ngi-rndirrkama akina, umba
 engkinyungwurra ngawa kuw-ambilyi-yada
 akina ambaka-murri-yada. Kembangra kumu-
 likaja-manja yimurndakibina yimangbala
 yambilyuma yinungkwura yuwurrariya-wiya

enena-manja angalya Yijiba kembirra kuw-ambilyama ngawa akina aninga kajungwa wurrababurna-langwa warnumamalya kuw-alyubarini-yada akina. Nare-ka aburraja a-mureyama wurrakina umba kuw-alyubarinama akina-da. Kembirra nare-ka a-jungwuma wurrakina umba warniba ngawa kuw-ambilyama-da,” ni-yama Jawijiba nakinu-wa naruma nubungkawa-da.

Jawijiba nu-bungkawadinu-mulangwa Yijiba-manja

³⁷ Eneja nakina naruma nubungkawa akwa ngawa ena-langwa wurriyukwayuwa wurrububungkawa na-lyelyingminuma wurrakina ebina ayakwa ni-yengbinu-mulangwa nakina Jawijiba. ³⁸ Biya kembirra nakina naruma nubungkawa ni-yama ena-langwu-wa wurriyukwayuwa wurrububungkawa, “Nare-ka akburranguma ngarna warningerribirra warnungkwarba warningaba wuburra naka Jawijiba, mena Neningikarrawara-langwa amawurrina nuw-ambilya-mubaba akina enuwa-manja,” ni-yama nakina aburruwa-wa.

³⁹ Biya kembirra ni-yama nakina arakba Jawijibu-wa, “Nakine-ka Neningikarrawara nginum-in-abilyerrikama ena ababurna-langwa nungkuwa-manja. Kembirra aminakina-langwa nganja ningeningma ngayuwa nare-ka wurribina warnungkwarba wurringkawa wuburra nungkuwa ningkakina. ⁴⁰ Kembirra ngayuwa yiba-bungkawakinama ningkakina enena-manja

angalya nganyangwa. Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya nganyangwa kabumin-engkirrikajama arakba wurrakina nungkwalangwu-wa ayakwa. Nganje-ka ngayuwa ningubungkawa ningaruma akwa ningilyinginama ababurna-langwa angalya Yijibamanja. Umba yik-aburrakiyuwarnama ningkakina ngayuwa-manja akwudangwa, kajungwa kabumin-engkirrikaji-yada nungkwalangwu-wa ayakwa nungkwajukwaba.⁴¹ Aduwabe-ka ngayuwa yiba-bungkawakinama ningkakina ningkubungkawa ababurna-manja angalya Yijiba-da,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa-da.

⁴² Biya kembirra nakina naruma nubungkawa n-aburawaka nakina ebina eyukwujiya errumungkwa ena-langwa-langwa amamuwa ayarrka, ebina na-wilyakama akina ekirra ena-langwa. Akwa n-akumarna akina Jawijibalangwa-manja amamuwa ayarrka. Akwa nen-awiyebaja arakba dadingaba dumbala dukwulyubena Jawijiba-manja akwa ngawa n-akumarna alarrngekburna arnarrirnarra akawulda-murra ena-langwa-manja memirra.

⁴³ Kembirra ngarningka nenu-kwama nakina muwilyaba makangkidikarra mibina yingum-arrkirrkinama jarrangwa, kajungwa nenikirjawudi-yada nakina Jawijiba. Meningabe-ka makina akwa nubungkawa-langwa wuburra numi-yamama ngawa makina-da.

Biya kembirra nakina naruma nubungkawa ni-yengbina ngarningka ayakwa nakinu-wa Jawijiba. Ni-yama nakina, “Ki-

rijawudiyina-manja nungkuwa mibina-
 manja ngawa makangkidikarra, kembirra
 aburraja warnikuminuwar•duwar•da
 nganyangwa ka-lyengmenama wurrakina, ka-
 likajama mamurukwa-langwiya akwa kuw-
 ardenama wurrakina. ‘Erribaja-wiya karna
 karnumamalya!’ ke-yaminama wurrakina.
 ‘Wurumurndaki-rungwudarra nubukwaya
 nubungkawa!’ ke-yaminama wurrakina-da.

⁴⁴ “Ngayuwe-ka ningubungkawa ningaruma-
 dangwa ningena. Aburraja kembirra
 wurrababurna-langwa warnumamalya
 WarningiYijiba bumin-engkirrikajame-ka
 nganyangwu-wa ayakwa. Akwa enena
 ayakwa ningarra-makama ngayuwa aburruwa-
 wa. Ningi-yamama, ‘Kirrababurna-langwa
 karnumamalya ababurna-manja angalya Yijiba
 yik-engkirrikajama ngawa Jawijiba-langwu-wa
 ayakwa. Akwa yiki-likajama kirrakina enuwa-
 wa kajungwa yikini-yendabaji-yada enuwa-
 wa nara-wiya e-yamama eningerribirra akina
 kirrakina karnumamalya-da,’ ningi-yamama
 ngayuwa wurrababurna-manja warnumamalya
 amurndakenena-manja angalya Yijiba-da,” ni-
 yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa-
 da.

⁴⁵⁻⁴⁷ Biya kembirra nakina naruma
 nubungkawa nenu-kwa Jawijiba-manja
 enikaduwa ekirra EningiYijiba. Akine-
 ka ekirra Jebineda Baneya akina. Akwa
 ngarningka nenu-kwa nakina duwilyaba
 dadiyara dadimikirra Ajineda ena-langwi-yada
 dadingiyenikba. Ngalaja dadiyawenikba dakina

nuwilyaba-langwa nenungkwarba nenimikirra
 Badibera nakina. Umba eneja nakina Badibera
 NuMinida nenungkwarba WarningiYijiba-
 langwa warnumamalya nakina. Umba ena-
 langwa angalya aminababurna alikira iya
 warnumamalya emikirra Yelijabulija akina.

Eneja Jawijibe-ka nakina n-ambilyumurra
 mamarika iya yinungkwura arngkabiyyakarbiya-
 ma arngkumemberrkwa. Biya n-aburradada
 arakba nakina ebina warka nenu-kwama
 naruma nubungkawa. Kembirra arakba makina-
 manja mamangbala mambilyuma mamarika iya
 yinungkwura ngalaja na-lungkuwarringinuma
 ababurna amarda amaninga, ni-yama-
 murrada nakina Jawijiba nibina-manja
 naruma nubungkawa. Biya ni-lalika Jawijiba
 nubungkawa-langwa angalya akwa ni-likena
 nakina angerriba iya angerriba Yijiba-manja.
⁴⁸ Ni-likenuma nakina amurndakakinu-wa
 angalya aminuwurrakwulyumida alikira iya
 warnumamalya akwa nenu-makama nakina
 wurrumurndakakina-manja wurruminakina
 angalya warnumamalya warniki-yama-
 langwa. Kembirra ababurna-manja angalya
 aminuwurrakwulyumida alikira aburraja
 wurruminakina angalya warnumamalya
 narruwurra-murndukwama amadidira
 amaninga aburra-langwa ebina narri-
 lungkuwabijuwa-mulangwa engka-manja iya
 engka-manja angalya akwudangwa, akwa
 narri-larrngkwaburranguma akina ababurna
 aninga arumuruma-manja alikira eninganinga
 yakwujina aburra-langwa-manja angalya.

49 Ababurne-ka aninga akwa nare-ka kembirra eneja Jawijiba kinu-murnduwarna arakba akina, mena-baba ababurne-ka akina wuburra ajiringka ebina mijiyelya-manja-da.

50-52 Bi...ya kembirra akini-yada nalungkuwarringinu-manja ngawa ababurna amarda amaninga yakwujina akina-manja angalya Yijiba, ngalaja Ajineda yinginum-in-arrangbama dakina nenikuwenikba Jawijiba-langwa. Kembirra eneja ni-yama nungwenikba Jawijiba, “Neningikarrawara nakina nginumamurikajuwame-ka ngayuwa-manja, kembirra ningi-yakuwabijuwama arakba ababurnalangwa awerrikawarriya amurndakibina nalikenuma ngayuwa-wa akwa ningiyakuwabijuwama ngarningka nganyangwa warnumamalya aburrajukwaba,” ni-yama nakina. Kembirra neni-yengbijuwama nakina neningadinuba-wiya nenikuwenikba Muneja nenimikirra, mena akina ekirra Muneja neyaminama “ningi-yakuwabijuma.”

Bi...ya ambaka-murra nalungkuwarringinu-manja ngawa ababurna aninga yakwujina Yijiba-manja akina, ngalaja Ajineda yinginum-in-arrangbama dakina nuwilyaba ngarningka nenikuwenikba Jawijiba-langwa. Kembirra eneja ni-yama Jawijiba, “Neningikarraware-ka nakina nginu-kwama warijira enena-manja ngawa angalya nalikenu-murrumanja ababurne-ka awurruwurrariya ngayuwa-wa,” ni-yama nakina. Kembirra neni-yengbijuwama nakina niyukwujiya Yibureyima nenimikirra, mena

akina ekirra Yibureyima ne-yaminama “nginukwama warijira.”

⁵³ Bi...ya ngalaja mamurndakakina mamangbala mambilyuma mamarika meninginingaba iya yinungkwura yininginingaba numurndaki-yuweyinema Yijiba-manja. ⁵⁴ Kembirra arakba mamangbala mambilyuma mamarika muwurruwurrariya ngalamba-langwa iya yinungkwura yuwurruwurrariya numurndaki-yuweyinema, ni-yama-murrada adinuba-wiya nakina Jawijiba. Nara arakba ka-lungkuwarringina aninga akwa murumureya nuw-ambilyuma aburraja warnumamalya ababurna-manja angalya. Wulkwa Yijiba-manja awilyaba akina aninga nuw-ambilyumurra ngawa aburra-langwamanja alikira eninganinga.

⁵⁵⁻⁵⁶ Ngalaja num-arriyadinuma angwurra ngawa mamurndakakina mamarika iya yinungkwura ababurna-manja angalya Yijiba. Aburraja kembirra arakba WarningiYijiba warnumamalya namurndaku-mureyanguma akwa namurndaki-likenuma arakba wurrakina narumu-wa nubungkawa. Neni-yukwamajuwama aninga-wa, akena eneja naruma nubungkawa ni-yama aburruwa-wa, “Wurri-likaja angerriba Jawijibu-wa akwa wunumin-engkirrikaja ena-langwa ayakwa,” ni-yama. Kembirra aburraja namurndaki-likenuma wurrakina Jawijibu-wa. Kembirra eneja Jawijiba nakina nu-ngwurrkbalijuwama arakba amurndakibina alikira eninganinga akwa nenu-kwama ebina aninga WarningiYijibu-wa warnumamalya. Kembirra aburraja arrkala

nenu-kwama angwarnda Jawijiba-manja.
⁵⁷ Aburraja wurrababurna warnumamalya
 engka-langwa angalya namurndaki-likenuma
 Yijibu-wa warniki-beyindi-yada aninga,
 mena muwurrariya-babe-ka mamarika iya
 yinungkwura ababurna-manja angalya-da.

42

*Jawijiba-langwa wurrarrkwurkuwena na-
 beyindangu-mulangwa aninga Yijibu-wa*

¹⁻⁵ Yande-ka eyukwujiye-ka aninga akina
 Kenina-manja nuw-ambilyu-murrumanja Jekaba
 akwa ena-langwa warnumamalya. Aburraja
 murumureya nuw-ambilyume-ka. Biya n-
 engkirrika-manja nakina Jekaba akina ababurna
 aninga Yijiba-manja, kembirra ni-yama ena-
 langwu-wa warninikuwena, “Kwurruwa-yi!
 Kirri-yaminjamarrkinama kirrakina kirri-
 lyelyelyimbukweyinama? Wurri-likaja-langwa
 Yijibu-wa. Aba bu-makame-ka ayakwa ningena
 ababurne-ka aninga akina-manja angalya,”
 ni-yama. “Yiki-likaja yenjerrickina akwa
 yiku-beyindena aninga kajungwa nari-yada
 murumureya a-jungwajuma ngakwurruwa,”
 ni-yama.

Aburraja Jawijiba-langwa wurrarrkwur-
 rkuwena wurrumemberrkwa kembirra na-
 likenuma yenjerrickina akinu-wa angalya Yijibu-
 wa aburruwa wurrukwala warnumamalya,
 kajungwa warniku-beyindi-yada aninga. Umba
 eneja aburra-langwa nenikumarnjarringba
 Benjimina n-ambilyuma nakina angalya-manja.
 Nara nakina keni-larrkena eneja nungwenikba

wurrarrkwurrkuwena-manja kini-likena, mena ni-lyelyingminu-mubaba angwurra nakina niyukwujiya naburradikba Rejila-langwa, akwa n-engkirrikenu-mubaba nakina nenyuwangkwa kenak-arriyakama awurrariya. Kembirra nara keni-larrkena kini-likena engku-wa niyukwujiya Benjimina-da.

⁶ Akini-yada ngawa eneja Jawijibe-ka nakina nubungkawa Yijiba-manja adinakba. Umba aburraja wurrababurne-ka warnumamalya nawurraki-likenumurra ababurna-langwa angalya yenjerrikina enuwa-wa, kajungwa warniku-beyindi-yada aninga. Aburrajukwaba ngawa ena-langwa wurrarrkwurrkuwena nalikenuma wurrakina yenjerrikina enuwa-wa akwa namurndak-abuluwendijeyinuma enuwa-manja nuw-engmudirruwajungwunuma warnumukwurra ajiringka-manja. Namurndak-abuluwendijeyinu-manja wurrakina, nenuwilyakajuwama nakinu-wa warningma wurrakina narume-ka nakina numikbiyiya nilyengma.

⁷⁻⁸ Umba neni-rringkama eneja nakina Jawijiba wurrumurndakakina akwa nenu-mumiringkama nakina. Akena warningbale-ka aburraja wurrakina nakina Jawijiba-da. Nen-angungwarndirrangume-ka. Eneja nakina n-eningbalikajungwunuma wurrakina akwa ni-yengbinume-ka nakina ayarrkardidarra-murra ayakwa-da. “Ngambalangwa karna?” ni-yama.

“Angaluba yarna Kenina-langwa yirri-likenuma yiku-beyindeni-yada aninga,” ne-yama aburraja.

⁹ Eneja kembirra Jawijiba n-engkirrikenume-ka nakina alekbina-kiya-wa akwulyang-burarrka arakba-wiya adinuba-wiya ni-lyangburarrkinu-murruwa aburruwa-langwa. “Kirri-likenume-ka karna yangkwurrangwa kajungwa yik-aburangkini-yada kwureya yiku-mekbalyini-yada yika-rringkini-yada wurrumurndakayuwaya-murrikba yirra-langwa warnumamalya amurndakenena-manja angalya Yijiba akwa awinyamba yiki-ngekburakini-yada kirrakina,” ni-yama.

¹⁰ “Nare-ka,” ne-yama aburraja. “Yarningerribirre-ka yarna yarnumamalya akwa yarningma nungkuwa ningkaruma ningkubungkawa ningkakina. Yirri-likenuma yarna yangkwurrangwa yarniku-beyindi-yada aninga, nara akwala. ¹¹ Yarne-ka yirrumangadiyerra-manja-wiya yarningabe-ka yarnumamalya yarna yirrilyangmandukwuna, akwa nare-ka yarna a-ngayinduma a-mekbalyuma angalya,” ne-yama wurrakina.

¹² Eneja Jawijiba ni-yama, “Nara, kirri-likenume-ka karna yangkwurrangwa-da kirramurndaki-rringkama warna warnumamalya wurrumurndakayuwaya-murrikba-da,” ni-yama.

¹³ Aburraja ne-yama, “Bungkawa, adinuba-wiya yirrumemberrkwa yirrambilyuma yarna yirrumangadiyerra-manja. Yarna ngawa yarninikuwena nuwilyaba-ma-langwa nungwarrka, akina-manja angalya Kenina. Akena nuwilyaba nakina ni-jungwuma

umba niyukwujiya-dangwa nangaba-wiya n-ambilyama nungwarrka-manja,” ne-yama.

¹⁴ “Nare-ka. Ning-engkirrikajama ngawa karne-ka kirri-likenuma kirru-mekbalyinuma enenu-wa angalya-da,” ni-yama eneja. ¹⁵⁻¹⁶ “Akwa k-engkirrikajama ngawa akina yanda-langwa k-eningmidinama ningena kwureya yikumakina-murrikba alyangmandukwuna ayakwa,” ni-yama. “Kembirra ki-dirrukweyinama ayakwa nungkwurruwa-wa. Yelakwa ngawa ka-didenama karna akididijungwa-manja. Uмба kirruwilyaba karna yiki-lawurradinama angalyu-wa yikin-angkirnama nenikumarnjenungwu-wa yangkwurrangwa. Nara-manja kirrakina a-wilyakama nakina yangkwurrangwa ngayuwa-wa, kembirra nganja ki-lyangkuwerribikajungwunama ngayuwa kirri-likenuma karna yangkwurrangwa kirru-mekbalyinuma. Nara karna kirrukwala a-lawurrakajuma ngayuwa ambaka angalyu-wa yanda-langwa nakina nenikumarnjenungwa kini-yar•denama yelakwa. Ningena ena ayakwa ningi-yengbinama nungkwurruwa-wa aduwaba akwa ningi-yengbijinama ekirra naruma-langwa nubungkawa. Nakine-ka nubungkawa ni-lyinginama amurndakenena angalya ababurnalangwa Yijiba, akwa ningi-yengbijinama enalangwa ekirra kajungwa engbudi-yada ena ayakwa nganyangwa,” ni-yama. ¹⁷ Kembirra nenakumarnuma wurrakina akididijungwa-manja. Akwa aburraja na-mungkwuluma yakwujina arrawa mabiyakarbiya marringa.

¹⁸ Mabiyakarbiya-manja ngawa mamawura

eneja Jawijiba kembirra ni-yama nakina wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba, “Ningene-ka ningeni-yangmarngkwajinama Neningikarrawara akwa nara ngayuwa a-ngayinduma ngi-jungwuma karna karnu-mamalya. Kembirra nungkwurraja yikinu-wilyakina-manja nenikumarnjenungwa yangkwurrangwa karniba yik-ambilyama.¹⁹ Kembirra nganja ka-larrkajama kirrukwala ningena, umba kirruwilyaba karna yik-ambilyama yelakwa enena-manja akididijungwa kajungwa k-eningmidini-yada ngayuwa kirrilyangmandukwuna karnungkwarba kirrakina. Umba kirrukwala yiki-lawurradina angalyu-wa, aninga yiku-wilyakina ebina kirru-manguma, kajungwa nari-yada nungkwurra-langwa warnumamalya a-murumureyuma warningangkawura wurrakina.²⁰ Kembirra yiki-lawurradina yikinu-wilyakina nungkwurra-langwa nenikumarnjenungwa yangkwurrangwa ngayuwa-wa. Kembirra nganja k-eningmidinama ngayuwa alyangmandukwuna ayakwa kirri-yengbinuma aduwaba ngayuwa-wa. Akwa nara kema a-ngajuma kirrakina,” ni-yama Jawijiba aburruwa-wa.

Aburraja namurndaki-lyangkuwama akwa ne-yama Jawijibu-wa, “Yiki-yaminama yarna ebina yirra-makama,” ne-yama.²¹ Kembirra na-makijeyinuma wurrakina. “Yawe-ka,” ne-yama. “Ngarne-ka ngarri-didijungwunuma akididijungwa-manja mena ngarru-makwunu-mubaba nenikumarnjanyungwa ngakwurra-langwa wurrumurndakibinu-wa warnuma-

malya. Nara ngarna ak-engkirrikena ena-langwa ayakwa nu-werrikawarriyadinu-mulangwa nakina akwa nu-warduwardeminu-mulangwa, akwa ngarreni-yendabenu-mulangwa ngarribina akinu-mamurikajuwi-yada nakina. Akina-langwa-bina kemba ngarna ngarri-didijungwunuma-da,” ne-yama wurrakina-da.

²² Kemberra Rubina nakina ni-yengbinuma ayakwa wurrumurndakakina-manja wurrarrk-wurrkuwena ena-langwa. Ni-yama, “Kirribina-bina ngarra-makama nara-maka akini-ngajuwa nakina, akena nara yik-engkirrikena ayakwa nganyangwa. Akina-langwa-bina kemberra enena awurrariya na-likenuma ngakwurruwa-wa-da,” ni-yama nakina Rubina. ²³ Umba eneja Jawijibe-ka nakina neningma amurndakakina ayakwa ne-yengbinuma wurrakina. Akena aburraja warningbale-ka wurrakina, mena nara-baba kini-yengbina ena-langwa-murra ayakwa umba wulkwa EningiYijiba-murra ayakwa ni-yengbinuma nakina. Aburraja wurrukwala nenumini-yarrkuwarrukwajuwama ayakwa ena-langwa kajungwa warnik-engkirriki-yada wurrakina. ²⁴ Umba eneja Jawijiba nakina arakba akwudangwa kinu-ngwadinuma, akena nara keni-ngayindanga nakina keni-rringka wurrarrkwurrkuwena kinu-ngwadina akwa ni-jadinga aduwaya akina-langwa angalya nuw-ambilyu-murrilangwa. Biya ngarningka ni-ngayindangu-manja nakina neniki-yengba ayakwa ni-lawurradinuma aburruwa-wa. Kemberra nakina nu-wekbalyinuma Jimiyina

neniki-didiki-yada nakina alikira-manja arrawa akwa nenu-makama wurrukwala-manja ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da, umba aburraja nen-ararikama nakina yakwujina ngawa wurrarrkwurrkuwena nuw-ambilyu-murrumanja wurrakina-da.

*Jawijiba-langwa wurrarrkwurrkuwena
na-lawurradinu-mulangwa Keninu-wa
nungwarringba-wa*

²⁵ Eneja Jawijiba nakina ni-yama nenu-makama ena-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da, “Wurramini-lyangburruk wajina madidirrungwarna beka meninganinga, kajungwa warniki-lawurrakajiyada warna warnungkwarba angalyu-wa. Akwa wurramini-lawurrakajiya ebina angwarnda aburra-langwa beku-wa muwilyuwilyabawiyu-wa wurramin-awiyebajiya. Akwa wurrakwuna ngarningka aninga kajungwa kuwalyubarini-yada lukwakwa,” ni-yama Jawijiba. Aburraja wurrumurndakakina ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da kembirra nalikena akwa ne-yamama akina nenu-makamurrilangwiya Jawijiba. ²⁶ Umba kembirra aburraja Jawijiba-langwa wurrarrkwurrkuwena narruma-larrnjawudanga mamurndakakina beka dakina-manja dangki. Biya narri-lalika kembirra arakba akina angalya Jawijiba-langwa warniki-lawurradi-yada Keninu-wa.

²⁷ Biya nalikena ngawa wurrakina bi...ya yanda-langwa numu-merrkawiyebuma mamawura akwa nal-yarrngwalyilyaduma.

Kembirra nuwilyaba nakina num-ambijangaja beka ena-langwa neniku-kwi-yada aninga dakina dangki. Akena n-akburrange-ka akina angwarnda makina-manja ngawa beka memedirra. ²⁸ Biya nenuwurrak-ardija nakina ena-langwu-wa wurrarrkwurkuwena akwa ni-yama, “Ene-ka nganyangwa angwarnda memema-manja beka-da. Aburraja bumini-lawurrakajuwame-ka ngayuwa-wa-da!” ni-yama. Kembirra aminakina-langwa nuw-arndirndaduma na-minjirrakbar•dume-ka wurrakina. Akwa nawurraki-yendabijeyinuma wurrakina akwa ne-yama, “Ni-yamarrkame-ka nakina Neningikarrawara ngakwurruwa-manja-bina?” ne-yama wurrakina-da.

²⁹ Nawurrak-alilikenume-ka ngawa wurrakina bi...ya yanda-langwa nawurraki-yar•duma wurrakina Kenina-manja. Biya na-likenuma angalyu-wa wurrakina, akwa nenu-makama nungwarringba-manja amurndakibina ne-yama-mulangwa akina. Ne-yama wurrakina, ³⁰ “Nakine-ka nubungkawa nibina yirrenu-kwama aninga ni-yengbinume-ka nakina ayakwa ayarrkardidarra yirruwa-wa. Ni-yamama nakina, ‘Dangbe-ka yarna yirri-likenumurra yenjerrickina kajungwa yarniki-rringki-yada akina angalya aburra-langwa, akwa yarnik-eningmidi-yada wurrarrubuda-murrikba akwa wurrumurndakayuwaya-murrikba warningakwujina warnumamalya,’ ni-yamama nakina.

³¹ “Umba yirraja yarna, ‘Nara a-mekbalyuma angalya-da,’ yirri-yamama enuwa-wa.

'Umba yirrilyangmandukwuna-wiya yarna yarnungkwarba-da. ³² Yirruwe-ka yarna yirrumemberrkwa yirrambilyuma yirrarrkwur-rkuwena yirr-ambilyumurra. Nuwilyaba-murra ngawa nungwarrka yirra-langwa. Umba eneja nuwilyaba ni-jungwuma nenikumarnjarrka nakina. Umba eneja nuwilyaba nijira-dangwa nungwarrka-manja ngawa nakina Kenina-manja angalya,' yirri-yamama.

³³ "Eneja nenungkwarba ni-yamama nakina, 'Ki-dirrukweyini-yada ngayuwa ayakwa nungkwurruwa-wa kajungwa k-eningmidini-yada ngayuwa kirrilyangmandukwuna-murrikba karnungkwarba kirkakina. Kembirra kirruwilyabe-ka karna yik-ambilyama ngayuwa-manja yelakwa. Umba kirrukwala yiki-likajama karna yiku-wilyakinama aninga nungkwurra-langwu-wa warnumamalya nari-yada murumureya a-jungwajuma wurrakina.

³⁴ Biya yiki-lawurradinama yangkwurrangwa, yikinu-wilyakinama nenikumarnjenungwa nungkwurra-langwa nibina niyukwujiya-dangwa. Yikinu-wilyakina-manja nakina ngayuwa-wa kembirra nganja k-eningmidinama ngayuwa kirrilyangmandukwuna karnu-mamalya kirkakina-da. Kembirra ngayuwa kamini-lawurrakajinama naka nenungkwarba nungkwurruwa-wa. Nungkwurraja kembirra yiki-ngayindena-manja kirkakina enena-manja ngawa angalya yik-ambilyamurra. Yik-ambilyamurra akwa yikumurdaki-likajama erribirra yelakwa enena-manja angalya,' ni-yamama nakina nubungkwa yirruwa-manja,"

namurndaki-yama wurrumurndakakina
 wurrarrkwurkuwena nenyuwangkwa-wa
 Jekabu-wa-da.

³⁵ Biya kembirra narrumamurndaku-
 ngwur•dangmajuwa aburra-langwa beka
 akena mamurndakakina-manja ngawa beka
 muwilyuwilyaba-wiya-manja narrumurndak-
 akburrangarna ebina-murrada angwarnda
 narra-kwa-murrada WarningiYijiba-manja
 warnumamalya. Akine-ka angwarnda
 narri-rringka-manja wurrumurndakakina
 akwa enejukwaba nungwarringba na-
 minjirrkakbar•dume-ka wurrakina-da.

³⁶ Ni-yama nakina Jekaba, “Ena-bina kirri-
 yama-mulangwa nungkwurruwa-da. Kembirra
 akina-langwa kawurraki-lyumadinama aburraja
 wurrababurna-langwa nganyangwa warijira.
 Jawijiba arakba nara nibina-da. Enejukwaba
 Jimiyina nara nibina. Kembirra ngarningka kini-
 ngayindenama enejukwaba Benjimina yikinu-
 wilyakinama kirrakina engku-wa ngayuwa-
 langwa. Karne-ka yirru-werrikawarriyakinama
 ngayuwa angwurra,” ni-yama Jekaba nakina-da.

³⁷ Rubina eneja ni-yama nakina nungwenikba-
 wa, “Ngayuwa ningena kin-akwurrainama
 nakina Benjimina,” ni-yama. “Nara-manja amini-
 lawurrakajuma nakina nungkuwa-wa, kamba
 ningkakine-ka ka-wardenama wunambilyuma
 nenikuwarrka-kiya-da. Akena amandangwa
 ningena kini-lawurrakajinama ngayuwa,” ni-
 yama nakina Rubina-da.

³⁸ Eneja Jekaba ni-yama, “Nara naka
 nenikuwarrka nganyangwa Benjimina ngi-

larrkama mena nawenikba ni-jungwu-mubaba-da. Nakina-bina nuwilyaba-ma n-ambilyama arakba-da niyukwujiya-da. Ningene-ka ningeniyuwangkwa arakba. Umba kenakakburranga-manja awurrariya ena-langwa lukwakwa, kembirra ningena ki-jungwuma-da. Nungkwurraja yiku-wurrariyakinama kirrakina ngayuwa-da akwa yiki-jungwajinama ngayuwa ningeniyuwangkwa-da,” ni-yama nakina Jekaba-da.

43

Jawijiba-langwa wurrarrkwurruwena nenuwilyaka-mulangwa Benjimina Yijibu-wa

¹⁻² Aburraja wurrumurdakakina wurrarrkwurruwena nuw-ambilyuma Kenina-manja nungwarringba-manja wurrakina akena aningeka akina na-warrngkijerridinama arakba. Eneja Jekaba akwa ena-langwa warninikuwena ebina aninga angaluba narru-wilyakama wurrumurdakakina wurrarrkwurruwena nuw-alyubarinuma ababurna-langwa amurdakakina. Murumureye-ka namurdakambilyuma warningangkawura-da.

Biya kembirra nakina Jekaba ni-yama arakba warninikuwenu-wa, “Wurri-lawurradinalangwa ngarningka Yijibu-wa akwa wurru-beyindena-langwa aninga ambawura ngakwurraja,” ni-yama.

³ Akena eneja nakina Juda ni-yama ena-langwu-wa nungwenikba, “Numinakine-ka angalya nubungkawa nare-ka nakina awiyebajuma yirruwa-da yanda-langwa yikinu-wilyakinama

nenikumarnjarrka. Akina-bina yirrenu-makama-da. ⁴ Benjimina nakina kini-larrkaja-manja nungkuwa yirruwa-manja yirraja kema yarna yiku-beyindenama aninga. ⁵ Umba nara-manja nungkuwa ngi-larrkama, nara kema yarna ngi-likama-da. Eneja nakina nenumamalya yirrenu-makama nara yarna arringkama, wulkwa yirruwa-manja enejukwaba nenikumarnjarrka kini-likaja-manja-da,” niyama Juda nungwenikba-wa-da.

⁶ Eneja Jekaba ni-yama, “Mena-burra kinumaka naka-langwa nenikumarnjenungwa? Akina-langwa-bina mijawara ngumwardanguma aduwaba-da. Nara-maka yikinumaka kirrakina-da,” niyama Jekaba.

⁷ Aburraja kembirra warninikuwena arakba nenu-makama, “Akena niyirrbiyirrbe-ka ngawa nakina yirreni-yendabenuma yirra-langwalangwa warnumamalya akwa ni-yamama, ‘Jerriya neniba ngawa nungwenungwa? Umba kinuwilyakina ngarningka nenikumarnjenungwa yakwujina?’ Kembirra akina-langwa ni-yamamulangwa yirraja yinu-makama akina-da. Yarningbale-ka yarna yikenu-maka nakina yarniku-wilyaka-langwa nenikumarnjarrka yirruwa,” ne-yama.

⁸ Juda ni-yama, “Ni-larrkiya eni-likaja ngayuwa-manja, kema yiki-likajama yarna enena-wiya. Kembirra yiki-likaja-manja yarna, nare-ka murumureya a-jungwajuma ngakwurruwa akwa ngakwurra-langwa wurriyukwayuwa. ⁹ Ngayuwa-bina kinakwurrajinama naka-da. Nara-manja ngayuwa a-

lawurrakajuma naka ningkinyungwurra, kamba nungkwaja ningkakina yiki-lekbajama ngayuwa-wa. ¹⁰ Nara-manja yarna yik-embirrarina amiyerra kamba arngkambilyuma-ma arakba yiki-likenuma Yijiba-langwa yarna-da,” ni-yama Juda nungwenikba-wa.

¹¹ Eneja Jekaba ni-yama nakina, “Nara-manja naka Benjimina ngi-likama, nara ngarna akburranguma aninga. Wunu-wilyakina kembirra wurri-likaja. Akwa yiku-wilyakina akwala eninginingaba amurndakijika yadada aminenena-langwa angalya ngakwurra-langwa, kajungwa yikinu-kwuni-yada nubungkawa. Yiku-wilyakina amukwarnjirrema eyukwujiya iya yilyakwa yiyukwujiya iya bungabungwa akwa amadidira amaninga. ¹² Akwa yiku-wilyakina angwarnda wuburra ebina kirru-wilyakama ngarningka arngkambilyuma-ma. Yikamini-lawurrakajina kirrakina ebina narr-akumarnuma nungkwurra-langwa-manja beka. Dukwa aburraja na-lekbijungwumada. ¹³ Kembirra yiki-lawurradina warena-bawiya nakinu-wa nenungkwarba, Benjimina yikinu-wilyakina. ¹⁴ Nganja ningena ninguburiyaminama Neningikarrawaru-wa, kajungwa nakina nenungkwarba kin-errukwulini-yada nungkwurruwa-wa akwa keni-larrkaji-yada wunalakina Jimiyina akwa ngawa Benjimina keni-lawurradini-yada nungkwurruwa-manja. Dukwa nara aburnaja wunalakina ngi-lawurraduma, akena nara-manja a-likama Benjimina, nare-ka ngarningka nungkwurraja akburranguma aninga-da,” ni-yama nakina

neniyuwangkwa-da.

¹⁵ Aburraja kembirra wurrumurndakakina wurrumangadiyerra-manja na-likenuma na-lawurradinuma Yijibu-wa Benjimina aburruwa. Narru-wilyakama angwarnda wuburra adinuba-wiya, akena arngkambilyuma-ma narru-wilyakama. Akwa ngarningka amurndakijika warniku-kwi-yada nubungkawa narru-wilyakama Kenina-langwa. Biya na-likena arakba-da. Nawurrak-alilikenu...wa. Yijiba-manja ne-yar•da. Biya Jawijibu-wa arakba na-likenuma.

¹⁶ Kembirra eneja nakina Jawijiba neni-rringkama wurrakina akena Benjimine-ka aburruwa-manja nakina. Biya nen-ardijuwa ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da nenu-war•dika-murruwa wurrukwala-manja warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa-manja alikira. Biya ni-yama, “Wurra-wilyakina wurrumurndakeyina warnumamalya nganyangwu-wa alikira,” ni-yama. “Kuw-alyubarinama wurrakina ngayuwa-manja memerrkuwilyarra mamawura. Nungkwurraja kemba yiki-ngajina bulukwa, yiki-dakina akwa akwala aninga yiku-mena, yiki-larrngkwaburrena adinakba,” ni-yama nakina Jawijiba.

¹⁷ Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da nenu-wilyakama arakba wurrakina ni-yama-murrada Jawijiba ena-langwu-wa alikira. ¹⁸ Akena aburraja naminjirrkakbar•danguma wurrakina mena

nenu-wilyakama nakina Jawijiba-langwu-wa alikira. Na-lyangkiyama-bu wurrakina, “Nenaka ngarrenu-wilyakinama yenjerra ebina-langwa angwarnda-da beka-manja narri-lawurrakajuwa-murrilangwa adinuba-wiyana! Kembirra dukwa akabu-menama warena-bawiya-da akabu-ngajinama wurrakina akwa akabu-murrakajinama ngakwurra-langwa dangki-da. Kembirra ngarna akabu-menama ena-langwi-yada ngarnikuminuwar•duwar•da ngarningangkawura-da,” na-lyangkiyama-bu wurrakina-da.

¹⁹ Kembirra narr-akburranga-manja akawiyuwiyeba Jawijiba-langwa-manja alikira, ne-yama wurrakina nakinu-wa nenikuminuwar•duwar•da, ²⁰ “Marrakba. Engkirrikiya-langwa yirruwa-wa. Yarne-ka yirri-likenuma ebina-wiya yangkwurrangwa yarniku-beyindi-yada aninga. ²¹⁻²² Yirri-likenumanjanja kembirra angalyu-wa wilyarra yirr-ambarringu-manja alyarrngwalyilya yirruma-ngwur•dangmajuwama yirra-langwa beka. Kembirra yirruma-ngwur•dangmajuwamanjanja makina, yirra-langwa-manja memedirra beka yirri-rringkama yirrakina angwarnda ebina ngarra-kwama adinuba-wiya aninga-langwa. Dukwa angkaburra narr-akumarnuma akina angwarnda yakwujina? Yarningbale-ka yarna. Kembirra yarna ngarningka yangkwurrangwa yirri-lawurrakajuwama ababurna-langwa arakba ebina angwarnda akwa ngarningka angwurra ababurna angwarnda yirru-wilyakama yarniku-beyindi-yada enikaduwa

aninya,” ne-yama wurrakina Jawijiba-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da.

²³ Akena eneja ni-yama nakina aburruwawa, “Nara engkirrikuma akinu-wa. Nareka akbar•duma. Dukwa eneja nakina kirrenumin-akumarnuma akina angwarnda Neningikarrawara, nibina-murrada kiniyangmarnngkwajinama nungkwurruwa akwa nungwenungwa-da. Yawa, ningumangume-ka nganja akina angwarnda adinuba-wiya aninga-langwa,” ni-yama. Kembirra ni-likena nakina akididijungwu-wa akwa nenu-manguma Jimiyina akwa nenu-wilyakama arakba nakina wurrarrkwurruwenu-wa-da.

Wurrarrkwurruwenu ne-yebukeyinu-mulangwa aninga Jawijiba-manja

²⁴ Biya kembirra nakina nenikuminuwar•duwar•da nen-awiyebajuwa arakba wurrakina arrawu-wa Jawijiba-langwu-wa alikira akwa nenu-kwa akungwa warnik-ajarri-yada alika. Akwa nanga-kwa aninga aburra-langwa dangki. ²⁵⁻²⁶ Akwa nenu-maka wurrakina warnik-alyubara-langwa aninga Jawijiba-manja. Aburraja kembirra narrilarrngkwaburranga adinakba wurrakina amurndakibina amurndakijika narruwilyakama Kenina-langwa kajungwa warniku-kwi-yada naku-wa Jawijiba.

Kembirra memerrkuwilyarra-manja mamawura ni-yar•da arakba eneja nakina Jawijiba yakwujina. Aburraja kembirra narrawiyebajuwa amurndakibina amurndakijika

alikirawa akwa nenukwa wurrakina Jawijiba-
manja akwa ngawa nawurrak-abuluwendinga
nuw-engmudirruwajungwunuma warnu-
mukwurra ajiringka-manja enuwa-manja.
²⁷ Kemberra eneja ni-yama nakina, “Laka,
karningaba? Ebina-wiya yirru-makama
nungkwurra-langwa-langwa nungwenungwa.
Laka, nakina neningaba? Nakina neningaba
ngawa akwa neniba n-ambilya?” ni-yama.

²⁸ Aburraja ne-yama, “Yirra-langwa
nungwarrka nenibe-ka nakina ngawa akwa
neningaba,” ne-yama. Akwa ngarningka
wurrakina nuw-abuluwendinga enuwa-manja,
mena nubungkawa nakina-baba.

²⁹ Eneja Jawijiba n-andiyinga akena
neni-rringka nakina nenikumarnjenikba
Benjimina nibina naburradikba dirndenikba-
langwa. Ni-yama, “Naka-bina nibina yirru-
makama niyukwujiya nenikumarnjenungwa
nungkwurra-langwa-na?” Kemberra ni-yama
nakina Benjiminu-wa, “Ngeniyerriya nungkuwa.
Enu-marngkirradina Neningikarrawara
nungkuwa-manja,” ni-yama.

³⁰ Jawijibe-ka nakina neni-kbarrngajume-ka
neni-rringka-mulangwa nenikumarnjenikba
Benjimina. Akwudangwe-ka ne-yar•danguma
angwada. Kemberra ni-lalika akina angalya
warenja-bawiye-ka akwa ni-lika ena-
langwu-wa angalya akwa nu-ngwadina
yakwujina. ³¹ Kemberra n-ajarrijajungwunuma
nenumukwurra nu-mungkwur•dinuma
angwada nakina akwa ngarningka ni-
lawurrada nu-mungbudirrkajungwuna.

Akwa nenu-maka nakina wurrukwala-manja warnikuminuwar•duwar•da warniku-wilyaki-yada aninga yenjerrickina.

³² Nakine-ka Jawijiba n-enjawurikajungwuma, nakwukawura ni-rrakarjeyuma awilyaba-manja debula umba aburraja waka engka-langwa-langwa wurrakina nuw-angmakayanguma wurrarrkwurrkuwena. Aburrajukwaba wurrakina wurrukwala wurruminakina angalya WarningiYijiba warnumamalya nuw-alyubarinuma aninga yakwujina. Wurreyebijeba aburrajukwaba mena na-waranguma wurrakina nara kuw-ambarrina wurruminjirrkingka-manja warnumamalya. ³³ Umba aburraja wurrakine-ka wurrarrkwurrkuwena nuw-angmakayanguma akwudangwa Jawijiba-manja na-kwurukweyinema, narra-maka-mubaba adinakba-kiya wurrakina warnik-ambarringa-langwa. Kembirra Rubina adinuba-wiya n-ambarringa mena-baba neningadinuba-wiya naruma nakina, kembirra Jimiyina-murriya, kembirra arija-langwa Benjimina niyukwujiya-dangwa n-ambarringa. Nuw-angmakayanguma wurruwurrangekburne-ka, naruma-dangwa adinuba-wiya akwa jujuj angerriba niyukwujiya-wa. Umba narri-rringka-manja akina kembirra ne-yakikbijangeyinume-ka wurrakina-da.

³⁴ Eneja kembirra Jawijiba nenu-kwama akina aninga ena-langwa-manja warnikuminuwar•duwar•da umba aburraja narri-lyilyanguma ena-langwu-wa wurrarrkwurrkuwena. Akena Jawijiba nakina nenu-kwama angwurra ababurna aninga Benjimina-

manja. Arngkumangbala-me-ka aninga Benjimina-langwa-da. Aburraja kembirra nuw-alyubarinuma wurrakina akwa ngawa akubibeka ne-bekeyinuma yanda-langwa nawurraku-bungwurridinuma wurrakina-da.

44

Menarlamba-langwa mibina numi-lyumadumulangwa

¹ Kembirra narri-jerrukwa-mulangwa aninga, eneja Jawijiba nakina nen-ardijuwa ena-langwu-wa nenikuminuwar•duwar•da nibina nenu-war•dika-murruwa wurrukwa warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa-manja alikira. Akwa ni-yama nakina enuwa-wa, “Wurramini-lyangburrukwajina mababurnalangwa beka meninganinga,” ni-yama nakina. “Akwa yikamini-lawurrakajina akina ngarningka angwarnda mamurndakakina-manja beka memedirra muwilyuwilyaba-wiya-manja.

² Akwa kum-akumurna ngarningka nganyangwa menarlamba meningilyamarmba mijilba-murra yakwujina nenikumarnjarringba-langwa-manja beka memedirra,” ni-yama Jawijiba. Kembirra eneja nakina nenikuminuwar•duwar•da nilikena akwa ni-yamama akina nenu-makamurrilangwiya Jawijiba.

³ Mingka-manja meninguwurdarriya-wiya mamawura eneja Jawijiba nu-mirajanga akwa neni-larrka wurrakina warnungkwarba akwa aburra-langwa dangki. Aburraja

kembirra na-likena arakba. ⁴ Akena na-likenu-manja wurrakina arngkidarrba-langwiya, ni-yengbina eneja nakina Jawijiba nibina-manja nenikuminuwar•duwar•da ena-langwa. “Jeyi warenja!” ni-yama nakina. “Wurra-larrmiya wurrakina warnungkwarba. K-akburranga-manja wurrakina, ena ayakwa ka-makina. ‘Kirri-yamarrkama karna nganyangwa-manja nubungkawa?’ ki-yama. ‘Neningabe-ka nakina nungkwurruwa-manja akena nungkwurraja kinumini-lawurrakajuwama awurrariya enuwa-wa. ⁵ Mena-burra kirr-angmaduma kirrakina mibina menarlamba meningilyamarmba ena-langwa wuburra mungkwabukwaba numiyamama? Nara ngarrukwala ngarningerribirra ngarnumamalya e-bekuma makina-langwa, wulkwa enuwa yimbukwa nabalija-baba. Kini-ngayindangu-manja nenik-eningmida-langwa warnumamalya-langwa ne-yama-mulangwa wurrakina, kembirra makina-bina kinumamanguma kenamu-wilyakajuwi-yada. Karne-ka kirri-yamama awurrariya!’ ki-yamina,” ni-yama Jawijiba nenu-makama ena-langwa-manja nenikuminuwar•duwar•da kajungwa neniki-yengbi-yada nakina ena-langwa ayakwa wurrakinu-wa wurrarrkwurrkuwena.

⁶ Eneja kembirra nakina nenikuminuwar•duwar•da ni-likena akwa nen-akburranga wurrakina. Kembirra arakba nenu-maka wurrakina-manja Jawijiba-langwa ayakwa. ⁷ Aburraja ne-yama wurrakina enuwa-wa, “Mena-burra ningki-yamina ena ayakwa? Nare-ka yirraja yarna yik-angmada

menarlamba nubungkawa-langwa. ⁸ Nungkwaja ningkeningma ningkakina akena yirri-lawurrakajuwama angwarnda Kenina-langwa yangkwurrangwa ebina yirr-akburrangarnuma yirra-langwa-manja beka. Mena-burra yirraja yarna yik-angmadiya alarrngekburna angwarnda ajilba-murra iya akawulda-murra akwa eningerribirra amurndakijika alarrngekburna nungkwa-langwa-langwa nubungkawa? ⁹ Nungkwaja kum-akburranga-manja ningkakina makina menarlamba yirruwilyaba-manja, kembirra ningkakina kini-ngajinama nakina nenungwarba. Kemba yirrumurndakenena yirrukwala aduwaba nungkwa-langwa yarnikuminuwar•duwar•da yirrababurna-langwa,” ne-yama wurrakina nakinu-wa nenikuminuwar•duwar•da Jawijiba-langwa.

¹⁰ Ni-yama kembirra enamba-langwa nakina, “Eningabe-ka akina ayakwa kirri-yengbinama, akena kirribina yikuma-wilyaka-manja menarlamba kemba kirrakina karnikuminuwar•duwar•da nganyangwa kirruwilyaba-ma yik-ambilyama-da. Umba kirrukwala karningaba yiki-likajama erribirra kirrakina angalyu-wa-da,” ni-yama.

¹¹ Kembirra warenja-bawiya aburraja wurrakina narruma-larrijuwa dangki-langwa beka akwa narrumamurndaku-ngwur•dangmajuwa. ¹² Eneja n-andeya numurndamurndirra ambakalangwa nakina mamurndakakina-manja beka. Adinuba-wiya nakina n-aburradaduma n-aburangkama naruma-langwa-manja beka,

Rubina-langwa-manja. Kembirra nuwilyaba-langwa-manja ngarningka nenikumarnjenikba akwa ngarningka nuwilyaba-langwa-manja n-aburangkama. N-aburangkeyina nakina yanda-langwa nenikumarnjarringba-langwa-manja beka num-akburranga mibina menarlamba-da, Benjimina-langwa-manja beka makina-da.

¹³ Aburraja wurrakina wurrarrkwurrkuwena narringamurndaku-kuwarranga aburra-langwa dumbala mena na-werrickawarriyadinu-murrubaba angwurra. Akwa narrumamurndakilarnjawudanga beka aburra-langwa ngarningka dangki-wa akwa na-lawurradina wurrakina ebinu-wa angalya nuw-ambilyu-murruwa awurrakwulyumida alikira iya warnumamalya arakba-da.

Juda neni-yendabenu-mulangwa nubungkawu-wa Benjimina-langwa

¹⁴ Eneja nakina Jawijiba n-ambilyuma ngawa ena-langwa-manja alikira. Aburraja kembirra neyar•da arakba yakwujina wurrarrkwurrkuwena wurrakina akwa nuw-abuluwenduma enuwa-manja nuw-engmudirruwajungwunuma warnumukwurra ajiringka-manja. ¹⁵ Biya, “Miyambena-burra kirri-yamama akina?” niyama Jawijiba aburruwa-wa. “Karningbala-burra kirrakina ngayuwa ningubungkawa? Ningeningme-ka amurndakibina nuw-abuwarrkajungwunama wurrukwalalangwa warnumamalya, akwa kembirra ningeningma amurndakakina eningerribirra kirri-yamamulangwa kirrakina,” ni-yama nakina.

¹⁶ Eneja ni-yama Juda, “Karukwa. Nara ebina ayakwa yarniki-yengba-langwa nungkuwa-wa. Eneja Neningikarrawara nakina nginu-wilyakajuwama awurrariya yirra-langwa akena nara yirraja yarna a-wilyakajuma nungkuwamanja yarna yarningaba yarnumamalya. Kemberra yirrumurndakeyina aduwaba yirrababurna-langwa nungkuwa-langwa yarnikuminuwar•duwar•da arakba, umba nara nuwilyaba nakina nibina numa-manguma makina menarlamba umba yirrababurna-langwa,” ni-yama nakina Juda.

¹⁷ Eneja Jawijiba ni-yama, “A•a! Awurrariye-ka akina. Wurribina wulkwa narruma-wilyakama menarlamba nganyangwa wurrakina yimbukwa nganyangwa warnikuminuwar•duwar•da. Kirrukwalā kirrakina yiki-lawurradinama kirringkinyungwurra nungwenungwa-wa,” ni-yama.

¹⁸ Kemberra eneja nakina Juda ni-likena Jawijibu-wa akwudangwu-wa akwa ni-yama, “Yimini-lalika-langwa ngi-yengba-langwa ambaka,” ni-yama. “Nare-ka awinyambaduma ngayuwa-wa. Ningkakina ningki-yaminama wuburra naruma nubungkawa nibina ni-lyinginama amurndakenena angalya ababurna-langwa Yijiba-manja-da. ¹⁹ Ningkakina ningki-yamama, ‘Jerriya neniba ngawa nungwenungwa? Umba kinu-wilyakina ngarningka nenikumarnjenungwa yakwujina?’ ningki-yamama yirruwa-wa-da. ²⁰ Yirraja kemberra yirra-makama yirribina yirra-langwa-langwa nungwarrka akwa nenikumarnjarrka-

langwa. Nakine-ka ni-rukwularruma neni-yerringka-manja arakba nungwarrka-da. Naka-langwa nawenikba nara nibina, naka yimbukwa neniba ngawa aduwaba duwilyabama-langwa dirndarringba-da. Umba ni-lyelyingminame-ka eneja nungwenikba nakina angwurra-da. ²¹ Nungkwaja yirru-makama yarniku-wilyaka nakina yangkwurrangwa ningkeni-ngayindangu-mubaba nungkuwa ningkakina ningkeniki-rringki-yada. ²² Akena yirraja yirri-yamama yirribina, 'Nara nakina a-lalikama nungwenikba, mena keni-lalika-manja nakina kema nungwenikba kini-jungwu-mubaba-da,' yirri-yamama. ²³ Ningki-yamama kema nungkwaja, 'Nara-manja nakina nungkwurra-langwa nenikumarnjenungwa a-wilyakama yangkwurrangwa, kema nara ngarningka awiyebajuma kirrakina enenu-wa alikira nganyangwu-wa-da,' ningki-yamama ningkakina-da.

²⁴ "Yirraja kembirra yirri-lawurradinu-manja nungwarrku-wa akina ayakwa nungkwa-langwa yinu-makama nakina-da.

²⁵ "Bi...ya arakba-langwa eneja yirrenu-makama yirra-langwa nungwarrka yarniki-lawurradi-yada yangkwurrangwa Yijibu-wa yarniku-beyindi-yada ngarningka akwala aninga. ²⁶ Akena yirraja yinu-maka nakina, 'Nare-ka. Nara-manja a-likama yirra-langwa nenikumarnjarrka yirruwa-manja, nara kembirra yarna ngi-rringkama nubungkawa. Yiki-likajama yarna wulkwa kini-likaja-manja nenikumarnjarrka enejukwaba yirruwa-manja,'

yirri-yamama-da. ²⁷ Eneja ni-yama nungwarrka yirruwa-wa, ‘Karningma kirrakina nganyangwa dadingiyarrka Rejila narringalirraku-wilyakama wulkwa wunambilyuma wuniyukwujiya-kiya. ²⁸ Nara arakba nibina nuwilyaba. Dukwa ngalaja yiningbala arakba yakina nenu-wardanguma-da. Eneja ni-likenuma nakina engku-wa akena nara kini-lawurradina-da. ²⁹ Kemberra yikinu-wilyakina-manja naka nenikuwarrka aduwaba akwa ke-yama-manja awurrariya enuwa-manja, kemberra nganja ningena ki-jungwunama-da. Nungkwurraja yiku-wurrariyakinama kirrakina ngayuwa-da akwa ki-jungwunama ngayuwa ningenyuwangkwa-da.’ Akina-bina eneja nganyangwa nungwarrka yirrenu-makama-da,” ni-yama nakina Juda Jawijibu-wa.

³⁰⁻³¹ Biya ngarningka ni-yama Juda, “Kemberra ki-lawurradina-manja nungwarrku-wa, nara-manja a-wilyakama nenikumarnjarrka, kemberra nakina nungwarrka kini-jungwuma-da. Kini-jungwunama neningangkawura nara-manja a-rringkama nakina niyukwujiya a-likama yirruwa-manja-da. Nakina ni-lyelyingminameka angwurra nakina-manja. Nenyuwangkwa-baba nakina, ngalaja kemberra kenamu-wardena-manja makina mijawara kenami-jungwajiyama makina mijawara nakina-da.

³² “Akwa ngarningka nganja ningenu-makama nungwarrka-manja ngayuwa-bina kin-akwurrarina-mulangwa akwa kini-lawurrakajina-mulangwa nakina enuwa-wa-da. Ningi-yamama, ‘Nara-manja ngayuwa a-lawurrakajuma nakina ningkinyungwurra,

kemba ningkakina yiki-lekbajama ngayuwa-wa ningkeningangkawura,' ningi-yamama nungwarrku-wa. ³³ Marrakba, ni-larrkaja naka eni-likaja wurrumurndakakina-manja wurrukwala wurrarrkwurrkuwena. Umba ngayuwa nganja yelakwa ningenikuminuwar•duwar•da nungkwa-langwa. ³⁴ Nara-manja a-lawurrakajuma naka nungwarrku-wa ningena, nare-ka a-lawurraduma-da. Nara-manja naka nenikumarnjarrka nganyangwa a-lawurraduma enuwa-wa eneja kembirra nungwarrka kini-jungwunama nakina-da. Nara kembirra a-ngayinduma akina ningena nganja a-rringkamada," ni-yama nakina Juda Jawijibu-wa-da.

45

*Jawijiba nenu-maka-mulangwa
wurrarrkwurrkuwena-manja enuwa-langwa*

¹ Eneja nakine-ka Jawijiba nara nakina amiyerra kinu-mungbudirrkajungwuna wurrakina-manja warnikuminuwar•duwar•da ena-langwa. Kembirra nenu-maka aburruwa-wa, "Wurri-jadiya-langwa errekbua-wa," ni-yama. Aburraja kembirra na-jadinga wurrakina. Akwa kembirra nara wurribina wurrukwala yakwujina akini-yada ngawa nenu-maka-manja akina ayakwa enuwa-langwa akwa ni-yama-manja wurrarrkwurrkuwenu-wa, "Ngayuwe-ka ningena ningarrkuwenungwa Jawijiba." ² Akena nara kini-lyinga angwada ena-langwa umba nungwadina angwurre-ka. Aburraja wurribina

ena-langwa warnikuminuwar•duwar•da nuw-engkirrikenuma wurrakina errekba-langwa ni-ringirriyadinuma nakina. Wurrukwala kembirra wurrakina narri-lyilyanguma akina ayakwa nu-ngwadinu-mulangwa nakina naruma-wa nubungkawa ni-lyinga-murruwa ababurna-langwa angalya Yijiba-manja.

³ Eneja Jawijiba nakina ni-yama wurrarrkwurrkuwenu-wa, “Ngayuwe-ka ningena ningarrkuwenungwa Jawijiba. Nungwarrka nakina neniba?” ni-yama. Aburraja wurrarrkwurrkuwena nuw-engkirrika-manja nakina enuwa narrkuwarringba, nawurrak-akbar•duma wurrakina. Nara kembirra ke-yengbeyina ayakwa.

⁴ Eneja Jawijiba ni-yama nakina, “Kwa, wurri-likaja yangkwurrangwa akwudangwu-wa,” ni-yama. Nuw-akwudangwukajungwuna aburraja. Kembirra ni-yama nakina, “Ngayuwe-ka ningena nungkwurra-langwa ningarrkuwenungwa Jawijiba, ningibina kirra-kwa-murrada wurrukwalu-wa warnumamalya. Kembirra kirrabu-kwama angwarnda akwa bu-wilyakama yangkwurrangwa enenu-wa angalya Yijibu-wa. ⁵ Nare-ka nungkwurraja a-werrikawarriyaduma a-lekbijajuma kirra-kwa-mulangwa karna ngayuwa wurrukwalu-wa warnumamalya. Neningikarrawara-bina ngini-larrkama ningeniki-lika-langwa ningena yangkwurrangwa-da. Nginu-wilyakama adinakba yangkwurrangwa kajungwa ken-enibikini-yada wurrababurna warnumamalya nakina-da. ⁶ Mambilyuma arakba wulkwa

mamarika iya yinungkwura ngalaja eyukwujiya ena aninga, umba mamangbala mamarika iya yinungkwura yubukwaya ngarningka ni-likaja-wiya eyukwujiya kuw-ambilyama aninga. Akini-yade-ka ngawa nare-ka aburraja amaninga-ma amarda a-lungkuwarrijuma warnumamalya mamurndakakina-manja mamarika iya yinungkwura.

⁷ “Ningene-ka nginu-wilyakama eneja Neningikarrawara adinakba yangkwurrangwa kajungwa ka-mamurikajini-yada karna nari-yada murumureya a-jungwajuma nungkwurruwa akwa ngawa nungkwurra-langwa wurriyukwayuwa, akwa kajungwa yiki-jungwuna-manja nungkwurruwa kuw-ambilyi-yada numirena-murriya arija-langwa. ⁸ Nare-ka nungkwurraja yiki-larrkena yangkwurrangwa ngayuwa, umba eneja Neningikarrawara nakina nginu-wilyakama yenjerra-da. Ngayuwe-ka ningena nginu-bungkawakama Neningikarrawara ningubungkawa ningaruma-dangwa. Kembangra nganja ningubungkawadinama ngayuwa wurrababurna-langwa-manja wurriyukwayuwa wurububungkawa amurndakenena-manja angalya. Wuburra nibina narumadangwa nubungkawa nganjukwaba ningubungkawadiname-ka ngayuwa amurndakeyina-manja arakba ababurna angalya enena-manja Yijiba.

⁹ “Ena-wiya arakba wurri-likaja nungwarrkuwa akwa yikinu-makina enena ayakwa nganyangwa. Yiki-yamina, ‘Neningikarrawara

nen-akumarnuma nenikuwena Jawijiba nubungkawa ababurna-langwa-manja angalya Yijiba-manja. Kembirra nungkwaja nara ambudiduma umba likaja warenja enuwa-wa, ¹⁰ nungkuwa akwa ngawa nungkwurra-langwa wurriyukwayuwa akwa ngawa nungkwurra-langwa numirena-murriya aburrajukwaba. Yikuwurraku-warakina ngawa nungkwurra-langwa jiba iya nenukwuda iya bulukwa akwa ababurna-langwa amurndakijika nungkwurra-langwa angerriba enuwa-wa Yijibu-wa. Yakwujina kirrakina yik-ambilyama Yijiba-manja engemba-manja Kawijina. ¹¹ Kembirra yik-ambilyama akwudangwa enuwa-manja kajungwa yiken-akwurrajini-yada nakina. Ngalaja akine-ka aninga kuw-ambilyama eyukwujiya mamangbala-manja ngarningka mamarika iya yinungkwura. Nara eneja a-ngayinduma murumureya a-jungwajuma nungkwurruwa iya nungkwurra-langwa warnumamalya akwa nungkwurra-langwa bulukwa-murriya,' yiki-yamina kirrakina," ni-yama Jawijiba. Akina-bu ayakwa nenu-makama nakina Jawijiba wurrarrkwurrkuwena-manja warniki-lawurrakaji-yada wurrakina ayakwa nungwarringba-wa-da.

¹² Kembirra ni-yama ngarningka aburruwa-wa, "Kirrumurndakeyine-ka yirri-rringkinama ningena amandangwa nungkwurra-langwe-ka ningenikumarnjenungwa Jawijiba. Nungkwajukwaba Benjimina yi-rringkinama ningena Jawijiba. ¹³ Yikinu-makina nungwarrka ningena ningubungkawa enena-manja Yijiba,

akwa yikinu-makina amurndakenena kirri-ringkinama ababurna-langwa aduwaba, akwa yikinu-wilyakina kwa yangkwurrangwa warenja,” ni-yama Jawijiba nakina ena-langwu-wa wurrarrkwurrkuwena-da.

¹⁴ Biya kembirra nen-engkarrnga nakina Jawijiba Benjimina-manja akwa nu-ngwadina arakba nakina. Enejukwaba nakina Benjimina enamba-langwa nu-ngwadina.

¹⁵ Kembirra Jawijiba nenumurndak-engkarrnga wurrababurna-langwa wurrarrkwurrkuwena-manja akwa ngawa nenumurndaki-lawurangka wurrakina angwada-murra nakina. Najerridu-manja akina angwada kembirra wurrumurndakakina wurrarrkwurrkuwena nalelyimbukweyinumurra Jawijiba-manja arakba.

¹⁶ Eneja kembirra nakina nubungkawa naruma-dangwa n-engkirrika-manja akina ayakwa ne-yar•du-mulangwa wurrakina wurrarrkwurrkuwena Jawijiba-langwa Yijiba-manja, ni-lyelyingmame-ka nakina. Akwa ngawa ena-langwa wurriyukwayuwa wurrubungkawa na-lyelyingmeyinuma aburrajukwaba wurrakina. ¹⁷ Ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa, “Wurra-makina nungkwa-langwu-wa narrkuwena-murriya karri-larrnjawudena wurrakina aburra-langwa amurndakijika dangki-manja, akwa kalawurradina angerriba Keninu-wa. ¹⁸ Akwa wurra-makina kenu-wilyakina nungwena akwa ngawa aburra-langwa wurradidingiyarrngwa akwa wurriyukwayuwa aburra-langwa yangkwurrangwa enenu-wa angalya. Ningene-

ka ka-kwunama angalya eningaba-dangwa yelakwa Yijiba-manja aburra-langwi-yada akina-da. Ababurne-ka kembirra aninga aburraja kuw-alyubarinama. Nare-ka wurrakina a-jerrukwama akina aninga,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa.

¹⁹ Akwa ngarningka nenu-maka nakina Jawijibu-wa warniku-wilyaki-yada wurrakina wurrarrkwurrkuwena mukwala marumuruma makangkidikarra mibina na-wilyuwilyakinama amurndakijika angerriba iya angerriba makina. Ni-yama nakina, “Angum-arrkirna jarrangwa mamurndakakina meyebirra angerriba Keninu-wa, kajungwa ka-lawurradina-manja Yijibu-wa wurradidingiyarrngwa akwa wurriyukwayuwa narrkuwena-murriya-langwa kembirra karrawurra-jawudeni-yada makina-manja. Akwa wurra-makina kenu-wilyakina ngarningka nungwena yangkwurrangwa Yijibu-wa aburruwa,” ni-yama nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa.

²⁰ Biya ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Wurra-makina nungkwa-langwu-wa narrkuwena-murriya, ‘Mama yiki-lalikina-manja ababurna-langwa amurndakijika nungkwurra-langwa yakwujina Kenina-manja, mena ababurne-ka amurndakijika eninginingaba yelakwa nungkwurra-langwa akina,’ ki-yamina ningkakina aburruwa-wa,” ni-yama nakina Jawijibu-wa-da.

²¹ Aburraja kembirra Jekaba-langwa warninikuwena narri-larrnjawudanga arakba wurrakina aburra-langwa amurndakijika

aburra-langwa-manja dangki. Eneja nakina Jawijiba ni-yamama nakina nubungkawa-langwiya ayakwa akwa nenu-kwama ena-langwa-manja wurrarrkwurrkuwena mamurndakibina makangkidikarra akwa ngawa aninga warnik-alyubari-yada lukwakwa wurrakina. ²² Akwa nenu-kwama ngarningka nakina Jawijiba dadikaduwa dumbala wurruwilyuwilyabawiya-manja kajungwa warnik-awiyebi-yada. Umba Benjimina-manja yimbukwa nenu-kwama nakina dumangbala dumbala akwa ngawa 300 angwarnda ajilba-murra. ²³ Akwa ni-larrkenuma nakina Jawijiba ababurne-ka amurndakijika eninginingaba EningiYijiba nungwenikba-wa. Aburraja narri-larrnjawudanguma kembirra amurndakakina dumemberrkwa-manja dangki. Akwa ngarningka dukwala-manja dumemberrkwa dangki narri-larrnjawudanguma wurrakina ababurne-ka aninga eminiminingka warnik-alyubari-yada wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna ka-lawurradina-manja wurrakina wurrarrkwurrkuwena karra-wilyakina-manja aburra-langwa wurradidingiyarrngwa iya aburra-langwa wurriyukwayuwa akwa nungwarringba angaluba Kenina-langwa akwa Yijibu-wa n-ambilyu-murruwa Jawijiba nakina.

²⁴ Umba lukwuniyawa nara-wiya ka-likena wurrakina wurrarrkwurrkuwena, ni-yama nakina Jawijiba aburruwa-wa, “Nare-ka a-wurruwirrikbajuma lukwakwa,” ni-yama nakina. Kembirra neni-larrka arakba wurrakina.

²⁵ Aburraja kembirra na-likena arakba, narri-

lalika akina Yijiba umba na-lawurradina Keninu-wa-da.

Bi...ya yakwujina Kenina-manja ne-yar•da arakba wurrakina. Biya na-lawurradinuma aburra-langwu-wa angalya akwa ngawa nungwarringba-wa Jekabu-wa. ²⁶ Biya ne-yama wurrakina nungwarringba-wa, “Jawijibe-ka nakina neniba ngawa aduwaba! Akwa ni-lyinginama nakina ababurna angalya Yijiba-manja,” ne-yama. Akena eneja Jekaba n-arndirndade-ka akwa nenu-minikalyika nakina ebina ayakwa aburra-langwa ne-yengbeyinuma wurrakina enuwa-wa. ²⁷ Umba nenu-makama wurrakina nungwarringba-wa ababurna-langwa ayakwa Jawijiba-langwa. Akwa nenu-wilyakajuwama enuwa-wa mamurndakibina makangkidikarra nenu-kwama Jawijiba kajungwa neniki-liki-yada enuwa akwa ngawa ena-langwa wurrukwala warnumamalya aburrajukwaba Yijibu-wa. Eneja kembirra nungwarringba nu-werringekburada arakba nakina n-engkirrikenu-mulangwa aburra-langwa ayakwa akwa ni-rringka-mulangwa amurndakibina ababurna-langwa.

²⁸ Biya kembirra ni-yama nakina Jekaba warninikuwenu-wa, “Nganyangwa nenikuwar-rka Jawijiba neniba ngawa nakina-da. Eningabe-ka akina. Akwa ningi-ngayindename-ka kilikajama kini-rringkinama nakina ki-jungwuna-murruwa ngayuwa ningena-da,” ni-yama nakina Jekaba-da.

*Nawurraki-likenu-murrilangwa
murriya Yijibu-wa*

Jekaba-

¹ Biya kembirra nakina Jekaba akwa ngawa ena-langwa warnumamalya narruwurra-murndukwama aburra-langwa amurndakijika warniki-liki-yada wurrakina angerriba Yijibu-wa. Namurndaki-likenuma akena adinuba-wiya engembu-wa Biyajiba-wa namurndaki-likenuma. Biya yakwujina Jekaba nakina nenumini-daka bulukwa-murriya Neningikarrawara-langwa. Nakine-ka Neningikarrawara nibina-murrada nungwenikba-langwa Ajika-langwa. ² Biya kembirra makina-manja ngawa meningalyarrngwalyilya Jekaba nenu-marngkirringkama Neningikarrawara nakinada. Eneja Neningikarrawara n-ardanga enuwa-wa akwa ni-yama, “Nungkuwa Jekaba!”

Eneja ni-yama Jekaba, “Miyambena?”

³ Eneja kembirra ni-yama Neningikarrawara Jekabu-wa arakba, “Ngayuwa Ningeningikarrawara ningena nungwena-langwa. Nara akbar•duma, umba likaja Yijibu-wa. Yiba-kwunama ningkena wurrababurne-ka numirena-murriya warnikinikaduwa nungkwa-langwa akina-manja angalya. Aburraja wurrakina kuw-ababurnadinama yanda-langwa wurrilyimberrkwulyumide-ka wurrilyimberrkuwilyaba warnumamalya ke-yaminama. ⁴ Umba ngayuwa ki-likajama ningena yakuwa Yijibu-wa. Kembirra ki-jungwa-manja ningkakina yakwujina, eneja nakine-ka Jawijiba kin-ambilyama ngawa

nungkuwa-manja akwudangwa. Kembirra arija-langwa ambaka-murumurra nganja kawurrakilawurrakajinama ngayuwa nungkwa-langwa numirena-murriya warnikinikaduwa enenu-wa angalya,” ni-yama nakina Neningikarrawara Jekabu-wa-da.

⁵ Aburraja kembirra arakba Jekaba-langwa warninikuwena nen-akumarna nungwarringba iya aburra-langwa wurriyukwayuwa akwa wurradidingiyarrngwa mamurndakibinamanja ngawa makangkidikarra numalarrkenu-murumanja Jekabu-wa adinubawiya nibina nubungkawa naruma-dangwa NeningiYijiba. Biya narri-lalika arakba wurrakina Biyajiba ⁶⁻⁷ kajungwa warnikiliki-yada Yijibu-wa. Umba narruwurrakuwarakama aburra-langwa bulukwa-murriya akwa ngawa ababurna-langwa amurndakijika amurndakibina narru-manguma wurrakina nuw-ambilyu-wiya yakwujina Keninamanja. Umba Jekaba nakina nenuwurrakuwarakama ena-langwa warninikuwena iya dadiyawenikba akwa warnungkwarba iya wurridarringka wurrumirumirena enuwa-manja.

⁸ Eneja nenikuwenikba Jekaba-langwa nibina numilyengma Rubina ni-likenuma nakina enuwa-manja Yijibu-wa ⁹ akwa ngawa ena-langwa wurrabiyarbuwa warninikuwena aburrubukwurrajukwaba. Warnimikirra wurrubukalakina Yenakwa iya Balu iya Yejirena akwa ngawa Karmi. ¹⁰ Aburrajukwaba Jimiyina akwa ngawa ena-langwa wurrumangbala wurruwilyaba warninikuwena na-likenuma

wurrakina. Warnimikirra wurrakina Jemuwela iya Jamina iya Awada iya Jakina iya Jawura akwa ngawa Jawula. Umba Jawula-langwa dirndenikba DadingiKenina didarringka dakina. ¹¹ Aburrubukwurrajukwaba Libaya akwa ngawa ena-langwa wurrabiyakarbiya warninikuwena nabuki-likenuma. Warnimikirra wurrubukalakina Kijena iya Kiyada akwa ngawa Marari. ¹² Aburrubukwurrajukwaba Juda akwa ngawa ena-langwa wurrabiyakarbiya warninikuwena nabuki-likenuma. Warnimikirra wurrubukalakina Jela iya Bereja akwa ngawa Jera. Umba wunambilyuma warnikuwabulena Juda-langwa wunenimikirra Era iya Anana neni-jungweyinuma adinuba-wiya Kenina-manja ngawa wunalakina. Umba aburnaja Bereja-langwa warnikuwabulena wunenimikirra Yejirena iya Yamula aburnajukwaba neni-likenuma wunalakina Yijibu-wa. ¹³ Aburrajukwaba Yidakara akwa ngawa ena-langwa wurrabiyarbuwa warninikuwena na-likenuma wurrakina. Warnimikirra wurrubukalakina Dawula iya Buwa iya Jejuba akwa ngawa Jimirena. ¹⁴ Aburrubukwurrajukwaba Jebulina akwa ngawa ena-langwa wurrabiyakarbiya warninikuwena nabuki-likenuma. Warnimikirra wurrubukalakina Jereda iya Elena akwa ngawa Jaliyela. ¹⁵ Wurrumurndakakina wurrumangbala wurruwilyaba warninikuwena Jekaba-langwa yinginumina-arrangbama Liya n-ambilyu-wiya nakina Jekaba Mejudamiya-manja. Umba ngalaja dadiyawenikba Jekaba-

langwa dadimikirra Dayina yingi-rukwularruma ngalajukwaba yakwujina Mejubudamiya-manja. Dirndadikba ngalajukwaba Liya dakina. Kembirra wurrababurna-langwa wurru-murndakakina Liya-langwa wurrabuburrada iya wurrumurndakakina warnikabijada iya wurrebulada akwa ngawa daburradikba Dayina 33 warnumamalya wurrakina-da.

¹⁶ Aburrajukwaba Keda akwa ngawa ena-langwa wurrumangbala wurrambilyuma warninikuwena namurndaki-likenuma Yijibu-wa. Warnimikirra wurrakina Jebena iya Yaki iya Juni iya Ejibena iya Eri iya Arada akwa ngawa Areli. ¹⁷ Aburrajukwaba Ajera akwa ngawa ena-langwa wurrabiyarbuwa warninikuwena iya darrkuwarringba dadimikirra Jera namurndaki-likenuma wurrakina. Warnimikirra wurrubukalakina Yimina iya Yijibaya iya Yijibi akwa ngawa Beraya. Umba Beraya-langwa warnikuwabalena wunenimikirra Yebera iya Malkiyela aburnajukwaba neni-likenuma wunalakina. ¹⁸ Kembirra arakba wunalakina naburradikba-kiya Jilba-langwa iya warnikabijada akwa ngawa wurrebulada 16 warnumamalya wurrakina. Umba dakine-ka Jilba dadikumunuwar·duwar·da dakina, dibina Liya-langwa nungwadikba Lebina nanga-kwama dadiyawenikba-manja Liya-manja.

¹⁹ Umba ngalaja dakina Rejila dadingiyenikba Jekaba-langwa yinginum-in-arrangbama wu-nambilyuma warnikuwabalena wunenimikirra Jawijiba iya Benjimina. ²⁰ Ngalaja kembirra n-ambilyu-wiya Jawijiba yakwujina Yijiba-manja

dadingiyenikba Ajineda narring-arrangbama dakina wunambilyuma warnikuwabulena wunenimikirra Muneja iya Yibureyima. Umba nakina nungwadikba Ajineda-langwa Badibera nakina. NuMinida nenungkwarba nakina WarningiYijiba-langwa warnumamalya, umba ena-langwa angalya Yeliyabulija akina. ²¹ Aburrajukwaba Benjimina-langwa warninikuwena wurrumemberrkwa namurndaki-likenuma nungwarringba-manja Yijibu-wa. Warnimikirra wurrakina Bela iya Beka iya Ajibela iya Kera iya Neyumena iya Yiyeya iya Rawija iya Mabima iya Wubuma akwa ngawa Arda. ²² Kembirra arakba wunalakina naburradikba-kiya akwa wurrumurndakakina warnikabijada Rejila-langwa wurrumemberrkwa akwa wurrabiyarbuwa warnumamalya wurrakina-da.

²³ Aburnajukwaba Dena akwa ngawa nenikuwenikba nenimikirra Wujima neni-likenuma wunalakina Yijibu-wa.

²⁴ Aburrajukwaba Nabudali akwa ngawa ena-langwa wurrubukarbiyarbuwa warninikuwena na-likenuma. Warnimikirra wurrubukalakina Jajiyela iya Kwuni iya Jejera akwa ngawa Jilema.

²⁵ Kembirra arakba wunalakina wunambilyuma naburradikba Bilya-langwa akwa warnikabijada ngala-langwa wurrumangbala wurrambilyuma warnumamalya wurrakina. Umba dakine-ka Bilya dadikuminuwar•duwar•da dakina, dibina Rejila-langwa nungwadikba Lebina nanga-kwama dadiyawenikba-manja Rejila-manja.

26 Umba wurrababurna-langwa wurrumurn-dakakina wurrumirumirena Jekaba-langwa namurndaki-likenu-murumurra Yijibu-wa 66-eka warnumamalya wurrakina-da. Akwa ngawa aburrajukwaba wurrarngkirngkiyena Jekaba-langwa nawurraki-likenumurra-da.

27 Umba nara-wiya ka-likena Jekaba-murriya Yijibu-wa wurrakina, eneja Jawijiba n-akumajungwunuma nakina wunambilyuma nenikuwenikba-kiya. Kembangirra akini-yada n-ambilyu-wiya ngawa nenyuwangkwa Jekaba Yijiba-manja nakina, enuwa akwa ena-langwa warnumamalya wurribina nuw-ambilyu-murumurra akina-manja ngawa angalya Yijiba 70-eka warnumamalya wurrakina-da.

Jekaba-murriya nuw-alambarringa-mulangwa Yijiba-manja

28 Kembangirra nakina Jekaba akwa wurrababurna-langwa ena-langwa warnumamalya narri-lalika aburra-langwa angalya Kenina akwa nawurraki-likena Jawijibu-wa Yijibu-wa. Biya kembangirra Jekaba neni-larrka nenikuwenikba Juda ni-lyengmanga nakina adinakba kajungwa neniki-yarrkuwilyaki-yada Jekaba-langwa ayakwa Jawijibu-wa. Eneja kembangirra Juda ni-lyengmanga ni-likena arakba nakina-da.

Bi...ya ni-yar•da Yijiba-manja akwa ni-likena angwurra ngawa Jawijibu-wa. Biya ni-yama nakina enuwa-wa, “Nubukwaya arakba nungwarrka, umba nungkwaja likaja

engembu-wa Kawijina-wa, kajungwa yikin-akburrangeyini-yada nakina yakwujina,” ni-yama.

Aburraja Jekaba-murriya nawurrakilikena ngawu...wa. Bi...ya nawurraki-yar•da aburrajukwaba Yijiba-manja akwa nawurrakilikena Kawijina-wa. ²⁹ Umba eneja nakina Jawijiba ni-njawudija ena-langwa-manja makangkidikarra meningaba-dangwa jarrangwa yingum-arrkirrkarnu-murrumanja akwa nilikena nakina angerriba Kawijina-wa nenuminuwengkarrngarna nungwenikba-wa.

N-alilikenu...wa. Biya ni-yar•da arakba nakina nuw-ambilyu-murrumanja Jekaba-murriya Kawijina-manja. Biya nu-kuwabijanga mibina-langwa makangkidikarra akwa n-angkarra nen-engkarrnga nungwenikba-manja akwa nu-ngwadina neningamiyerra. Nungwadungwadina nakinu...wa. Biya kembirra ni-yengminjada ni-jerrukwa arakba ebina angwada-da.

³⁰ Eneja ni-yama Jekaba Jawijibu-wa, “Ningkena yirra-rringkama arakba nganyangwamurra menba, akwa ningeningma arakba ningkeniba ngawa ningkena. Kembirra ningeni-jungwangeni-yada ngayuwa arakba-da,” ni-yama.

³¹ Umba eneja ni-yengbina Jawijiba ayakwa ena-langwu-wa wurrarrkwurkuwena iya nungwenikba-wa akwa ngawa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya ena-langwu-wa nawurraki-yar•dangu-murruwa nungwenikba-manja. “Ningi-likajama ningena

narumu-wa nubungkawa,” ni-yama. “Kembirra kinu-makinama ningena nungkwurruwa-langwa karnumamalya nganyangwa kirri-likenu-mulangwa karna Kenina-langwa ngayuwa-wa aduwaba. ³² Kembirra ki-yaminama ngayuwa enuwa-wa, ‘Warne-ka narrkuwarrka-murriya nganyangwa narruwurraku-wilyakama ababurna-langwa jiba iya bulukwa aburra-langwa Kenina-langwa yangkwurrangwa aduwaba, kajungwa karruwurrak-akukwurradini-yada enena-manja angalya amurndakakina. Warnikakukwurrjungwe-ka jiba-murriya wurrakina warnungkarba. Akwa ngarningka ababurna-langwa amurndakijika aburra-langwa narru-wilyakama yenjerra enenu-wa angalya aduwaba-da,’ ki-yaminama ngayuwa narumu-wa nubungkawa-da.

³³ “Umba yiken-ardijina-manja nakina nubungkawa nungkwurruwa-wa, akwa yikeni-yengkilabaja-manja nakina nungkwurra-langwa-langwa warka, ³⁴ yikinu-makina kembirra ebina-murrada ngawa ayakwa enuwa-wa kirrakina. Akwa yiki-yamina ngarningka, ‘Yirra-langwe-ka wurrumirumiranyungwa wurrarumuruma narr-akukwurrājuwamura jiba iya bulukwa warningangkawura. Akwa yirramba-langwa yarna yarnumamalya yirr-akukwurradinama ngawa jiba iya bulukwa yirrajukwaba. Yirri-yaminjamama akina yirriyukwayuwa-wiya yanda-langwa aduwaba,’ yiki-yaminama karna nakinu-wa naruma nubungkawa. Umba kin-engkirrikaja-manja eneja akina ayakwa

nungkwurra-langwa, kembirra nara nakina a-waruma umba yikeni-lalikinama nakina enena-manja aringbirra angalya Kawijina kirr-ambilya-murrumanja karna aduwaba,” ni-yama Jawijiba, nenu-maka nakina ena-langwa-manja warnumamalya. Amurndakenena ayakwa ni-yengbinuma nakina Jawijiba mena-baba neningma na-warena-mulangwa WarningiYijiba warnumamalya ebina warka akwa na-warena-mulangwa ngarningka warnumamalya narr-akukwurrarina-murrumurra jiba iya bulukwa wurrakina-da.

47

¹ Biya kembirra Jawijiba nenu-manga wurrumangbala wurrarrkwurrkuwena akwa na-likena arakba naruma-langwu-wa nubungkawa angalya. Nuw-alilikenu...wa. Biya ne-yar•da arakba naruma-langwa-manja nubungkawa angalya akwa ni-yama Jawijiba enuwa-wa, “Nganyangwa nungwarrka akwa narrkuwarrka-murriya nawurraki-likenuma wurrakina angaluba yirra-langwa-langwa angalya Kenina yangkwurrangwa. Akwa narruwurraku-warakama wurrakina aburra-langwa jiba-murriya akwa ngawa aburra-langwa amurndakijika-murriya. Wurrangabawiya kembirra, ne-yar•duma Kawijina-manja arakba wurrakina,” ni-yama Jawijiba. ² “Umba warnarna wurrukwala ningarra-wilyakama wurrambawura yangkwurrangwa ngayuwa-manja,” ni-yama.

³ Eneja kembirra ni-yama naruma nubungkawa aburruwa-wa, “Amiyambene-ka warka kirru-war•duwar•denama karna?” ni-yama.

Aburraja ne-yama, “Yarne-ka yirr-akukwurrajinama jiba-murriya, wuburra arakburakba-kiya yirra-langwa wurrarumuruma wurrumirumiranyungwa ne-yaminjamamura aburrajukwaba wurrakina.

⁴ Yarna kembirra yirri-likenuma yarnik-ambilyingi-yada enena-manja angalya, mena eyukwujiye-ka aninga yakwujina Kenina-manja akwa nara ebina amarda yirra-langwa-langwa jiba-murriya. Ngarra-marrakbakinama kembirra nungkuwa-wa kajungwa yiku-kwuni-yada nungkuwa ayakwa yarnik-ambilyingi-yada yarna angaba-manja angalya aringbirra-manja Kawijina,” ne-yama.

⁵ Ni-yama eneja nakina naruma nubungkawa Jawijibu-wa, “Wurumurndakakina nungkwa-langwa narrkuwena-murriya akwa nungwena nawurraki-yar•duma arakba, ⁶ kembirra amurndakenena angalya Yijiba aburra-langwa aduwaba. Ab-ambilya kembirra akina-manja angalya Kawijina, ebina eningaba-langwa-langwa angalya Yijiba. Umba wurrakina-manja wurrabarda warka warnungkwarba, kembirra kabumin-akwurrajinama akwala jiba-murriya wurrakina,” ni-yama nakina Jawijibu-wa.

⁷ Eneja kembirra nakina Jawijiba ni-lawurradina nungwenikba-wa nen-angkarna nakina akwa nenu-wilyaka enejukwaba narumu-wa nubungkawa. Eneja kembirra nakina Jekaba

n-akwudangwukajungwunuma enuwa-wa akwudangwu-wa akwa ni-yama, “Eni-yamina Neningikarrawara eningaba nungkuwa-manja.”

⁸ Eneja ni-yama naruma nubungkawa Jekabu-wa, “Mambarrngarna mamarika iya yinungkwura ningkena ningk-ambilyuma?” ni-yama.

⁹ Eneja ni-yama Jekaba, “Ningene-ka ningumarrawarnuma engku-wa iya engku-wa angalya 130 mamarika iya yinungkwura. Ningi-yaminjamame-ka ngawa yanda-langwa aduwaba. Umba muwurruwurrariya-wiya mamurndakakina mamarika iya yinungkwura ning-ambilyuma yambawura. Nare-ka wuburra nganyangwa numirarrka-murriya ki-yama k-ambilya ningakina. Nganyangwa numirarrka-murriya nuw-ambilyumurra mababurne-ka meninginingabawiya mamarika iya yinungkwura akwa engku-wa iya engku-wa angalya na-marrawarnuma wurrumurndakakina,” ni-yama nakina Jekaba nakinu-wa naruma nubungkawa-da.

¹⁰ Biya kembirra nara-wiya Jekaba kenilalika nakina naruma nubungkawa ni-yama ngarningka enuwa-wa, “Eni-yamina Neningikarrawara eningaba nungkuwa-manja,” ni-yama. Biya ni-yengbinu-mulangwa nakina lukwuniyawa akina ayakwa, ni-likena arakba neni-lalika nakina naruma nubungkawa-da.

¹¹⁻¹² Eneja kembirra nakina Jawijiba nenu-kwa angalya eningaba-langwa-langwa nungwenikbawwa iya wurrarrkwurrkuwenu-wa, ebinalangwiya ayakwa nenu-maka-mulangwiya

adinuba-wiya naruma nubungkawa enuwa-manja. Akine-ka angalya eningaba akwudangwa nuw-ambilyumurra angalya aminuwurrakwulyumida alikira iya warnumamalya emikirra Ramijeja. Akwa nenu-kwama nakina ngarningka aninga nungwenikba-wa iya ena-langwu-wa wurrarrkwurkuwena akwa wurrababurnalangwu-wa warnumamalya nungwenikbalangwu-wa, wurrarumuruma-langwa akwa angerriba arrawu-wa wurriyukwayuwa-wa. Nakina-bina Jawijiba nenu-mamurikajuwama wurrumurndakakina ena-langwa warnumamalya yakwujina Yijiba-manja, kajungwa warnik-ambarringi-yada arakba warningaba wurrakina awilyaba-manja-da.

Nuw-ambawuradinu-mulangwa aninga

¹³ Akini-yada ngawa nare-ka ebina aninga, mena muwurrariya-wiya ngawa mamurndakakina mamarika iya yinungkwura. Umba aburraja wurruminakina angalya warnumamalya wurribina nuw-ambilyumurrumurra Yijiba-manja akwa ngawa Kenina-manja namurndaku-mureyanguma akwa namurndak-ayuwayanguma angwurra wurrakina-da. ¹⁴ Biya nawurraki-likenuma wurrakina engka-langwa iya engka-langwa angalya Jawijibu-wa akwa nenu-kwama wurrakina angwarnda enuwa-wa kajungwa neniku-kwi-yada nakina arrkala aninga. Kembirra nakina eneja Jawijiba nenu-kwama aninga ebina narr-akumarnuma WarningiYijiba

warnumamalya adinakba eninganinga-langwa-manja alikira ebina-wiya nuw-ambilyu-wiya aruma aninga Yijiba-manja. Biya nu-wilyakama nakina ebina angwarnda nu-mangu-mulangwa aburra-langwa angerriba naruma-langwu-wa nubungkawa angalya.

¹⁵ Ne-yaminjamama wurrakina ngawu...wa. Bi...ya akine-ka angwarnda na-jerriduma arakba ababurna-manja angalya Yijiba akwa Kenina-manja. Aburraja kembirra wurru-murndakibina WarningiYijiba warnumamalya nawurraki-likenuma Jawijibu-wa akwa neni-yukwamajuwama aninga-wa. “Yirru-kwuname-ka aninga,” namurndaki-yamama. “Nara yarna ambambilyuma murumureya akwa a-jungwuma. Angwarnde-ka yirra-langwa na-jerriduma arakba akina, kembirra yirru-mamurikajina yirraja aduwaba,” ne-yama.

¹⁶ Eneja ni-yama nakina Jawijiba aburruwa-wa, “Wurru-murndaku-wilyakina kembirra yangkwurra-langwa nungkwurra-langwa jarrangwa-murriya iya jiba-murriya. Nara ebina angwarnda nungkwurra-langwa. Kembirra aminakina-langwa yirru-kwuna amurndakakina kajungwa ka-kwuni-yada ngayuwa aninga nungkwurruwa-wa,” ni-yama nakina Jawijiba. ¹⁷ Kembirra narruwurraku-warakama aburra-langwa jarrangwa-murriya iya jiba-murriya enuwa-wa akwa kembirra nenu-kwama nakina arrkala aninga-da. Makini-yada ngawa mamarika nakina Jawijiba nenu-kukwama aninga. Aburraja kembirra nenu-kwama dumurndakibina jarrangwa iya jiba

iya nenukwuda iya bulukwa akwa ngawa dangki aburra-langwa. Ne-yaminjamama ngawa wurrakina enuwa-wa-da.

¹⁸ Bi...ya mingki-yada ngarningka mamarika nawurraki-likenuma wurrakina WarningiYijiba warnumamalya Jawijibu-wa akwa ne-yengbinuma ayakwa enuwa-wa. “Yirra-langwe-ka angwarnda yirrumini-jerridume-ka yarna arakba,” ne-yama. “Akwa ngarningka yirra-langwe-ka bulukwa-murriya nungkwa-langwa kembirra amurndakakina arakba aduwaba. Nare-ka yarna abuwarrkama enena ayakwa umba amandangwa ngarra-makinama. Nara ebina yarna ngu-wilyakama awilyuwilyaba yarniku-kwi-yada nungkuwa-wa. Enena awilyaba yirra-langwa yarnumadangkwa akwa yirra-langwa angalya-da. ¹⁹ Nara a-lalikama umba yirru-mamurikajina yirraja, marrakba, nari-yada a-jungwuma yarna. Nara kajukwaba a-lalikama enena yirra-langwa angalya eyebirra. Beyindena yirruwa akwa ngawa yirra-langwa angalya, akwa kembirra yirru-kwuna aninga aduwaba. Kembirra yirraja yarna yirruwa naruma-langwa nubungkawa yarnumamalya yarnikuminuwar•duwar•da arakba akwa ngarningka amurndakenena angalya yirra-langwa ena-langwa amurndakenena kajukwaba arakba-da. Yirru-kwuna nungkwaja kembirra aninga aduwaba kajungwa nari-yada a-jungwuma umba yarniba yik-ambilyi-yada ngawa. Akwa ngarningka akwala amadidira yirru-kwuna kajungwa yiki-lungkuwabijini-yada amaninga amarda yirra-langwa-manja ajiringka,

kajungwa nari-yada arakba ambilyuma eyebirra akina,” ne-yama wurrakina WarningiYijiba warnumamalya Jawijibu-wa-da.

²⁰ Kembirra eneja nakina Jawijiba nenuminu-beyindanguma amurndakibina angalya nuw-ambilyu-murumurra Yijiba-manja naruma-langwa nubungkawa. Umba mamurndakibina mamarika iya yinungkwura yuwurruwurrariye-ka yakina ngawa. Aburraja kembirra wurrumurndakibina WarningiYijiba warnumamalya wurruwilyuwilyaba-wiya namakwunuma ebina angalya aburra-langwa aburra-langwu-wa naruma nubungkawa, yandalangwa amurndakibina kembirra angalya ababurna-langwa ena-langwa arakba-da.

²¹ Eneja Jawijiba nakina nu-beyindanguma warnumamalya WarningiYijiba wurrababurna-langwa kajungwa warnikuminuwar•duwar•da naruma-langwa nubungkawa kuw-ambilyiyada arakba wurrakina. ²² Akena nara angalya kinu-beyindanga nakina WurruMinida-langwa warnungkwarba yimbukwa. Aburraja wurribina WurruMinida warnungkwarba nara kamakwuna ebina aburra-langwa angalya, mena nakina naruma nubungkawa nenu-kwama angwarnda warniku-beyinda-langwa wurrakina yimbukwa aninga umba nara wurrukwalu-wa kenu-kwa nakina.

²³ Eneja kembirra ni-yama nakina Jawijiba WarningiYijibu-wa warnumamalya, “Kwuja!” ni-yama. “Ningenuminu-beyindanguma naruma-langwa nubungkawa nungkwurruwa karnumamalya akwa ngawa nungkwurra-

langwa angalya. Wiya, amurndakenena kembirra nungkwurra-langwa amadidira kajungwa yiki-lungkuwabijini-yada ngarningka.²⁴ Arija-langwa kembirra ka-lungkuwarreyina-manja amurndakakina amaninga akwa yiku-mena-manja, kembirra nungkwurraja yikinu-kwuna akwala nubungkawu-wa kirrakina. Yikuma-mena-manja mamangbala beka kirrakina, kembirra muwilyaba yikinu-kwuna kirrakina enuwa-wa. Umba akwala yiku-minambilya akina nungkwurra-langwi-yada yik-alyubarini-yada nungkwurruwa iya nungkwurra-langwa warnumamalya. Akwa ngarningka yik-akumurna adinakba akwala kajungwa yiki-lungkuwabijini-yada ngarningka arija-langwa akina,” ni-yama nakina Jawijiba wurrumurndakakinu-wa warnumamalya-da.

²⁵ Aburraja ne-yama enuwa-wa, “Yirr-enibikama nungkuwa yarna yarnumamalya, akwa ningki-yamama ngarningka eningaba yirruwa-manja. Kembirra yirraja yarna arakba naruma-langwa nubungkawa yarnikuminuwar•duwar•da yarnumamalya-da,” namurndaki-yama wurrakina-da.

²⁶ Eneja kembirra nakina Jawijiba ni-yarrkakumarna ayakwa WarningiYijiba-langwa warnumamalya amurndakakina-langwa angalya aburra-langwa-langwa. Ni-yama nakina nenu-makama wurrababurna-manja warnumamalya nuw-ambilyu-murrumanja yakwujina Yijiba-manja, “Mababurna-langwa mamarika yikuwurra-murndukwuna-manja ebina amaninga yiki-lungkuwabijinamurra

kirrakina, kembirra akwala yikinu-kwunama narumu-wa nubungkawa. Yikuma-wilyakina-manja mamangbala beka maninga-ma, kembirra yikinu-kwunama muwilyaba ena-langwi-yada. Akwa ngarningka yikuma-wilyakina-manja memberrkwa beka maninga-ma, kembirra yikinu-kwunama mambilyuma ena-langwi-yada makina. Yiki-yaminjaminama ngawa kirrakina mababurna-langwa mamarika yikuwurra-murndukwuna-manja nungkwurra-langwa amaninga,” ni-yama Jawijiba nakina-da. Akwa enena ayakwa Jawijiba-langwa nuw-ambilyama ngawa aduwaba-da. Ababurna-langwa angalya Yijiba-manja naruma-langwa nubungkawa amurndakakina-da. Wulkwa WurruMinida warnungkwarba yimbukwa nara kenu-kwa aburra-langwa angalya narumu-wa nubungkawa-da.

Jekaba nenumini-yarrkilalika-mulangwa ayakwa Jawijiba-manja

²⁷ Aburraja wurrumurndakibine-ka warnumamalya WarningiYijireyila kembirra nawurrak-ambilyuma yakwujina ngawa Kawijina-manja akina-manja angalya Yijiba. Ne-yaminjamamura nuw-ambambilyumurra warningaba ngawa, yanda-langwa namin-ababurnadinume-ka aninga iya amurndakijika iya jiba-murriya akwa angwarnda wurrakina-da. Akwa ngarningka wurrababurna arakba wurriyukwayuwa narra-wilyakamura wurrakina warnumamalya WarningiYijireyila-da. ²⁸ Umba Jekaba n-ambilyuma nakina

yakwujina 17 mamarika iya yinungkwura. Umba nenyuwangkwe-ka arakba nakina, mena n-ambilyumurra 147 mamarika iya yinungkwura. ²⁹ Kemberra neniki-jungwangenana arngkidarrba nakina akwa nen-ardijuwa nenikuwenikba-wa Jawijiba. Eneja Jawijiba ni-likena nakina nungwenikba-wa Jekabu-wa.

Eneja ni-yama Jekaba enuwa-wa, “W-akuma nungkwa-langwa ayarrka malakena-kiya-manja nganyangwa makarra wilyarra, kajungwa ki-yarrkakumurni-yada ningkakina ayakwa akwa nari-yada a-yarrkuwarrukwajuma akina. Akwa yi-makina arakba amandangwa nari-yada a-rungkwabuma nganyangwa ningenumadangkwa yelakwa enena-manja angalya Yijiba. ³⁰ Yirra-ngayindenama ningkena nungkuwa yiku-rungkwabini-yada ngayuwa ebina-manja ngawa angalya nawurraki-rungkwabajungwunu-murrumanja nungwarrka iya numirarrka-murriya aburrajukwaba. Nungkwaja kemberra yiku-wilyakinama ngayuwa yadada angerriba akinu-wa angalya Keninu-wa-da,” ni-yama nakina Jekaba Jawijibu-wa-da.

Eneja ni-yama Jawijiba, “Yawa. K-engkirrikajama ningena ngayuwa nungkwa-langwu-wa ayakwa,” ni-yama.

³¹ Eneja ni-yama Jekaba, “Ki-yarrkakumurna ayakwa akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma.”

“Amandangwa,” eneja ni-yama Jawijiba, akwa n-akumarna ena-langwa ayarrka nungwenikba-langwa-manja makarra wilyarra akwa ni-yama,

“Ningi-yarrkakumurnama enena ayakwa. Kijungwa-manja ningkakina, kembirra yibawilyakinama ningkena Keninu-wa akwa yibarungkwabinama yakwujina-da,” ni-yama nakina Jawijiba nungwenikba-wa-da.

Kembirra n-engkirrika-manja eneja Jekaba akina ayakwa nenikuwenikba-langwa, kembirra neni-yangmarngkwajuwa arakba Neningikarrawaru-wa, nu-murrkwulinga-murrumanja ena-langwa-manja ngawa mamukumungkwulinga-manja nakina-da.

48

Jekaba ni-yengbinu-mulangwa eningilya-marmba ayakwa Yibureyimu-wa akwa Muneju-wa

¹ Bi...ya aburraja wurrukwa nenu-makama arakba Jawijiba-manja n-angbilyuwadumulangwa ena-langwa nungwenikba. Eneja kembirra nenilirraku-manga Jawijiba ena-langwa warnikuwabulena wunenimikirra-kiya Muneja iya Yibureyima, akwa nabuki-likena wurrubukalakina angerriba Jekaba-langwu-wa angalya kajungwa warniki-ngarri-yada enuwa-wa. ² Biya nabuki-yar•da wurrubukalakina Jekaba-langwa-manja angalya, akwa kembirra aburraja wurrukwa nenu-makama arakba Jekaba-manja ni-likenu-mulangwa nenikuwenikba yenjerrickina kajungwa neniki-rringki-yada nakina. Eneja nakine-ka nenyuwangkwa nu-murndakayuwayanguma arakba. Akena neni-rringka-manja nakina nenikuwenikba Jawijiba ni-rrakarjiyinga nakina

nu-murrkwulu-mulangwa ena-langwa-manja
mamukumungkwulinga.

³ Ni-yama nakina Jekaba nenikuwenikba-wa,
“Arakba-wiya Neningikarrawara nibina nar-
rubuda nilyengma n-abilyerrikajungwunuma
nakina ngayuwa-manja ning-ambilyu-wiya
Kenina-manja. Nakine-ka Neningikarrawara
ni-yengbinuma eningaba ayakwa ngayuwa-
manja ebina-manja ngawa angalya Luja,
⁴ akwa ni-yama, ‘Yiba-kwunama ningena
wurrababurna wurriyukwayuwa nungkwa-
langwa, kajungwa ka-wurrakwulyumidadi-
yada nungkwa-langwa numirena-murriya
warnikinikaduwa yanda-langwa kuw-
ambilyame-ka wurrilyimberrkwulyumida
warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya
wurrilyimberrkeyebijeba wurrakina. Umba ka-
kwunama enena angalya wurrumurdakaku-
wa warnikinikaduwa numirena-murriya aburra-
langwi-yada akina eningangkawura,’ ni-yama
nakina Neningikarrawara ngayuwa-wa-da,” ni-
yama Jekaba Jawijibu-wa nakina. Akena akine-
ka angalya Luja ngala-langwa emikirra Bedela
aduwaba.

⁵ Biya ni-yama nakina ngarningka
enuwa-wa, “Umba wunalakina nungkwa-
langwa nenikuwena-kiya Yibureyima akwa
Muneja nganyangwe-ka wunalakina. Neni-
rukwularrinuma yelakwa enena-manja ngawa
angalya Yijiba nara-wiya ki-yar•danga ngayuwa.
Umba wunalakina-kiya wuburre-ka Rubina
iya Jimiyina nganyangwa-kiya nenikuwarrka-
kiya neni-yaminama wunalakina Yibureyima

akwa Muneja. ⁶ Ka-wilyakina-manja ningkakina wurrukwala ngarningka nenikuwena-murriya, nara arakba nganyangwa wurrakina. Wulkwa Yibureyima-kiya nganyangwa wunalakina. Kembirra ki-jungwa-manja ngayuwa wunalakina nenikuwena-kiya nungkwa-langwa Yibureyima iya Muneja wuneningadinuba-wiya kenu-menama akwala amurndakijika nganyangwa. Wurrukwala nenikuwena-murriya ka-wilyakina-manja ningkakina arija-langwa nare-ka a-manguma wurrakina. Wulkwa karra-kwuna-manja arija-langwa wunalakina Yibureyima-kiya karru-menama wurrakina-da,” ni-yama nakina Jekaba Jawijibu-wa.

⁷ Biya ni-yama ngarningka neni-yuwangkwa Jekaba Jawijibu-wa, “Ngayuwa ningi-yaminama enena, mena dirndena Rejila dadingilarrngek-burna dadingiyarrka nganyangwa dakina. Kembirra yingi-jungwu-manja dakina arakba-wiya ningi-werrikawarriyadinume-ka nganja ningakina. Ngalaja yingi-jungwuma dakina Kenina-manja ebina-manja ngawa angalya akwudangwa Eburada akini-yada ngawa ningi-lawurradinu-manja ningakina lukwakwa Mejubudamiya-langwa. Umba ningingarungkwabama dakina ajiringka-manja mibina-manja ngawa mamurukwa akwudangwa numulikenu-murrumanja Eburadu-wa makina-da,” ni-yama Jekaba nakina Jawijibu-wa nenikuwenikba-wa. Akena akine-ka angalya emikirra ngala-langwa Eburada adinuba-wiya umba emikirra Bediliyema akina aduwaba.

⁸ Biya neni-rringka-manja nakina Jekaba

wunalakina-kiya-wa Yibureyima akwa Muneju-wa, ni-yama nakina Jawijibu-wa, “Wunumiyambena-kiya wunalakena wunenungkwarba-kiya?” ni-yama nakina.

⁹ Eneja ni-yama Jawijiba, “Nganyangwe-ka wunalakena nenikuwarrka-kiya, nginu-kwamulangwa Neningikarrawara yelakwa enenamanja angalya Yijiba,” ni-yama.

Eneja ni-yama Jekaba, “Wurraliraku-wilyaka yangkwurrangwa ngayuwa-wa kajungwa ki-yengbi-yada ngayuwa ayakwa nganyangwa eningaba eningilyamarmba aburnuwa-wa,” ni-yama. ¹⁰ Ngalaja menba neniyuwangkwa-langwa muwurrariye-ka makina muwarrngkabiyya. Nara nakina kin-andeya angwurra mena n-eniyuwangkidinu-mubaba arakba nakina. Kembirra eneja nakina Jawijiba nenilirraku-wilyaka wunalakina Yibureyima akwa Muneja neniyuwangkwa-wa akwudangwu-wa. Umba nakine-ka neniyuwangkwa nenilirrak-engkarrnga akwa nenilirraki-lawurangka wunalakina-manja-da.

¹¹ Ni-yama nakina Jekaba Jawijibu-wa, “Ningi-lyangkiyama-bu ngayuwa nara-bu yiba-rringka nungkuwa. Akena eneja nakina Neningikarrawara ngini-larrkama ningenikirringka nungkwa-langwa wuniyukwujiya-kiya,” ni-yama.

¹² Kembirra eneja Jawijiba nenilirraki-rndirra wunalakina nungwenikba-langwa akwa n-abuluwendinga nungwenikba-manja akwa n-engmudirruwajungwa nenumukwurra ajiringka-manja nakina. ¹³ Biya kembirra

ni-yama nakina Jawijiba ena-langwu-wa warnikuwabulena, “Yibureyima, jeyi likaja, nginakilarrina nenyuwangkwa-manja nekalyarra-langwa. Umba nungkwaja, Muneja, yadada likaja nekbudu-wa,” ni-yama. Aburnaja neni-likena neni-nginakilarrina yalina iya yalina nenyuwangkwa-manja. ¹⁴ Akena eneja nenyuwangkwa Jekaba ni-lawulawaja akwa ni-kilyangbaka ayarrka ena-langwa, akwa nekbudalangwa n-akumarna Yibureyima-langwa-manja aringka, mame-ka nakina niyukwujiya. Umba nekalyarra-langwa n-akumarna nakina Munejamanja, nibina numangaruma-manja.

¹⁵ Kembirra ni-yengbina arakba nakina nenyuwangkwa ena-langwa eningaba ayakwa eningilyamamba nenikuwenikba-wa Jawijibu-wa akwa ni-yama,

“Nganyangwa numirarrka Aburiyama iya nungwarrka Ajika nenumini-yarrkuwarakama wunalakina Neningikarrawara-langwa ayakwa.

Eneja nibina-murrada Neningikarrawara ngin-akukwurrājuwama ngayuwa ningiyukwujiya-wiya yanda-langwa ningenyuwangkwardinuma arakba ngayuwa aduwaba.

Kembirra eni-yamina arakba eningaba nibina-murrada Neningikarrawara wunalakemanja wunenjarngalyilya-kiya.

¹⁶ Eneja Neningikarrawara-langwa nenikumamurikaja ngini-didirrakama ngayuwa awurrariya-langwa,

kembirra eni-yamina nakina eningaba
wunalakena-manja enejukwaba.

Ngalaja nganyangwa ekirra ak-ambilya
akina wunalakena-kiya-manja
wunenjarrngalyilya-kiya,
akwa ngarningka numirarrka-langwa ekirra
iya nungwarrka-langwa ekirra ngalajuk-
waba.

Kembirra aburnaja ken-akumajungwuni-
yada wunalakena aburna-langwa
wurriyukwayuwa wurrababurna akwa
ngawa wurrumirumirarrngwa aburna-
langwa wurrababurna aburrajukwaba,”

ni-yama nakina Jekaba-da ena-langwu-wa
nenikuwenikba Jawijibu-wa-da.

¹⁷ Umba eneja nakina Jawijiba nu-
werrikawarriyade-ka nakina nungwenikba ni-
kilyangbaka-mulangwa ena-langwa ayarrka
ekbuda Yibureyima-langwa-manja aringka.
Kembirra nenumini-rndirrka Jawijiba
ayarrka nungwenikba-langwa kajungwa kinu-
kuwarrukwajuwi-yada Yibureyima-langwa-
langwa aringka angerriba Muneja-langwu-wa.

¹⁸ Akwa ni-yama nakina nungwenikba-wa,
“Nara akina e-yamama. Naka-bina naruma
numilyengma-da. Umba w-akuma nungkwa-
langwa ekbuda ayarrka naka-manja,” ni-yama.

¹⁹ Eneja ni-lyangkilyuwaka nungwenikba.
“Ningeningme-ka ningena,” ni-yama. “Muneja-
langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa
wurrilyimberrkwulyumida wurrilyimber-
rkuwilyaba kuw-ambilyame-ka wurrakina
aburrajukwaba. Umba nenikumarnjenikbe-ka

nakina angwurre-ka kin-ambilyama narumada, akwa ena-langwa wurrumirumirena warnikinikaduwa ka-wurrakwulyumidadinama wurrakina yanda-langwa kuw-ambilyame-ka wurrilyimberrkwulyumida warnumamalya wurrilyimberrkeyebijeba iya wurrilyimber-rkeyebijeba wurrakina-da,” ni-yama nakina.

²⁰ Kemberra akwala ngarningka ayakwa eningaba eningilyamarmba ni-yengbinuma Jekaba wunalakina-kiya-wa Yibureyima-kiya. Ni-yama nakina,

“Keni-yengbina-manja warningerribirra
WarningiYijireyila warnumamalya
eningaba ayakwa wurrukwala-manja
warnumamalya aburra-langwa,
kemberra karri-yengbijinama wurrakina
nungkwurna-langwa ekirra. Akwa ke-
yaminama wurrakina,

‘Eni-yamina Neningikarrawara eningaba
nungkuwa-manja aduwaba, wuburra laka
arakba-wiya ni-yamama nakina eningaba
wunalakina-kiya-manja Yibureyima-
manja akwa Muneja-manja,’ ke-yaminama
wurrakina-da,”

ni-yama nakina Jekaba. Umba ni-yengbinu-
manja amurndakakina ayakwa neni-
lyengmajuwama nakina Jekaba neningadinuba-
wiya Yibureyima, umba Muneja nen-aridikama
nakina-da.

²¹ Biya ni-yama nakina Jekaba nenikuwenikba-
wa Jawijibu-wa, “Yi-rringkiname-ka ningena
ki-jungwunama arngkidarrba ningena. Umba
eneja Neningikarrawara kin-ambilyama

nakina nungkwurruwa-manja akwa yikeni-lawurrakajinama kirrakina akinu-wa angalya nuw-ambilyu-murruwa arakba-wiya nungkwurra-langwa wurrumirumirenungwa.²² Nganja yirra-kwunama ngayuwa Jekema angalya ebina angakarjiyinga nungkwa-langwi-yada. Nara a-kwama akina angalya eningaba nungkwa-langwu-wa narrkuwena-murriya umba yirra-kwunama akina nungkuwa-wa. Arakba-wiya ngayuwa ningarra-murrakajuwama awinyamba-ma akina angalya WarningAmara-langwa warnumamalya. Umba aduwaba nungkwa-langwa arakba akina angalya-da,” ni-yama Jekaba Jawijibu-wa nakina-da.

49

Jekaba ni-yengbinu-mulangwa eningilya-marmba ayakwa warninukuwenu-wa

¹ Biya kembirra nakina Jekaba nenuwurrakardijuwa ena-langwu-wa warninikuwena akwa ni-yama, “Kwa, wurruwurraki-likaja ngayuwa-wa akwa wurruwurra-murndukwa yelakwa ngayuwa-manja akwudangwa, kajungwa ki-yengbini-yada ayakwa nungkwurruwa-wa,” ni-yama nakina. “Ngayuwa kawurrakumakinama ayakwa ka-ngekburakajungwunamulangwa arija-langwa nungkwurra-langwi-yada iya nungkwurra-langwi-yada wurriyukwayuwa iya nungkwurra-langwi-yada wurrumirumirenungwa akwa aburra-langwi-yada wurriyukwayuwa aburrajukwaba akina,” ni-yama neniyuwangkwa Jekaba.

² Nakina nenyuwangkwa Jekaba nu-wilyakamura ambilyuma ekirra. Awilyaba ekirra Jekaba akina, umba awilyaba ngarningka nenu-kwama Neningikarrawara aruma ekirra Yijireyila akina. Biya ni-yama nakina warninikuwenu-wa,

“Wurruwurra-murndukwuna kajungwa yik-engkirrikaji-yada enena ayakwa nganyangwa.

W-engkirrikiya ningungwenungwu-wa Yijireyilu-wa,”

ni-yama. Kembirra ni-yengbinuma arakba nakina aburruwa-wa wurruwilyuwilyaba-wiyu-wa amurndakenena ayakwa eningarija-langwa kini-jungwunu-wa nakina. ³ Ni-yama nakina adinuba-wiya Rubinu-wa,

“Ningkena Rubina ningkumilyengma ningkenungkwulyuba ningkenikuwarrka.

Ningki-rukwularru-manja ningkakina kembirra aburraja warningma arakba warnu-mamalya ningingbuda ningenungkwarba ningena ngayuwa-da.

Umba nungkwaja ningkarrubuda angwurra wurrumurndakenena-manja narrkuwena-murriya ningk-ambilyamura ningkenikuwarrka aduwaba.

⁴ Akena nungkuwa yimini-yamama awur-rariya ningku-mungkwulu-mubaba nganyangwa-manja dadikumin-uwar•duwar•da didarringka.

Akwa nare-ka k-errukwulina ngayuwa-wa nungkwa-langwu-wa ningungwena.

Nungkuwe-ka ningkena wuburra laka yaruma
yelyukwa yibina nare-ka ngarna a-
bungkawakama,

mena nare-ka warningerribirra warnu-
mamalya a-bungkawakama ningkakina
ningkenumamalya nungkwajukwaba-da.

Kembirra akina-langwa awurrariya ningki-
yama-mulangwa ningkakina, nare-
ka arakba ningkakina ambilyuma
ningkaruma wurrumurndakenena-
manja narrkuwena-murriya-da,
umba ningkiyukwujiya k-ambilyama
ningkeningangkawura ningkakina-da,”

ni-yama Jekaba Rubinu-wa.

⁵ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba
amurndakenena ayakwa wunalakina-kiya-wa
warnikuwabulena-kiya Jimiyinu-wa iya Libayu-
wa. Ni-yama nakina,

“Kinalakena Jimiyina akwa Libaya duwilyaba-
mulangwa dirndenungwa.

Umba nungkwurnaja arakba kinu-
wilyakinama kaliwanga engbudi-yada
awinyamba.

⁶ Akena nara nganja ningena e-yakajuma
nungkwurnuwa-manja yikini-
lyelyimbukweyina-manja kinalakina
amurama-langwiya.

Nare-ka ningena ambarruma ayakwi-yada
nungkwurnuwa-manja,

mena kin-awinyambadinu-manja kinalak-
ena kinadiyerra-manja kirra-wardanguma
wurrukuala warnungkwarba,

akwa ngarningka akwala bulukwa kini-
rrengmurnirnakwama abadakalya-manja.

7 Kembirra awurruwurrariya ka-
ngekburakajungwunama nungkwurna-
langwa akina,
mena kini-ngayindenama ngawa kinalakina
awinyamba akwa kinu-werrikardadinama
ngawa kinalakina-da.

Kinubardijena-kiye-ka ngawa kinalakina
kinenungkwarba-kiya-da.

Ningene-ka kembirra k-errbalijinama
nungkwurna-langwa warnuma-
malya angerriba iya angerriba
WarningiYijireyila-manja warnumamalya
wurruwurrakuwilyarra-da,”
ni-yama Jekaba wunalakina-kiya-wa Jimiyinu-wa
iya Libayu-wa.

8 Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurndak-
enena ayakwa nenikuwenikba-wa Juda.

“Nungkwaja Juda,” ni-yama, “aburraja nungkwa-
langwa narrkuwena-murriya kabi-
yangmarngkwajinama ningkakina.

Ka-likajama kuw-abuluwendama
nungkuwa-manja wurrakina, mena
ningkingbuda-baba ningkakina-da.

Nungkwaja ka-rndirrkina wurrukwala-
manja warnumamalya kabu-wirrikbina-
murrumanja ningkakina.

Ka-majinginama wurrakina ayarrka-murra
yambiya-manja ningkakina-da.

9 Ningkakine-ka wuburra yiningerriberriba yin-
ingbala ningki-yaminama aduwaba-da.

Yakine-ka yiningbala kini-lawurradinama
ena-langwu-wa medirra ka-wardena-
mulangwa yukwala yinungungwangba.

Kini-lawulawajinama ena-langwa alika
yibina kin-errikerrikarrngina-mulangwa
akwa kinu-mungkwulama yakina.

Akwa akini-yada nare-ka ngarna a-
mirajangajuma yakina, mena yabarda
awinyamba yakina-da.

10 Nungkwaja nungkuwa Juda ku-
bungkawadinama ambaka-murra
ningkena.

Aburrajukwaba numirena-murriya
warnikinikaduwa ka-bungkawadinama.

Ke-yaminjaminama yanda-langwa
nubungkawa naruma-dangwa kini-
yar•denama nakina enena-manja angalya.

Umba aburraja wurruwurrakwulumida warnu-
mamalya engka-langwa iya engka-langwa
angalya ka-likajama wurrakina enuwa-wa,
karu-wilyakinama ababurna amurndaki-
jika kajungwa kenu-kwuni-yada enuwa-
wa.

Akwa ngarningka kuw-abuluwendama
enuwa-manja wurrakina mena
warningma wurrakina naruma nakina-
da.

11 Nungkwaja ki-yaminama ningkakina
wuburra laka nuwilyaba nenumamalya
numinababurna akwurena eninginingaba.
Amurndakakina akwurena ena-langwa
kuw-arumidinama. Umba eneja kining-
ararikinama ena-langwa diyukwujiya

dangki akinu-wa ememeka akwurena eningaba-dangwu-wa.

Akwa kining-ajirrenama ena-langwa dumbala akwurena-langwa-murra amalyirra, mena ababurna-baba amalyirra akwurena-langwa akina-da.

12 Umba ngalaja ena-langwa menba kum-abiyidinama makina kini-bekina-mulangwa amalyirra akwurena-langwa.

Akwa ngarningka ena-langwa akarrnga ka-kwulyarriyiname-ka akwulyadada kini-bekina-mulangwa nakina milka-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Juda.

13 Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Jebulina.

“Jebulina,” ni-yama, “nungkwaje-ka k-ambilyama akwudangwa makarda-manja ningkakina.

Akine-ka angalya nungkwa-langwa ka-lawurradinama Jayidina-langwa angalya.

Ngalaja mijiyanga kumu-likajama kum-awiyebenama ngala-langwu-wa abalmungwur•da-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Jebulina.

14 Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Yijakara.

Ni-yama,

“Umba ningkakine-ka nungkwaja Yijakara ki-yaminama wuburra duwilyaba dangki yingu-warenama warka.

Dakine-ka dangki yingu-kuwamurrkwulama wilyarra umba ngalaja beka mambilyuma yalina iya yalina yingamu-wilyarrakinama makina,

mena nara-baba dakina a-ngayinduma a-wilyakama malakina beka ngala-langwa-manja mirirrba-da.

- ¹⁵ Akena kingu-mirajanginama akwa kinguma-wilyakinama malekbina beka-kiya ngala-langwa-manja mirirrba, mena eningabababa angalya akina-da.

Umba dakine-ka wuburra dangki nungkwaja ki-yaminama ningkakina kaminu-war-denama warka wurrukwala-langwa ningkakina-da,”

ni-yama Jekaba ena-langwu-wa nenikuwenikba Yijakara.

- ¹⁶ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Dena. Ni-yama,

“Umba nungkwaje-ka ningkakina Dena ki-lyanguwerribikajungwunama nungkwa-langwa-langwa warnumamalya warningaba-murrikba akwa wurruwurrariya-murrikba wurrakina.

Umba nungkwa-langwa warnumamalya aburrajukwaba ne-yaminama WarningiYijireyila warnumamalya.

- ¹⁷ Umba nungkwaja ki-rarrkajungwunama ningkakina adinakba mamurukwa-manja, wuburra laka yibina yingarna n-abuwarrkajungwunama amarda-manja akwa n-anginama amulurrngwa jarrangwa-langwa-manja alika, kajungwa warnumamalya ka-wurdena-manja karrawara jarrangwa-manja

kembirra ke-ngkilarrini-yada mirirriba-
ma ajiringka-wa wurrakina-da,”
ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Dena.

¹⁸ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
dakenena ayakwa Neningikarrawaru-wa. Ni-
yama nakina,

“Ningene-ka ning-embirrarinama nungkuwa-wa
Yaweya, kajungwa yiku-ngwureni-yada
ningkakina ngayuwa-manja,”

ni-yama Jekaba.

¹⁹ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Keda. Ni-
yama,

“Wurrukwa-ka wurrengkengmina warnuma-
malya kabu-wardenama nungkuwa,
akena nungkwaja nungkuwa ku-
minangkirreyinama wurrakina-da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Keda.

²⁰ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Ajera. Ni-
yama,

“Umba nungkwaja nungkuwa Ajera, ngalaja
nungkwa-langwa angalya kuw-
arrangbinama ababurna aninga eningaba.
Eningabe-ka akina kin-alyubarina-
mulangwa nubungkawa naruma-dangwa-
da,”

ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Ajera.

²¹ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Nabudali.
Ni-yama,

“Umba nungkwaja Nabudali ki-yaminama
ningkakina wuburra laka duwilyaba

bambi dibina ying-angkarrinama erribirra
 angerriba iya angerriba,
 akwa nang-arrangbinama dangariya diyuk-
 wayuwa deninginingaba-da,”
 ni-yama Jekaba nenikuwenikba-wa Nabudali.

²² Biya kembirra ni-yengbina Jekaba amurn-
 dakenena ayakwa nenikuwenikba-wa Jawijiba.
 Ni-yama,

“Umba nungkwaja Jawijiba ki-yaminama
 wuburra laka eningaba eka ebina nuw-
 arndurkwarjiyama amukwa-manja
 akungwa.

Na-mungkuwarruwalyadinama akwa nuw-
 arrangbinama ababurna amaninga.

²³ Aburraja wurrawinyamba warnungkwarba
 bu-wirrikbama angwurra nungkuwa-
 manja.

Akwa nuw-alilikenuma nungkuwa-wa
 awinyambu-wa narruma-wilyakama
 maminjirrada akwa bu-ngajingajama
 ningkakina-da.

²⁴ Bu-larrmanguma wurrakina menungkwa-
 murra, akena ngalaja nungkwa-langwa
 ayarrka nare-ka ka-murndaburridanga
 akina.

Kembirra nungkwaje-ka ningkingbuda
 angwurra ningkakina ningk-arjeyuma
 aburruwa-manja-da.

Ningkingbude-ka ningk-arjeyuma mena
 nganyangwa Neningikarrawara nginu-
 ngwurangu-mubaba nungkuwa-manja.

Eneja nakina Neningikarrawara nganyangwa
 ningbude-ka nilyengma,

nibina ngini-ngbudirrkama ngayuwa,
akwa ngin-akwurrajuwama ngayuwa-
manja.

- 25 Amandangwa nakina-bina nganyangwa
Neningikarrawara nginu-
ngwungwurenama ningkakina.
Nakina-bina nganyangwa Neningikarrawara
narrubuda nilyengma nakina
akwa ni-yaminama eningaba nungkuwa-
manja.

Nginu-kukwunama yelyukwa angubina-langwa
akwa ngawa akungwa ajiringka-langwa
arrawa-langwa nginu-kukwunama.
Akwa nginu-kukwunama nakina ababurne-
ka bulukwa iya wurriyukwayuwa.

- 26 Nakine-ka nginu-kukwunama ababurne-
ka aninga eminiminingka ningkenik-
alyubara-langwa akwa ngawa
amawalyuwa eninginingaba ningkeniki-
rringka-langwa akina.

Akwa nginu-kukwunama ngarningka
eninginingaba angakingakarjiyinga-
langwa angalya.

Umba nganja ngayuwa ningeni-yendabajame-ka
Neningikarrawaru-wa kajungwa kini-
yamini-yada nakina amurndakenena
eninginingaba nungkuwa-manja
ningkenikuwarrka.

Ningkakina-bina eneja nu-wekbalyinuma
nakina akwa nginu-miningkakama
wurumurndakeyina-langwa wur-
rukwala narrkuwena-murriya, ngin-
eyebijebakama nakina-da,”

ni-yama neniyuwangkwa Jekaba
nenikuwenikba-wa Jawijiba.

²⁷ Biya kembirra ni-yengbina Jekaba
amurndakenena ayakwa neningarija-langwu-
wa nenikuwenikba Benjiminu-wa. Ni-yama,

“Umba nungkwaja ningkakina ki-yaminama
wuburra yinungwenimbaluba yibina ni-
jungwunama yakina murumureya.

Yakine-ka yinungwenimbaluba nu-
wardenama yukwala yinungungwangba
akwa n-alyubarinama yakina.

Umba nungkwaja ningki-likajama
wurdarriya-wiya awinyambu-wa
ningkakina akwa ningkarra-wardenama
warnumamalya-manja akwa ningkarra-
murrakajinama aburra-langwa
amurndakijika.

Biya kum-awiyeba-manja mamawura
nungkuwa akwa nungkwa-langwa
warnumamalya yiki-larrmburrenama
amurndakakina,”

ni-yama Jekaba neningarija-langwu-wa
nenikuwenikba Benjiminu-wa nakina.

²⁸ Wurrumurndakenena-bina wurrumem-
berrkwa wurrambilyuma warnumamalya
WarningiYijireyila wurrilyimberrkingka-
langwa iya wurrilyimberrkingka-langwa.
Akwa amurndakenena ayakwa eningarija-
langwa ni-yengbinuma nungwarringba
Jekaba warninikuwenu-wa nakina. Umba
eminiminingka ayakwa ni-yengbinuma nakina
wurrumurndakakina-manja warnungwarba
wurruwilyuwilyaba-wiya-manja.

Ni-jungwunu-mulangwa Jekaba

29-30 Kemberra nakina Jekaba nenu-makama wurrumurndakakinu-wa warninikuwena warniki-yami-yada wurrakina arija-langwa. Akwa ni-yama, “Ki-jungwuname-ka ningena arngkidarrba arakba. Ki-likajama ningena nungwarrka-langwu-wa warnumamalya. Nungkwurraja kemberra yiki-rungkwabinama karna ningenumadangkwa nungwarrka-murriya-manja. Yik-akumurnama ngayuwa mibina-manja ngawa medirra Makbela-manja. Umba nuw-ambilyama Makbela Mamura-manja akwudangwa yakwujina Kenina-manja angalya akina. Karningme-ka makina medirra mibina num-ambilyama Ebirena-langwa-manja ajiringka. Nakine-ka Ebirena NeningiYida nenumamalya nakina. Umba eneja nakina Aburiyama nu-beyindanguma akina ajiringka ena-langwa akwa ngawa makina medirra ena-langwa, kajungwa ken-akumurni-yada makina-manja medirra ena-langwa warnumamalya warninikijungwa nakina. ³¹ Umba makina-manja ngawa medirra aburraja narralirrak-akumarnuma wunalakina Aburiyama iya dadingiyenikba Jera yakwujina. Bi...ya narralirrak-akumarnuma ngarningka Ajika iya dadingiyenikba Ribeka aburnajukwaba yakwujina. Nganjukwaba ninging-akumarnuma Liya makina-manja ngawa medirra. Yawe-ka. ³² Nungkwurraja kemberra ngayuwa yik-akumurnama kirrakina nganjukwaba yakwujina makina-manja ngawa medirra, nu-beyindangu-murrumanja adinuba-wiya

Aburiyama nakina-da,” ni-yama nakina Jekaba warninikuwenu-wa. ³³ Biya ni-jerrukwamulangwa nakina amurndakakina ayakwa ena-langwa eningarija-langwa warninikuwena-manja, nu-kwunumurrkwulijajungwa nakina akwa nu-werrikarrnga arakba-da.

50

¹ Eneja nakina Jawijiba neni-rringka-manja nungwenikba ni-jungwuma, n-akumajungwume-ka nakina nungwenikba-wa akwa neni-lawurangkama akwa nu-ngwadinume-ka angwurra. ² Kembirra arakba ni-yama nakina ena-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da, “Wurr-angkirna bungabungwa amalyirra akwa ngawa engburingka amangwarra akwa yik-akumurna nungwarrka-langwa-manja nenumadangkwa,” ni-yama.

Aburraja narr-angkarna akwa narr-akumarna Jekaba-langwa-manja nenumadangkwa kajungwa nari-yada ngu-minjirrkirruwanjuma nakina, mena akini-yada wurrumurndakibinababa WarningiYijiba warnumamalya ne-yaminjamama akina. ³ Ne-yaminjamama ngawa arngkababurna-langwa umba aburraja najjakawaranguma wurrakina WarningiYijiba warnumamalya. Bi...ya arngkabiya-ruwama arngkumemberrkwa marringa numijerriduma makina akwa narri-jerrukwama arakba ebina bungabungwa wurrakina warnikuminuwar•duwar•da. Umba kembirra ngarningka najjakawaranguma wurrumurndakakina

WarningiYijiba warnumamalya yuwilyaba yimawura.

⁴ Kembirra narri-jerrukwama arakba akina awerrikawarriya. Eneja kembirra nakina Jawijiba ni-yama naruma-langwu-wa nubungkawa wurububungkawa wurriyukwayuwa, “Yikinu-makina enena ayakwa nganyangwa naruma-manja nubungkawa. Yiki-yamina karna,
⁵ ‘Nara-wiya kinu-werrikarrngina nganyangwa nungwarrka enena ayakwa ni-yengbinuma nakina ngayuwa-manja. Ni-yama nakina, Kijungwunama arngkidarrba ningena. Umba nungkwaja yiki-lyilyena angerriba Keninu-wa akwa yiku-rungkwabina ningenumadangkwa mibina-manja ngawa medirra nungwarrka-langwa-manja num-ambilya-murrumanja adinakba makina yakwujina. Yiminu-wilyakina ngawa enena ayakwa nganyangwa akwa nara e-yakuwabijuma, ni-yama nungwarrka ngayuwa-wa. Nungkwaja kembirra yilarrkaja ngeni-lyilyena arakba makinu-wa medirra. Kembirra nganja ki-lawurradinama ngayuwa ngarningka yangkwurrangwa,’ yiki-yamina karna nubungkawa-manja, yikuminu-makina nganyangwa ayakwa,” ni-yama nakina Jawijiba nubungkawa-langwu-wa warnikuminuwar•duwar•da.

⁶ Aburraja narru-wilyakama Jawijiba-langwa ayakwa narumu-wa nubungkawa. Enambalangwa kembirra nakina naruma nubungkawa ni-lawurrakaja ayakwa Jawijibu-wa akwa ni-yama, “Likaja nu-wilyakina nungkwa-langwa nungwena mibinu-wa medirra, nginu-maka-

mulangwiya nungwena nungkuwa-wa,” ni-yama nakina naruma nubungkawa, ni-larrkama ayakwa Jawijibu-wa nakina.

⁷ Eneja kembirra arakba nakina Jawijiba ni-likenuma neni-lyilyanguma nenumadangkwa nungwenikba-langwa angerriba Keninu-wa mibinu-wa medirra. Aburraja narumalangwa nubungkawa-langwa wurriyukwayuwa wurububungkawa nawurraki-likenuma wurrababurna-langwa Keninu-wa akwa ngawa wurrababurna-langwa wurrarumuruma WarningiYijiba warnumamalya aburrajukwaba nawurraki-likenuma. ⁸ Akwa Jawijiba-langwa wunambilyuma warnikuwabulena akwa aburna-langwa wurradidingiyarrngwa akwa ngawa aburna-langwa wurriyukwayuwa nawurraki-likenuma wurrakina. Akwa ngawa wurrarrkwurrkuwena Jawijiba-langwa nawurraki-likenuma akwa aburra-langwa warnumamalya aburrajukwaba. Wurribina wurruwarrngkiyukwayuwa nawurraki-likenuma wurrakina umba wurriyukwayuwa-murumurra wulkwa nuw-ambilyumurra angalya-manja yakwujina Kawijina-manja wurrakina. Akwa ngarningka ngalaja jiba iya nenukwuda akwa bulukwa nuw-ambilyumurra angalya-manja Kawijina-manja akina. ⁹ Umba wurrukwala warnungkwarba na-njawudiyinuma wurrakina jarrangwa-manja umba aburraja wurrukwala na-wurdanguma makangkidikarra-manja mibina yingum-arrkirrkarnu-murrumanja jarrangwa. Wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya

namurndaki-likenumurra wurrakina Jawijiba-
manja angerriba Keninu-wa-da.

10 Nawurraki-likenumurra wurrumurndakak-
ina ngawu...wa. Engku-we-ka nawurraki-
likenuma yanda-langwa narr-akburrangarna an-
galya emikirra Adada. Ngalaja alyengmilyengma-
langwa nuw-ambilyumurra akina angalya umba
akwaburrangarna-langwa nuw-ambilyumurra
akina akungwa adalyuma emikirra Jardina.
Umba aburraja wurruminakina angalya
warnumamalya na-war•danguma warka
yakwujina eninganinga-manja amadidira.
Kembirra yakwujina ngawa aburraja na-
ngwanjuma Jawijiba-murriya wurrakina
akwa na-ngwadeyinuma aruma angwada.
Na-jjakawaranguma warningamiyerre-ka.
Nuw-ambukambarrinuma angwada-manja
na-ngwadungwadeyinuma ngawa wurrakina
yakwujina mamangbala mambilyuma marringa.

11 Umba aburraja wurruminakina
angalya WarningiKenina warnumamalya
narrumurndaki-rringkama Jawijiba-
murriya-wa na-ngwadungwadeyinu-
murruwa yakwujina Adada-manja angalya
wurrakina. Biya namurndaki-yama, “Wa!
Wurrumurndakangabe-ka WarningiYijiba
warnumamalya nuw-angmakayenama ngawa
angwada-manja wurrakina-na!” namurndaki-
yama. Kembirra narri-yengbijuwamurra akina
angalya Ebula Mijirayima emikirra akina, mena
akina ekirra ne-yaminama “WarningiYijiba
warnumamalya na-ngwadungwadeyinuma
wurrakina.”

12 Aburraja kembirra Jawijiba-murriya narruwurraki-lalika akina angalya akwa nawurrak-alilikena angwurra ngawa. Biya narri-yakuwarrukwa ebina adalyuma akungwa emikirra Jardina akwa nawurrak-alilikena Kenina-manja yanda-langwa namurndaki-yar•da arakba ebina-manja angalya Makbela wurrakina-da.

Biya yakwujina ngawa Makbela-manja wurrakina warninikuwena Jekaba-langwa neyamama ababurna-langwa ebina-langwiya nenu-maka-murrilangwiya nungwarringba adinuba-wiya neniba-wiya nakina. 13 Nenakumarna ena-langwa nenumadangkwa yakwujina ngawa Makbela-manja mibinamanja medirra nuw-ambilyu-murrumanja Mamura-manja akwudangwa. Adinuba-wiya makina medirra Ebirena-langwa, umba nakina Ebirena NeningiYida nenumamalya nakina. Kembirra arakba-wiya eneja Aburiyama nu-beyindanguma nakina Ebirena-langwa angalya akwa mibina medirra akina-manja ngawa angalya. Nu-beyindanguma makina kajungwa nenik-akumi-yada yakwujina warnumadangkwa ena-langwa warnumamalya wurrakina. 14 Eneja kembirra nakina Jawijiba nenakumarnu-mulangwa nungwenikba yakwujina ni-lawurradina nakina arakba Yijibu-wa. Enuwa iya wurrarrkwurrkuwena akwa ngawa wurrumurndakibina nawurrakilikenu-murrumurra enuwa-manja namurndakilawurradina arakba Yijibu-wa wurrakina-da.

*Jawijiba-langwa ayakwa amerrukwula
ni-yengbinu-mulangwa ena-langwa-manja
wurrarrkwurrkuwena*

¹⁵ Biya kembirra ni-jungwu-mulangwa nungwarringba Jekaba, wurrumurndakakina wurrarrkwurrkuwena Jawijiba-langwa na-lyelyimbukweyinumurra Jawijiba-langwa-langwa arakba. Ne-yama wurrakina, “Jawijibe-ka nakina dukwa ngarrenu-wirrikbinama ngawada. Akwa ni-lyangkuwerribikajungwunama nakina akenumini-lawurrakajini-yada awurrariya ngakwurramba-langwa dukwa-da, mena ngarri-yamama awurrariya enuwa-manja adinuba-wiya ngarrakina-da. Kembirra akiyamarrkinama ngarna?” ne-yama wurrakina.

¹⁶ Kembirra narri-larrka wurrakina ayakwa Jawijibu-wa. Ne-yama, “Nara-wiya kinuwerrikarrngina ngakwurra-langwa nungwarrka,
¹⁷ yirrenu-makama nakina yarniki-yengkilabi-yada nungkuwa-wa kajungwa yikumini-yakuwabijini-yada ebina awurrariya yirri-yama-mulangwa nungkuwa-manja yirrakina. Yirraja yarna yarnikuminuwar•duwar•da nungwarrka-langwa-langwa Neningikarrawara. Nungkwaja kembirra marrakba, yirrumini-yakuwabijina akina aduwaba,” ne-yama wurrakina, narri-larrka ayakwa Jawijibu-wa. Umba eneja n-engkirrika-manja akina ayakwa Jawijiba kembirra nu-ngwadina nakina angwada-da.

¹⁸ Aburraja kembirra wurrumurndakakina wurrarrkwurrkuwena na-likenumurra aburrabakiya-ba Jawijibu-wa akwa nuw-abuluwenduma enuwa-manja. Biya ne-yama

wurrakina, “Yarna-bina nungkwa-langwa yarnikuminuwar•duwar•da-da,” ne-yama wurrakina.

¹⁹ Eneja nakina Jawijiba ni-yama aburruwa-wa, “Nara akbar•duma. Nare-ka ningena e-yamama wuburra Neningikarrawara ni-yaminama nakina. ²⁰ Arakba-wiya nungkwurraja kirrakina kirri-lyanguwerribikajungwunuma awurrariya nganyangwa. Akena eneja Neningikarrawara nakina ni-kuwarrukwajuwama akina awurrariya eningabu-wa, kajungwa nakina Neningikarrawara ken-enibikini-yada wurrababurna warnumamalya. Kwuja, warniba arakba wurrakina aduwaba amurndakibinalangwa ne-yama-mulangwa arakba-wiya.

²¹ Kembirra nara akbar•duma, mena ngayuwa k-akwurrainama nungkwurruwa iya nungkwurra-langwa wurriyukwayuwa,” ni-yama nakina Jawijiba ena-langwu-wa wurrarrkwurrukuwena. Kembirra akina-murra ayarrkuwarruwalya ayakwa neningbudirrkama nakina Jawijiba ena-langwa wurrarrkwurrukuwena. Aburraja kembirra yiningaba yukwudukwuda nuw-ambilyuma arakba wurrakina-da.

Ni-jungwunu-mulangwa nakina Jawijiba

²² Bi...ya eneja Jawijiba n-ambilyumurra Yijiba-manja nakina neningangkawura, enuwa iya ena-langwa warnumamalya wurrababurna-langwa aburrajukwaba. N-ambambilyumurra yakwujina ngawa nakina yanda-langwa n-eniyuwangkwudinuma arakba.

Umba 110 mamarika iya yinungkwura n-ambilyumurra arakba nakina.²³ Akwa neniba-wiya ngawa nakina neni-rringkama wurriyukwayuwa nenikuwenikba-langwa Yibureyima-langwa. Aburrajukwaba neni-rringkama nakina ngarningka Yibureyima-langwa wurrumirimirena. Akwa ngarningka neni-rringkama nakina wurriyukwayuwa numirenikba-langwa Makira-langwa. Umba Makira-langwa nungwenikba Muneja nakina, nibina naruma-dangwa nenikuwenikba Jawijiba-langwa.

²⁴ Biya kembirra kini-jungwunu-murruwa nakina, ni-yengbina ayakwa wurrarrkwurruwenu-wa. Ni-yama, “Ki-jungwunama arakbe-ka ningena, umba eneja Neningikarrawara yiken-akwurrajinama nakina nungkwurruwa-manja. Akwa yikenu-wilyakinama kirrakina enena-langwa angalya angerriba ebinu-wa angalya nenu-makamurruwa adinuba-wiya Aburiyama-manja. Nenumini-yarrkakumarnuma amurndakakina ayakwa akina-langwa angalya Aburiyama-manja iya Ajika-manja akwa ngawa Jekaba-manja,” ni-yama nakina Jawijiba.

²⁵ Biya kembirra ni-yama ngarningka ena-langwu-wa wurrarrkwurruwena, “Ngarra-ngayindenama karna yiki-yarrkakumurnama enena ayakwa aduwaba akwa nara a-yarrkuwarrukwajuma. Yikenu-wilyakina-manja nakina Neningikarrawara akinu-wa angalya, nungkwurraja kembirra yiku-wilyakina kirrakina nganyangwa ningenumadangkwa

nungkwurruwa-manja,” ni-yama nakina. Aburraja kembirra neni-yarrkakumarna arakba akina ayakwa-da.

²⁶ Eneja Jawijiba kembirra nakina ni-jungwa arakba yakwujina ngawa Yijiba-manja. Mababurne-ka mamarika iya yinungkwura 110 n-ambilyumurra nakina akwa ni-jungwa arakba. Aburraja kembirra ena-langwa warnumamalya narr-akumarnuma bungabungwa amalyirra akwa ngawa engburingka amangwarra ena-langwa-manja nenumadangkwa. Biya kembirra nen-akumarnuma arakba nenumadangkwa bada-manja wurrakina-da.

Ena ngawa-da.

ccclxxvi

Anindilyakwa Bible
Portions of the Holy Bible in the Anindilyakwa
language of Australia

copyright © 2019 Bible Society of Australia

Language: Anindilyakwa

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-05-27

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

93266950-789d-563b-b824-7dc9dd3865ce